

ΤΑ ΣΥΜΒΟΛΑ
ΠΛΑΝΗΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΘΟΛΟ
ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1200

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ
ΕΝ ΧΡΗΣΕΙ ΤΟ 6.000 π.Χ.

Ἀρχαιοελληνικὸς ὁ ρυθμὸς τοῦ Ζεῖμπέκιου

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 'Αθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεομιότυπος: 3314997.

Τὰ Γραφεία τοῦ «Δ» λειτουργοῦν
πρωινὲς ὥρες 9.30 - 13.30
καθημερινά (καὶ Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Ἐκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΔΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως - Μουσῶν 51
Παλιὸ Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - Ἀτελιέ:
PRESS LINE
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ.: 5221792.
Ἐκτυπώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΠΩΡΓΟΣ

- Τιμὴ ἀντιτύπου: 1.200 δρχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομή: 12.000 δρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: 18.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 8.000 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 65 δολλ. ΗΠΑ.
- Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται
κατὰ τὴν ἐγγραφή.
- Ἡ συνδρομὴ ἀνανεώνεται
αὐτομάτως μετὰ τὴν λήξη τοῦ
12μήνου. Διακοπὴ τῆς συνδρομῆς
γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος τοῦ ἐνδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΔΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση
κειμένων τοῦ «Δ», μετὰ τὴν προϋ-
πόθεση ὅτι θὰ ἀναφέρεται ρητῶς
ἡ πηγὴ τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 11344:

Ὁ εἰδωλολάτρης, ἀκροδεξιὸς καὶ ρατσιστὴς Κλίντον

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 11345:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Β. ΜΠΑΝΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ο. ΕΡΜΕΙΔΗΣ, Μ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ,
Α.ΤΣ., Γ. ΚΑΖΑΝΑΣ, Μ. ΔΑΝΙΚΑΣ, Α. ΤΣΑΜΑΝΤΑΚΗΣ, Θ.
ΚΑΡΡΑΣ, Δ. ΣΕΛΙΣΤΑΝΑΚΗΣ, Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Κ.Α.
ΑΝΔΡΙΤΣΟΣ.

ΣΕΛΙΣ 11355:

Ἑλληνικότητα: Ἡ μοναδικὴ λύσις

Μ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ - ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11361:

Ἀποσυμβολισμὸς τῆς παραστάσεως
τῶν πλανητῶν στὴ Θόλο Ἐπιδάουρου

ΑΛΤΑΝΗ

ΣΕΛΙΣ 11373:

Ἡ ἐπίδραση τῶν Ἑλλήνων Τραγικῶν
στὸ δραματικὸ ἔργο τοῦ Σαίξπηρ

Δρ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11379:

Τὸ ἐλληνικὸ Ἀλφάβητο ἦταν ἐν χρῇσει τὸ 6.000 πρὸ Χριστοῦ
Π.Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11379:

Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ Ἑλληνικὰ Ταχυδρομεῖα

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11385:

«Οἱ Ἕλληνες κλέπται πάσης Γραφῆς»!

Δ. ΝΤΕΡΗΣ - ΚΑΠΕΛΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11387:

Οἱ σύγχρονες ἐπιστημονικὲς μέθοδοι
χρονολόγησης ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11394:

Σπουδαία ἀρχαία ἐλληνικὴ πόλις
τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἦλθε στὸ φῶς

Μ. ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11397:

Μέχρι τὴν Τουρκοκρατίαν στὴ Λακωνίαν
ὑπῆρχαν πιστοὶ τῆς ἀρχαίας θρησκείας

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΕΤΡΟΥΤΖΑΚΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11397:

Ἕνας ἀδόξος ἐκθεμελιωτὴς τῆς Σπάρτης

Π.Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11402:

Ὁ ἀρχαιοελληνικὸς ρυθμὸς τοῦ Ζεῦπέκικου

ΚΟΣΜΑΣ ΣΚΑΒΑΝΤΖΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11406:

Ἀφροκεντρισμός: Ἡ νέα «ἐπιστημονικὴ» ἀπάτη

Ι.Γ. ΚΥΜΑΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11411:

Πρὶν 100 χρόνια

ΑΘ. ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11419:

Ἡ ἀτραπὸς τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΒΑΡΙΤΗΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΕΘΝΙΚΑ: σελ. 11359 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ.
11372 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 11378 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ
ΑΔΗΡΙΑ: σελ. 11383 • ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 11395 • Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ ΗΜΩΝ: σελ. 11413 • ΤΟ ΔΙΗ-
ΓΗΜΑ: σελ. 11415 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 11419.

‘Ο εἰδωλολάτρης, ἀκροδεξιὸς καὶ ρατσιστὴς Κλίντον...

*‘Ο πρόεδρος τῶν ΗΠΑ Οὐίλλιαμ Τζ. Κλίντον προέδρῃ τὴν 25η Μαρτίου 1997
στὴν ἀκόλουθῃ ἐπίσημῃ διακήρυξῃ:*

Λευκὸς Οἶκος

Γραφεῖο Τύπου

Πρὸς ἄμεση μετάδοση

25 Μαρτίου 1997

‘Επέτειος τῆς ‘Ελληνικῆς ‘Ανεξαρτησίας ἡτοι ‘Εθνικὴ

‘Εορτὴ τῆς ‘Ελληνικῆς καὶ ‘Αμερικανικῆς Δημοκρατίας.

Διακήρυξη τοῦ Προέδρου τῶν ‘Ηνωμένων

Πολιτειῶν τῆς ‘Αμερικῆς

‘Ο ‘Ελληνικὸς λαὸς καὶ ἡ ‘Ελληνικὴ Δημοκρατία θὰ ἐορτάσουν σήμερα τὴν 176ῃ ἐπέτειο τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀγώνα τους γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία.

Τὴν ἡμέρα αὐτὴν εἶναι πρέπον νὰ συλλογισθοῦμε τὴν τεράστια συμβολὴ τοῦ ‘Ελληνικοῦ λαοῦ στὸν σύγχρονο κόσμον. Τὸ κληροδότημα τῶν ἀρχαίων ‘Ελλήνων στους τομεῖς τῆς φιλοσοφίας, τῆς λογοτεχνίας, τοῦ θεάτρου, τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς συνεχίζει νὰ ἐπηρεάζῃ τίς ἰδέες, τίς ἀξίες καὶ τὴν τέχνη μας. Καὶ ἡ ‘Ελληνικὴ ἰδεολογία, ὅπως ἐνσωματώθηκε στὸν θεσμὸ τῆς Δημοκρατίας, ποὺ γεννήθηκε περισσότερον ἀπὸ 2.000 χρόνια πρὶν, εἶναι ἀκόμα τὸ ἰδανικόν, ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ στὸν σχεδιασμὸ τῆς μελλοντικῆς μας πορείας.

‘Η ‘Ελληνικὴ ἰδεολογία ἐπέδρασε βαθύτατα στὴν σκέψη τῶν ἰδρυτῶν τῆς χώρας μας, οἱ ὅποιοι ὀργάνωσαν τὸ ‘Αμερικανικὸ σύστημα διακυβερνήσεως βασισμένοι στίς ἀρχές τῆς ‘Ελληνικῆς δημοκρατίας. ‘Ο Τόμας Τζέφερσον μελέτησε σὲ νεαρὴ ἡλικία τοὺς ‘Ελληνες Κλασσικοὺς, ἐνῶ ἡ φιλοσοφία τους τὸν ἐνέπνεε καθ’ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς του καὶ ἐπέδρασε ἐπάνω του δραστικὰ κατὰ τὴν περίοδο ποὺ σχεδίαζε τὴν ‘Αμερικανικὴ Διακήρυξιν τῆς ‘Ανεξαρτησίας. ‘Οταν διακήρυττε τὸ ὅραμά του γιὰ τὴν πορεία αὐτῆς τῆς χώρας, ὁ Τζέφερσον ἔκανε εἰδικὴ μνεία στὰ ἰδανικά, τίς θεωρίες καὶ τοὺς στόχους τῆς ἀρχαίας ‘Ελλάδας. [...]

‘Ετσι λοιπὸν σήμερα ἐγώ, ὁ Οὐίλλιαμ Τζ. Κλίντον, Πρόεδρος τῶν ‘Ηνωμένων Πολιτειῶν τῆς ‘Αμερικῆς, μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ‘Αρχῆς ποὺ μοὺ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τῶν ‘Ηνωμένων Πολιτειῶν ἀνακηρύττω τὴν 25ῃ Μαρτίου 1997, ‘Ημέρα τῆς ‘Ελληνικῆς ‘Ανεξαρτησίας, ‘Εθνικὴ ‘Εορτὴ γιὰ τὴν ‘Ελληνικὴ καὶ ‘Αμερικανικὴ Δημοκρατία. Καλῶ ὅλους τοὺς ‘Αμερικανοὺς νὰ συμμετάσχουν στίς ἀρμόζουσες τελετὲς καὶ στίς σχετικὲς δραστηριότητες καὶ προγράμματα.

Πρὸς μαρτυρίαν τοῦ Θεοῦ ὀρκίζομαι στὸ Εὐαγγέλιον τὴν εἰκοστὴ πέμπτῃ ἡμέρα τοῦ Μαρτίου τοῦ σωτηρίου ἔτους χιλιοστοῦ καὶ ἐνενακοσιοστοῦ καὶ ἐνενηκοστοῦ καὶ ἐβδόμου καὶ τοῦ ἔτους διακοσιοστοῦ καὶ εἰκοστοῦ καὶ πρώτου ἀπὸ τῆς ‘Ανεξαρτητοποιήσεως τῶν ‘Ηνωμένων Πολιτειῶν τῆς ‘Αμερικῆς.

Οὐίλλιαμ Τζ. Κλίντον

Σημείωση «Δ»:

Αὐτὰ τονίζει ὁ «Δαυλός» ἀπὸ τότε ποὺ ἐξεδόθη, ἐδῶ καὶ 16 χρόνια (προσθέτοντας δεθαίως στὴν δημοκρατία, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν λογοτεχνία, τὴν φιλοσοφία, τὸ θέατρο καὶ τὴν γλυπτικὴν, ποὺ ἀναφέρει ὁ πρόεδρος Κλίντον, καὶ τὴν γλώσσα, τὴν γραφὴν, τὴν ἱατρικὴν, τὰ μαθηματικά, τὴν λογικὴν, τὴν ἐλεύθερην ἔρευνα, τὸν ἀθλητισμὸν, τὴν πολιτικὴν σκέψιν, τὸν ἔλεγχον, τὴν ἀπόδειξιν..., ποὺ ὅλα τους ἀποτελοῦν ἐπίσης ἀνεκτίμητα δῶρα τῶν ἀρχαίων ‘Ελλήνων –καὶ μόνον αὐτῶν– στὸν σημερινὸ Παγκόσμιον Πολιτισμό). ‘Ομως οἱ ταγοὶ τῆς Ρωμοσύνης γιὰ τίς διαπιστώσεις αὐτὲς τοῦ «Δαυλοῦ» τὸν χαρακτηρίζουν δημοσίᾳ «ἐθνικιστικόν», «ρατσιστικόν» καὶ «εἰδωλολατρικόν» ἐντυπο...

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἡ φράση «σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου

Ἀγαπητὲ κύριε Ἀτταβύριε,

Στὸ «Δαυλὸ», τευχ. 182 (Φεβρ. 1997), σελ. 11140, εἶδα νὰ ἀπορρίπτετε τὴν ἀποψη, ὅτι ὁ Παῦλος κηρύττει τὴν ἰσότητα μετὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων, ἐλευθέρων καὶ δούλων (Γαλ. Γ', 28). Πραγματικὰ ἔχετε δίκιο, φοβᾶμαι ὅμως, ὅτι κάνετε κι ἐσεῖς τὸ ἴδιο λάθος μὲ πολλοὺς ἄλλους ἀποσυνδένοντας καὶ ἀπομονώνοντας τὴν παράγραφο 28 ἀπὸ τὴν προηγούμενη (27) καὶ τὴν ἐπόμενη (29), μὲ τὴν ὁποία καὶ ὁλοκληρώνεται ἡ πρόταση ἀλλὰ καὶ τὸ νόημα τῆς φράσης τοῦ Παύλου. Γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουμε σωστὰ τὶς παραγράφους, ποὺ προαναφέραμε, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προσδιορίσουμε τὴν ἔννοια τριῶν λέξεων τοῦ Παυλικοῦ κειμένου:

- 1) Τὸ ἀριθμητικὸ εἶς, ποὺ σημαίνει φυσικὰ ἓνας καὶ δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸ ἐπίθετο ἴσος (-η, -ον), ποὺ σημαίνει ὁ αὐτὸς στὸ ποσό, στὸ μέγεθος ἢ στὴν ἀξία μὲ ἄλλον.
- 2) Τὴν πρόθεση ἐν, ποὺ σημαίνει:
 - α) Τὴν ἐν τόπῳ στάση (π.χ. ἐν Θεσσαλονίκῃ).
 - β) Τὸ ὄργανο ἢ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι (π.χ. ἐπέρασε τοὺς αἰχμαλώτους ἐν στόματι μαχαίρας).
 - γ) Τὸν χρόνον ποὺ γίνεται κάτι (π.χ. ἐν καιρῷ).
 - δ) Τὴν κατάστασιν στὴν ὁποία βρίσκεται τὸ ἄτομο (π.χ. ἐν ἀφασίᾳ, ἐν στολῇ).Στὴν περίπτωσή μας ἡ πρόθεση ἐν ἔχει τὴν (β) ἔννοια καὶ τὸ «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» σημαίνει «διὰ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ».
- 3) Τὸν συμπερασματικὸ σύνδεσμο ἄρα, ποὺ σημαίνει ἐπομένως.

Τώρα ποὺ ξεκαθαρίσαμε τὶς ἔννοιες

τῶν «εἶς», «ἐν» καὶ «ἄρα», ἂς ἐρμηνεύσουμε τὸν Παῦλο·

27. «Γιατὶ ὅσοι βαπτιστήκατε στὸ Χριστὸ ἔχετε ἐνδυθῇ τὸ Χριστό. 28. Δὲν ὑπάρχει πλέον Ἰουδαϊσμός οὔτε Ἑλληνισμός, δὲν ὑπάρχει δούλος οὔτε ἐλεύθερος, δὲν ὑπάρχει ἀρσενικὸ καὶ θηλυκὸ, γιατί ὅλοι ἐσεῖς εἰσθε ἓνας (ὄχι ἴσοι) ἄνθρωπος διὰ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ. 29. Ἐὰν δὲ εἰσθε τοῦ Χριστοῦ (ποὺ ἀσφαλῶς εἰσθε, ἀφοῦ ἔχετε ἐνδυθῇ τὸν Χριστό), ἐπομένως εἰσθε ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ καὶ κληρονόμοι βάσει ὑποσχέσεως».

Ἐπὶ τέλους λυτρωθήκαμε. Αὐτὸ ποὺ ἤθελε νὰ πῇ ὁ Παῦλος τόση ὥρα, τὸ εἶπε ἀπερίφραστα μὲ ὑπερβολικὸ κυνισμό καὶ ἰταμότητα· ὅτι δηλαδὴ ὅλοι σας, ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποὺ γίνετε Χριστιανοί, εἰσθε Ἑβραῖοι. Αὐτὸ δὲν σημαίνει «σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ»; Ἐνας ποὺ κατάγεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, μπορεῖ νὰ εἶναι Ἑλλήνας, Λάπωνας, Κινέζος, Ἰνδιάνος ἢ Πυγμαῖος; Ὁχι βέβαια. Εἶναι Ἑβραῖος. Αὐτὸ ἤθελε νὰ πῇ ὁ Ἑβραῖος Παῦλος καὶ τὸ εἶπε ὡμὰ καὶ σταράτα.

Τὰ περὶ ἰσότητος λοιπὸν τῆς γυναίκας πρὸς τὸν ἄνδρα πᾶνε περίπατο, ὅπως καὶ τὰ περὶ ἰσότητος ἐλευθέρων καὶ δούλων, ποὺ ἀναφέρονται στὴν αὐτὴν παράγραφο. Ὁ Παῦλος ὄχι μονάχα δὲν καταργεῖ τὴ δουλεία, ἀλλὰ ἀναδεικνύεται στυλοβάτης τῆς. Αὐτὰ ὅμως τὰ ἐπισημαίνετε κι' ἐσεῖς μὲ μεγάλη ἐμβροθία καὶ σαφήνεια.

Τελειώνοντας σᾶς παρακαλῶ, ἂν κρίνετε, ὅτι κάπου κάνω λάθος, νὰ μὲ διορθώσετε.

Μὲ τιμὴ
Βασίλης Μπανιωτόπουλος
Θεσσαλονίκη

Θραῖκες - Ἀγριᾶνες - Πομάκοι - Ἀγριανοί

Κύριε διευθυντά,

Τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀκολούθησαν οἱ Ἀγριᾶνες ἢ Ἀγριανοί, οἱ ὁποῖοι ἀναλαμβάνουν ὅλες τὶς δύσκολες ἀποστολές, ὅλες τὶς τολμηρὲς ἐπιθέσεις καὶ ὅλες τὶς ἄγριες καταδιώξεις. Εἶναι πάντα τοποθετημένοι μπροστὰ ἀπ' ὅλο τὸ στράτευμα καὶ στὴν δεξιὰ πτέρυγα καὶ εἶναι αὐτοί, πού πάντα ἐφορμοῦσαν πρῶτοι τρέποντας σὲ φυγὴ τοὺς ἀντιπάλους, ἔχοντας πάντοτε μεγάλες ἀπώλειες. Πρῶτοι κατελάμβαναν τὰ περάσματα καὶ τὶς «κλεισοῦρες» μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἀτταλο. Εἶναι ἄνδρες ὀπλισμένοι μὲ δύο ἢ τρία μακριὰ καὶ λεπτὰ ἀκόντια μὲ ἀτσάλινη πυραμιδοειδῆ αἰχμὴ καὶ ἀπλᾶ κυρίως ὄπλα.

Ἐπεφταν τὰ ἀκόντια σάν βροχὴ στοὺς ἀντιπάλους· εἶναι τὰ σιδερένια δόρατα τοῦ στρατεύματος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ Στρυμόνας, πού πηγάζει ἀπὸ τὸ βουνὸ Στρώμβος, κυλάει σὲ ἀπόσταση εἴκοσι χιλιόμετρων νότια τῆς ἀρχαίας Σαρδικῆς, τῆς σημερινῆς δηλαδή πόλης τῆς Σόφιας, διασχίζοντας τὴν χώρα τῶν Ἀγριάνων (Στράβων, κεφάλαιο 7ο). Τὸ 355 π.Χ., ὅταν ὁ στρατὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου προχωρῇ πρὸς τοὺς Ἀγριᾶνες καὶ τοὺς Παίονες, ἀνεβαίνει τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ, τὸν Βαρδάρη, ἀπὸ τὶς Σιδηρὲς Πύλες μέχρι τὸ Στόμπυ, ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀστικοῦ πρὸς τὴν Κράτοβα καὶ τὸ Κιουστεντίλ. Οἱ Ἀγριᾶνες ἦταν τὸ Παιονικὸ φύλο τῆς σημερινῆς Σόφιας· Μία φυλὴ, πού ἀπετελεῖτο ἀπὸ κτηνοτρόφους, περιβολάρηδες, χρυσολόγους, μὲ βασικὴ πρωτεύουσά τους τὰ βουνὰ τῆς σημερινῆς Βίτουςας.

Σήμερα πρέπει νὰ μάθουν στὴν Βίτουςα τὴν πραγματικότητα γιὰ τὴν Ἑλληνικότητα τῶν Ἀγριάνων. Δηλαδή τῶν σημερινῶν Βουλγάρων. Αὐτοὶ οἱ Ἀγριᾶνες εἶναι οἱ πατέρες τῶν σημε-

ρινῶν Πομάκων. Γιατὶ Πομάκοι δὲν εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς «Ἱππομάχους» τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ ὄνομα τους ἀκόμα καὶ σήμερα εἶναι Ἀχεγιάν, δηλαδή Ἀγριᾶνες. Πομάκοι, πού ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία χάρισε στὴν Τουρκικὴ γείτονα. Πομάκοι λοιπὸν οἱ Ἀγριᾶνες, οἱ μαχητικώτεροι σύμμαχοι τοῦ Ἀλέξανδρου. Ἡ ἄγνοια, ἡ ἀνιστορικότητα, ἡ ἡλιθιότητα πολλὲς φορὲς τῶν Ἑλληνικῶν κυβερνήσεων πίστωσησεν αὐτὸ τὸ πανάρχαιο θρακικὸ φύλο στοὺς Μογγόλους! Καὶ κινδυνεύουμε σήμερα νὰ γνωρίσουμε τὸν ἐκτουρκισμό (!) τῶν Πομάκων.

Τὸ 1918 ἐν τῷ συνόλῳ τους οἱ 42 Πομάκοι βουλευτὲς τοῦ βουλγαρικοῦ κοινοβουλίου ἐν σώματι καὶ μὲ ἓνα στόμα ἀπεδέχθησαν τὴν Ἑλληνικότητά τους καὶ τὴν ἐπιθυμία, ὅπως ἐνταχθοῦν στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια. Καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ περιοχὴ τους καὶ ὄχι νὰ πιστωθοῦν στὴν Ὄθωμανικὴ.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐπανελήφθη τὸ 1944, ὅταν πολλὰ πομάκικα χωριὰ τῆς Βουλγαρίας ζήτησαν νὰ δημιουργήσουν Αὐτόνομη Δημοκρατία Πομάκων, ἡ ὁποία νὰ ἐνταχθῇ στὴν Μάνα Ἑλλάδα.

Παρὰ τὶς ἀρκετὲς ἐπιστολές μου πρὸς τὴν Βουλγαρικὴ πρεσβεΐα, γιὰ νὰ ἐπικυρώσουν ἐπίσημα τὰ στοιχεῖα αὐτὰ περὶ τῶν Ἀχεγιάν - Πομάκων, οἱ ἀρμόδιοι τῆς πρεσβεΐας δὲν ἀπαντοῦν, ὄχι διότι δὲν εἶναι αὕτῃ ἡ πραγματικότητα, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴν ἀναγνωρίσουν τὴν μειονότητα, ἐνῶ τὴν ἔχουν ἰσοπεδώσει μὲ συνεργασία τῶν ἐδῶ κυβερνήσεων. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια κάποτε θὰ λάμψη, ὅσο καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ τὴν κρύψουν ὅλοι οἱ ἔξωθεν ἐγκάθετοι.

Μετὰ τιμῆς

Ὁμηρος Ἑρμεΐδης

Φιλόλογος

Χολαργός

‘Ο Ἀφροκεντρισμός καὶ πῶς προπαγανδίζεται ἀνὰ τὴν Ὑφήλιο

Κύριε διευθυντά,

Σὰς ἐσωκλείω ἀποκόμματα ἐφημερίδων μὲ πληροφορίες πρὸς ἀξιολόγησιν ἐκ μέρους τοῦ «Δαυλοῦ».

Τὸ ἕνα ἀπόκομμα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα “Arab Times”, φύλλο τῆς 23-24/1/97, στὸ ὁποῖο περιέχεται ἄρθρο, πού ἀποδεικνύει περίτρανα τὴν ἐμμονὴ τῶν ὁποίων «ἐπιτηδείων» νὰ παρουσιάζουν τὴν ἀφρικανοκεντρικὴ προέλευσιν τοῦ ἀνθρώπου «πρὸ 200.000 ἐτῶν» στὴν Αἰθιοπία - Κένυα, ἀγνοῶντας τὰ εὐρήματα τῆς Τρίγλιας τῆς Μακεδονίας (“Ἀρης Πουλιανός, «Δαυλός», τεύχος 181), ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐμφανίζεται πρὸ 11.000.000 ἐτῶν.

Διερωτῶμαι: τὰ εὐρήματα στὴν Τρίγλια δὲν ἔχουν γίνεи γνωστὰ στὴν ὑφήλιο ἀκόμα; Ἡ μήπως ἐπιτηδεῖοι κύκλοι θέλουν νὰ τὰ σκεπάζουν;

Τὸ ἄλλο ἀπόκομμα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ναυτεμπορικὴ», φύλλο 15/2/97, στὸ ὁποῖο περιέχεται ἄρθρο, πού ἐπίσης ἀποδεικνύει ἔστω καὶ «κοντοχρονικά» τὴν ὑπαρξὴ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ 6.200 χρόνια π.Χ. σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τίς θέσεις τῶν ὁποίων «σχολῶν», πού ἐπιμένουν νὰ παρουσιάζουν τὸν πολιτισμὸ τῆς (ἀρχαίας) Ἑλλάδας γύρω στὰ 1.000 χρόνια π.Χ. καὶ ἐντεῦθεν. Καὶ μάλιστα τὸν πολιτισμὸ τῆς “Graecia”, “Greece”, “Grèce”, “Griechenland” κ.λπ. κ.λπ., ἐν πολλοῖς δηλαδὴ ἐννοῶντας τὴ νότια Ἑλλάδα, θεωρῶντας δὲ τὴν Μακεδονία ἢ Θράκη (“Macedonia” - “Thrace”) σὰν κάτι τι τὸ ξεχωριστό. Ἐνῶ οἱ ἀνακαλύψεις, πού ἀναφέρονται στὸ ἄρθρο τῆς ἐν λόγω ἐφημερίδας, πού ἐγίναν στὸν οἰκισμὸ τοῦ

Ἀξοῦ στὰ Γιαννιτσά (ἀγγεῖο 6.200 π.Χ.), ἀποδεικνύουν ἀναμφισβήτητα ὄχι μόνον τὸ χρονολογικὸ εὖρος τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀλλὰ καὶ τὸ «χωροταξικόν», ἀφοῦ οἱ ἴδιες ἀνακαλύψεις ἔχουν γίνεи καὶ στὰ Σκόπια, πού σκοπιμότητες θέλουν πλέον στίς μέρες μας νὰ σφετερίζονται οἱ νεόφερτοι σὲ σχέση μὲ τὴν ἱστορικότητα τῆς Ἑλλάδος σλοβοσλαβανικοὶ (σεβαστοὶ κατὰ τὰ ἄλλα) λαοί.

Τέλος ἐπισημαίνω, ὅτι δὲν θέλω νὰ προσάψω κόλαφο ἰδιαιτέρως κατὰ τῆς ἀραβικῆς ἐφημερίδας, πού ἄλλωστε δὲν εἶναι εἰδικὴ ἐπὶ τῶν θεμάτων καὶ μᾶλλον σὰν ἐφημερίδα πληροφορίες ἀπλῶς μεταφέρει. Νὰ προσθέσω μάλιστα, ὅτι ὁ ἀραβικὸς κόσμος, τὸν ὁποῖο γνωρίζω τόσο λόγῳ καταγωγῆς μου ἐξ Αἰγύπτου ὅσο καὶ μέσῳ ἐπαγγελματικῶν μου ἐπισκέψεων σ’ αὐτὲς τίς περιοχές, διάκειται συντριπτικὰ εὐμενῶς καὶ φιλικῶς πρὸς κάθε τι τὸ ἐλληνικόν.

Ὅμως παρατηρῶ καὶ διερωτῶμαι καὶ νομίζω, ὅτι συμμερίζεστε τὴν ἀποψή μου, ὅτι: τί εἶδους «πληροφορίες» κυκλοφοροῦν στὸν κόσμον (στὸ εὐρύτερον διεθνὲς κοινόν, ἂν θέλετε) ἐν ἀπουσίᾳ ἐνδεχομένως τῶν πραγματικῶν καὶ ἀληθινῶν πληροφοριῶν, πού ἄπτονται αὐτῆς τῆς ἰδίας τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἐλληνικὴ συνεισφορὰ εἴτε σὰν Ἑλληνικὸ Πνεῦμα εἴτε ἀκόμη σὰν χωροταξία - ἄλλωστε ὁ ὅρος «παγγαία» εἶναι ἐλληνικός!

Εὐχαριστῶ
Μιχαὴλ Ἐλευθερίου
Καλλιθέα

Συγχεχυμένα δημοσιεύματα ξένων γιὰ τὴν Ἑλλάδα

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Σὰς ἀποστέλλω ἀπόκομμα ἀπὸ τὸ δημοσίευμα τῆς ἐφημερίδος “Arab Times”, πού ἐκδίδεται στὸ Κουβέιτ καὶ στὸ ὁποῖο ὑπάρχει μία φωτογραφία, ὅπου φαίνεται

μία πέτρα μὲ χαρακτῆρες, ἡ ὁποία χρονολογεῖται (ὅπως ἀναφέρεται) ἀπὸ τὸ 11.000 π.Χ. Βεβαίως ἡ ἐνεπιγραφή πέτρα βρέθηκε -ποῦ ἄλλου;- στὸ Ἰσραήλ σύμφωνα μὲ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς ἐφημερί-

δος. Τό ἄρθρο δημοσιεύθηκε περὶ τὰ μέ-
σα Νοεμβρίου τοῦ 1996.

Σᾶς ἀποστέλλω ἐπίσης καὶ ἓνα ἀπό-
κομμα ἀπὸ ἄρθρο σχετικὸ μὲ τὴν εὕρεση
τοῦ «Λυκείου» τοῦ Ἀριστοτέλη στὴν
Ἀθήνα, τὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκε στὶς 14
Ἰανουαρίου τοῦ 1997 σὲ ἔντυπο τοῦ Κου-
βέιτ. Ἐκτὸς φυσικὰ τῆς εὐχαρίστησης,
ποῦ ἔνοιωσα γιὰ τὴν εὕρεση τοῦ Λυκεί-
ου, μοῦ προξένησε ἀπορία καὶ κατάπλη-
ξη ἢ φωτογραφία, ποῦ συνοδεύει τὸ
ἄρθρο, ἢ ὁποία δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ
τὸ εὑρεθὲν Λύκειο. Ἡ φωτογραφία δει-
κνύει ἓνα σπήλαιο στὴν Σαλαμίνα καὶ
ἀποπροσανατολίζει τὸν ἀδαῆ ἀναγνώ-
στη.

Μήπως, ἐρωτῶ, ἤθελαν νὰ παραλ-
ληλίσουν τὸ σπήλαιο μὲ τὸ Λύκειο τοῦ
Ἀριστοτέλη; Δὲν γνωρίζω, ἀν ὀφείλεται
σὲ λάθος τοῦ «Ἀθηναϊκοῦ Πρακτορείου
Εἰδήσεων» ἢ τῆς ἐφημερίδος, ποῦ ἐδη-
μοσίευσε τὸ ἄρθρο, ὅμως εἶναι λυπηρό,
τὶς ἐλάχιστες φορὲς ποῦ ἀναφέρεται ἡ
Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν διεθνή τύπο, νὰ προ-
βάλλεται τόσο ἀδέξια.

Με θερμοὺς χαιρετισμοὺς

Α.Τσ.

Kuwait City, KUWAIT

«Ἀντίλογος» χωρὶς κανένα ἀποδεικτικὸ στοιχεῖο

Κύριε διευθυντά,

Ὁ κ. Μάριος Δημόπουλος - Ἀπολλώ-
νιος μὲ τὸ ἄρθρο του «*Βυζάντιο: Περίο-
δος πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς σκλαδιᾶς
τῶν Ἑλλήνων*» («*Δαυλός*», Δεκέμβριος
1996) ξεπέρασε τὰ ὅρια τῆς ἱστορικῆς
ἐρμηνείας. Παρερμήνευσε τὴν ἱστορία.
Καὶ ἔγινε ἀρνητικὸς μὲ πρωτοφανῆ φα-
νατισμὸ σὲ βάρος τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Ὁ Ὀράτιος τόνισε, ὡς γνωστόν, ὅτι οἱ
Ρωμαῖοι κατακτῆθηκαν πολιτιστικά ἀπὸ
τοὺς Ἕλληνες. Στὴν περίπτωσή τῆς
Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας
μὲ πρωτεύουσα τὴν Κωνσταντινούπολη
συνέβη κάτι περισσότερο, οἱ Ἕλληνες
μετὰ τὴν καθιέρωση τῆς ἑλληνικῆς γλώσ-
σας ὡς ἐπίσημης γλώσσας τοῦ Κράτους

καὶ τὴν ἀνάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ
αὐτοὺς τὴν μετέβαλαν εἰρηνικά καὶ ἀναί-
μακτα σὲ Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Αὐτο-
κρατορία. Αὐτὸ εἶναι ἓνα μεγάλο ἱστο-
ρικὸ κατόρθωμα τῶν Ἑλλήνων, γιὰ τὸ
ὁποῖο πρέπει νὰ εἴμαστε ὑπερήφανοι.

Κάθε λοιπὸν στοιχεῖο τοῦ βυζαντινοῦ
πολιτισμοῦ εἶναι στοιχεῖο τοῦ ἐνιαίου
ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀνεξάρτητα ἀπὸ
θρησκευτικὰς ἐπιρροάς, ποῦ ἐπηρέασε
καταλυτικὰ τοὺς λαοὺς τῶν Σλάβων καὶ
προετοίμασε τὴν Ἀναγέννηση μετὰ τὴν
πτώση τῆς Κωνσταντινούπολης.

Γεράσιμος Καζάνας

Οἰκονομολόγος

Ἀθήνα

Σημείωση «*Δαυλοῦ*»:

Στὴν ἔρευνα τοῦ κ. Μ.Δ., στὴν ὁποία ἀναφέρεται ὁ ἐπιστολογράφος, παρετέ-
θησαν πλεῖστα στοιχεῖα, κείμενα, πληροφορίες κ.λπ., τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν
πλήρως τὴν ἱστορικὴ ἀκρίβεια τῶν πορισμάτων τῆς ἔρευνας. Ὁ κ. Γεράσιμος
Καζάνας στὴν ἄνω ἐπιστολὴ του ἐκφράζει ἀπλῶς μία πεποίθησή του, ἡ ὁποία
ἄλλωστε ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἐπίσημο (ψευδὲς) ἰδεολόγημα τῆς ἰσχύουσας τάξεως
ιδεῶν στὸ Νεοελληνικὸ Κράτος, χωρὶς νὰ προσκομίσῃ σχετικὰ κανένα ἀπο-
δεικτικὸ στοιχεῖο, ποῦ νὰ ἀντικρούῃ τὸν κ. Μ.Δ. Θεωροῦμε, ὅτι οἱ προσωπικὲς
πεποιθήσεις καὶ τὰ ἰδεολογήματα δὲν ἀποτελοῦν ἀντίλογο, καὶ γι' αὐτὸ δὲν
ἀσχολοῦμεθα ἐδῶ μὲ τὴν οὐσία. Δημοσιεύσαμε ὅμως τὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ.Κ.,
διότι ἀποτελεῖ ἀντιπροσωπευτικὸ δείγμα τοῦ φαινομένου τῆς διαδόσεως τῶν
ἱστορικῶν πλανῶν.

Κρατικοὶ καθηγητὲς καὶ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Εἶναι τοῦλάχιστον περίεργο νὰ δηλώνῃ ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Μπαμπινιώτης, ὅτι «τὴν μεταρρύθμιση τοῦ 1976 δὲν τὴν ἐπέβαλε ἡ τότε κυβέερνηση» καὶ ὅτι «ἡ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση τοῦ Γ. Ράλλη ἀνταποκρίθηκε σὲ ἓνα λαϊκὸ αἶτημα». Ἀπ' ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ὅμως, δὲν ὑπῆρξε τότε οὔτε κάποια ἀπεργία οὔτε καμμιά διαδήλωση μὲ «αἶτημα» τὴν ἐπιβολὴ τῆς δημοτικῆς καὶ τὸν ἐξοδελισμό τῆς καθαρεύουσας ἀπὸ τὴν Μέση Ἑκπαίδευση. Οὕτε ἐνθυμοῦμαι τοὺς λεγομένους πνευματικὺς ἀνθρώπους νὰ ἐκφράζουν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὴν ἀπέχθειά των πρὸς τὴν καθαρεύουσα. Ποῦ τὸ εὗρηκε τὸ «λαϊκὸ αἶτημα» ὁ κύριος καθηγητὴς; Μήπως θέλει ἀγωνιωδῶς νὰ εὗρῃ ὅπως - ὅπως δικαιολογίες γιὰ τὸ ἔγκλημα, ποὺ διεπράχθη εἰς δάρος τῆς γλώσσας μας;

Ἀντὶ νὰ προσπαθῇ νὰ εὗρῃ τίς ὅποιες δικαιολογίες, θὰ ἦτο ἴσως καλύτερα γι' αὐτὸν νὰ προσπαθῇ νὰ μᾶς πῇ, πῶς εὗρίσκει σήμερα τὸ ἐπίπεδο τῶν ἐλληνικῶν τῶν νέων μας καὶ ἂν ὁ ἴδιος εἶναι ἱκανοποιημένος μὲ τὴν κατάσταση, ποὺ ἐπικρατεῖ. Θὰ περίμενα ἀπ' αὐτὸν νὰ μιλῇ σὲ τίμα καὶ σταράτα καὶ νὰ μὴν προσπαθῇ ν' ἀποφύγῃ τὸ φλέγον θέμα μὲ φράσεις τοῦ τύπου «εἶναι γεγονός, ὅτι στὴν Ἑλλάδα ἔχουμε ὑψηλὸ ποσοστὸ μορφωμένων ἀνθρώπων», ὅπως ἔκαμε πρὸςόφατα σὲ ἐκπομπὴ τῆς ET2, στὴν ὁποία ἦτο προσκεκλημένος τῆς κ. Ρ. Θεολογίδου.

Εἶμαι σὲ θέση νὰ γνωρίζω, ὅτι οἱ σημερινοὶ «μορφωμένοι» νέοι μας (εἰδικώτερα αὐτοὶ ποὺ σπουδάζουν ἢ ἐσπούδασαν θετικὲς ἐπιστῆμες) δὲν μποροῦν νὰ ἐκφραστοῦν σὲ σωστά ἑλληνικά.

Ἀνορθογραφίες, ἀσυνταξίες, ἀκυριολεξίες (καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλετε, ποὺ ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τὸ στερεητικὸ α-) συνιστοῦν τὴν φυ-

σιογνωμία τῶν κειμένων τους. Ἀλλὰ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι δὲν ὀμιλοῦν καὶ γράφουν καλὰ τὴν γλῶσσα των, εἶναι δυνατὸν νὰ διαπρέψουν ὡς πολιτικοὶ μηχανικοί, φυσικοί, ἠλεκτρολόγοι μηχανικοὶ κ.λπ.;

Ἐνισχυτικὸ τῶν ἀπόψεών μου παραθέτω ἀπόσπασμα ἀπὸ μιὰ ἐμπνευσμένη σειρὰ ἄρθρων τοῦ ἐπιτίμου γυμνασιάρχου κ. Π.Κ. Κόλλια, ποὺ ἐδημοσιεύθη στὴν ἐφημερίδα «Ἐστία» (ἀπὸ 10/2 ἕως 13/2/97): «Οἱ περὶ τὴν Λογικὴν ἀσχολούμενοι ὑποστηρίζουν τὴν ὀρθὴν ἄποψιν, ὅτι διὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ Συντακτικοῦ, τῆς Γραμματικῆς καὶ γενικῶς τῆς γλώσσας τίθενται εἰς ἐνέργειαν ὅλαι αἱ πνευματικαὶ λειτουργίαι (νόησις, μνήμη, ἀφαίρεσις, προσοχή, κρίσις κ.ἄ.), αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται καὶ διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῶν Μαθηματικῶν καὶ ἄλλων θετικῶν Ἐπιστημῶν».

Ἀντὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Ραλλείου «μεταρρυθμίσεως» νὰ ἀλληλοσυγχαιρῶνται, νὰ διοργανῶνουν συνέδρια στὰ πανεπιστήμια καὶ νὰ μᾶς διαβεβαιῶνουν, ὅτι ὅλα πηγαίνουν καλὰ καὶ ὅτι «τώρα οἱ νέοι μας μιλοῦν καλύτερα, ἀπ' ὅ,τι μιλοῦσαν οἱ νέοι σὲ ἄλλες ἐποχές», καλὸν θὰ ἦτο αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ σιωποῦν. Ἄς μὴ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν τὸ ἔγκλημά των, ἄς μὴ προβάλλουν τὸν ἑαυτό τους τόσο πολὺ στὴν τηλοψία. Ἰσως κάποτε ὁ κόσμος κατανοήσῃ, ὅτι ποτὲ δὲν εἶχαν νὰ τοῦ ποῦν τίποτε, ἴσως ὁ κόσμος καταλάβῃ τὴν ματαιοδοξία τους καὶ τὴν κενότητά τους, ἴσως ἀποκαλυφθῇ κάποια στιγμὴ ἡ βαθεῖα ἀνελεύθερη φύση τους. Δὲν εἶναι βαρὺς ὁ τελευταῖος μου λόγος. Πῶς ἄλλως νὰ χαρακτηρίσῃ κάποιος πανεπιστημιακός, ποὺ συντάσσονται μὲ τὴν ἐξουσία ἔτσι πρόχειρα καὶ ἄκριτα; Πῶς νὰ χαρακτηρίσῃ κανεὶς πανεπιστημιακός, οἱ ὅποιοι λείχουν μιὰ ἐξουσία,

πού «ἀπεφάσισε καὶ διέταξε» τὴν καταστροφή τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης; Πῶς νὰ χαρακτηρίσῃ κανεὶς πανεπιστημιακούς, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ παραμένουν ἄβουλοι θεατὲς τῶν παιγνιδιῶν τῆς ἐξουσίας; Εἶναι ποτὲ δυνατόν τέτοιοι πανεπιστη-

μιακοὶ νὰ διδάξουν ἥθος στοὺς φοιτητὲς τους; Ἡ μήπως ἱκανοποιοῦνται στὸν ῥόλον των ὡς παραγωγῶν ἀνδραπόδων;

Μετὰ τιμῆς

Μιχαὴλ Γ. Δανίκας

᾽Αθλοὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Φ. Κακριδῆ στὴν Κρήτη

Κύριε διευθυντά,

Σὲ διάλεξή του στὸ Ὡδεῖον τοῦ Ρεθύμνου ὁ καθηγητὴς φιλολογίας Φ. Κακριδῆς προέβαλε ὠρισμένες θέσεις, οἱ ὁποῖες δὲν ταυτίζονται διόλου μὲ τὴν πραγματικότητα. Ἡ προβολὴ αὐτὴ ἔγινε ὑπὸ τὴν εὐμενῇ συμπαραστάση τῶν ὀργανωτῶν τῆς ἐκδηλώσεως, οἱ ὅποιοι ἐμπόδισαν ἐγκαίρως νὰ ἐκφραστοῦν ἀκροατὲς, οἱ ὅποιοι ἐπεχείρησαν νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἀλήθεια.

Ὁ ὁμιλητὴς ἰσχυρίσθηκε μετὰξὺ ἄλλων, ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ 2 ἢ 3 συστατικὰ τοῦ σημερινοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἐνῶ εἶναι πασίγνωστο καὶ διεθνῶς ἀναγνωρισμένο, ὅτι ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ κλασσικὸ πολιτισμὸ, ἐμπλουτισμένον ἀπὸ τὴν συνεχεῖ πραγματοποίησι νέων ἐπιτεύξεων ἀπὸ τοὺς διάφορους λαοὺς σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Ὁ ἴδιος κατέκρινε τὴν διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν στὰ σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐθεώρησε θετικὴ τὴν κατάργησι τῆς καθαρῆς, ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ μὲ τὴν συνεχεῖ, συστηματικὴ καὶ ἐσκεμμένη εἰσαγωγὴ

ξένων λέξεων στὴν σταδιακὴ ἐξαφάνισι τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας.

Συγχρόνως μὲ πρόσχημα τὸ κείμενον ἑνὸς σχολικοῦ διβλίου ἐχαρακτήρισε τὸν Μέγα Ἀλέξανδρον «σφαγέα». Ὁ κ. Κακριδῆς δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοῇ ἄλλους αὐθεντικούς σφαγεῖς, τοὺς ὁποίους ἔχει ἀπαθανατίσει ἡ ἱστορία. Ὅπως (γὰρ νὰ ἀναφέρω παραδείγματα παρμένα ἀπὸ ἓνα ἱστορικὸ τομέα, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἰδιαίτερος ἐξοικειωμένος) τοὺς Ἑβραίους βασιλεῖς Σολομῶντα καὶ Δαβίδ, οἱ ὅποιοι ἐξολόθρευσαν ὀλόκληρους λαοὺς, ὅπως τοὺς Ἀμορραίους καὶ τοὺς Φιλισταίους ἢ τοὺς 6 Ἑβραίους βασιλεῖς γνωστοὺς μὲ τὸ ὄνομα Ἀσωναίους, ἀπογόνους τῶν Μακκαβαίων, οἱ ὅποιοι ἀφάνισαν 7 ὀλόκληρους λαοὺς (Ἰδουμαίους, Ἀμμωνίτες, Ναβαταίους, Μαδιανίτες, Μωαβίτες, Καϊνίτες, Ἀμαληκίτες, Σαμαρεῖτες) κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς γενοκτονίας μοναδικῆς στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος.

Μετὰ τιμῆς

Ἀντώνης Τσαμαντάκης

Δρ. Χημείας - Ἐρευνητὴς

Σοῦδα

Τὸ μὴδὲν καὶ τὸ ἄπειρον στὸν Εὐκλείδειον ὥρον

Κύριε διευθυντά,

Εἰς ἀπάντησι τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Γεωργίου Χούσου («Δαυλός», τ. 181) ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε τὰ ἑξῆς:

Τὰ μαθηματικὰ εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένα μὲ τὴν λογικὴ. Θὰ μπορούσε νὰ πῇ κανεὶς, ὅτι τὰ μαθηματικὰ εἶναι ἡ «κωδικοποίησι» τῆς λογικῆς. Συνεπῶς

λογικὴ καὶ μαθηματικὰ διέπονται ἀπὸ τοὺς ἴδιους κανόνες:

α) Κάτι δὲν μπορεῖ ταυτόχρονα νὰ εἶναι καὶ νὰ μὴν εἶναι (ἄρα τὸ σύμπαν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τὰ πάντα καὶ ταυτόχρονα νὰ μὴν εἶναι τὰ πάντα).

β) Κάτι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ταυτόχρονα νὰ εἶναι τὸ ἐντελὲς ἀντίθετο (ἄρα

τὸ σύμπαν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπείρως μεγάλο καὶ ταυτόχρονα ἀπείρως μικρό). Ὅποιοσδήποτε συλλογισμὸς μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἄτοπον, λογικὰ καὶ μαθηματικὰ πρὲς καὶ εἶναι λάθος.

Τὸ σημεῖο δὲν εἶναι δομικὸ ὑλικὸ τῆς εὐθείας. Καὶ ἡ εὐθεῖα γραμμὴ δὲν μπορεῖ νὰ ὁρίζεται ἀπὸ ἄπειρα σημεῖα τὸ ἓνα δίπλα στὸ ἄλλο, ὅπως ἡ Εὐκλείδειος Γεωμετρία ἰσχυρίζεται, διότι ∞ πλῆθος σημείων $\times 0$ μέγεθος λογικὰ καὶ μαθηματικὰ $\infty \times 0 = 0$. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴν ὁρίσῃ σὰν ἓνα πρωτογενὲς γεωμετρικὸ σχῆμα μὲ μία διάσταση, χωρὶς νὰ περιλαμβάνῃ οἰοδήποτε ἐπίπεδο.

Τὸ ἐπίπεδο δὲν ὁρίζεται ἀπὸ ἄθροισμα ἀπείρων γραμμῶν ἢ μία δίπλα σὲ ἄλλη, διότι καὶ πάλι ∞ μήκος $\times \infty$ πλῆθος $\times 0$

πλάτος μαθηματικὰ $\infty \times [\infty \times 0] = 0$. Λογικὰ θὰ μπορούσε νὰ ὁρίσῃ κανεὶς τὸ ἐπίπεδο σὰν ἓνα γεωμετρικὸ σχῆμα μὲ δύο διαστάσεις, τὸ ὁποῖο οὐδέποτε θὰ μπορούσε νὰ περιλάβῃ χῶρο.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ «τίποτε», ὑποδεικνύει «ἀπουσία», πού πρακτικὰ καὶ λογικὰ ὑφίσταται, διότι δάσει τῆς λογικῆς κάτι δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἢ [ὄχι καὶ] νὰ μὴν ὑπάρχῃ.

Τέλος, ἀφοῦ ἡ προᾶξις ὑπερισχύει τῆς θεωρίας, πρέπει νὰ δεχθούμε, ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι ∞ , τὸ τίποτε ὑφίσταται καὶ ὁ συλλογισμὸς $0 + \infty = 0$ εἶναι λανθασμένον.

Μετὰ τιμῆς

Θ. Καρράς

Ἀνοιξη Ἀττικῆς

Ἕνα τεράστιο ἰδεολογικὸ κενὸ γιὰ κάθε γνήσιο Ἕλληνα

Κύριε διευθυντά,

Βαδίζουμε πρὸς τὰ τέλη τῆς δεύτερης χιλιετίας μ.Χ. καὶ παρὰ τὰ σπουδαῖα τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα, πού μᾶς βοηθήσανε νὰ «σπάσουμε» τὰ στενὰ ὅρια τοῦ πλανήτη μας καὶ νὰ ὁδηγηθοῦμε στὸ διάστημα, δὲν ἔχουμε κατορθώσει νὰ ἀπαντήσουμε σὲ πολλὰ βασικὰ ἐρωτήματα, πού βασανίζουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ πρῶτα του δῆματα στὴ Γῆ. Ἐρωτήματα, ὅπως «πὺς δημιουργήθηκε ὁ κόσμος;», «ἂν ὑπάρχῃ θεὸς καὶ ποιὸς εἶναι αὐτός;», «τί συμβαίνει μετὰ θάνατον;», καθὼς καὶ μυστήρια συσχετιζόμενα μὲ ἱστορία, θρησκείες, πολιτισμοὺς δὲν ἔχουν τύχει μιᾶς ἀπάντησης τεκμηρωμένης καὶ καθολικὰ ἀποδεκτῆς.

Ἡ μήπως ὄχι; Μήπως κάποιοι γνωρίζουν κάτι καὶ ἀποκρύπτουν πολλὰ; Ἀρκετοὶ εἶναι αὐτοί, πού πιστεύουν, ὅτι οἱ «ἄρχοντες» κρύβουν ἀλήθειες ἀπὸ τὸν «λαόν». Μᾶς κρατᾶνε ἀπαίδευτους, γιὰ νὰ μὴν μάθουμε κάποια πράγματα, λένε ἄλλοι. Καὶ φαίνεται, πὺς δὲν ἔχουνε ἄδικο. Παραχάραξη τῆς Ἱστορίας, δογμα-

τικὲς θρησκείες, σκοτεινοὶ μεσαίωνες, ἀπόκρυφες ὁργανώσεις, μυστικισμός, ἀρρώστειες φτιαγμένες ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο (AIDS) καὶ τέλος κρυφὴ προηγμένη τεχνολογία στὰ χέρια μανιακῶν. Γιατί; Γιατί ὅλα αὐτὰ καὶ ἀκόμα χειρότερα, ὅπως πόλεμοι σπαρμένοι ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς, μετὰξὺ τῶν ἀδυνάτων νὰ μαστίζουνε σήμερα αὐτὸν τὸν ταλαίπωρο πλανήτη; Σὲ μιὰ ἐποχὴ, πού ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος, τῆς σκέψης, τοῦ λόγου μαζὶ μὲ τὴν ἐπιστῆμην καὶ τὴν τεχνολογίαν θὰ μπορούσανε νὰ δημιουργήσουν ἓνα πραγματικὸ κῆπο τῆς Ἑδέμ, ὅπου τοὺς καρπούς του θὰ μπορούσανε νὰ γευθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ ὄχι μόνο οἱ... «ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ», ὁδηγούμεστε σὲ ἓνα «νέο μεσαίωνα», πού, ὅπως δείχνουν τὰ πράγματα, θὰ εἶναι πιὸ ὑπουλός καὶ πιὸ ἐπώδυνος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, πού ζήσαμε στὸ παρελθόν.

Οἱ ἀξίες καὶ τὰ ἰδανικὰ καταργεῖται καὶ ἀντικαθίστανται ἀπὸ ἀνηθικότητες καὶ ἀπαξίες ἱκανὲς νὰ γεννήσουν τὸ «τέρας» τοῦ Ἰωάννη καὶ νὰ φέρουν στὴν βα-

σιλεία τούς «ἐκλεκτούς». Τὴν κατέχουνε βέβαια τὴν ἐξουσία αὐτοὶ οἱ ἐκλεκτοὶ ἀλλὰ ὄχι ἀκόμα ὁλοκληρωτικά. Ἄν καὶ ἔχουνε σπείρει παντοῦ τὸν σκοταδισμό καὶ μυστικὲς ὁργανώσεις, γιὰ νὰ πετύχουνε τὸν παγκόσμιον ἔλεγχο, φαίνεται, πῶς κάτι τοὺς λείπει ἢ κάτι τοὺς ἐνοχλεῖ. Αὐτὸ τὸ «κάτι» ὁμοιάζει μὲ κάποια δύναμη, μὲ κάποιες ἀξίες, ποὺ δὲν λένε νὰ ὑποταγοῦνε στὸν Πύθωνα, ποὺ ἔχουνε ἀναγεννήσει, γιὰ νὰ πνίξη τὴν ἀνθρωπότητα.

Σημαντικὸ εἶναι, ὅτι αὐτὸ τὸ «ἐμπόδιο» γιὰ τοὺς «ἐκλεκτούς» φαίνεται νὰ πηγάζῃ καὶ νὰ ἀντλή τὴν δύναμή του ἀπὸ τὸν ἱερὸ χωρὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ τὴν ἀρχέγονη ἱστορία αὐτῶν ποὺ ἐπλασαν τὸν πολιτισμὸ, τὶς ἀξίες, τὰ ἰδανικά, τὴν γνώση γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον, τὶς ἐπιστήμες, τὴν ἠθικὴ, τὴ φιλοσοφία.

Ὅλοι τοὺς διαβάσανε καὶ μελετήσανε ἐκείνους τοὺς πανεπιστήμονες καὶ τὸν πολιτισμὸ τοὺς ἐκτὸς ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς «Γραικοὺς», ὅπως μᾶς ὀνομάζουνε ἐδῶ στὰ ξένα ἐμᾶς τοὺς ἀπόγονους. Τοὺς μελέτησαν τοὺς Ἕλληνες, μὰ ἀπὸ πολὺ παλιὰ προσπαθοῦνε νὰ ρίξουν στάχτη στὰ δικά μας μάτια καὶ νὰ μᾶς τοὺς παρουσιάσουν ὡς «εἰδωλολάτρες», «ἀνώμαλους» καὶ «ἀνῆθικους», «παγανιστὲς» καὶ «μυστικιστὲς», «ἀπολίτιστους» καὶ «κλέφτες», «καταπιεστὲς» καὶ «ἐκμεταλευτὲς». Ἐμεῖς τοὺς πιστεύουμε καὶ τοὺς ὑπακοῦμε, γιὰτὶ τώρα αὐτοὶ εἶναι ἡ ἐξουσία. Αὐτοὶ εἶναι οἱ «ἐπιστήμονες» καὶ ἡ «πνευματικὴ ἡγεσία». Ἐμεῖς εἴμαστε ἀπλῶς οἱ Greeks, οἱ «μπασταρδεμένοι» μέσῳ τῶν αἰώνων καὶ τῶν συγκυριῶν καὶ μάλιστα πιὸ ἀπολίτιστοι ἀπὸ ἐκείνους, τοὺς προγόνους. Δὲν μᾶς νοιάζει ὅμως. Ἐχουμε τὴ Philips καὶ παρακολουθοῦμε, ἀδύναμοι νὰ ἀντιδράσουμε, ὅ,τι μᾶς προβάλλουνε. Ἐχουμε τὰ Levis, τὴν Coca Cola καὶ τὰ «hamburger» τοῦ Mc Donald, τὸ Hi-Fi καὶ τὸ PC, ποὺ τώρα πλέον μὲ τὴν

ἀνάπτυξη τοῦ «Internet» μπορούμε ἐμεῖς καὶ τὰ παιδιά μας νὰ μάθουμε, πῶς νὰ φτιάχνουμε δόμβες, νὰ βλέπουμε πορνὸ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμεῖ τὸ ἀδύναμο πλέον πνεῦμα μας. Τὸ σημαντικώτερον εἶναι, ὅτι γίναμε πλέον sex-ουαλικά ἀπελευθερωμένοι χωρὶς «ταμποῦ» καὶ ἐπιφυλάξεις ἀλλὰ ὄχι ἀνῆθικοι καὶ ἀνώμαλοι, ὅπως ἐκείνοι. Ἡ σωματικὴ ἡδονὴ ἔχει γίνει αὐτοσκοπὸς καὶ μᾶς «γεμίζει» ὅλους σὰν ἀνθρώπους καὶ μᾶς ἱκανοποιεῖ. Βέβαια, ὅταν θὰ παρουσιασθοῦνε κάποια προβλήματα, ὑπάρχουν λύσεις, γιὰ νὰ τὰ ξεχάσουμε καὶ νὰ τὰ λύσουμε. Ἐνα «δυνατό» τσιγάρο, κάποια μικρὰ χάπια καὶ λίγη «ἄσπρη» σκόνη φέρουν τὴ λύση καὶ τὴν πραγματικὴ εὐτυχία. Τί μᾶς λείπει λοιπόν, γιὰ νὰ ἀνησυχούμε; Τίποτα! Τὰ ἔχουμε ὅλα. Μία «χλιδάτη» ζωὴ μὲ ὅλες τὶς ἀπολαύσεις. Ἐναν πολιτισμὸ καὶ μία «κουλτούρα», ποὺ θὰ τὴν ζηλεύουνε σίγουρα ὅλοι ἐκείνοι οἱ ἀπολίτιστοι καὶ ἀνῆθικοι πρόγονοί μας.

Τὸ ἄσχημο ὅμως εἶναι, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ «χλιδάτη» ζωὴ καὶ ὁ «πολιτισμὸς» ἐμένα δὲν μὲ ἱκανοποιεῖ. Ξέρω, εἶμαι ἄπληστος, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἀποφύγω. Νοιώθω μέσα μου ἓνα κενό, ποὺ μέρα μὲ τὴ μέρα ὅλο καὶ μεγαλώνει, καὶ δὲν θὰ ἀργήσῃ ἡ στιγμή, ποὺ θὰ μὲ καταπιῇ. Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ κάνω ἐγὼ ὁ ἄπληστος, εἶναι νὰ βρῶ τρόπο νὰ ἀρχίσω νὰ κλείνω αὐτὸ τὸ κενό. Νὰ κλείσω τὶς πληγές, ποὺ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχω ἀνοίξει καὶ μὲ πονᾶνε. Γιὰ νὰ τὸ κάνω αὐτὸ ὅμως, συγχωρέστε με, θὰ ἀρχίσω νὰ σκαλίζω τὶς ρίζες μου. Naί, ἐκείνους τοὺς ἀπολίτιστους καὶ ἀνῆθικους, γιὰτὶ κάποιος μοῦ εἶπε, ὅτι ἐκείνοι ἦταν πραγματικὰ εὐτυχισμένοι καὶ ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν ζωὴ τους - καὶ ἐγὼ τὸν πίστεψα.

Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι, ὅτι δὲν ξέρω, ἀπὸ ποῦ νὰ ἀρχίσω καὶ ποῦ νὰ καταλήξω. Εἶναι τόσα πολλά, ποὺ μὲ τρομάζουνε. Ἀφήστε ποῦ εἶναι γραμμένα σὲ μία

περίεργη γλῶσσα καὶ πρέπει νὰ ἀνατρέξω σὲ λεξικά ἢ μεταφράσεις. Ἐλπίζω, αὐτοὺς ποὺ θὰ ἐμπιστευθῶ, νὰ μὴν προδώσουνε τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη, ποὺ νοιώθω, γιὰ νὰ μάθω τὴν ἀλήθεια. Ἦδη

ἔχω ἀρχίσει νὰ βλέπω τὸ φῶς τοῦ «Δαυλοῦ».

Σὰς εὐχαριστῶ
Διόδωρος Σελιστανιώτης
Bath, Ἀγγλία

Ὁ χορὸς τοῦ Θησέως ἐπιβιώνει στὴν Παρνασσίδα

Κύριε διευθυντά,

Κατ' ἀρχὰς θέλω νὰ σὰς συγχαρῶ γιὰ τὸ δύσκολο ἀλλὰ καὶ ἀξιοθαύμαστο ἔργο, ποὺ ἐπιτελεῖτε ὡς πρὸς τὴν ἐξύψωση καὶ προώθηση τῆς Ἑλληνικῆς Σκέψεως καὶ τὴν ἔρευνα γιὰ τὴν πραγματικὴ ἱστορία καὶ τίς ρίζες μας. Πρὸς τὸν ἴδιο σκοπὸ, θέλοντας νὰ θέσω καὶ ἐγὼ ἓνα μικρὸ πετραδάκι, σὰς γράφω αὐτὸ τὸ γράμμα, ἂν καὶ μὴ εἰδικὸς ἐπὶ τοῦ θέματος, καταθέτοντάς σας μία παρατήρησή μου ἐπὶ τοῦ λεξιλογίου, ποὺ εἶναι ἐν χρήσει σήμερα στὴν ἰδιαιτέρα μου πατρίδα Δεσφίνα Παρνασσίδος - καὶ ἂν θεωρηθῇ ἄξια καταγραφῆς, νὰ δημοσιευθῇ.

Ἀπὸ μικρὸ παιδί εἶχα προσέξει, πὼς στὰ πανηγύρια, κοινὰ γλέντια, γάμους κ.λπ., ὅταν κάποιος ἤθελε νὰ προσκαλέσῃ κάποιον ἄλλον ἢ ἄλλη στὸν χορὸ νὰ χορέψῃ, πρότεινε τὸ μαντήλι λέγοντας τὴν χαρακτηριστικὴ φράση «*Ἐλα νὰ χορέψῃς ἓνα σχοινὶ χορὸ*». Δὲν μποροῦσα τότε ὅμως νὰ καταλάβω, πὼς χωροῦσε μέ-

σα στὴν φράση αὐτὴ ἡ λέξις «*σχοινί*».

Διαβάζοντας ἀργότερα καὶ ἐνημερωμένος σχετικὰ πείσθηκα, ὅτι ὠρισμένοι ἑλληνικοὶ χοροὶ εἶναι ἓνα εἶδος «κινητικῆς ἀναπαραστάσεως» ἢ ἐνθύμησης κάποιου ἀρχαίου ἱστορικοῦ («μυθολογικοῦ») σοβαροῦ γεγονότος.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν προαναφερθεῖσα φράση τὴν ἀποδίδω στὸν «μίτο» (= σχοινί) τῆς Ἀριάδνης, ποὺ δοήθησε τὸν Θησέα στὴν ἔξοδο ἐκ τοῦ λαβυρίνθου, ἀφοῦ ὁ ἥρωας σκότωσε τὸν Μινώταυρο.

Δὲν γνωρίζω, ἂν παρόμοια φράση ὑπάρχει καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Στὴν γύρω τῆς Δεσφίνας περιοχῇ ὕστερα ἀπὸ ἔρευνα διεπίστωσα, ὅτι δὲν ὑπάρχει.

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν προσοχὴ εὐχόμενος γρήγορῃ ἐπιτυχία καὶ εὐόδωση τοῦ δύσκολου ἔργου σας.

Μετὰ τιμῆς
Χαράλαμπος Οικονόμου
Πλοίαρχος Ε.Ν.

Ἰνδικὸς Ὠκεανὸς, ἐν πλῶ πρὸς Αὐστραλίαν

Ἡ τροχιά τῆς Γῆς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ζωδίων

Κύριε διευθυντά,

Στὸν «Δαυλό», τ. 180, Δεκ. 1996, σελὶς 10964 - 965 καὶ στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Κ.Β. Κουτρουβέλη «*Τὰ Ζῶδια δὲν εἶναι 12 ἀλλὰ 13*» ἀναφέρονται λανθασμένα στοιχεῖα:

α) Ἡ Γῆ κινεῖται περὶ τὸν Ἥλιον ἐπὶ ἐπιπέδου «τροχιᾶς» μὲ σταθερὴ θέση τοῦ ἐπιπέδου ὡς πρὸς σύστημα ἀναφορᾶς τὸν Ἥλιον καὶ τοὺς γνωστοὺς νόμους τῆς μηχανικῆς.

β) Τὸ ἐπίπεδο αὐτὸ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς, πρὸς ὃ ταυτίζεται.

γ) Ἐπειδὴ ὁ ἄξων περιστροφῆς τῆς Γῆς περὶ ἑαυτὸν ἔχει κλίση 23°27'08" ὡς πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς, δηλαδὴ τὸ ἐπίπεδο τῆς τροχιᾶς τῆς, ὁ οὐράνιος ἡμερινὸς ἔχει κλίση ὡς πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς τὴν ἀντίθετη (γωνία 23°27'08"). Ἡ κλίση αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῆς διαφορετικῆς διάρκειας τῶν ἡμερῶν κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος καὶ τῆς ἐμφάνισεως τῶν ἡμεριῶν.

δ) Ὁ ἄξων ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ Ἥλιου, ὁ κάθετος στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς, μαζὶ μὲ τὴν διεύθυνση τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς ὀρίζει «σταθερὸ» ἐπίπεδο στὸ σύ-

στημα ἀναφορᾶς τοῦ Ἡλίου.

ε) Ἡ τομὴ τοῦ ἀνωτέρω ἐπιπέδου μὲ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς (κάθετα μεταξὺ τῶν ἐπιπέδων) προσδιορίζει ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς τὴν γραμμὴ τῶν «ἀψίδων». Οἱ τροπές (θερινὴ τοῦ Καρκίνου καὶ χειμερινὴ τοῦ Αἰγόκερω) γίνονται, ὅταν ἡ Γῆ εἶναι σὲ σημεῖα ἐπὶ τῆς τροχιάς της καὶ στὸ ἐπίπεδο τῶν ἀψίδων.

στ) Λανθασμένα ἀναφέρεται στὸ σχῆμα τῆς σελίδος 10965 (καὶ τοῦ ἐξωφύλλου), ὅτι τὰ σημεῖα αὐτὰ τῶν τροπῶν εἶναι τὸ ἀφήλιο καὶ τὸ περιήλιο. Οἱ ἐποχές ἀναφέρονται στὴν εὐθεῖα τῶν ἀψίδων καὶ ὄχι στὸν μεγάλον ἄξονα τῆς τροχιάς τῆς Γῆς, ποὺ ἐσφαλμένα ἀναγράφει τὸ κείμενο, σελ. 10964.

ζ) Λανθασμένα ἀναφέρεται στὸ παραπάνω σχῆμα, ὅτι ὁ μικρὸς ἄξων τῆς τροχιάς τῆς Γῆς ταυτίζεται πρὸς τὸν ἄξονα τῶν «ἰσημεριῶν». Ἄν ἦταν ἔτσι, δὲν θὰ εἶχαμε τὴν «προήγηση ἰσημεριῶν» τοῦ Ἰππάρχου.

η) Ἡ προήγηση τῶν ἰσημεριῶν τοῦ Ἰππάρχου (ποὺ διαπιστώθηκε ἐπίσημα τὸ 190 - 120 π.Χ. καὶ ποὺ οὐσιαστικά ἔχει ἀποτυπωθῇ ἀρχιτεκτονικὰ στὴν «περίεργη» διακόσμηση τῆς «Θόλου» τῆς Ἐπιδαύρου, περὶ τῆς ὁποίας γράψατε σὲ

προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ») ὀφείλεται στὴν μετάπτωση τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς περιόδου 28.000 ἐτῶν (ἄλλου βρῆκα 33.000 χρόνια).

θ) Στὴν ὑπαρξὴ αὐτοῦ τοῦ ἀστρονομικοῦ καὶ ὄχι φανταστικοῦ καὶ «ἐξ ἀποκαλύψεως» φαινομένου στηριχθεὶς ὁ ἀστρονόμος μας Κων. Χασάπης καὶ ἐρμηνεύοντας τὴν συρροὴ διαφόρων ἀναφορῶν, ποὺ ὑπάρχουν, περισωθεισῶν στὰ σπαράγματα (fragments) τῶν «Ὑμνων τοῦ Ὁρφέως», προσδιόρισε τὴν ἡλικία τῶν Ὁρφικῶν θρησκευτικῶν (;) ὕμνων μετὰξὺ 3.500 καὶ 11.000 ἐτῶν πρὸ Χριστοῦ λίαν ἐπιεικῶς (δὲς Ἰωάννου Πασσᾶ, «Τὰ Ὁρφικά» κ.λπ.).

ι) Ἄν ὁ ἄξων τῶν ἰσημεριῶν ταυτίζετο πρὸς τὸν μικρὸν ἄξονα τῆς τροχιάς τῆς Γῆς, δὲν θὰ εἶχαμε τὴν προήγηση τῶν ἰσημεριῶν, ὡς παρατηρεῖται σήμερα, ἀλλὰ, ὅπως προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος, ἐντελῶς ἄλλου μεγέθους.

κ) Ἐλπίζω νὰ μὴν ἔχω καὶ ἐγὼ λάθος. Παρακαλῶ, κάμετε τὴν ἀναγκαίαν διόρθωση αὐτοῦ τοῦ τυπογραφικοῦ λάθους.

Κ.Α. Ἀνδρίτσος

Διπλωματοῦχος ἡ.μ. μηχανικὸς
Ἀθήνα

Ἀπάντηση τοῦ κ. Κ.Β. Κουτρουβέλη

Ἄν καὶ στὴν παράγραφο (κ) τῆς ἐπιστολῆς του ὁ κ. Κ.Α. Ἀνδρίτσος παρουσιάζῃ μίαν ἀμφιβολία γιὰ τὶς θέσεις του, σημειώνουμε, ὅτι στὴν παράγραφο (στ) κάνει λάθος. Στὸ σχῆμα καὶ στὸ κείμενο ὁ ἄξων τῶν τροπῶν ξεχωρίζεται ἀπὸ τὸν ἄξονα τῶν ἀψίδων. Ὁ ἥλιος διέρχεται διὰ τῶν ἀψίδων (α καὶ α'), ἀφοῦ διέλθῃ ἐκ τῶν τροπῶν. Μάλιστα στὸ σχέδιο μποροῦν νὰ προσδιορισθοῦν οἱ ἡμερομηνίες 5η Ἰανουαρίου καὶ 5η Ἰουλίου, ποὺ ὁ ἥλιος διέρχεται ἐκ τῶν ἀψίδων.

Μὲ δεδομένο τὸ φαινόμενο αὐτὸ οἱ ὑπόλοιποι παράγραφοι τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Κ.Α. Ἀνδρ. δὲν χρῆζονται ἀπαντήσεως.

Κ.Β.Κ.

Ἑλληνικότητα: ἡ μοναδική λύσι

«Μητέρα, Μητέρα, θεία Γῆ Ἑλληνική, καὶ σεῖς Γηγενεῖς Θεοὶ Ἑλληνικοί, μή, μὴν ἀφήσετε τὴν καταποντισμένην στίς ἀτιμίαις φυλὴν σας, νὰ χαθῇ. Ἀνάστησε, ὦ Θεία Μητέρα, τὰ νέα σώματα καὶ τὰ νέα πνεύματα, διὰ τοὺς Κυκλώπειους πολέμους καὶ καταπέμψετε σεῖς, ὦ ῥαῖοι Ἑλληνικοὶ Θεοί, τὴν πανεύμορφον Θείαν χάριν σας εἰς τὸ πνεῦμα τὸ Ἑλληνικόν, διὰ νὰ διαλύσῃ τὸ πηχτὸ ἐγκεφαλικὸ σκοτάδι, ποὺ τοῦ κρύβει τοῦ Ἑλληνοσ τοῦ μέσα του καὶ γύρω του Θεῖον Φῶς».

Περικλῆς Γιαννόπουλος (1907)

Στὰ δύο πρῶτα μέρη τῆς ἐργασίας μας («Δαυλός» τ. 183, 184) ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ ρωμοσύνη ἀπ' τὴν στιγμὴ τῆς ἐμφανίσεώς της ὑπῆρξε πολέμια τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀναβιώσεως τῆς ἑλληνικότητος, μ' ἀποτέλεσμα ὁ ἑλληνισμὸς ἐπὶ τόσους αἰῶνες νὰ εὑρίσκεται σὲ κατάστασι πνευματικῆς ἀφασίας. Οὐσιαστικῶς οἱ Ἕλληνες ἐπὶ 1.600 περίπου χρόνια καθεύδουν τὸν νήδυμον καὶ εἶναι νήγρετοι.

Εἶναι ἄξιον προσοχῆς, ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι ἐπῆγαν στὸ ἐξωτερικόν, ἄρχισαν νὰ βλέπουν μὲ διαφορετικὰ «μάτια» τὴν σύγχρονη ρωμοσύνη. Δὲν τοὺς ἄρεσε, ἤθελαν νὰ τὴν ἀλλάξουν, ἔνοιωθαν ντροπὴ γι' αὐτήν. Τοῦτο συνέβαινε, διότι ἐρχόμενοι σ' ἐπαφὴ μ' ἓνα ἀνώτερο πολιτισμικὸ περιβάλλον, ἐπιστρέφοντας στὴν Ἑλλάδα ἐβλέπαν, ὅτι αὐτὴ ἦτο ἓνα τίποτε καὶ ἐπληγώνοντο. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι ὁ διάσημος Ἕλληνας τοῦ ἐξωτερικοῦ μουσικοσυνθέτης Γιάννης Ξενάκης, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε: *«Ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα δὲν κάνει αἰσθητὴ τὴν παρουσίαν της ἀνάμεσα στίς προοδευμέναι καὶ πολιτισμέναι χώραι· αὐτὸ ποὺ γίνεται στὴν Ἑλλάδα, δὲν ξεπερνᾷ τὰ ἑλληνικὰ ὅρια· στὸ ἐξωτερικὸ ἀνεκάλυψε τὸν μεγάλον καὶ μόνον, πῶς ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα εἶναι μιὰ ἀνυπαρξία, ἓνα κενόν. Ἡ γλαῦκα τῆς Ἀθηνᾶς πέταξε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα σὲ ἄγνωστους τόπους».* Μὴ λησμονοῦμε, ὅτι καὶ ὁ προφήτης τῆς ἑλληνικότητος Περικλῆς Γιαννόπουλος ἐξέφρασε τὴν ἑλληνολατρεῖαν τοῦ ὕστερα ἀπ' τὴν διαμονὴν του στὸ Παρίσι. Ἐπιστρέφοντας ἀνεκάλυψε καὶ αὐτός, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτο ἓνα μηδενικόν, μ' ἀποτέλεσμα ν' ἀπογοητευθῇ καὶ ν' αὐτοκτονήσῃ: *«Δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ΕΛΛΑΣ—ἔγραφε— Ἀναρχικὸν Σκουληκομάζευμα καὶ δὲν δύναται νὰ ὀνομασθοῦν ΑΘΗΝΑΙ!!! πρωτεύουσα εἰς τὴν ὁποίαν πᾶς Ἑλληνιστὴ αἰσθανόμενος, διανοούμενος, ὁμιλῶν καὶ ἐκδηλούμενος καὶ ποθῶν Ἑλληνικὰς τὰς ἐκδηλώσεις ὅλας τῆς ζωῆς, εἶναι ΞΕΝΟΣ περισσότερον Κινέζου... Καὶ εἶναι πραγματικὸν καὶ θαθὺ ΑΙΣΧΟΣ νὰ ἀποκαλῆται ΕΛΛΗΝ τὸ τωρινὸν ἀνθρωπόπλασμα, τὸ πολὺ πολὺ καὶ κατὰ χάριν δυνάμενον νὰ ὀνομασθῇ: ΦΡΑΓΚΟΠΑΛΙΟΡΩΜΑΙΟΣ»* καὶ ἐπρότεινε ἐπανάστασι *«μεταμορφώνουσα τὸν παληορωμὸν εἰς Ἑλληνα»* («Ἀπαντα», ἔκδ. 1993, σελ. 131, 138).

Ὁ κρητικὸς φιλόσοφος Μιχάλης Χαλκῆς παρακολουθώντας μαθήματα φιλοσοφίας στὸ πανεπιστήμιον τῆς Σορβόνης διεπίστωσε τὴν ἐλλειπὴν ἐντύπωσιν, ποὺ ἀποκόμιζαν οἱ ξένοι, οἱ ὅποιοι εἶχαν γνωρίσει τὴν χώραν μας καὶ τὸ λαὸν της. Ἐπιστρέφοντας στὴν Ἑλλάδα δικαιολόγησε τὴν ἀπέχθειάν των γιὰ τὴν χώραν μας καὶ ὑπῆρξε ἀπ' τοὺς πρῶτους Ἕλληνες διανοητὰς, ποὺ συνέλαβε σὰν ἔθνικὸ αἷτημα τὴν ἰδέαν τοῦ «ἑξελληνισμοῦ τῆς ρωμοσύνης» καὶ τὴν διεκήρυξε στὸν στενὸν τοῦ φιλολογικοῦ κύκλου ἥδη ἀπ' τὸ 1935. Ἀξιοσημεῖωτα εἶναι καὶ τὰ λεγόμενα τοῦ διαπρεποῦς ἀκαδημαϊκοῦ Ἰωάννη Θεοδωρακόπουλου: *«ΕΛΛΑΣ ἦταν πάλαι ποτὲ οἰκουμένη Ἰδέαν τοῦ Ὠραίου καὶ τοῦ*

Ἀληθινοῦ, τοῦ Λόγου καὶ τῆς Τέχνης, τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρατίας. Σήμερα τὸ ὄνομα Ἑλλάς σημαίνει ἀπλῶς ἓναν γεωγραφικὸ χῶρο κάπου στὰ Βαλκάνια...».

Σύμφωνα μὲ κοινωνιολογικὴ παρατήρησι τοῦ καθηγητῆ στοῦ Πανεπιστήμιου τοῦ Βορείου Ἰλλινόις Γ. Κουρβετάρη οἱ Ἑλληνοαμερικανοὶ τῆς γ' γενεᾶς, ἔστω κι ἂν δὲν γνωρίζουν ἑλληνικά, αἰσθάνονται περισσότερο Ἑλληνες καὶ ὑπερήφανοι γιὰ τὴν καταγωγή τους ἀπ' τοὺς Ἑλληνοαμερικανούς τῆς δ' γενεᾶς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν φορεῖς τῆς ιδεολογίας τῆς ρωμιοσύνης (ὀρθοδοξία, βυζαντινισμός, τουρκοκρατία). Τοῦτο ἐρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὰ ὅσα ἀνέφερε ὁ φιλόσοφος Κ. Καστοριάδης στὴν γνωστὴ διάλεξι στὴν Τήνο (δὲς Μ.Δ. Δημόπουλου, «*Ὁ μισελληνισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ καθεστώτος*», «*Δαυλός*», τ. 179, σελ. 10866 - 10867). Σύμφωνα μ' αὐτὸν ἡ «*κουλτούρα*» ποὺ διεμορφώθη στὸν Ἑλληνισμὸ κάτω ἀπ' τὸ Βυζάντιο καὶ τὴν Τουρκοκρατία καθὼς καὶ ἡ ταυτόχρονη ἀναφορὰ σὲ ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ Βυζάντιο ὠδήγησε τὴν Ἑλλάδα σὲ ἀδιέξοδο, σὲ στεῖρο σχολαστικισμό, ποὺ νέκρωσε κάθε δημιουργικὴ προσπάθεια. Τοῦτο τὸ παραδέχεται καὶ ὁ Ι. Ξενάκης, ὁ ὁποῖος μὲ θλίψι παρατηρεῖ τὴν ἀπομάκρυνσί μας ἀπ' τὶς ρίζες μας: «*Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς –τονίζει– ἔχει πολλὲς παραδόσεις. Παραδόσεις ἰσχνὲς ὅμως λόγῳ τῆς τουρκοκρατίας καὶ ἄλλων παραγόντων, ποὺ τὸν ὀδήγησαν στὴν κατὰπτωσι. Ἡ πιὸ σημαντικὴ ρίζα του, αὐτὴ στὴν ὁποία ἔπρεπε νὰ τείνει, ὅπως τείνει ὅλος σχεδὸν ὁ κόσμος, ποὺ πρωτοστατεῖ σήμερα στὴν Ἀμερική, τὴν Εὐρώπη, ἀκόμα καὶ στὴν Ἀσία, εἶναι ἡ ἀρχαία ἑλληνική. Ἄν ὑπάρχει σήμερα ἓνας κοινὸς πολιτισμὸς σὲ ὅλον τὸν πλανήτη, ὀφείλεται στὴν ὀρθολογιστικὴ σκέψι ἀλλὰ καὶ στὴν τεράστια διαισθητικὴ φαντασία... ποὺ εἶχαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες. Ἐνῷ ὅμως οἱ ξένοι δέχονται καὶ πιστεύουν, ὅτι κοιτῖς τοῦ πολιτισμοῦ ὑπῆρξε ἡ Ἑλλάδα, οἱ Ἑλληνες ἔχουν ἀποκοπῇ ἀπ' αὐτὴ τὴ μεγάλη παράδοσι. Ἀπόδειξι ἡ κατάργησι τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀπὸ τὴ μέση Ἐκπαίδευσι. Αὐτὸ εἶναι ἓνα δράμα, ἓνα αἶσχος. Εἶναι ντροπὴ! Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά ἔπρεπε νὰ διδάσκονται σὰ ζωντανὴ γλῶσσα. Καὶ δὲν ἐννοῶ μόνον τὴ γλῶσσα. Ἐννοῶ καὶ τὴ φιλοσοφία. Ἐννοῶ αὐτὸν τὸν μεγάλο κόσμον, αὐτὸ τὸ τεράστιο ἐπίτευγμα, ποὺ εἶχαν πετύχει παρ' ὅλες τὶς διενέξεις ποὺ εἶχαν μεταξὺ τους οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες... Κι αὐτὸς ὁ πνευματικὸς ἀναθρασμὸς (ἐνν. τῶν ἐλλήνων φιλοσόφων) εἶναι ποὺ ἔδωσε τὶς βάσεις ἐνὸς πανανθρώπινου πολιτισμοῦ...» («*Καθημερινή*», 30 Μαΐου 1989). Ὁ ἀρχαῖος λοιπὸν πολιτισμὸς ἔδωσε τὶς βάσεις ἐνὸς πανανθρώπινου πολιτισμοῦ. Δυστυχῶς στὶς σύγχρονες «*φιλοσοφικὲς σχολές*» τῆς ρωμιοσύνης δὲν ἀκούγονται τέτοιες φωνές. Στὴν πραγματικότητα οἱ σχολές εἶναι διδασκαλεῖα γραμματοδιδασκάλων.*

Ἀποδεικνύεται σαφῶς ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιστροφῆς μας στὶς ρίζες μας, στὸν πνευματικὸ προγονικὸ χῶρον ὡς πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους μας. Εἶναι ἀδήριτος ἀνάγκη ν' ἀναβαπτισθοῦμε στὰ νάματα τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος, χωρὶς νὰ τὸ μιμούμεθα ἢ νὰ τὸ ἀντιγράψωμε, ἀλλὰ νὰ ἐμπνεώμεθα ἀπ' αὐτό. Τοῦτο θὰ γίνη μὲ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία, ἡ ὁποία θ' ἀποτελῇ ἀκόνισμα τῆς σκέψεως γιὰ τὴν λύσι τῶν διαφόρων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θ' ἀντιμετωπίζωμε στὸ μέλλον. Ἀνάγκη πᾶσα αὐτὸς ὁ κοιμώμενος γίγας, ὁ Ἕλλην, ὁ υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος, ν' ἀφυπνισθῇ, νὰ πιάσῃ πάλι τὸ δοξάρι καὶ νὰ δείξῃ στὴν οἰκουμένη τὴν ὄντοτήτά του. Ἀνάγκη πᾶσα νὰ συνειδητοποιηθῇ, ὅτι ὁ Ἕλλην δὲν εἶναι ρωμὸς ἀλλὰ Ἕλλην. Τότε μόνον ὁ Ἕλλην θὰ μεγαλουργήσῃ, ὄχι γιὰ χάρι τοῦ ἐλλαδικοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότη-

τητας και ιδιαίτερα της Ευρώπης, που κι αυτή διέρχεται κρίσι.

Τὴν διαφορὰ τῆς ἐβραϊκῆς ἀντιλήψεως ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἐξηγεῖ σαφέστατα ὁ Περικλῆς Γιαννόπουλος: «... Στοιχεῖον Ξένον, ἓνα ΞΕΝΟΝ ΘΕΟΝ καὶ ΘΕΟΝ ΕΒΡΑΙΟΝ δυσσεβημένον κατὰ τοῦ Κόσμου, ὅλο χολή κατὰ τῶν ἐπιγείων, ἀγνοοῦντα τὴν Ἑλληνικὴ Ἰδέαν, ἀγνοοῦντα τὴν φυσικὴν καὶ ὀλοχαρὴ μας ἀγάπην τῆς Ζωῆς... ἀγνοοῦντα καὶ μισοῦντα τὰς ἡδονὰς τῆς Ζωῆς, διὰ τὰς ὁποίας ἐμεῖς προαιωνίως, σὰν φύσει Πάνσοφοι ποὺ εἴμεθα, κνηγοῦμεν... μισοῦντα τὴν Ζωὴν ὀλόκληρον, τὴν ὁποίαν ἐμεῖς λατρεύομεν, διδάσκοντα τὴν Ἐπουράνιον Ζωὴν... μισοῦντα λυσσώδως ὅλους τοὺς Θεοὺς τῆς Γῆς καὶ ζητοῦντα νὰ τοὺς ξεπατώσῃ ὅλους διὰ νὰ μοναρχήσῃ Αὐτὸς θέλοντας νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἐπουράνιον βασιλείαν, ἐνῶ ἐμεῖς εἶχαμεν νὰ κατακτήσωμεν τὴν Γῆν καὶ ἡμερώσωμεν τὸν Κόσμον καὶ μᾶς ἦτο φυσικῶς ἀδύνατον νὰ τὰ ἐγκαταλείψωμεν ὅλα σύξυλα διὰ νὰ πᾶμε στὸν οὐρανόν... λέγοντα, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ κόσμος θὰ χαλάσῃ καὶ θὰ ἔλθῃ ὁ Δημιουργὸς νὰ κρίνῃ ζωντανοὺς καὶ πεθαμένους καὶ μᾶς τρελλάνῃ στὸ ψήσιμο, ἓνας θυμωμένος Δημιουργός, διότι τοῦ ἔφαγαν ἓνα ψωφόμελο ἀπ' τὸ περιδόλι του, καὶ κουνδάλῳ μία ἱστορία Κτίσεως καὶ κάτι ἱστορίες Ἑβραίων Προφητῶν - ἐπιληπτικῶν δοξομανῶν Βδελλοπογύλων - ποὺ κανένα Ἑλληνόπουλο δώδεκα χρόνων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χωνεύσῃ, ἂν δὲν εἶνε τὸ κεφαλάκι του καμωμένο φλασκί» («Ἀπαντα» ἔκδ. 1993, σελ. 188 - 189). Ἡ βασικώτατη διαφορὰ μεταξὺ χριστιανισμοῦ καὶ ἑλληνισμοῦ εἶναι, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι δόγμα, κάτι δηλ. ποὺ δὲν ἀλλάζει, ἐνῶ βασικὴ ἀρχὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι τὸ «τὰ πάντα ρεῖ» (Ἡράκλειτος), ἡ διαρκὴς κίνησις, ἡ ἔρευνα, τὸ ἀέναον ἐμπρός. Ἐχεῖ δίκιο λοιπὸν ὁ Περικλῆς Γιαννόπουλος, ὅταν γράφῃ: «Αἱ θεουργικαὶ θρησκείαι... εἶναι δευτερεύουσαι, εἶναι κατώτεραι, εἶναι διὰ τὰ πλήθη. Ἰαδὴποτε θεουργικὴ, Δογματικὴ θρησκεία... εἶναι ἀπλῶς: ΑΝΗΘΙΚΟΣ» (ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 160).

Ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ παιδεία ἐφηρμόσθη στὸ Βυζάντιο καὶ ἀπέτυχε: «Τί εἶδους ἀνθρώπους παρήγαγε τὸ Βυζάντιο», ἀναρωτιέται ὁ Ἀνδρέας Ἀνδρέου καὶ διευκρινίζει: «Ἀς μὴ μιλάμε καθόλου γιὰ τὸ θέμα τοῦτο. Διότι οἱ μὲν πολῖτες του ἦσαν ἀμαθεῖς καὶ δάρδαροι... οἱ δὲ Αὐτοκράτορες καὶ ἐν γένει Κυβερνήτες του κατὰ 90% ἦσαν ἀγράμματοι, δάρδαροι, τυφλωτὲς καὶ ρινοτόμοι, μέθυσοι. Γεννήθηκε δηλαδὴ ἀπ' τὴν σύζευξιν αὐτὴ (ἐνν. ἑλληνισμοῦ - χριστιανισμοῦ) ὁ τραγέλαφος» («Ἐπιστροφὴ στὶς Ρίζες», ἔκδ. 1977, σελ. 29).

Ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει, ὅτι, ὅποτε ἀξιοποιεῖται τὸ ἀρχαιοελληνικὸ πνεῦμα, ὑπάρχει καὶ πολιτισμὸς, διαφορετικὰ ἐπικρατεῖ μεσαίωνας. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περιπτώσι τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Πλήθωνος, ὁ ὁποῖος ἔζησε στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Χάρη στὴν ἑλληνικὴ ἀναζήτησί του συνετελέσθη ἡ ἀναγέννησις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Μετὰ τὴν πτώσι τῆς Πόλεως Ἑλληνες λόγιοι καὶ κυρίως οἱ μαθηταὶ τοῦ Πλήθωνος - ὁ Πλήθων πέθανε λίγο πρὸ τῆς ἀλώσεως - ὑπῆρξαν οἱ σπορεῖς, οἱ εἰσηγηταὶ καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀναγεννήσεως. «Ἡ διδασκαλία τοῦ Πλήθωνα καὶ οἱ συνωμοτικὲς ὁργανώσεις, ποὺ ὁ ἴδιος εἶχε δημιουργήσει, ὁδηγοῦν στὴν ἀναγέννηση» (Β. Μισύρης «Τὰ ἅγια ρεμάλια», ἔκδ. 1989, σελ. 101). Ἐνας ἀπ' τοὺς σπουδαιότερους μαθητὲς του, ὁ Πέτρος Καλαυρός, στὴν Καλαυρία ἰδρύει Ἀκαδημία καὶ διδάσκει τίς νέες ιδέες γιὰ στροφὴ πρὸς τὴν ἀρχαιοελληνικὴ παιδεία πολεμῶντας τὸν χριστιανισμὸ καὶ τὸν ἰουδαϊσμό.

Οί προεπαναστατικοί διαφωτισταί είχαν ως κοινή αναφορά την αρχαία Ελλάδα και βάσει αυτής ἐπραγματοποιήθη ή περίφημη ἐπανάστασι του 1821, ή όποία όμως δυστυχώς ώδήγησε σ' αυτό το ανέλληνιστο ρωμαίικο κρατίδιο, για το όποιο δέν φταίνε οί ἐπαναστάτες αλλά οί φαῦλοι πολιτικοί και ό θυζαντινισμός της νεοελληνικής ιδεολογίας, πού ἐπεβλήθη άνωθεν άπ' το 1850 και μετά. Είμαι γνωστό, για έςους τουλάχιστον γνωρίζουν την άληθινή ιστορία, ότι αποκλειστικό κίνητρο και ιδανικό των έμπνευστών και άγωνιστών του Εικοσιένα υπήρξε ή Κλασική Ελλάδα, άσχέτως αν το άποκρύπτουν οί θυζαντινισταί. Ό ιστορικός Γιάννης Κορδάτος παρατηρεί, ότι ό νεοελληνικός λαός «πίστεψε, πώς είναι άπόγονος του Λυκούργου, του Σόλωνα, του Εὐριπίδη, του Έπαμεινώνδα, δέν είχε κανένα ιδεολογικό δεσμό με το Βυζάντιο, ούτε στα προεπαναστατικά χρόνια έκανε λόγο για τη Βυζαντινή αυτοκρατορία. Πουθενά στα βιβλία και φυλλάδια της προεπαναστατικής έποχής δέν αναφέρονται οί Βυζαντινοί αυτοκράτορες και το Βυζάντιο. Μονάχα ή αρχαία Έλλάς μνημονεύεται. Οί Ρωμιοί κολακεύονταν να πιστεύουν, πώς είναι άπόγονοι των αρχαίων Έλλήνων. Ούτε ό Ρήγας, ούτε ό Κοραής θυμούνται το Βυζάντιο παρά μόνο μερικοί άνώτεροι κληρικοί» («Μεγάλη Ιστορία της Έλλάδος», τ. ΙΧ, σελ. 41). Δέον ν' αναφερθώ, ότι ό Κοραής - πού τόσο άπεχθάνονται οί ρωμοσυνισταί - ζητούσε ελληνική αναγέννησι βάσει του αρχαιοελληνικού πνεύματος.

Οί άκαδημαϊκοί Ι. Θεοδωρακόπουλος και Κ. Τσάτσος διεκήρυξαν σέ συνεδρίασι της Έκαδημίας (Ιούλιος 1970) την άνάγκη έπιστροφής στον αρχαιελληνισμό όχι μόνο της Έλλάδος αλλά και όλόκληρης της Εὐρώπης, για να σταματήσει ή έκβαρδάρισι της. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα διεκήρυξε ό Ι. Θεοδωρακόπουλος σέ όμιλία του προς τους φοιτητές σέ Φιλοσοφική Σχολή, πού ίδρυσε κοντά στην Σπάρτη με την έπωνυμία «Ο ΠΛΗΘΩΝ»: «Η καμπή πού διέρχεται σήμερα ό Έλληνισμός είναι κρίσιμη. Ποτέ άλλοτε ή ιστορία δέν έθεσε στον Έλληνισμό τόσα άδυσώπητα έρωτήματα, όσα του θέτει σήμερα. Γίνεται μιá τροπή στην πορεία της ζωής μας ως Έθνος, ή όποία όμως δέν φαίνεται, γιατί την σκεπάζει ή φαινομενική υλική ευημερία και ή φαινομενική νηνεμία. Και τα δύο αυτά γεγονότα είναι άπατηλά και συντελούν, ώστε ν' άποκρυβή ή τραγικότητα των στιγμών, πού διερχόμεθα ως Έθνος. Έχάσαμε την συνείδησι της οίκουμενικότητας, πού έχαρακτήριζε κι έξεχώριζε κι ένέπνεε την φυλή μας. Περιπέσαμε σέ μιá κατάστασι πνευματικού έπαρχιωτισμού, πού είναι αυτόχρονα παραίτησι άπό την παγκόσμια άποστολή και τον παγκόσμιο πνευματικό και ήθικό προορισμό του Έλληνισμού... Η ευημερία δέν είναι δυνατόν ν' άποτελέση σκοπό για τον Έλληνισμό. Η πνευματική δημιουργία είναι ό μοναδικός προορισμός του Έλληνισμού. Όλα τ' άλλα, πού τόσο έκθειάζονται σήμερα άπό άνιστόρητους, είναι άπλά μέσα, για να προχωρήσουμε στον κύριο προορισμό μας, ό όποιος δέν είναι, πώς να ζήσουμε καλύτερα, αλλά πώς να δημιουργήσουμε καλύτερα».

«Όπως ό Πλήθων -έτόνιζε ό Ι. Θεοδωρακόπουλος- πρέπει κι έμεις να φιλοσοφώσουμε για την παρουσία και την άποστολή του Έλληνισμού». Μόνο τότε θα ξεφύγουμε άπ' το άπόλυτο ξερεθος, εις το όποιο εύρισκόμεθα. Μόνο τότε ή γλαύκα της Αθηνάς θα έπιστρέψη στην Ελλάδα.

Μάριος Δημόπουλος - 'Απολλώνιος

Πλαστογραφημένη λογική

Λογική. Μιά έννοια πολύπαθη, ερμηνευόμενη ιδίως στις μέρες μας κατά το δοκοῦν καὶ ἀνάλογα μὲ τις κοινωνικοπολιτικές καὶ ἄλλες συνθήκες, πὺν διαμορφώνουν τὴν ἐξωτερικὴ τῆς ὑφὴ ἐπισωρεύοντας ἓνα σύνολο παραπληρωματικῶν ἐννοιῶν, πὺν ἀποκρύπτουν ἐντελῶς τὴν ἐσωτερικὴ τῆς διάσταση, καὶ προβάλλονται αὐτὲς ὡς «λογικὴ μέθοδος».

Χάνεται ἔτσι λοιπὸν τόσο τὸ αὐθύπαρκτο τῆς λογικῆς ὅσο καὶ ἡ πραγματικὴ τῆς σημασία κάτω ἀπὸ δευτερεύουσες καὶ πολλὲς φορὲς ἀντίθετες μὲ αὐτὴν ἐννοιες, πὺν, ὅπως εἶπαμε, ἀναδεικνύονται ὡς λογικὴ. Καὶ παρατηρεῖται ἰδιαίτερα ἔντονα στὶς μέρες μας τὸ φαινόμενο: ἀοριστολογίες, ἐξωφρενικὲς ἀνοησίες καὶ κάθε εἶδους ἀστήρικτα «ἐπιχειρήματα» νὰ θεωροῦνται ὅχι μόνον λογικά ἀπὸ τοὺς ὑποστηρικτὲς τους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποσποῦν πολλὲς φορὲς καὶ τὴν συμπαράσταση ἐπιστημόνων, δημοσίων λειτουργῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐπωνύμων, πὺν θέλουν νὰ φαίνονται, ὅτι λειτουργοῦν λογικά.

Καί, γιὰ νὰ γίνουμε πιὸ σαφεῖς: Ἔχουμε τὴν περίφημη πιά θεωρία τῶν Ἰνδοευρωπαίων. Κανένα οὐσιαστικὰ λογικὸ ἐπιχείρημα δὲν μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξη τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς λαοῦ, πὺν μιλοῦσε μία κοινὴ γλῶσσα, τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴ, ἀφοῦ κανένα ἀρχαιολογικὸ, ἱστορικὸ ἢ φιλολογικὸ εὔρημα δὲν μπορεῖ νὰ τεκμηριώσῃ μιὰ τέτοια θεωρία.

Λεῖπει συνεπῶς ἡ ἀπόδειξη· καὶ βασικὸς κανὼνας τῆς λογικῆς μεθόδου εἶναι ἡ ἀπόδειξη, πὺν θὰ ἔλθῃ μέσα ἀπὸ τὴν ἔρευνα. Ἐν τούτοις ἄνθρωποι, πὺν θεωροῦνται ἐπιστήμονες καὶ λογικοί, ἐξακολουθοῦν μέχρι σήμερα ἄνευ στοιχείων καὶ ἔχοντας κατασκευάσει οὐσιαστικὰ μία γλῶσσα νὰ ὁμιλοῦν γιὰ ἰνδοευρωπαϊκὴ γλῶσσα καὶ ὁμοεθνία. Ὑποβιβάζουν ἔτσι τοὺς βασικοὺς κανόνες τῆς λογικῆς καὶ θεσιπίζουν δικούς τους κανόνες, πὺν δὲν εἶναι παρὰ νόθα ὑποκατάστατα τῆς λογικῆς μεθόδου, ἀφοῦ φαίνεται νὰ λειτουργοῦν ἐπιφανειακὰ λογικά –παρατήρηση, ἔρευνα, πείραμα, ἀπόδειξη–, ἀλλὰ στὴν οὐσία ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα εἶναι ἐξ ἀρχῆς κατασκευασμένα οὕτως, ὥστε νὰ φαίνονται λογικά, ἀλλὰ νὰ μὴν εἶναι.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὸ θέμα τῶν Ἰνδοευρωπαίων. Τεράστιες ἐπιστημονικὲς καὶ ἄλλες ἀπάτες ἔχουν ἐπηρεάσει τὴν σημερινὴ πραγματικότητα, δημιουργώντας ἔτσι ἓναν κόσμον παράλογο, ὑλιστικὸ, σὲ διαρκὴ παρακμὴ καὶ ἀποσύνθεση. Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ προβάλλεται ὡς λογικὸς μὲ ὁμορφο ἐπίστρωμα ἀπὸ ψεύτικες ἀξίες καὶ ἰδανικά, στέκει ἀκόμα ὀρθιος, ἐνῶ στὴν κυτταρικὴ του σύσταση οἱ διαδικασίες τῆς «βιολογικῆς» του κατάρρευσης συντελοῦνται μὲ ταχύτατους ρυθμούς, ἀφοῦ ἀπὸ τὴν γένεσή του αὐτὸς ὁ δὴθεν λογικὸς πολιτισμὸς ἦταν θνησιγενής, μὲ ἀποκλειστικὸ του ἔργο νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ διαστρεβλώσῃ τὴν ἑλληνικὴ λογικὴ σκέψη. Καὶ ἦταν θνησιγενής ἀκριβῶς, γιὰ τὴν στηριζόταν στὸ παράλογο, ἀφοῦ τοὺς ἐξουσιαστὲς - σκοταδιστὲς δημιουργοὺς του οὐδόλως ἐνδιέφερε ἡ ἀλήθεια ἀλλὰ ἡ δημιουργία τῆς δικῆς τους «ἀλήθειας», τοῦ δικοῦ τους «πολιτισμοῦ».

Ἐπειδὴ ὁμως ἄλλως δὲν θὰ μπορούσαν νὰ πείσουν, ἐπέλεξαν τὴν ἑλληνικὴ λογικὴ σκέψη, γιὰ νὰ κυριαρχήσουν, ἀλλοιώνοντας καὶ διατρεβλώνοντας ὁμως μὲ κυτταρικές ἐπεμβάσεις τὴν δομὴ τῆς. Ἐτοὶ λογικὸ δὲν ἦταν πιά ὅ,τι ἀπὸ τὴν ἔρευνα ἀποδεικνύεται ἀληθὲς καὶ ἀντίστροφα ὅ,τι φαίνεται ἀληθὲς καὶ ἀπὸ τὴν ἔρευνα ἀποδεικνύεται λογικὸ, ὁπότε εἶναι ὄντως ἀληθές, ἀλλὰ ὅ,τι εἶναι συμφέρον νὰ εἶναι ἀληθές, δευτερευόντως θὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ λογικὸ.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο λοιπὸν ἢ ἄνευ τεκμηρίων ἀλήθεια ὑποσκέλιζε τὴν λογικὴ διαδικασία ἀναζήτησής τῆς· καὶ φτάσαμε ἔτσι σήμερα σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς «ἀλήθειες» καὶ σὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς σωτῆρες τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἀφοῦ ἡ λογικὴ ἐξέλιπε καὶ ἔπαυσε νὰ διαμορφώῃ τὴν παγκόσμια πραγματικότητα, ὅπως ἄλλοτε συνέβαινε μέσα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ ἐπανάσταση, ποὺ καθιέρωσε καὶ διέδωσε τὶς ἀξίες τῆς. Ἐπικρατοῦν, καὶ φαίνεται ἄλλωστε ξεκάθαρα αὐτὸ ἀπὸ τὸν κάθε ἀντικειμενικὸ παρατηρητὴ σήμερα, οἱ ὑπαξίες τοῦ παραλόγου, οἱ μεσσίες καὶ οἱ γκουροῦ, οἱ παραθρησκεῖες καὶ οἱ συμπλεγματικοὶ ἐκπρόσωποί τους, οἱ κάθε εἶδους αἵρετικοὶ τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως. Καὶ ἡ λέξη «αἵρεσις» δὲν σημαίνει πιά ἐπιλογὴ ἀνάμεσα σὲ λογικὲς διδασκαλίες καὶ θεωρίες, ὅπως εἶναι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ σημασία τῆς λέξεως, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῶν καιρῶν ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν λογικὴ λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου. Ψυχολογικὰ προβλήματα, διάφορα συμπλέγματα, αὐτοκτονίες, ἀπομόνωση, φανατισμός, διαιότητες καὶ μῖσος γιὰ τὸ ἀνθρώπινο εἶδος εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, ποὺ διαπιστώνονται σὲ αὐτοὺς τοὺς κύκλους τῶν αἵρετικῶν τῆς λογικῆς.

Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ὁ καθάριος ἑλληνικὸς λόγος, λογικὸς καὶ αὐταπόδεικτος μέσα ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα, ποὺ ἐμπεριέχει. Χαρὰ γιὰ τὴν ζωὴ, γιὰ τὸ φῶς, γιὰ τὴν πραγματικὴ ἐπιστήμη. Κάλλος ψυχικὸ καὶ σωματικὸ. Ἀγάπη γιὰ τὶς τέχνες καὶ τὸν ἄνθρωπο, ἀφοῦ ὅλος ὁ προσανατολισμός του εἶναι στραμμένος στὸν ἄνθρωπο καὶ τὶς ἀξίες του, στὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες καὶ ὄχι σὲ μακρινούς καὶ ἀπροσδιόριστους χώρους φωτὸς ἢ σκότους. Ὅμως αὐτὰ λίγο ἀπασχολοῦν τὸν λογικὸ ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει κερδίσει τὴν ἀθανασία ἐδῶ σ' αὐτὴν τὴν γῆ μέσα ἀπὸ τὶς εὐγενεῖς του πράξεις καὶ τοὺς ἀγῶνες του γιὰ τὴν βελτίωση τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν. Μόνο μ' αὐτὲς τὶς ἀξίες λοιπὸν ἡ ἀνθρωπότητα μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐλπίδες ἀκόμα. Γι' αὐτὸν τὸν κόσμον, γιὰ τὸ αὔριο τῆς προόδου καὶ τῆς λογικῆς, καὶ ὄχι γιὰ τὸ αὔριο ποὺ κάποιοι μᾶς ἐτοιμάζουν ἐρήμην μας. Αὐτὸ τὸ αὔριο τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ σκοταδισμοῦ μπορούμε νὰ τὸ ἀποτρέψουμε, μπορούμε νὰ τὸ σταματήσουμε. Ἀρκεῖ νὰ δράσουμε τώρα. Ἀρκεῖ νὰ πιστέψουμε, ὅτι μπορούμε νὰ τὸ κάνουμε. Γιατὶ αὐτοὶ αὐτὸ ἐπιδιώκουν. Τὴν καταστροφὴ καὶ τὸν ὄλεθρον, ποὺ εἶναι ταυτόσημες ἐννοιες μὲ τὴν ὑπαρξή τους.

Ἄς μὴν τοὺς ἀφήσουμε λοιπόν. Οἱ βάρβαροι νὰ μὴν περάσουν.

Νέμεσις

ΑΛΤΑΝΗ

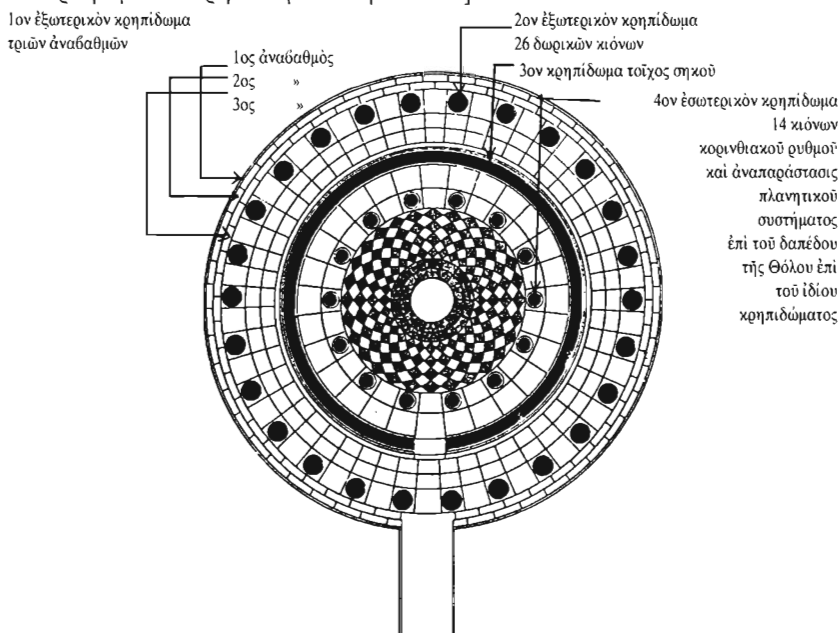
Ἀποσυμβολισμός τῆς παραστάσεως τῶν πλανητῶν στὴ Θόλο Ἐπιδαύρου

α. Εἰσαγωγικά

Ἡ σχεδιαστικὴ ἀναπαράστασις τῆς Θόλου τῆς Ἐπιδαύρου (βλ. “Δαυλόν”, τ. 179-180) συνδυαζομένη μετὰ τῶν Ὀρφικῶν Ὑμνων ἀπεκάλυψε τὴν γνῶσιν τοῦ Ἡλιοκεντρικοῦ Συστήματος ἀπὸ τοὺς Ὀρφικοὺς χρόνους ἀποτυπωθεῖσα εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα μνημεῖα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος τὸ 360-330 π.Χ. καὶ δὴ εἰς ἱερὸν χώρον ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἱασιν. Εἰς τὸ δάπεδον τῆς Θόλου ἀπετυπώθησαν οἱ γνωστοὶ τότε 7 πλανῆται μετὰ τὰς ἑλλειπτικὰς τῶν τροχιὰς ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος διέπει διὰ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὸν καταμερισμὸν τῶν δραστηριοτήτων τῆς Γῆς. Χρόνος καὶ πλανητικαὶ τροχιαί εὐκόλως ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὸν ἀσχολούμενον μετὰ τὰ οὐράνια πράγματα. Ἐπὶ τοῦ σχεδιαγράμματος δὲν καθορίζονται αἱ συγκεκριμέναι θέσεις τῶν πλανητῶν, διότι δὲν ἀναφέρεται πουθενὰ ὁ Ζωδιακὸς Κύκλος διὰ τῶν ζωδίων –ἀντανάκλασις τῶν ἀστερισμῶν– οὔτε αἱ μοῖραι τοῦ Κύκλου αὐτοῦ.

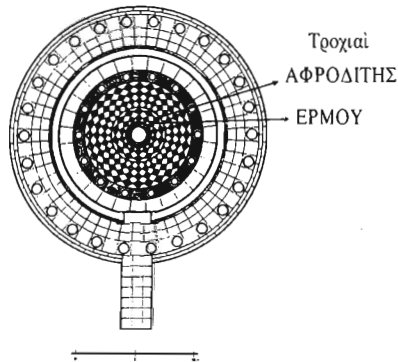
Τὸ σχεδιάγραμμα ἀναπαριστᾷ τὸ δάπεδον τῆς Θόλου, ὡς τοῦτο εὑρίσκεται ἀνηρτημένον εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐπιδαύρου καὶ ἐλήφθη ἀπὸ τὸ διβλίον “Ἐπίδαυρος” τῆς κ. Ἀγλ. Ἀρχοντίδου-Ἀργύρη, ἀρχαιολόγου, ἐκδ. “Ἀπόλλων”. Τὸ σχεδιάγραμμα (β) εὑρίσκεται ἀνηρτημένον εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐπιδαύρου.

Σχέδιον (α) [“Ἐπίδαυρος” τῆς κ. Ἀγλ. Ἀρχοντίδου-Ἀργύρη (ἄνευ τῶν σχολίων τῶν δάσεων/κρηπιδωμάτων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς τὴν παροῦσαν ἔρευναν). Σύνολον τεσσάρων ὑπερυψωμένων κρηπιδωμάτων ἢ δάσεων]

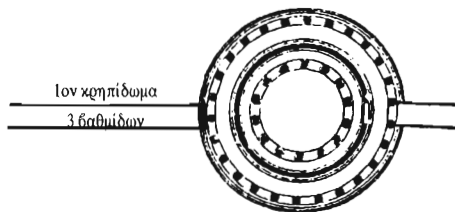

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Θόλου (σχεδιαστικὴ ἀποκατάστασις)

Σχέδιον (β) Μουσείου Ἐπιδαύρου

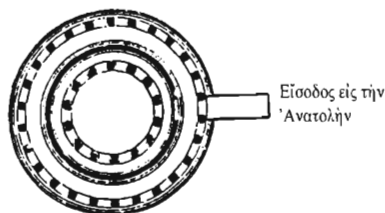
Ἡ παρούσα μελέτη θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ δάπεδον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπερυψωμένον καὶ ὄχι μὲ τὸν ὑπόγειον χώρον, δηλαδή μὲ τὰ 4 κρηπίδωματα ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ ὄχι μὲ τὰ τρία ὑπὸ, τὰ ὁποῖα θὰ γίνουν ἀντικείμενον ἐπομένης μελέτης.

β. 1ον κρηπίδωμα ἐκ τριῶν βαθμίδων (σκαλοπατιῶν)

Ἐκτὸς τοῦ κλειστοῦ οἰκοδομήματος τῆς Θόλου εἰς τὴν πρώτην βάσιν/κρηπίδωμα αἱ τρεῖς βαθμίδες ἀναπαριστοῦν τὴν ἐξωτερικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος. Δηλοῦν διὰ τῆς ἀναβάσεως τὴν δυσκολίαν, τὴν ὁποῖαν διέπει ἡ ἐξωτερικὴ ζωὴ, τὴν ἀνηφορικὴν, τὴν ἀτακτον, τὴν μὴ ὁδηγοῦσαν διὰ τῶν παλινδρομήσεων τῆς εἰς στόχον. Ἡ ἐξωτερικὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος διανύεται ἐκτὸς τοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ, ἐκτὸς πλανητικοῦ συστήματος καὶ ἐπομένως ἐκτὸς παγκοσμίου ρυθμοῦ τῆς οὐρανίου πραγματικότητος. Τὸ ὄν δὲν γνωρίζει τὴν κυκλικὴν ὀρθὴν φορὰν τῶν οὐρανίων σωμάτων. Τὸ ὄν κινούμενον ἀτάκτως στρέφεται κατὰ τῆς ὀρθῆς φορᾶς, *κατα-στρέφεται*. Ἡ κατα-στροφή εἶναι ἡ στροφή κατὰ τῆς ὀρθῆς περι-φορᾶς, ὡς διδάσκει ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος. Ἡ ὀρθὴ φορὰ τοῦ νοὸς εἶναι ἡ φρόνησις, ἡ *φέρουσα τὸν νοῦν* εἰς φορὰν, λέγει ὁ Σωκράτης εἰς τὸν *Κρατύλον* 419Δ.

Φερόμενον τὸ ὄν εἰς ὀρθὴν φορὰν κύκλου, εἰς κυκλο-φορίαν διὰ τῆς φρονήσεως, κάποιαν στιγμὴν θὰ ἀνεύρῃ τὴν εἴσοδον τὴν εὐρίσκομένην εἰς ἓνα καὶ μόνον σημεῖον τοῦ περικέντρου οἰκοδομήματος: τὸ σημεῖον αὐτὸ εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου καθημερινῶς γίνεται ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία ἐμφάνισις τοῦ Ἡλίου/ Ἀπόλλωνος, τοῦ μεγάλου φυσικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἡγέτου τῆς Πλανητικῆς Οἰκογενείας.

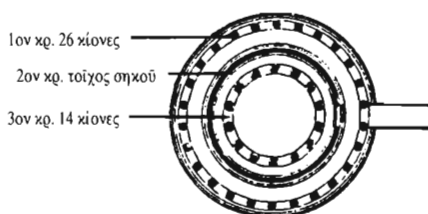
Πρὸ τῆς εἰσόδου ὅμως προηγοῦνται οἱ 26 κίονες τῆς δωρικῆς ἐξωτερικῆς κιονοστοιχίας.

3 κρηπίδωματα/βάσεις: Ἡ τριάς αὐτῶν τῶν κρηπίδωμάτων ἀποτελεῖ μίαν ἐνότητα ὡς ἑξῆς:

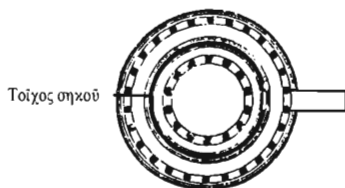
1ον κρηπίδωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασίζονται οἱ 26 κίονες τῆς δωρικῆς κιονοστοιχίας ἐκτὸς ἐστεγασμένου χώρου·

2ον κρηπίδωμα, ἀφορῶν τὸν σηκόν· καὶ

3ον κρηπίδωμα, ἐσωτερικοῦ χώρου μὲ τὴν κορινθιακὴν κιονοστοιχίαν ἐκ 14 κίωνων καὶ τοῦ σχεδιαγράμματος τοῦ πλανητικοῦ συστήματος.

1ον κρηπίδωμα, ἀποτελούμενον ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς κιονοστοιχίας τῶν 26 κίωνων: Εὐρίσκόμενον τὸ ὄν ἀνέντακτον εἰς τὸν ἐξωτερικὸν χώρον πρέπει πρῶτον νὰ ἐνσωματωθῇ ἐνσυνειδήτως εἰς τὸν χώρον τῆς Γῆς. Ὁ πόλος τῆς Γῆς διὰ τοῦ φαινομένου τῆς μεταπτώσεως διευκρινίζει, εἰς ποῖον χωροχρονικὸν σημεῖον ἐν σχέσει μὲ τοὺς ἀστέρας –χώρος ἐκτὸς τῆς Θόλου– καὶ τὸν ἥλιον –κέντρο τῆς Θόλου– εὐρίσκεται τὸ ὄν, ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν κοσμικὴν του ταυτότητα. Οἱ 26 κίονες εἶναι τὸ μέγα ὥρολόγιον τοῦ πλανήτου Γῆ. Ὁ προσερχόμενος ἱκέτης ἐναρμονίζεται ὡς πρὸς τὸν συγκεκριμένον χρόνον τοῦ Μεγάλου Ἐνιαυτοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει, προκειμένου πρῶτον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς προσωπικὰς του δονήσεις καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐνσωματωθῇ εἰς τὸν πλανητικὸν χώρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔχει κληθῇ νὰ διαδραματίσῃ τὸν ρόλον του. Μόνον ὅμως διὰ τῆς ὀρθῆς κυκλικῆς φορᾶς τοῦ νοός του, τῆς φρονήσεως δηλαδή, θὰ καταφέρῃ νὰ ἀνεύρῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ θὰ δικαιουῖται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἱερὸν μυστηριακὸν χώρον τὸν ἐστεγασμένον ἐντὸς τῆς Θόλου.

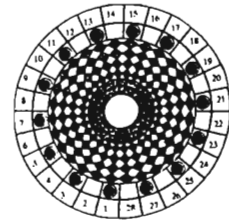

2ον κρηπίδωμα, τοίχος τοῦ σηκοῦ: Κατὰ τὴν διαδρομὴν του διαπιστώνει, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ διαπεράσῃ τὸ ἀδιαπέραστον τοῦ τοίχου: φραγμὸς ἀγνοίας, ὁ ὁποῖος ἀναπαρίσταται διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ σηκοῦ. Μόνον διὰ τῆς ἀνευρέσεως τῆς Ἀνατολῆς, σημείου φωτισμοῦ ἑνὸς καὶ μοναδικοῦ εἰς τὸ σύνολον τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου, τὸ ἐν θά τοῦ παρὰ χωρήσῃ τὴν ἀδειαν εἰσόδου. Ἐὰν δὲν τὸν ἀναγνώρισῃ, θὰ περιφέρεται ἀσκόπως ἀγνοῶν τὰ δρώμενα τοῦ οὐρανοῦ. Θόλου ἀνερμάτιστος, χωρὶς στόχον, τελῶν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς κοσμικῆς περιφορᾶς τόσον τοῦ Μικρο - ὅσον καὶ τοῦ Μακρο - Κόσμου.

3ον κρηπίδωμα, ἐστεγασμένος χώρος τῶν

- α) 14 κίωνων Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ καὶ
- β) τοῦ σχεδιαγράμματος τῆς πλανητικῆς οἰκογενείας τῶν τροχιῶν.

Ἐφ' ὅσον ἀνέυρη τὴν εἰσόδον καὶ εἰσέλθῃ, εὐρίσκεται πρὸ τοῦ θαύματος τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ οὐρανοῦ θόλου πλὴν ὅμως ὅχι ἀνυψῶν τὸν ὀφθαλμὸν, ἀλλὰ παρατηρῶν τὸν οὐρανὸν ἐκ τοῦ συνέγγυς. Περιπατῶν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ συνειδητοποιεῖ, ὅτι τώρα οὐδεμίαν ἀπόστασιν τὸν χωρίζει ἀπὸ αὐτόν. Κατακλύζεται ταυτοχρόνως ἀπὸ ἐπιγίους καὶ οὐρανίους δονήσεις τῆς αὐτῆς ὕψης.

γ) Κορινθιακὴ κιονοστοιχία 14 κίωνων:

Ὁ ἄμυδρος φωτισμὸς τῆς νύκτας λαμπρύνεται ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Πανσελήνου, ἡ ὁποία ὡς στοργικὴ μητέρα (*“χρόνου μήτηρ”*) θὰ φωτίσῃ ἀργά, κατανυκτικὰ τὸ δάθος τοῦ ὑποσυνειδητοῦ του.

Ὁ Ὀρφικὸς Ὕμνος εἰς Σελήνην λήγει μὲ τὸν ἐξῆς στίχον πρὸς τὴν Σελήνην:

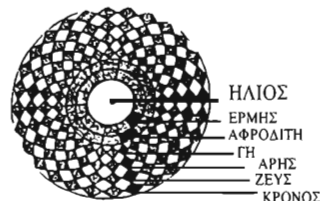
*“... ἐλθέ, μακαίρ’... φέγγει τῷ σὺ λαμπομένη,
σώζουσα νέους ἰκέτας σέο, κόρη.”*

[... ἔλα, μακαρία, μὲ χαρά, λάμπουσα μὲ τὸ δικό σου φέγγος
καὶ σῶσε, ὦ κόρη, τοὺς νέους ἰκέτας σου.]

Ὁ νεοεισερχόμενος ἰκέτης φωτίζεται πρῶτον ἀπὸ ἐτερόφωτον πηγὴν, τὴν Σελήνην, τὴν μητέρα τῶν ὄντων. Ἡ ὑποσυνειδητὸς ἐπιθυμία του διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ὑποσεληνιαῖον πλανητικὸν ὡρον τῆς προσωπικότητός του, προτοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κυρίως πλανητικὸν ὡρον καὶ γνωρίσῃ τὴν πλανητικὴν οἶκον, ἐνεῖαν (ἰδὲ Πλούταρχος, *“Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς Σελήνης”* 944-945).

Ἐγκαταλείπων τὴν γλυκεῖαν θαλπωρὴν τῆς Σελήνης εἰσέρχεται εἰς τὸν πλανητικὸν ρυθμὸν μέσφ τῆς λειτουργίας τῶν ἰδικῶν του 7 (κυρίων) αἰθερικῶν κέντρων ἢ ἀδένων. Πλανητικὴ οἰκογένεια τῶν τροχιῶν:

Αἱ *“ἐπταφαιῖς ζῶναι”* τῶν πλανητῶν θὰ εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς ὁδηγὸς τῆς ἀντιστοιχίας τῆς ἐσωτερικῆς ἀνελικτικῆς του κλίμακος. Εἰς τοὺς 3 Ὀρφικοὺς Ὕμνους τῶν Ἀστρῶν καὶ τοῦ Ἀρεως αἱ *“ἐπταφαιῖς ζῶναι”* συγκλίνουν μὲ τὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον τοῦ μικροσκοπικοῦ ὄντος, ὑποδεικνύουσαι τὴν παράλληλον πορείαν τοῦ Μακρο - μετὰ τοῦ Μικρο-κόσμου.

Ἡ πορεία αὐτὴ ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς τοὺς Ὀρφικοὺς καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἐν συνεχείᾳ ἀναπαράστασις των ἐπὶ τῆς Θόλου ἀναπαριστᾷ τὴν μυσταγωγικὴν πορείαν τῆς ψυχῆς τοῦ ὄντος, προκειμένου νὰ ἐναρμονίσῃ τὰ προσωπικά του κέντρα μετὰ τῶν 7 πλανητικῶν τροχιῶν. Ὁ Πλάτων βεβαιοῖ, ὅτι *“οἱ πλανῆται εἶναι ἔνθεοι, πρᾶγμα τὸ ὅποιον οἱ ἀνθρώποι οφθαλμοὶ ἀδυνατοῦν νὰ ἴδουν καὶ βλέπουν μόνον τὰ φυσικὰ σώματα τῶν πλανητῶν, ἀδυνατοῦντες νὰ ἴδουν τὰς διοικούσας τὰ σώματα ψυχάς. Αὗται εἶναι ὁραταὶ μόνον ὑπὸ τῆς διανοίας”*.

Αἱ *“ἐπταφαεῖς ζῶναι”* εἶναι ἡ ἀκριβὴς ὀπτική θεώρησις τοῦ οὐρανοῦ, ὡς αὐτὴ γίνεται ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὸν θεατὴν τοῦ οὐρανίου θόλου ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ δάπεδον τῆς Θόλου, συμμετέχοντα καὶ παρακολουθοῦντα τὴν μυστηριακὴν παράστασιν, προκειμένου νὰ ἀφυπνισθῇ καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ μετὰ *“μανίας”* τὴν *μέθεξιν*, δηλαδὴ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν του εἰς τὰ οὐράνια δρώμενα. Πλανητικὴ πορεία ἀνὰ τοὺς πλανήτας Κρόνον, Δία, Ἄρη, Γῆν, Ἀφροδίτην, Ἑρμῆν καὶ Ἥλιον. Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀρχίζει ἡ πλανητικὴ πορεία τῆς ψυχῆς.

δ. Συμβολισμοὶ τῶν ἐπτά πλανητῶν

Παραμονὴ εἰς τὸν πλανήτην Κρόνον: Ὁ Πλανήτης Κρόνος διατρέχει τὴν μεγαλύτεραν τροχιὰν μετὰ τῶν πλανητῶν. 30 γῆινα ἔτη ἀντιστοιχοῦν εἰς 1 κρόνιον ἔτος περιπύου.

Ὀρφικὸς Ὕμνος Κρόνου (13):

*“Ἐσὺ ποὺ πάντοτε θάλλεις καὶ εἶσαι ὁ πατέρας τῶν μακαρίων θεῶν καὶ ἀνθρώπων... ἐσὺ ἐξαντλεῖς τὰ πάντα καὶ ἀντιθέτως ἐσὺ πάλι τὰ ἐπανξάνεις, ἔχεις δεσμοὺς ἀρρήκτους μὲ τὸν ἀπέραντον κόσμον
ὦ Κρόνε, πατέρα τοῦ αἰῶνος (τοῦ χρόνου), Κρόνε μὲ τὰ πολλὰ ὀνόματα”*.

Ὁ Κρόνος εἰς τὸν Ὕμνον αὐτὸν προσδιορίζεται ὡς πατέρας τοῦ Χρόνου καὶ ἐν συνεχείᾳ πατέρας τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν, ἅρα εἶναι σαφές, ὅτι οἱ θεοὶ ὡς ἀστέρες ὑπόκεινται εἰς τὸν νόμον τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Κρόνος ὡς Χρόνος *“αἰῶνος παγγενέτωρ”* εἶναι αἰώνιος ἔχων γεννήσει τὰ πάντα. Πράγματι διὰ τοῦ φυσικοῦ του σώματος ὡς πλανήτης ἔχει τὴν μεγαλύτεραν τροχιὰν πάντων τῶν πλανητῶν περιελκείων ἐντὸς του ὅλας τὰς ἄλλας τροχιάς. Ἐγέννησε ὅλους τοὺς θεοὺς/πλανήτας, οἱ ὅποιοι *θέουν ὡς θεοὶ* (Πλάτων, Κρατύλος 397Δ) δεσμευμένοι ἐντὸς τοῦ κλοιοῦ τῆς τροχιάς τοῦ Κρόνου, ὑπενθυμίζων διὰ τοῦ τεραστίου δακτυλίου του εἰς πάντας τὸν περιορισμόν, εἰς τὸν ὅποιον εἶναι ὅλοι καθυποταγμένοι. Ταυτοχρόνως δὲ εἶναι καὶ *“ἡ γέννησις (ἡ ἀρχὴ) καὶ ἡ φθορὰ τῆς φύσεως (τῆς φυσικῆς καταστάσεως)”*. Ὁ Κρόνος γεννᾷ καὶ φθείρει καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον δίδαγμα τοῦ νεοεισερχομένου ἱκέτου ἐντὸς τῆς πλανητικῆς οἰκογενείας καὶ προσεγγίζοντος τὸ πρῶτον μάθημα τοῦ οὐρανίου σχολείου του. Γέννησις καὶ φθορὰ ἐν μέσῳ μακρο-Κρονίων δοκιμασιῶν εἶναι ἡ ἀπαίτησις τοῦ Κρόνου/Χρόνου. Ἡ μακροχρόνιος παραμονὴ δοκιμασιῶν θὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ τὴν προσέγγισιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Κρόνου, τὸν Κρονίδην Δία.

«Κεραυνίου Διὸς θυμίαμα, στύρακα (ἡδύοσμον)» τὸν ὠνόμαζε ὁ Ὀρφικὸς Ὕμνος (19), ὁ ὅποιος θὰ ὑποδεχθῇ τὸν προσερχόμενον εἰς αὐτόν: *“Δία πατέρα μας, ποὺ ὁδηγεῖς τὸν λαμπρὸν κόσμον, ποὺ θροντάει ψηλά, καὶ παράγεις τὴν ὑψηλοτάτην λάμψιν τῆς αἰθερίας ἀστραπῆς, σὺ ποὺ μὲ τίς θεϊκὰς σου θροντὲς τινάσσεις (τραντάξεις) τὸν θρόνον τῶν πανευτυχῶν θεῶν καὶ ἀνάβεις τὴν φλογεράν ἀστραπὴν μέσα ἀπὸ τὰ νερά, ποὺ εἶναι σκεπασμένα μὲ σύννεφα, καὶ στέλνεις τίς λαίλαπες, τίς ὕροχες, τοὺς ἀνεμοστρόβιλους, τίς*

ἀνεμοθύελλες, τοὺς ἰσχυροὺς κεραυνούς...”. Ποῖος ὑποδέχεται τὸν ἰκέτην εἰς τὸν πλανήτην Δία; Τὰ σύμβολα τῆς ἀστραπῆς, τῆς βροντῆς, τοῦ κεραυνοῦ, τῆς βροχῆς...

Ἡ ἀστραπή ὡς λάμπις, ἡ βροντή ὡς ἤχη (ἡχος ἀναμεταδιδόμενος διὰ τοῦ ἀέρος), ὁ κεραυνὸς ὡς πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἡ βροχή ὡς ὕδωρ ἀναπαριστάνουν τὸ οὐράνιον μεγαλεῖον εἰς τὸν μακροκοσμικὸν χῶρον, ἐνῶ εἰς τὸν μικροκοσμικὸν δίδουν τὴν ἀλληγορίαν τῆς νοητικῆς ἀφυπνίσσεως διὰ τῶν 3 στοιχείων, τοῦ πυρός, τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος· τὸ δὲ τέταρτον, τῆς γῆς, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἰκέτης (Πλάτων, *Τίμαιος*, περὶ στοιχείων).

- α. Ἡ ἀστραπή εἶναι ἡ στιγμαία λάμπις τῆς διὰ πρώτην φορὰν ἀφυπνιζομένης συνειδητότητος, ἡ ὁποία διὰ τῆς φευγαλέας ὑποψίας δραστηριοποιεῖ τὸν νοῦν δηλοῦσα, ὅτι κάποια ἀλλαγὴ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν.
- β. Ἡ βροντὴ διὰ τοῦ ἐκκωφαντικοῦ θορύβου τρομάζει μὴ ἀφήνουσα οὐδὲν περιθώριον ἀμφιβολίας, ὅτι τὸ ἀπότομον καὶ ἀπρόσμενον εἶναι πολὺ πλησίον καὶ ἀναπόφευκτον.
- γ. Ὁ κεραυνὸς ἐνσκήπτων τρομερὸς κατακαίει πυρπολῶν τὴν διάνοιαν, προκειμένου νὰ ἐκριζώσῃ ἐκ βάθρων τὰς παλαιὰς πεποιθήσεις καὶ δοξασίας. Καὶ τέλος:
- δ. Ἡ βροχή (*ὑέτος* ὡς *Υέτιος Ζεὺς*) θὰ ἀποκαθάρῃ διὰ τῆς εὐεργετικῆς ἀναζωογονήσεως ὅλα τὰ κύτταρα καὶ θὰ συνεπιφέρει τὴν ἐξάλειψιν καὶ τῶν τελευταίων ὑπολειμμάτων σκέψεων καὶ δοξασιῶν.

Μετὰ τὰς δοκιμασίας τῆς 30ετοῦς παραμονῆς τοῦ ἰκέτου εἰς τὸν πλανήτην Κρόνον, αὐτὸς περιέρχεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Κρόνου Διός, προκειμένου νὰ ἀποκτήσῃ ἠθικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἄποινιν καὶ θέσιν ἄνευ προκαταλήψεων, συμφερόντων, ἐξαρτήσεων καὶ λοιπῶν περιορισμῶν. Αἱ ἀστραπαί, βρονταί, κεραυνοί, σεισμοί, λαίλαπες, στρόβιλοι, οἱ ὅποιοι συνοδεύουν τὴν ἄφιξιν τοῦ Διός, σκοπὸν ἔχουν τὴν νοητικὴν ἀφύπνισιν.

Ὁ Ὕμνος τοῦ Κεραυνίου Διός (19) εἶναι ἀφαντάστου μεγαλείου διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς συνειδητότητος εἰς τὰ Ὀλύμπια ἐνδιατήματα καὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ ὄντος ἀπὸ κάθε εἶδους ἐξαρτήσεις οὕτως, ὥστε ὁ ἰκέτης νὰ ἀποκαθάρῃ τοὺς ῥύπους τῶν δοκιμασιῶν (πίκρες, θλίψεις, ἐνοχές, τύψεις, Κρόνια ἀποτυπώματα τῆς ψυχῆς), ἀποκτῶν διὰ τοῦ πατρὸς Κρόνου τὴν κρίσιν καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ Διός τὴν ἠθικο-φιλοσοφικὴν τοῦ ἄποινιν. Ὁ Ζεὺς δὲν γεννᾷ μόνον ὅλα τὰ ὄντα ὡς *παντογένηθλος*”, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του ἐκτινάσσεται μέσῳ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ἡ συνολικὴ γνῶσις, ἡ ὁποία δὲν εἶναι μόνον διαχ(Κ)ρονικὴ ἀλλὰ καὶ αἰεὶ ὑπάρχουσα εἰς τὸν ἀπανταχοῦ χῶρον.

Καὶ ἡ διαδοχὴ εἰς τὰς τροχιάς τῶν πλανητῶν συνεχίζεται. Ἀπὸ τὸν πατέρα Κρόνον εἰς τὸν υἱὸν Δία καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα Δία εἰς τὸν υἱὸν Ἄρη: *“Υἱὸς τῆς Ἥρας καὶ τοῦ Διός. Κατ’ ἄλλους δὲ ἦταν μόνον τῆς Ἥρας ἄνευ συνουσίας ἀνδρός, ἐπειδὴ, ἀφοῦ ἐγέννησεν ὁ Ζεὺς τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἡ Ἥρα ἐξηλοτύπησεν. Ὁθεν ἐγέννησε καὶ αὐτὴ τὸν Ἄρη εἰς ἐκδίκησιν. Ἐδωκε δὲ αὐτῇ ἡ θεὰ Ἀνθοῦσα ἕν ἄνθος, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐμύρισεν, ἐγκαστρώθη τὸν Ἄρη ἐκ τῆς ὁσμῆς μόνον. Τοῦτον ὁμως τὸν μύθον ἔπλασαν οἱ ποιηταὶ τῶν Λατίνων”*. Τὰ ἀνωτέρω ἀναφέρει ὁ Ἀθ. Σταγειρίτης εἰς τὴν *Ὠνυγίαν* (τόμος Α, σελ. 344). Εἰς τοὺς *Ὀρφικοὺς Ὑμνους* εἰς Ἄρεα, 65 καὶ 88, δὲν ἀναφέρεται τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τοῦ Ἄρεως, προφανῶς ἐξυπακούεται ὡς τέκνον Διὸς λόγῳ τῆς πιστότητος τῆς συζύγου τοῦ Ἥρας. Ὁ ἀναγραμματισμὸς τοῦ ὀνόματος τῆς Ἥρας δίδεται ὡς κληρονομία εἰς τὸν υἱὸν Ἄρη ὡς Ἄρης - Ἡρα(ς).

Εἰς τὸ πλανητικὸν σύστημα ὁ *Ὀρφικὸς Ὑμνος* τοῦ Ἄρεως τηρεῖ ὡς καὶ εἰς ὅλους τοὺς Ὑμνους τὴν μυθολογικὴν συνέπειαν. Ἡ φύσις τοῦ θεοῦ Ἄρεως ὡς θεοῦ τοῦ πολέμου τινίζεται καὶ εἰς τοὺς δύο Ὑμνους. Οἱ κατωτέρω στίχοι δὲν περιγράφουν μόνον τὴν φύσιν τοῦ Ἄρεως ἀλλὰ καὶ τὴν τροχίαν αὐτοῦ ἀστρονομικῶς εἰς τὴν διαδοχὴν τῶν πλανητῶν:

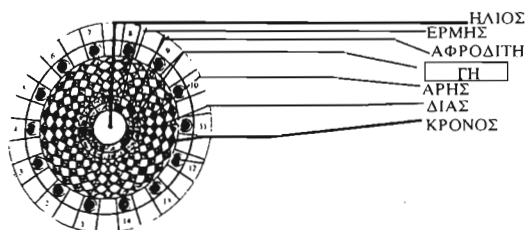
“τύραννε τῶν ἀντιθέτων, ὁδηγέ τῶν ἀνδρειοτάτων ἀνδρῶν, πού ἔχεις τὸ σκῆπτρον τῆς ἀνδρείας καὶ περιελίσσεις τὸν κύκλον, πού λάμπει ὡσάν τὸ πῦρ εἰς τοῦ αἰθέρος τοὺς ἀστερισμοὺς μετὰ τὰς ἑπτὰ πορείας, ὅπου φλογεροὶ πῶλοι (πουλάρια) σὲ ἔχουν πάντοτε ὑπεράνω ἀπὸ τὴν τρίτην περιφέρειαν τοῦ ἄρματος”.

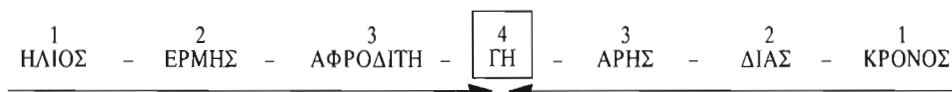
Ὁ ὕμνωδὸς περιγράφει τὴν κίνησιν τοῦ πλανήτου Ἄρεως εἰς τὸν οὐρανὸν εἰς συσχετισμὸν μετὰ τῶν ἄλλων πλανητῶν (ἑπταπόροις = μετὰ ἑπτὰ πορείας), κατέχοντος τὴν τρίτην θέσιν μετὰ ἀρχὴν τὴν πρώτην τροχίαν τοῦ Κρόνου. Ἐὰν αἱ τροχιαί εἶχον ἀρχὴν ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Ἡλίου, τότε ὁ Ἄρης θὰ εὕρισκετο εἰς τὴν πέμπτην θέσιν. Ἡ ὀρθὴ ἀστρονομικὴ τοποθέτησις ἀποδίδεται καὶ μετὰ τοὺς δύο ὑπολογισμοὺς. Ὁ Ὑμνος ἐπέλεξε τὴν τρίτην θέσιν, διότι αὐτὴ δὲν εἶναι μόνον ὀρθὴ ἀστρονομικῶς, ἀλλὰ δίδει καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάστασιν τῆς πορείας, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ὁ ἰκέτης. Ἡ ἀρχὴ ἐγένετο εἰς τὴν Σελήνην, ὅπου εἰς τὸν ἀντίστοιχον Ὑμνον καλεῖται ἡ Σελήνη νὰ περιβάλλῃ μετὰ στοργὴν τὸν νέον ἰκέτην, συνεπῶς τηρεῖται μετὰ συνέπειαν ἡ ἐσωτερικὴ ἀλληλουχία τῆς πορείας τῶν πλανητῶν. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐσωτερικῆς ἀλληλουχίας πέραν τῆς ἀστρονομικῆς καθίσταται γνωστὴ διὰ δύο οὐρανίων σωμάτων, ἐξυπακούεται, ὅτι τὸ αὐτὸ θὰ ἰσχύῃ καὶ διὰ τοὺς ὑπολοίπους, ὡς θὰ διαπιστωθῇ ἐν συνεχείᾳ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς τοῦ ὄντος εἰς τὸν πλανήτην Ἄρη θὰ ἀναπτυχθῇ ἡ μαχητικότης του καὶ θὰ ἀποκτήσῃ τὸ ὄν ψυχικὸν σθένος. Μετὰ τὰ ὅπλα αὐτὰ θὰ χρειασθῇ νὰ πολεμήσῃ, προκειμένου νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ ἐμπράκτως τὴν ἠθικὴν καὶ φιλοσοφικὴν του θέσιν, τὴν ὁποίαν ἐζήτησε καὶ ἔλαβε εἰς τὸν πλανήτην Δία μετὰ ἀπὸ ἀστραπᾶς, βροντᾶς καὶ κεραυνοῦς, οἱ ὅποιοι διήνοιξαν τὴν διάνοιαν του ἀπελευθερώνον ἑαυτὸ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς προσωπικότητος τῆς ἐξωτερικῆς μικρο-κοσμικῆς τοῦ ὑποστάσεως.

Ἐνσαρκὸς πλέον εἰς τὸν πλανήτην Γῆ καλεῖται νὰ ἀποδείξῃ (ὁ ἰκέτης) ἐμπράκτως τὴν ἠθικὴν του φύσιν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν του τοποθέτησιν. Ὁ Ὀρφικὸς Ὑμνος πρὸς τὴν Γῆν περιγράφει τὴν ὄντοτητα τῆς Γῆς ὡς γενέτειρας τῶν ἀθανάτων θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων καὶ προσδιορίζει τὸν ρόλον της εἰς τὸ οὐράνιον στερέωμα: “ὦ θεὰ Γῆ, σὺ ἡ μητέρα τῶν μακαρίων θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων, σὺ ὁ θρόνος τοῦ ἀθανάτου κόσμου... καὶ γύρω ἀπὸ σὲ περιστρέφεται ἓνας πολυποίκιλος κόσμος ἀπὸ ἀστέρια, (πού κινεῖται) ἀπὸ τὴν διαρκῶς ρέουσιν φύσιν καὶ ἀπὸ δυνατὰ ρεύματα...”, διότι ὁ πλανήτης Γῆ κινεῖται εἰς τὸ κέντρον τῶν πλανητικῶν τροχιῶν μετὰ τοῦ Ἡλίου, κέντρου τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, καὶ τοῦ Κρόνου, ἐσχάτης πλανητικῆς τροχιάς.

Ἡ Γῆ εἶναι ὁ 4ος πλανήτης, συνεπῶς εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῶν πλανητικῶν τροχιῶν ὡς θρόνος τοῦ ἀθανάτου κόσμου, διότι οἱ πλανῆται λόγῳ τῆς μακροβιότητός των λογίζονται ὡς ἀθάνατοι. Παραλαμβάνοντες οἱ Πυθαγόρειοι ἀπὸ τοὺς Ὀρφικοὺς τὴν ἀποψιν τοῦ «θρόνου» λέγουσιν, ὅτι «εἰς τὸ κέντρον εὐρίσκεται ὁ ἥλιος, ἡ δὲ Γῆ εἶναι ἓνα ἐκ τῶν ἀστρῶν περιφερομένη κυκλικῶς περὶ τὸ κέντρον (ἥλιον), πραγματοποιεῖ δὲ ἡμέραν καὶ νύκτα» (Ἀριστοτέλης, *Περὶ Οὐρανοῦ*).

Ἡ τετάρτη τροχιά τοῦ πλανήτου Γῆ λαμβανομένη ὡς ἀριθμὸς 4 κατέχει καὶ τὴν ὀρθὴν ἀριθμοσοφικὴν διάστασιν, εἰς ὃ,τι ἀφορᾷ τὴν τύχην τῶν ὄντων εἰς αὐτὸν τὸν πλανήτην. Ἀστρονομία καὶ Πυθαγόρειος ἀριθμοσοφία συμφωνοῦν εἰς τὸ νὰ προσδώσουν τὸ ταυτόσημον εἰς τὴν 4ην θέσιν εἰς τὸν πλανήτην Γῆ. Πράγματι ὁ ἀριθμὸς 4 εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῆς ὕλης καὶ τῶν δοκιμασιῶν, τὰς ὁποίας αὐτὴ συνεπάγεται διὰ τοῦ 2 ἀριθμοῦ τῆς ὕλης εἰς τὸ τετράγωνον ἢ 4. Ὁ ἀριθμὸς 4 ἐπιτάσσει, ὅπως τὸ ὄν εἰς τὸν χωρὸχρονον (διὰ ὑλοποιήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τέσσαρα) δοκιμασθῇ εἰς τὸ πεδίον τοῦ φυσικοῦ κόσμου μανθάνον τὸν νόμον. Ἡ Πυθαγόρειος ἀριθμοσοφία διὰ τῆς θέσεως τῆς Γῆς ἐπικυρώνει τὴν δοκιμασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ὑποβληθῇ τὸ ὄν, προκειμένου νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐναρμονισθῇ μὲ τὸν παγκόσμιον ρυθμὸν.

Δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τροχίαν τῆς Γῆς ὡς παρατηρητὴς ἢ ὡς ἀνέμελος ταξιδιώτης. Θὰ ἔλθῃ, προκειμένου νὰ μαθητεύσῃ δίδων ἐξετάσεις ἐν μέσῳ κυριολεκτικῶς ὅλων τῶν ἐμπύχων ὄντων (πλανητῶν) καὶ τῶν σχετικῶν ἐπιρροῶν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα τὸ περικυκλῶνουν πανταχόθεν, διότι τὰ πάντα εἰς τὸ σύμπαν εἶναι «πλήρη θεοῦ». Πλανῆται καὶ ἀστέρες εἶναι τὰ σώματα τῶν θεῶν τὰ ὁρατὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὄντα αὐτο-κινούμενα εἰς θεϊκὰς τροχιάς, διότι *θέου*, τρέχουν, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης. Ἐν μέσῳ αὐτῶν θὰ μαθητεύσῃ, θὰ δοκιμασθῇ, θὰ δώσῃ ἐξετάσεις καὶ θὰ ὀλοκληρώσῃ κάποτε τὴν πορείαν τοῦ πρὸς τὸν «Ἥλιον/Ἀπόλλωνα». Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ Ἥλιου καὶ Γῆς εἶναι μικρὰ – μόνον 8' ἀπαιτοῦνται, διὰ νὰ διατρέξουν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες τὴν ἀπόστασιν, ἢ ὁποία χωρίζει τὰ δύο οὐράνια σώματα καὶ τὰ ὁποῖα ὁ Ἀπόλλων συνδέει ὅχι ἀπλῶς διὰ τῶν φυσικῶν ἀκτίνων τοῦ Ἥλιου ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ πνευματικοῦ τοῦ φωτός.

Ὡς μέσα εἰς δακτύλιον ἐμπεριέχονται αἱ δύο τροχιαί τῶν πλανητῶν Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ καὶ συνεπῶς εὐκόλα αἱ ἐπιρροαὶ αὐτῶν καταγράφονται εἰς τὴν συνειδητότητα τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος. Εἶναι πράγματι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι αἱ δύο αὐταὶ τροχιαί, τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, παρουσιάζουν ἐντελῶς διαφορετικὴν σχεδιαστικὴν εἰκόνα

ἀπὸ τοὺς ἄλλους πλανήτας καὶ ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἀστρονομικοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι ἐδόθησαν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον τοῦ “Δαυλοῦ” (τ. 179-180 Σεπτεμβρίου 1996).

Αἱ δύο αὐταὶ τροχιαὶ δὲν ἐμφανίζουν ἐναλλαγὴν ἡμέρας καὶ νυκτὸς διὰ τῶν ἐναλλασσομένων λευκῶν καὶ μελανῶν ρόμβων, ὡς οἱ ἄλλοι πλανῆται. Αἱ δύο αὐταὶ τροχιαὶ πέραν τῆς ἀστρονομικῆς των διαφοροποιήσεως διὰ τὸν θεατὴν ἀπὸ τὸν πλανήτην Γῆ ὁμοιάζουν ὥσάν νὰ μὴ κοιμούνται ποτὲ αἰωνίως ἀγκαλιασμένοι εἰς τὸ σχέδιον τοῦ δαπέδου τῆς Θόλου. Ποῖος ὁ λόγος τῆς αἰωνίας ἀγάπης καὶ αἰωνίου ἐγρηγόρσεως τῶν δύο αὐτῶν πλανητῶν; Μήπως ἡ ἄμεσος ἐπαφὴ των μὲ τὸν Μέγαν Φωτοδότην; Τὸ ἐρώτημα θὰ παραμείνῃ εἰς ἐκκρεμότητα ἐπὶ τοῦ παρόντος, διὰ νὰ ἐξετασθοῦν πρῶτα οἱ δύο πλανῆται μεμονωμένως.

Οἱ “γονεῖς” τῶν πλανητῶν εἶναι ὑψίστης σημασίας, προκειμένου νὰ ἀντιληφθῇ ὁ ἰκέτης ἀλλὰ καὶ ὁ κάθε ἐρευνητὴς τὸ ποιὸν τοῦ ἐξεταζομένου ὄντος, τὸ ὅποιον τὸν ἀπασχολεῖ.

Περὶ τῶν γονέων τῆς Ἀφροδίτης ὑπάρχουν πολλοὶ ἐκδοχαί, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δύο ἐπικρατέστεραι εἶναι αἱ ἐξῆς συμφώνως πρὸς τὸν Ἀθ. Σταγειρίτην, τόμος Α, σελὶς 35: “*Τινὲς δὲ λέγουσι, ὅτι ἦτο δύο γυναικες τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἡ μὲν Οὐρανία Ἀφροδίτη ὀνομαζομένη, ἡ θυγάτηρ τοῦ Οὐρανοῦ, τῆς ὁποίας ἡ μήτηρ εἶναι ἄγνωστος, ὅθεν νομίζουσι, ὅτι ἐγέννησεν αὐτὴν ὁ Οὐρανὸς ἄνευ γυναικὸς καὶ ἡ Πάνδημος, ἡ ὁποία ἦτο θυγάτηρ τοῦ Διὸς ἐκ τῆς Διώνης. Διώνην ὅμως ὁ Ὅμηρος λέγει τὴν Ἥραν.*” Ἄλλοι δὲ ἀναφέρουν τέσσαρας” κλπ.

Ἀστρονομικῶς ἡ θέσις τῆς Ἀφροδίτης πλησιέστατα πρὸς τὴν Γῆν δεικνύει καὶ τὴν ἄμεσον σχέσιν αὐτῆς μετὰ τοῦ πλανήτου μας ὡς πρὸς τὴν καθημερινὴν πρώτην ἐμφάνισίν της μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου καθὼς καὶ τὴν ἀποχώρησίν της ὡς τελευταίας κατὰ τὴν ἀνατολήν. Ὁ προάγγελος τῆς νυκτὸς (“ὦ! μήτηρ ἐρώτων”) καὶ ὁ τελευταῖος μάρτυς τῶν νυκτερινῶν δρωμένων τοῦ οὐρανοῦ θόλου (“ζεῦκτρα”) προῖδεάζουν ὡς πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν ρόλον, τὸν ὅποιον θὰ παίξῃ, εἰς ὃ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν πορείαν τοῦ ἰκέτου. Ὡς κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Διώνης Ἥρας ἡ Πάνδημος Ἀφροδίτη προετοιμάζει τὸ ὄν διὰ τὰς ἐμπειρίας του ἐπὶ τῆς Γῆς συνθέτουσα σταθερὰν τὴν συμπεριφορὰν ἀντίστοιχον μὲ τὰς ἐπὶ μέρους ιδιότητας τοῦ πλανήτου.

Εἰς τὸν Ὀρφικὸν Ὑμνον ἡ Ἀφροδίτη ἐμφανίζει τόσον τὰς Οὐρανίους ὅσον καὶ τὰς Πανδημούς ἰδιότητάς της: “*Ὡ ἐπουρανία Ἀφροδίτη, περίφημη, ποὺ σκορπίζεις μειδιάματα, γεννημένη στὴν θάλασσα, θεὰ μητέρα, ποὺ ἀγαπᾷς τίς ὀλονύκτιες διασκεδάσεις, σεβαστὴ, νεκτερινή, ποὺ συζευγνύεις (ἐνώνεις) τοὺς ἀνθρώπους εἰς γάμον, ποὺ πλέκεις δόλια σχέδια, ὦ μητέρα τῆς ἀνάγκης... ποὺ φαίνεσαι, ἀλλὰ καὶ δὲν φαίνεσαι...*”. Ἡ Ἀφροδίτη θὰ γνωρίσῃ εἰς τὸν ἰκέτην τὰ συναισθήματα φιλίας, τὰ ὁποία ἀναθάλλουν εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ τὸν ἐνώνουν μὲ τὸν σύμπαντα κόσμον, πρῶτον τὸν γήινον - ἀνθρώπινον σχέσεις, ἔρως, γάμος, φιλία- καὶ ἐν συνεχείᾳ μὲ τὸν Οὐράνιον θεῖον Ἐρωτα. Ἀπὸ πάνδημος κόρη τοῦ Διὸς ἡ Ἀφροδίτη μετατοπίζεται εἰς οὐρανίαν, κόρην τοῦ Οὐρανοῦ.

Ἄδης ὁδηγὸς καὶ αἰτία τῆς ψυχικῆς ἀνθοφορίας τοῦ θὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τὸν πλανήτην Ἑρμῆν, θεὸν τῆς νοητικῆς λειτουργίας τῶν ὄντων. Εἰς τὸ σχέδιον τῆς Θόλου οἱ δύο πλανῆται ὁμοιάζουν μὲ ἀνδρόγυνον. Αἱ ἐπὶ μέρους γραμμαὶ τῶν τροχιῶν τῶν συμπίπτουν μετὰ τῶν τροχιῶν τῶν ἄλλων πλανητῶν, πλὴν ὅμως ἐσωτερικῶς διαφοροποιοῦνται ἀλλήλοσυμπληρούμενοι διαδοχικῶς, ὥς θὰ συνέπιπτε καὶ εἰς κάθε ἀρμονικὸν ζευγος: αἱ γενι-καὶ γραμμαὶ τῆς ζωῆς νὰ συμπίπτουν, αἱ ἐπὶ μέρους νὰ διαφοροποιῶνται. Εἰς τὸ σχεδιά-γραμμα εἶναι ἐμφανὲς ἡ τελειότης τοῦ Ἑρμαφροδίτου - Ἀνδρογύνου, ὁ ὅποιος πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ ἐσωτερικῶς, προτοῦ λειτουργήσῃ ἐξωτερικῶς διὰ τοῦ γάμου δύο ἀτόμων. Πρῶτον τελεῖται ὁ ἐσωτερικὸς γάμος τοῦ ὄντος διὰ τῆς ἐξισορροπήσεως τῶν ἐνεργητικῶν καὶ τῶν παθητικῶν δυνάμεων αὐτοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ τελέσῃ τοὺς γάμους τοῦ μετὰ τοῦ ἄλλου ὄντος ἐπίσης ἀντιστοίχως ἐξισορροπημένου ἐσωτερικῶς.

Ὁ Ἑρμῆς, καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Διὸς ἀλλὰ μὲ μητέρα τὴν Μαίαν, φέρεται συνενωμένος εἰς τὸ κηρύκειον τοῦ μετὰ τῆς Ἀφροδίτης, ὅπου οἱ δύο ὄφεις, τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀγάπης, τοῦ νοὸς Ἑρμοῦ καὶ τῆς καρδιάς Ἀφροδίτης, κινοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ - νοός, διότι τὸ κηρύκειον ἀνήκει εἰς τὸν Ἑρμῆν, συνεπῶς εἰς τὴν λογικὴν-νοητικὴν λειτουργίαν.

Ὁ Ὀρφικὸς Ὑμνος Ἑρμοῦ (28, 1 καὶ 8) προσφωνεῖ τὸν Ἑρμῆν: *“Ἀκουσέ με, Ἑρμῆ, σὺ ὁ ἀγγελιαφόρος τοῦ Διός, ὁ υἱὸς τῆς Μαίας... ὦ Κωρυκιῶτα (ποῦ φέρνεις τὸ κηρύκειον) μακάριε, ποὺ παρέχεις μεγάλες ὠφέλειες, ποὺ λέγεις μεγάλα λόγια...”* Καὶ εἰς τὸν Ὑμνον Ἑρμοῦ (57, 8-9): *“σύ, ποὺ μαγεύεις τὰ πάντα μὲ τὸ μαγικὸ ραβδί, ποὺ ὑπνωτίζει, καὶ πάλιν τοὺς σηκώνεις ἀπὸ τὸν ὕπνον...”*.

Τὸ δακτυλίδι τῆς Θόλου, τὸ ὁποῖον ἐμπεριέχει τὴν Ἀφροδίτην, τὸν πλανήτην τῆς ἀγάπης, μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ πλανήτου τοῦ λόγου καὶ ἀνα-λογίας, σχηματίζουν, ὥς ἐλέχθη, τὸ ἑρμαφρόδιτον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιφέρει τὸν ἀπαραίτητον συντονισμόν εἰς τὸ ὄν, ὥστε αἱ δυνάμεις τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος, τῆς ἐνεργητικότητος καὶ τῆς παθητικότητος, αἱ ἐνυπάρχουσιν εἰς ὅλα τὰ ὄντα νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐξισορροπήσιν αὐτῶν καὶ νὰ συλλειτουργήσουν διὰ τῆς διφυοῦς φύσεως τοῦ Ἑρμοῦ. Ἡ ἐνότης αὐτὴ ὥς σπονδυλικὴ στήλη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχουν τὴν ἑδραν τῶν 7 αἰθερικῶν κέντρα (ἀδένες) τοῦ ὄντος, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ κηρύκειον τοῦ Ἑρμοῦ, προκειμένου νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ συντονισμὸς τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν δονήσεων τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀγάπης. Οἱ δύο ὄφεις κυττῶνται μὲ ἔρωτα εἰς τὰ μάτια. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κηρυκείου μία σφαῖρα ὁμοία μὲ τὴν σφαιρικὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν σφαιρικὴν γνῶσιν τῶν αἰτίων διὰ τῆς σφαιρικότητος τῆς πολιτικῆς αὐτογνωσίας.

Τέκνα Διὸς ὁ Ἄρης, ἡ Ἀφροδίτη, ὁ Ἑρμῆς εἰς μίαν διαδοχὴν τροχιῶν ὁλοῦν καὶ πλησιάζουν πρὸς τὴν πηγὴν φωτός, πρὸς τὸν ἀγαπημένον υἱὸν τοῦ Διός, τὸν Ἥλιον/Ἀπόλλωνα, φέροντες διαρκῶς τὸν μυούμενον εἰς τὸ κέντρον καὶ ἀρχὴν τοῦ πλανητικοῦ λόγου, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ φωτοδότου ὄντος. Κρόνος/Χρόνος, ὁ πάππος τῆς Θόλου καὶ τοῦ Οὐρανίου θόλου, καὶ Ζεὺς, ὁ πατέρας, κληροδοτεῖ εἰς τὴν Θόλον τὸν Ἄρη, τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα μὲ τὴν ἐντολήν, ὅπως εἶναι οἱ προσωπικοὶ τοῦ ὁδηγοῦ εἰς τὴν οὐρανίαν πορείαν του. Ἡ Γῆ ὥς Γαῖα ἢ ὥς Γῆ-Μήτηρ ἢ ὥς Δή-μήτρα ἢ Δή-μητρα εἶναι ἀδελφὴ τοῦ Διὸς καὶ θυγατέρα τοῦ Κρόνου ἐγκατεστημένη εἰς τὸ κέντρον τῶν τροχιῶν. Καὶ ὁ μὲν Κρόνος ἔχει δύο τέκνα, τὸν Δία καὶ τὴν Δήμητρα ἐντὸς τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, ὁ δὲ Ζεὺς τέσσαρα, τὸν Ἄρη, τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἥλιον/Ἀπόλλωνα, τελευταῖον σταθμὸν τοῦ διαστημικοῦ ταξιδίου.

Ἐπίλογος

Τὸ οὐράνιον στερέωμα δίδει τὸ παράδειγμα, ὅτι τὰ πάντα ἰσχυροποιούνται καὶ ἐγκαθιδρύουν τὴν τάξιν καὶ τὸν νόμον διὰ τῶν ἀρρήκτων οἰκογενειακῶν δεσμῶν. Τὸ κάθε μέλος ἔχον ἀναλάβει ἰδιαίτεραν ὑπηρεσίαν, φερόμενον πάντοτε εἰς κυκλικὴν ὀρθὴν φορὰν, εἰς κυκλοφορίαν, φέρει εἰς πέρας διὰ τῆς ἐμψύχου οὐσίας του τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον τοῦ ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ νόμου. Καὶ συνεπῶς τώρα πλέον ὁ ἰκέτης διὰ τῆς αὐτογνωσίας ὁδηγεῖται, ἐφ' ὅσον αἱ τροχαῖαι τῶν πλανητῶν/θεῶν ὅλο καὶ μικραίνουν, εἰς τὸ κέντρον, εἰς τὸν "Ἥλιον/ Ἀπόλλωνα, οὐσίαν καὶ φῶς, ἐπὶ γίνωσκιν καὶ ἀγάπην, εἰς τὴν παλλομένην Καρ-Δίαν. Ἡ Καρ-δία, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ἀναθάλλει, ἐνοποιεῖ καὶ συνδέει διὰ τῆς φωτεινῆς παρουσίας της ὅλους τοὺς ἑτεροφώτους θεοὺς, δηλαδὴ τὰ 7 κέντρα τοῦ πλανητικοῦ Λόγου.

Εὐρίσκόμενα αὐτὰ εἰς συνεχῇ ἀνταπόκρισιν ὡς ἔνθεοι διαστημικοὶ ἀναμεταδοταί μέσῳ τῆς "Μυθολογικῆς" Κληρονομίας τῆς ἑλληνικῆς γενεαλογικῆς ἱεραρχίας ἔγιναν ἀποδεκταί ἀπὸ τὸν πλανήτην Γῆ μέσῳ τῆς Ἀστρονομίας διὰ τῆς θέσεως τῶν φυσικῶν σωμάτων τῶν πλανητῶν καὶ τῶν ἀστερισμῶν εἰς τὸν διαστημικὸν χώρον ἀπὸ τῶν Ὀρφικῶν χρόνων. Ἑλληνικὴ "Μυθολογία", Ἀστρονομία, Ὀρφικοὶ Ὑμνοι κατέκτησαν τὸν ἐπουράνιον χώρον. Δι' αὐτῶν αἱ ιδιότητες τῶν θεῶν πλανητῶν καὶ ἀστερισμῶν εἶναι αἱ ἴδιαι καὶ ἀποδεκταί ἀπὸ τὸ δυτικὸν ἡμισφαίριον Δια-χ(Κ)ρονικῶς.

Ἄν καὶ ταυτιζόμεναι μεταξὺ των, διότι κανενὸς ἄλλου λαοῦ ἢ "Μυθολογία" καὶ ἡ Ἀστρονομία δὲν συμπίπτουν μὲ τὰ ἐν χρήσει ὀνόματα τοῦ Οὐρανίου θόλου, οὐδέποτε ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος διεξεδίχθη τὴν πατρότητα τῆς θεϊκῆς γνώσεως. Ἐφωτίσθη τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τὴν μυητικὴν συμβολικὴν πορείαν τὴν προσφερομένην διὰ τοῦ τριπλοῦ συνδυασμοῦ Ἀστρονομίας, Ἀριθμοσοφίας καὶ Μυθολογίας ὑπὸ τοῦ ἰδίου λαοῦ, τοῦ λαοῦ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ μεγίστη Καρ-Δία τοῦ Πλανητικοῦ Κέντρου παλμοδονεῖ τὴν μικρὰν καρδίαν τοῦ "ἰκέτου", ὁ ὅποιος ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸν "Ἥλιον/ Ἀπόλλωνα εἰς τὸ Κέντρον τοῦ πλανητικοῦ γίνεσθαι, ὁμοίωμα τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ Λευκὴ Πέτρα τῆς Θόλου τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τοῦ καθ' ὁλοκληρίαν ἀνταποκρινομένου σχεδίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Χρήστος Τσουντας, *Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης*, Ἀθῆναι 1964.
1. Πausanias, *Ἑλλάδος Περιήγησις*, ἐκδόσεις Γεωργιάδης.
3. Ἀγλαΐα Ἀρχοντίδου-Ἀργύρη, ἀρχαιολόγος, *Ἐπίδανρος*, ἐκδόσεις "Ἀπόλλων".
4. Ἰ. Πασσάς, *Τὰ Ὀρφικά*, ἐκδόσεις Ἐγκυκλοπαιδείας Ἡλίου.
5. Thomas Taylor, *Ἡ θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ καὶ ἀριθμοσοφία τῶν Πυθαγορείων*.
Π. Γκράβιγγερ, *Ὁ Πυθαγόρας καὶ ἡ Μυστικὴ Διδασκαλία τοῦ Πυθαγορισμοῦ*, Ἀθῆναι 1982.
Ἰάμβλιχος, *Τὰ θεολογούμενα τῆς Ἀριθμητικῆς*, ἐκδόσεις βιβλ. Σφινγός.
Ν.Α. Μαργιωρῆς, *Ἡ Πυθαγόρεια Ἀριθμοσοφία*, Ἀθῆναι 1987.
6. Πλάτων, *Κρατύλος, Τίμαιος, Νόμοι, Φαῖδρος*, ἐκδόσεις Παπύρου.
Χ.Α. Λαμπρίδης, *Ἡράκλειτος*, ἐκδόσεις βιβλ. Κλειώ.
7. Ἀλ. Ρ. Ραγκαβῆς, *Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας*, 1966.
8. Οἰκονομόπουλος, *Μυθολογία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος*, ἐκδόσεις Φέξη, 1896.
9. Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν Α.Ε., *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τόμος 2.
10. Νεώτερον Λεξικὸν τοῦ "Ἡλίου".
11. Ἐγκυκλοπαίδεια "Πυρσοῦ", 1932.
12. Π. Γκράβιγγερ, *Ἐγκυκλοπαίδεια Ἑσπερικῆς καὶ Ἀποκρύφου Γνώσεως*.
13. Ἀθ. Σταγειρίτη, *Ὠγυγία*, ἐκδόσεις Ἐλεύθερη Σκέψις, 1994.
14. Ἰμμ. Βέκκερ, *Λεξικὸν Σούδας*.

Σύμμαχοι τοῦ Σένγκεν

«Ο θρησκευτικός παροξυσμός, πὺν ἐπεκράτησε ἔξω ἀπὸ τὴ βουλὴ μὲ τοὺς παλαιοημερολογίτες καὶ τὸ ἀνιέρο σόον, πὺν παίχθηκε μέσα στὴν αἴθουσα ἀπὸ κάποιους γαλάξιους “θεομπαῖχτες”, ἀποδείχθηκαν τελικὰ οἱ καλύτεροι... σύμμαχοι στὴν προσπάθεια νὰ περάσει “ἀπὸ τὸ παράθυρο” τὴν περιφνημὴ “Συνθήκη τοῦ Σένγκεν” ἢ μᾶλλον τὸ Σ.Ν. (Σχέδιο Νόμον), πὺν ἔπρεπε νὰ προηγηθεῖ!» («Ποντίκι», 20/3/97, σελ. 13). Χά! ὥστε ἀπορεῖ αὐτὸς ὁ ἀνόητος συντάκτης τοῦ «Ποντικιοῦ»; Τί περιμένε λοιπόν; Νὰ σηκωθοῦν τὰ πόδια καὶ νὰ θαρῶσουν τὸ κεφάλι; Δικά μου παιδιὰ εἶναι ὅλα... Δὲν ἦταν δυνατὸν ν’ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν οὐσία τοῦ προβλήματος. Ὑποκρίτης ὁ ψευδοπροφήτης Ὁργουελ νὰ γράφῃ, ὅ,τι θέλῃ. Ὑποκρίτης ὁ πὺν καὶ ἐδῶ πὺν τὰ λέμε οὔτε ἡ φαντασία τοῦ Ὁργουελ μπόρεσε νὰ συλλάβῃ αὐτό, πὺν σήμερα συμβαίνει. Ὑποκρίτης ἡ τεχνολογία τὴν ὑπέροχη πὺν εἶναι, ὅταν στηρίξῃ τὴν ἐξουσία μου... Ὑποκρίτης ὁ τεραστίος ἡλεκτρονικὸς ἐγκέφαλος στὴς Βρυξέλλες, καὶ ἀμέσως ξέρω τὰ κουνούρια τοῦ καθενός. Ὑποκρίτης ὁ μικροτσιπ στὴν νέα τους ταυτότητα, μία ἀντίδα ἀνιχνεύσεως, γιὰ νὰ περνοῦν ἀπὸ κάτω οἱ «πολίτες» τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως, καὶ ἀμέσως ξέρω, ποίος εἶναι, τί πιστεύει καὶ πὺν πάει... Ὑποκρίτης ὁ, θὰ μοῦ ξέφευγαν... Στὸ μαντρί καὶ ὑπάκουοι ὅλοι. Δὲν μοῦ χρειάζονται πιά μαντρόσκυλοι, γιὰ νὰ τοὺς συντετίζω, πὺν στοιχίζουν καὶ ἀπὸ πάνω. Μία ἐγκατάσταση, ὑλικά καὶ μόνον ὑλικά, καὶ τελείωσε. Μόνον ἀπὸ τὰ μεροκάματα, πὺν γλυτώνω, σὲ λίγο καιρὸ θὰ ἔχω καὶ κέρδος ἀπὸ πάνω, γιὰ νὰ ἐπενδύσω σὲ νέες τεχνολογίες, σὲ νέες τεχνικὲς ἐξουσίας. Ὑποκρίτης ὁ ὅλα δικά μου! Κι ἀπὸ πάνω καὶ ἕνας ὥραϊος τίτλος: «Νομοσχέδιο γιὰ τὴν προστασία τοῦ πολίτη».

Ὑποκρίτης ὁ ὅμως, πὺν δὲν κατενόησα, ἦταν αὐτὸ πὺν εἶπε ὁ πρωθυπουργός, ὅτι οἱ κίνδυνοι δὲν προέρχονται μόνο ἀπὸ τὴν κρατικὴ ἐξουσία ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ιδιωτικὴ. Ὑποκρίτης ὁ ἐγὼ αὐτὸ θέλω νὰ γλυτώσω. Νὰ πάψουν τὰ καλά μου παιδιὰ νὰ ἐξοδεύονται. Εἶπαμε ιδιωτικὴ πρωτοβουλία, ἀλλὰ τοὺς ἔχω ρημάξει. Ξέρετε, πόσο στοιχίζει ἡ παγκοσμιοποίησις; Ὑποκρίτης ὁ πὺν ἡ ἐπιβολὴ τοῦ μεσαίωνα μοῦ στοιχίζει παραπάνω ἀπὸ τὴν παιδεία. Γι’ αὐτὸ καὶ ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ τοὺς ἐλαφρύνω. Κρατικὴ μόνον ἡ παρακολούθησις τῶν πολιτῶν. Νὰ πληρώνουν οἱ παρακολουθούμενοι μὲ τοὺς φόρους τὴν δικὴ τους παρακολούθησιν. Θὰ μοῦ προσάψετε, ὅτι αὐτὸ εἶναι σατανικόν. Καὶ λοιπόν; Δικός μου εἶναι καὶ ὁ σατανᾶς.

Δικοί μου καὶ αὐτοὶ πὺν φωνάζουν κατὰ τοῦ σατανᾶ. Τοὺς ἀγαπῶ καὶ τοὺς κλείνω στοργικὰ στὴν ἀγκαλιά μου. Ὑποκρίτης ὁ πὺν δὲν ὑπῆρχε ἡ Δουράκη νὰ θορυβῇ στὰ θεωρεῖα, ἂν δὲν ὑπῆρχαν αὐτὲς οἱ 20 κυριοῦλες, πὺν ἔγραψαν οἱ ἐφημερίδες, νὰ ἐξορκίζουν ἀπ’ ἔξω τὸ νομοσχέδιο, ἂν δὲν ὑπῆρχε αὐτὸς ὁ Γιακουμάτος νὰ καταθέσῃ στὰ πρακτικὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, τότε οἱ ἐφημερίδες καὶ οἱ τηλεοράσεις θὰ εἶχαν ἀσχοληθῇ μὲ τὴν οὐσία τοῦ πράγματος... Ὑποκρίτης ὁ ὅλα μοῦ ἔλειπε. Ὑποκρίτης ὁ ἐγὼ ἡ κυβέρνησις ἔφερε τὸ νομοσχέδιο ἐν μέσῳ τόσων γεγονότων, γιὰ νὰ περάσῃ ὅσο πιὸ ἀνώδυνα γίνεται... Ὑποκρίτης ὁ αὐτὸς ὁ Γιακουμάτος ἦταν ἀνάγκη νὰ καταθέσῃ τὴν εἰκόνα μὲ κολλημένα στὴν πίσω πλευρὰ τῆς αὐτοκόλλητα τῆς προεκλογικῆς του ἐκστρατείας; Ὑποκρίτης ὁ ἐπὶ τέλους πὺν συμβαίνουν καὶ αὐτά: πὺν περνᾷ καὶ κἀνα τέτοιο νομοσχέδιο, πὺν στερεώνει τὴν ἐξουσία μου. Καὶ μὴ λοιδορῆτε κανέναν ὅλοι δικά μου παιδιὰ εἶναι. Ὑποκρίτης ὁ πὺν δὲν ὑπῆρχαν ὅλοι τους, θὰ μὲ εἶχε σαρώσει ἀπὸ καιρὸ τὸ

Σάββας

Δρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Ἡ ἐπίδραση τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν στοῦ δραματικὸ ἔργο τοῦ Σαίξπηρ

Ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἐνημερωμένους σαιξπηρολόγους, ὁ A.C. Bradley, ὑποστηρίζει στὸ ἔργο του «Σαιξπήρια Τραγωδία» τὴ θέση, ὅτι: «Ὁ τραγικὸς ἄνθρωπος ἐμφανίζεται σὲ κάποιο βαθμὸ ἢ «αἰτία» τῆς συμφορᾶς, ποὺ ὑφίσταται, μολονότι προβάλλει συχνὰ καὶ ὡς «φοβερὰ ἄτυχος», καὶ αὐτὴ ἢ «αὐτοκαταστροφή» (*autocatastrophe*) ὀφείλεται σὲ μιὰ ἢ πολλὰς παράλογες πράξεις. Ἡ αὐτοκαταστροφή συνίσταται στὸ γεγονὸς, ὅτι κάθε παραλογία γίνεται κινητήρια δύναμη, ἡ ὁποία ὥθει τὸ ἀνθρώπινο δουλητικὸ, ἐπιθυμητικὸ καὶ κυρίως τὸ νοητικὸ στὴν τραγικὴ ἄδυσσο τῆς αὐτοκαταστροφῆς. Θολωμένη ἔτσι ἡ ἀνθρώπινη σκέψη, δούληση, συνείδηση ὁδηγεῖται ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν στὸν βωμὸ τοῦ Μολῶχ τῆς ἀνθρώπινης μοίρας... Καὶ γιὰ ν' ἀναφερθοῦμε στὸν Ἑλληνα τραγικὸ ποιητικὸ λόγο, εἶναι αὐτός, ὁ ὁποῖος ἔφερε πρῶτος στὸ τραγικὸ θεατρικὸ παγκόσμιον προσκῆνιον δύο στοιχεῖα: α) Τὴν Εἰμαρμένη. β) Τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεό, τὸν σιδερένιο ρόλο τῆς μοίρας ὡς ἐξαγγελὸ κάθαρσης».

Τέλος, ἂν καὶ πρῶτα πηγαίη στὸ ἔργο τοῦ A.C. Bradley («Shakespearean Tragedy»), ἡ σημασιολογικὴ ἀξία καὶ σκοπιμότητα τῆς περιρρέουσας ἀτμόσφαιρας τῆς Λονδρεζικῆς κοινωνίας τοῦ τέλους τοῦ 16ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνα, ἡ διάχυτη Ἑλληνολατινικὴ «κουλτούρα» στὴ μέση ἀστικὴ τάξη, ἡ ἀσπαίρουσα Ἀναγέννηση μπολιάζουν τὴν ἀστικὴ ἀνησυχία τοῦ πρώην ἐπαρχιώτη William Shakespear μὲ θαυμασμό γιὰ τὸ ἔργο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τραγικῶν καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τῆς Ἀντιγόνης του. Αὐτὴ κατ' αὐτὸν ὑπῆρξε «*the woman for all seasons*», δηλαδὴ ἡ γυναῖκα - πρότυπο γιὰ ὅλες τὶς ἐποχάς.

Καὶ δέδαια δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς, ὅτι ὁ Σαίξπηρ γνῶριζε τόσο καλὰ τὰ Ἑλληνικὰ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, ὥστε ν' ἀποστηθίσῃ τὰ κείμενα τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν, ἄλλωστε κι ἂν μπορούσε τοῦτο τὸ ἀκατόρθωτο νὰ τὸ πράξῃ, τί νόημα θὰ εἶχε, ὅταν γνωρίζουμε, ὅτι ἡ παγκόσμια παιδευτικὴ ἐμπειρία διδάσκει, ὅτι τὸ γράμμα τῶν κειμένων «ἐν πολλοῖς ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ». Πάντως πάγκοινη εἶναι ἡ ὁμολογία, ὅτι ὁ εὐφυέστατος Ἀγγλὸς ποιητής, τραγῶδς καὶ θεατρογράφος γνῶριζε ἀρκούντως Ἑλληνικά.

Οἱ Ἑλληνολατινικὲς γνώσεις τοῦ Σαίξπηρ

Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση τοῦ Λουθήρου ὑπῆρξε ἡ κύρια αἰτία μαζὶ μὲ τὴν τυπωμένη *Βίβλο* νὰ διαδοθοῦν καὶ τὰ Ἑλληνικά στὴν Ἀναγεννησιακὴ Εὐρώπῃ. Θεολογικὲς, φιλοσοφικὲς σχολὲς καὶ σεμινάρια ἄρχισαν ν' ἀναζητοῦν τὰ διδλικά κείμενα στὸ «πρωτότυπο», γι' αὐτὸ τὰ Εὐρωπαϊκὰ κέντρα μαθήσεως ἵδρυσαν ἔδρες ἀποκλειστικῆς διδασκαλίας τῆς Κοινῆς Ἀλεξανδρινῆς Γλώσσας, τὴν ὁποία ὕστερ' ἀπὸ ὑπόδειξη τοῦ Ἑράσμου ὀνόμαζαν «*coine*», δηλαδὴ κοινὴ, δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς.

Οἱ Ἀγγλοὶ λοιπὸν τῆς Ἀναγεννησιακῆς ἐποχῆς, γιὰ ν' ἀντιδράσουν στὴν ἀντιαγγλικὴ προπαγάνδα ἐκ μέρους Γερμανῶν καὶ κυρίως Γάλλων, οἱ ὁποῖοι τοὺς χαρακτῆριζαν ἄξεστους, ἔβαλαν στὰ σχολεῖα τοὺς ὡς ὑποχρεωτικὲς γλῶσσες μετὰ τ'

Ἑλληνικά τόσο τὰ Λατινικά ὅσο καὶ τὰ Ἑλληνικά. Ἔτσι στὰ σχολεῖα τῆς Ἀγγλίας τοῦ τέλους τοῦ 16ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰώνα προγραμματίζεται ἡ μελέτη τῆς *Βίβλου* ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ πρωτότυπο. Ὁ Σαίξπηρ παρακολούθησε μαθήματα στὸ κατώτερο καὶ μέσο σχολεῖο τοῦ Στράτφορντ - ὄν - Αἰθρον μαζί με ἄλλα παιδιά τῆς ἡλικίας του. Ἀπὸ μεσοαστικές καὶ πλούσιες ἀγροτικές οἰκογένειες θγαλμένα τ' ἄγουρα νειάτα τοῦ 1570 διψοῦσαν γιὰ μάθηση. Καταβρόχθιζαν τὰ κλασσικά κείμενα ὡς ἀντίθεση πρὸς τὸ μίζερο παρόν.

Εἰδικώτερα γιὰ τὸν Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ ὁ δραματουργὸς - συγγραφέας Μπέν Τζόνσον, φίλος καὶ καθοδηγητῆς του, ἔγραψε, ὅτι ὁ προστατευόμενος - μαθητευόμενός του «γνώριζε λίγα Λατινικά καὶ πολλὰ Ἑλληνικά». Τώρα τί «πολλά»; Τοῦτο εἶναι σχετικὸ γιὰ τὴν βορεινὴ καὶ μακρυνὴ ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ χώρα τῶν Σαξόνων. Ἀλλὰ μήπως καὶ στὴν βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ Ἑλλάδα τὸ ἐπίπεδο ἀρχαιομάθειας ἦταν σὲ καλύτερη κατάσταση ἀπ' αὐτὸ τῶν Βρεταννῶν; «Ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μέχρι τὰ δεκατέσσερα χρόνια τοὺς οἱ μαθητὲς τοῦ πρότυπου Κίγγκ'ς Νιού Σκούλ στὸ Στράτφορντ. (King's New School) ἔκαναν καθημερινὰ μαθήματα ὁλόκληρο τὸν χρόνον ἐκτὸς ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα. Διδάσκονταν Λατινικά καὶ Ἑλληνικά σὲ συστηματικὴ δάση. Ἡ διδασκαλία κρατοῦσε ἀπὸ τὶς ἑπτὰ τὸ πρωὶ μέχρι τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα με δύο ὥρες διακοπὴ, γιὰ νὰ φᾶνε στὸ σπίτι». Τοῦτα σύμφωνα με τὸν Σαίξπηρικὸ διογράφο (Louis B. Wright στὸ διβλίο του «Ὁ Σαίξπηρ καὶ ἡ ἐποχὴ του»).

Πάντως τὰ βασικά κείμενα γιὰ ἀνάγνωση καὶ γραφὴ τὰ ἐδρiscαν οἱ μαθητὲς τόσο στὴν *Ἀγία Γραφή* ὅσο καὶ στὰ *Ἡθικά Νικομάχεια* τοῦ Ἀριστοτέλη (ποὺ τόσο εὐχαριστοῦσαν τὸν Ρωμαιοκαθολικὸ κλῆρο) καὶ τὶς κωμῳδίες τοῦ Τερέντιου στὰ Λατινικά, γιὰ νὰ ψυχαγωγοῦνται, ὅση ὥρα γλύτωναν τὶς ποικίλες τιμωρίες τὰ σώματα τῶν παιδιῶν. Γονεῖς, δάσκαλοι, παιδαγωγοὶ - παπᾶδες τὰ φιλοδωροῦσαν με ξύλο. Εἶναι ἀκόμη ἀλήθεια, ὅτι ὁ Σαίξπηρ, ὁ ὁποῖος δὲν συνέχισε ἀνώτερες καὶ ἀνώτατες σπουδὲς λόγῳ οἰκονομικῆς καταστροφῆς τοῦ πατέρα του, ἐπηρεάσθηκε ἀπὸ τὴν ἑλληνομάθεια τοῦ Βάκωνα καὶ πολλοὶ ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ προσέγγισή του στὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ δράμα ἐγίνε μέσα ἀπὸ τὴν ἑλληνομάθεια καὶ ἀρχαιογνωσίαν τοῦ συμπατριώτη του αὐτοῦ, τὸν ὁποῖο θαύμαζε ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ.

Πάντως τὸ μὴ στασιαζόμενο, ἄρα ἀναντίρρητο γεγονός, εἶναι τοῦτο: «Ἄν δὲν εἶχαν γραφὴ οἱ Ἀρχαιοελληνικὲς τραγωδίαι, κανεῖς δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ μιλήσῃ γιὰ τυχαιότητα στὴ φιλοσοφία καὶ γιὰ τὸν ρόλο τῆς Εἰμαρμένης στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ τῶν μεγαλόσχημων ἡρώων τῆς Σαίξπηρικῆς τραγωδίας» (Bradley, ἐνθ. ἀνωτ.).

Καί, χωρὶς ὁ βρεταννὸς διανοούμενος Bradley νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸν κλασσικὸ Ἀριστοτελικὸ ὀρισμὸ τῆς τραγωδίας (ὡς «μιμήσεως πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης ἡδυσμένην λόγῳ, χωρὶς ἐκάστω τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δι' ἐλέου καὶ φόβου περαινούσης τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν»), εἰσέρχεται «σ' ἓνα κόσμον, ποὺ μοχθεῖ νὰ βρῇ τὴν τελειότητα, ἀλλὰ ποὺ σπέρνει θανμάσια ἀγαθὰ, γιὰ νὰ θερίσῃ μαζί με τοὺς νέους καρποὺς καὶ πολλοὺς τριβόλους καταστροφικοὺς τῆς ψυχασωματικῆς τοῦ ἀνθρώπου πληρότητας καὶ τῆς φυσικῆς τοῦ περιρρέοντος κόσμου ἀκεραιότητος» (Α. C. Bradley, «The Shakespearean Tragedy», σελ. 80).

Διαφορὲς Ἀττικῆς καὶ Σαίξπηρίας τραγωδίας

Ἄς δοῦμε, σὲ ποῖα ἀκριδῶς σημεία διαφέρει ἡ Σαίξπηρικὴ τραγωδία ἀπὸ τὴν

Ἄττική. Ἐάν μένουμε στὸν ὀρισμὸ πού ἔδωσε ὁ Μπράντλεϋ στὴν τραγωδία τοῦ Σαίξπηρ, πρέπει νὰ ὑποστηρίξουμε, ὅτι διαφέρει: πρῶτον, στὸ ὅτι ὁδηγεῖ πάντοτε στὸ θάνατο τοῦ κεντρικοῦ ἥρωα (συνήθως καὶ πολλῶν ἄλλων προσώπων)· δεύτερον, στὸ ὅτι ἡ συμφορὰ προκύπτει πάντοτε ἀπὸ ἀνθρώπινες πράξεις, καὶ μάλιστα τέτοιες πού ὁ Albin Lesky τίς ἐπεξηγεῖ μὲ τὴ φράση: «*Παντοῦ στὸν τραγικὸ αὐτὸν κόσμον ἡ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου μεταφρασμένη σὲ πράξη μεταμορφώνεται στὸ ἀντίθετο τοῦ ἐαυτοῦ της*»· τρίτον, στὸ ὅτι ἡ σύγκρουση εἶναι συνήθως καὶ σύγκρουση ἀντιρρόπων δυνάμεων μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ καθημερινοῦ ἥρωα· καί, τέταρτον, στὸ ὅτι ἡ λύση τῆς «αὐτοκαταστροφῆς», πού συνδέεται πάντοτε μὲ τὸ θάνατο, δὲν εἶναι ποτὲ ἠθικὴ νίκη, ὅπως εἶναι κατ' ἐξοχὴν στὴν Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλῆ.

Τώρα δέβαια τὸ ὅτι ὁ Π. Κανελλόπουλος ἐπισημαίνει, ὅτι «*ἡ τραγωδία στὰ Ἑλληνικὰ θεατρικὰ ἔργα εἶναι προκαθορισμένη καὶ οἱ χαρακτήρες δὲν παίρνουν ἀποφασιστικὸ μέρος σ' αὐτήν, ἐνῶ ἡ Ἑλισαβετιανή, δηλαδή ἡ Σαίξπηρικὴ τραγωδία, ἔρχεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν ματωμένη καρδιὰ καὶ συνείδηση τῶν ἡρώων, γέγονος πού ἀνεβάξει τὸν Σαίξπηρικὸ λόγο σὲ ἡμιθεϊκὰ τοῦ Ἀττικοῦ λόγου ὑπέρετρα ὕψη*», εἶναι φιλοφρόνηση στὸν Σαίξπηρ, δείγμα ὑπερβολικῆς μεγαλοστομίας, τὴν ὁποία ἡ εἰλικρίνεια τοῦ χαρακτήρα τοῦ ἴδιου τοῦ Σαίξπηρ θὰ τὸν δέσμευε νὰ τὴν δεχθῇ, ἀφοῦ καὶ ὁ ἴδιος δεχόταν, ὅτι «*οἱ δημιουργοὶ τῆς τραγωδίας ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὸν θεήλατο Ὀλυμπο*» (Venus and Adonis).

Ἐχουν περάσει περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια, ἀπὸ τότε πού ἓνα κριτικὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα, ὁ Σοπενχάουερ, παρατήρησε, ὅτι ὑπάρχουν τρία αἷτια, πού προκαλοῦν τὴν τραγωδία στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Τὸ πρῶτο, ἡ ἴδια ἡ ἠθικὴ ἐνοχὴ τοῦ ἀνθρώπου· τὸ δεύτερο, ἡ τυφλὴ Εἰμαρμένη, μοῖρα, τυχαιότης· καὶ τὸ τρίτο, οἱ ἀντιμαχόμενες τοῦ κόσμου τῆς φύσεως καὶ τῆς κοινωνίας δυνάμεις, θύμα τῶν ὁποίων πέφτουν οἱ ἄθωοι «τοῦ κόσμου τούτου». Γι' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους πολλῆς καὶ καλῆς ποιότητος μελάνι συμπάθειας ἔχυσαν οἱ «αὐτάδελφοι» στὴν τέχνη καὶ τὸ λόγο, κίνηση καὶ μῦθο, ὁ παπποῦς Σοφοκλῆς τῶν 2.100 χρόνων κι ὁ ἐγγονός του «κατὰ πνεῦμα» Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ ἑτῶν 300 περίπου ὄχι δέβαια ἀπὸ Ἰουδαϊκῆς κόσμου γεννήσεως ἀλλ' ἀπὸ Χρυσοῦ Αἰῶνος τοῦ Περικλέους, ὁπότε ἔζησε ὁ πρῶτος.

Κι ἐπειδὴ τὴν ἀλήθεια καὶ μονάχα τὴν ἀλήθεια εἶναι ἐπιβεβλημένο νὰ τὴν κυττάμε στὰ μάτια, θέλουμε «χωρὶς φόβο καὶ πάθος» νὰ ὁμολογήσουμε καὶ τίς διαφορὲς τῆς ἀρχαιελληνικῆς μὲ τὴν Σαίξπηρια τραγωδία, ὅσο κι ἂν ἡ δευτέρη ἀποτελῇ μίμηση καὶ συνέχεια τῆς πρώτης.

Τὰ Ἑλληνικῆς πνοῆς ἔργα τοῦ Σαίξπηρ εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1) *Τίμων ὁ Ἀθηναῖος*. Ἡ ὑπόθεσή του ἀναφέρεται σ' ἓνα περιέργο μυθικὸ πρόσωπο τῆς πολυχρύσης περιόδου τοῦ Περικλῆ. Ὁ Ἀριστοφάνης ἀποτελεῖ τὸν πρῶτο σχολιογράφο τῆς παραξενιάς τοῦ Τίμονα. Παράξενος χαρακτήρας δέβαια κι ὁ ἴδιος γοητεύεται ἀπὸ τοὺς ὑποχόνδριους καὶ παράξενους.

2) Οἱ ἱστορικοὶ τοῦ Θεάτρου καὶ ἰδιαίτερα τῆς Σαίξπηρίας Τραγωδίας ἀναφέρουν, ὅτι τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ «*Διάλογοι*» εἶχε γιὰ τὴν διαλεκτικὴ θεατρικότητά του ἐντυπωσιάσει τὸν Σαίξπηρ, ὁ ὁποῖος τὸ ἔκανε ὑπόθεση ἔργου.

3) Στὰ 1593 συνθέτει τὸ «*Venus and Adonis*» (Ἀφροδίτη καὶ Ἀδωνις), ὅπου ἐκεῖ φαίνεται ξεκάθαρα ἡ ἐπίδραση, τὴν ὁποία εἶχαν ἐπάνω του οἱ Νεοπλατωνικοὶ Ἀμμόνιος Σακκάς, Ἰάμβλιχος, Πλωτῖνος, Πρόκλος κ.ἄ.

4) Ἡ πασίγνωστη Σαιξπηρική κωμωδία «*Ὀνειρο Θερινῆς Νύχτας*» ἔχει ὡς κεντρικὸ ἥρωα τὸν Θησέα, τὸν ὁποῖο κατὰ ἓνα λογοτεχνικὸ σχῆμα (ἀναχρονισμός) ἐμφανίζει «ποιητικὴ ἀδεία» ὡς «Δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν».

Αἰγέας, Ἑρμείας, Δημήτριος, ὅλοι τοῦτοι τραγικὲς ἙλληνοΣαιξπηρικές ἥρωικές «φιγοῦρες». Καὶ Τρωῖλος καὶ Χρυσήϊς, ἡ δευτέρη κόρη τοῦ ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνα Χρῦση, ποὺ ἐγίνε θύμα ἀπαγωγῆς τοῦ Ἀχιλλέα, ὁ ὁποῖος τὴν πῆγε στὸ στρατόπεδόν του, γιὰ νὰ τὴν παραδώσῃ στὴ συνέχεια στὸν Ἀγαμέμνονα· Πριάμος, βασιλέας τῆς Τροίας· Ἐκτωρ, γιὸς τοῦ Πριάμου· Ἀγαμέμνων, βασιλεὺς Μυκηνῶν, Μενέλαος, ἀδελφὸς τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ σύζυγος τῆς ὥραίας Ἑλένης· Ἀνδρομάχη, γυναῖκα τοῦ Ἐκτορα· ἡ ὥραία Ἑλένη, γυναῖκα τοῦ Μενέλαου, βασίλειά τῆς Σπάρτης, ἀπαχθεῖσα ἀπὸ τὸν Πάρι, υἱὸ τοῦ Πριάμου καὶ ἀδελφὸ τοῦ Ἐκτορα· Πάρις καὶ Ἐκτωρ, βασιλόπαιδες τῆς Τροίας· Ἀδωνις καὶ Ἀφροδίτη. Ὅλα τοῦτα τὰ πρόσωπα ἀποτελοῦν ἥρωες Σαιξπηρικῶν ἔργων μὲ βάση τὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορικὴ Μυθολογία καὶ τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη.

Ἡ οὐσία τῆς Ἑλληνικῆς τραγωδίας

Ὁ καθηγητὴς Κέντρικ Οὐίτμαν (Cedric H. Whitman) παρατηρεῖ: «*Στὰ ἑπτὰ θεατρικὰ ἔργα τοῦ Σοφοκλῆ οἱ ἔξι ἀπὸ τοὺς ἥρωες τραβοῦν τὸ δρόμο τους, ὁδηγημένοι ὁ καθένας τους ἀπὸ τὴ δική του ἀτομικὴ ἀρετὴ (by his own individual arete) πρὸς τὰ παθήματά τους καὶ μέσω τῶν παθημάτων πρὸς τὸν ἠθικὸ θρίαμβο (into suffering, and through suffering to moral triumph). Ἡ Ἀντιγόνη εἶναι ἀνεπανάληπτος χαρακτήρας, ποὺ πλάσθηκε ἐλεύθερα ἀπὸ τὸν Σοφοκλῆ*». Ὁ Τζίλμπερτ Μάρραι (Gilbert Murray) στὸ κλασσικὸ ἔργο του «*Ἡ λογοτεχνία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας*» («*The Literature of Ancient Greece*») ἐξαίρει τὴν σεμνὴ μεγαλειότητα τοῦ θυσιαστικοῦ πνεύματος τῆς Ἀντιγόνης. Ὁ ἔξοχος Γάλλος ποιητὴς καὶ δοκιμογράφος τῶν χρόνων μας Πιερ Ἐμμανουέλ (Pierre Emmanuel) στὸ δοκίμιό του «*Ἡ ζωντανὴ κληρονομία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος*» (*L'heritage vivant de l'Antiquité Grecque*), ποὺ περιέχεται στὸν τόμο μὲ τὸν αὐτὸν τίτλο τῆς «*European Cultural Foundation*» (1977), γράφει: «*Ὁ Οἰδίπους στὸν Κολωνὸ παρατημένος, ἃς ποῦμε, διωγμένος ἀπὸ τὸν κόσμον κυριαρχεῖ ἐπάνω στὴ μοναξιά του καὶ τὸν ἑαυτό του. Ὁ Ὀδυσσεὺς στὸν Αἶαντα τοῦ Σοφοκλῆ δὲν εἶναι ὁ Ὀδυσσεὺς τῶν μυθικῶν παραδόσεων. Εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἐλεύθερο πλάσμα τῆς ποιητικῆς φαντασίας τοῦ Σοφοκλῆ, ὅπως εὖστοχα τονίζει ὁ Ἀλμπιν Λέσκυ στὴν πραγματεία τοῦ "Sophokles und das Humane" (Ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ἀνθρωπισμός). Θὰ μπορούσαμε ἐπίσης νὰ ἐπικαλεσθοῦμε καὶ ἄλλα παραδείγματα ἡρώων - προσωπικοτήτων, ὅπου πλάθονται στὰ χέρια τῶν μεγάλων Ἑλλήνων τραγικῶν, ἰδιαίτερα τοῦ Σοφοκλῆ, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ δὲν εἶχε ἀντιδράσει στὸν Μῦθο ὅσο ὁ Εὐριπίδης, ἦταν πολὺ πιὸ ἐλεύθερος στὴν εὐαίσθητη φαντασία*».

Εἶναι λοιπὸν ἄμεση ἀνάγκη ν' ἀποφεύγονται οἱ ὑπερβολές, ποὺ ἀκούγονται καὶ γράφονται, γιὰ νὰ χαρακτηρίσουν τοὺς ἥρωες τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τραγωδίας, γιὰ νὰ μὴ χαρακτηρίσουμε καὶ ἐμεῖς μὲ τὴ σειρὰ μας ὡς μεροληπτικά καὶ ἐμπαθῆ γεμᾶτα δυτικὴ ἰδεολογικὴ κρίση τὰ περὶ ἀνωτερότητας τῆς Σαιξπηρικῆς τραγωδίας ἀπέναντι, ἢ τὸ χειρότερο κατ' ἀντίθεση, στὴν Ἑλληνικὴ Δραματοουργικὴ Τέχνη. Ἀπλῶς καὶ μόνο ἡ διαφορὰ κατὰ τὴν προσωπικὴ μας γνώμη καὶ ἀντίληψη ἀνάμεσα στὸν κόσμο τῆς Ἀρχαιοελληνικῆς τραγωδίας καὶ τὰ Ἑλισαβετιανὰ - Σαιξπηρικά δράματα

έγκειται για παράδειγμα στο πασίδηλο γεγονός, ότι ό "Αμλετ είναι άδιανόητος στην σκέψη τών Αίσχύλου - Σοφοκλή - Εϋριπίδη, όπου ή έσωτερικότητα του ανθρώπου μέ τά δράματά της ήταν πεπερασμένη κι έπρεπε νά βγῇ όλόκληρη πρὸς τά έξω, στο ήλιακό φῶς, νά γίνη άγαλμα προσιτό στις ήλιακές ακτίνες κι έτσι «δι' έλέου και φόβου», εϋσπλαγχνίας και τρόπου, δίκης κι αίσχυνης θά άπέρρεε ή κάθαρση - λύτρωση.

Τώρα, όσον άφορᾷ στην 'Ελισαβετιανή Σαιξπηρική δραματοουργία, μάς ίκανοποιεί απόλυτα ή θέση του Τζών Ντόβερ Ούίλσον, ιστορικού του 'Αγγλικού Θεάτρου, όπως έκφράζεται στο περισουδάστο έργο του "The Essential Shakespeare": «'Ο "Αμλετ δέν χωράει στο Πάνθεο τών 'Αρχαίων 'Ελλήνων Τραγικῶν. 'Εκεῖ ύπάρχει διαφάνεια, πού οδηγεί στην κάθαρση. 'Εδῶ τό τραγικό γίνεται Σαιξπηρικό αἶνιγμα, 'Ελισαβετιανό, πολύπλοκο, χωρίς ή τραγικότης νά καθαίρεται». Κλείνοντας άντι έπιλόγου θά μπορούσαμε νά ύποστηρίξουμε συμπερασματικά, ότι: 'Ο "Αμλετ άποτελεῖ σκοτεινό μυστήριο. Στην 'Αρχαία 'Ελληνική Τραγωδία τά μυστήρια διαλύονται μέσα στο άσήμι του 'Αττικού φωτός. Δίπλα στον εϋφρόσυνο Παρθενῶνα δέν μπορούν νά στεριώσουν 'Αγγλοσαξωνικά παλάτια και πύργοι μέ κάτεργα, μπουντρούμια και νυχτερίδες.

'Η Geneviève Bianquis προλογίζουσα τή «Γέννηση τής Φιλοσοφίας στα χρόνια τής 'Ελληνικής Τραγωδίας» του Φρ. Νίτσε διακηρύσσει χωρίς φόβο και πάθος: «'Η 'Ελληνική Γνωσιολογία, Αίσθητική, 'Ηθική άποτελοϋν τούς ανεπανάληπτους παιδαγωγούς του ανθρώπινου πολιτισμοϋ. 'Ο 'Ελληνικός πολιτισμός είναι παγκόσμιος, γιατί έμαθε τούς ανθρώπους νά σκέπτονται, νά διαλέγωνται, νά αισθάνωνται, νά δημιουργοϋν. 'Ολες οί διανγεῖς ιδέες τής Φιλοσοφίας, τής Ποίησης, τής ύψηλῆς Δραματοουργίας έχουν λίκνο τήν 'Ελλάδα και τόν κλασσικό πολιτισμό της». [Σημ. "Ας παραδειγματισθοϋν οί δικοί μας οί λαγόκαρδοι διανοούμενοι, οί όποιοι γίνονται φωτοσθέστες του πνεύματος μέσα στον ίδιο τους τόν τόπο...].

Κι ό Φρειδερίκος Νίτσε συνεχίζει στη «Γέννηση τής Τραγωδίας»: «'Η τραγωδία απορροφᾷ τίς άνώτερες μορφές του μουσικού μυστηριακού όργιασμοϋ πρὸς τιμήν του Διονύσου. Τόσο στους κλασσικούς "Ελληνες όσο και σ' έμάς άννψώνει τή μουσική τελειότητά της. 'Αποκαλύπτει τόν τραγικό μύθο και τόν τραγικό ήρωα, μάς άπελευθερώνει άπ' τίς άκόρεστες άδυναμίες, μάς άννψώνει σέ ήμιθεϊκά ύψη ήρωισμοϋ και μάς προσφέρει τήν άγάπη για τόν θάνατο και μάλιστα τόν ήρωϊκό, πού δέν είναι θάνατος άλλ' άθανασία στα 'Ηλύσια πεδία».

Και κλείνει τό ανεπανάληπτο αυτό έργο του («'Η Γέννηση τής Φιλοσοφίας στα χρόνια τής 'Ελληνικής Τραγωδίας») μέ τόν άκόλουθο διθύραμβο για τόν 'Ελληνικό Πολιτισμό στην τριεπίπεδη κατάκτησή του, σκέψη, αἴσθηση, τέχνη: «Ξαναγυρίζουμε σήμερα σ' αυτές τίς θεμελιακές εξηγήσεις του Σύμπαντος, πού τό 'Ελληνικό πνεϋμα άνακάλυψε μέ τόν 'Αναξίμανδρο, τόν 'Ηράκλειτο, τόν Παρμενίδη, τόν 'Εμπεδοκλή, τόν Δημόκριτο, τόν 'Αναξαγόρα. "Ετσι γινόμαστε άπό μέρα σέ μέρα περισσότερο κατά τό πνεϋμα και τό ήθος "Ελληνες. Πρώτα πρώτα στις φιλοσοφικές μας άντιλήψεις και στις αισθητικές μας έμπειρίες. Τελικά γινόμαστε άπόστολοι του 'Ελληνισμοϋ, έλπίζοντας ότι μ' αυτόν τόν άγῶνα μας θ' άξιωθοϋμε τόν άμαράντινο τής 'Ελληνικής δόξας στέφανο, πού προορίζεται για όλους τούς έκλεκτούς, οί όποιοι μετέχουν τής άφθιτης 'Ελληνικής Παιδείας».

Μεταφράσεις και Σίονα

“Α! Κυρία Σουβαλτζή μου, εἴσθε ἀνυπόφορος!” Ενοχλεῖτε μὲ τὸν τάφο τοῦ Μεγαλέξανδρου Σας ὁλόκληρο μορφωτικὸ ἀκόλουθο τοῦ Ρωμαίου κρατιδίου, τέως προστατευόμενο τῆς Μελίνας, ποὺ «γεννήθηκε Ἑλληνίδα», ἀλλὰ παντρεύτηκε Ἑβραῖο· καὶ ἔχετε τὴν ἀπαίτηση νὰ Σὰς ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνασκαφήν. Μὰ ποῦ ζητε ἐπὶ τέλους, κυρία μου. Ὁ κύριος Κωστής Μοσκώφ ἔχει σοβαρώτερα ἔργα. Διότι πέραν τῶν ἐκδηλώσεων διὰ τὸν Κωνσταντῖνον Καβάφην διακονεῖ τὴν μετάφρασιν. Καταβὰν λοιπὸν τὸ πνεῦμα ἐν εἵδει περισσεύσας ἐφώτισεν τὸν κ. Μοσκώφ νὰ μεταφράσῃ Ἑβραίους ποιητάς, τοὺς ὁποίους τόσον εἶχεν ἀνάγκη ἢ παγκόσμιος καὶ Ἑλληνικὴ διανόηση.

Διότι φαντάζεσθε, πῶς θὰ ἦταν ὁ κόσμος τὴν σήμερον ἡμέραν, κυρία Σουβαλτζή μου, χωρὶς τὴν μετάφραση τῶν Ἑβραίων ποιητῶν; Ἐνα τίποτε, ἕνα μηδενικὸ μέσα στὸ πνευματικὸ σκοτάδι! “Αχ! Οἱ Ἑβραῖοι ποιηταί... Τὶ ἔργο, τί ὄραμα, τί πάθος... Μὲ τέτοιον εἶδους ἐντρυφήσεις καταγίνεται ὁ ἄνθρωπος. Κι ἔρχεστε Σεῖς καὶ τὸν ἀπασχολεῖτε γιὰ κάποιον Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν τάφον του. “Ασε ποῦ ἦταν ἐθνικιστὴς καὶ πολεμοκάπηλος τοῦ κερατά! Καλά! Δὲν ντρέπεσθε. Δὲν ἔχετε λίγο φιλότιμο. Τσίπα τέλος πάντων.

Τελικὰ ὁ κύριος Κωστής Μοσκώφ θυμίζει τὸ γνωστὸν λαϊκὸν σουξέ: «Οἱ κυθερνῆσεις πέφτουνε, μὰ ἡ ἀγάπη μένει», ὁ μεθερμηνευόμενος σημαίνει, ὅτι συμπλήρωσε μιὰ συναπτὴ δεκαπενταετία ὡς μορφωτικὸς ἀκόλουθος εἰς τὴν χώραν τοῦ Νείλου. Καὶ παραμένει ἀκλόνητος σὰν τὶς πυραμίδες στὸ κύλισμα τοῦ χρόνου. Μὰ καλὰ τόση μεγάλη ἔλλειψη διανοουμένων ἔχουμε, ποῦ τὸ Ὑπουργεῖον Πολιτισμοῦ ἀδυνατεῖ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ, ἢ μήπως συμβαίνει τίποτε ἄλλο, κ. Βενιζέλε μου; Λέω, μήπως... Καὶ δὲν νομίζετε, κύριε Βενιζέλε μου, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὰ χῶματα τὰ ἱερά τῆς μητρὸς πατρίδος; Ἔτσι, διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὸ «νόστιμον ἡμᾶρ». Τί διάβολο δὲν μᾶς ἐπεθύμησε διόλου; Ἄλλως τε κι ἀπὸ δῶ θὰ μπορῇ νὰ μεταφράσῃ ἄνετα, καὶ κοντὰ στὸν ἐκδότη του θὰ εἶναι, καὶ ἄλλους φίλους θὰ συναντᾷ...

Κι ἀφοῦ ὁ κύριος Κωστής Μοσκώφ κίνησε γῆ καὶ οὐρανὸ, νὰ σταματήσουν οἱ ἀνασκαφὲς τῆς κυρίας Σουβαλτζή, τί νὰ ἐννοοῦσε ὁ ἀείμνηστος πατριάρχης καὶ πάπας Ἀλεξανδρείας, ὅταν ἔλεγε στὴν ἀνασκαφέα: «Κυρία μου, αὐτοὶ ποὺ πολεμοῦν ἐσὰς, πολεμοῦν καὶ τὸ Πατριαρχεῖο». Καὶ εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ αἰοίδιμος Παρθένιος παραῆταν Ἑλλήν, καθὼς τεκμήρια τῆς παρουσίας μαρτυρίας εὐρίσκονται στὰ χεῖρια μου.

Καί, γιὰ νὰ ξαναγυρίσουμε στὸ θέμα μας, προβάλλει ἐνώπιόν μας τὸ ἀμείλικτο ἐρώτημα: «Τάφος Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἢ Ἑβραῖοι ποιητές»; Καὶ δίκην Ἀμλέτου ὁ ἐν Αἰγύπτῳ μορφωτικὸς μας ἀκόλουθος βασιτῶντας τὸ κρανίον τοῦ Καβάφη προβληματίζεται σφόδρα. Σοῦ μιλάω γιὰ πολὺ προβληματισμό. Τελικὰ μὲ κόπο πῆρε τὴν μεγάλη ἀπόφαση: Ἑβραῖοι ποιηταί. Καθὼς καὶ ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος εἶναι σικ καὶ θὰ διαφημισθῇ κατὰ κόρον τὸ διβλίον τοῦ στὸ γνωστὸ περιοδικό..., πού, ὡς γνωστόν, δὲν καταχωρεῖ καμμιά διαφήμισιν τοῦ ἐν λόγῳ ἐκδοτικοῦ οἴκου. Ἑβραῖοι λοιπὸν καὶ πάλιν Ἑβραῖοι...

Γιώργος Πετρόπουλος

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΗΤΑΝ ΕΝ ΧΡΗΣΕΙ ΤΟ 6.000 ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΟΥ

Μετά την ανακάλυψη της ξύλινης πινακίδας στο Δισπηλιό της Καστοριάς (χρονολογήθηκε, ως γνωστόν, στο 5.300 π.Χ.: δες «Δαυλόν», τ. 147, 1994) μιὰ νέα έντυπωσιακή ανακάλυψη έρχεται στο φώς, πού άφορᾷ καί αὐτή στήν «προϊστορική» γραφή τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου. Στήν έρημονησίδα Γιοῦρα τῶν Βορείων Σποράδων (20 μίλια πλησίον τῆς Ἀλονήσου) καί στο «Σπήλαιο τοῦ Κύκλωπος» άνεσκάφησαν κεραμικά θραύσματα (ὄστρακα) «γραπτῶν» ἄγγείων, στήν ἐπιφάνεια τῶν ὁποίων ἔχουν χαραχθῇ σύμβολα πανομοιότυπα μέ γράμματα τοῦ κλασσικοῦ ἑλληνικοῦ ἁλφαβήτου. Τά ὄστρακα αὐτά χρονολογοῦνται μεταξύ τοῦ 6.000 - 5.500 π.Χ.

Ἡ ἀνασκαφή στο ἔν λόγω σπήλαιο διεξάγεται ἀπό τόν ἀρχαιολόγο Ἀδαμάντιο Σάμπων ἀπό τό 1992 καί σύμφωνα μέ τόν ἴδιο: «ἐκτός ἀπό τήν κεραμική τῆς ΝΝ (σ.σ. Νεώτερης Νεολιθικῆς) δρέθηκαν θραύσματα ἐξαιρετικῆς ποιότητος γραπτῶν ἄγγείων, πού χρονολογοῦνται στο τέλος τῆς ΑΝ (σ.σ. Ἀρχαιότερης Νεολιθικῆς) καί στήν ἀρχή τῆς ΜΝ (σ.σ. Μέσης Νεολιθικῆς)... Ἡ χρονολόγηση μέ ραδιενεργό ἄνθρακα ἔδωσε γιά τήν ἀρχή τοῦ ἀκεραμικοῦ στρώματος ἡλικία 6445 - 6375

Ἑλληνική Γλῶσσα καί Ἑλληνικά Ταχυδρομεῖα

«Οἱ Ἕλληνες διαμόρφωσαν τή γλῶσσα τους μένοντας ἀρχικά στά ὄρεια διαμερίσματα τῆς χώρας, στή Μακεδονία συγκεκριμένα. Ἡ περίοδος τῆς ἀνάπτυξης μιᾶς χαρακτηριστικῆς ἑλληνικῆς γλώσσας μπορεῖ νά τοποθετηθεῖ χρονολογικά στά χρόνια ἀπό τό 2100 μέχρι τό 1600 π.Χ., ὁπότε ἀρχίζουν οἱ Ἕλληνες νά κατεβαίνουν νοτιότερα τμηματικά καί σέ διαφορετικά χρονικά διαστήματα, γεγονός πού εἶχε καί συνακόλουθες γλωσσικές ἐξελίξεις, πού κατέληξαν σέ γλωσσικές διαφοροποιήσεις (διαλέκτους), ἡ δέ ἐπαφή τους μέ τά προελληνικά φύλα ἀντικατοπτρίζεται στόν πολιτισμό καί τή γλῶσσα τους».

Τό κείμενο αὐτό εἶναι τμήμα ἀπό τό σχόλιο, πού ἔγραψε ὁ καθηγητής τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου Βασίλειος Γ. Μανδηλαράς στο ἡνμερωτικό έντυπο τῶν Ἑλληνικῶν Ταχυδρομεῖων, πού συνοδεύει τή νέα ἔκδοση γραμματοσήμων περὶ τήν «Ἑλληνική Γλῶσσα». Τά ΕΛΤΑ, πού διοικοῦνται ἀπό τό ἑκάστοτε κόμμα στήν ἐξουσία, ὑπογραμμίζουν, ὅτι τό κείμενο γράφτηκε ἀπό καθηγητή, γιά νά τονίσουν προφανῶς, ὅτι αὐτό εἶναι κι ἄξιο προσοχῆς. Τό κεί-

π.Χ., ἐνῶ γιὰ τὰ στρώματα τῆς ΜΝ καὶ τῆς ΑΝ (στὶς ὁποῖες ἐντάσσονται καὶ τὰ γραπτὰ ἀγγεῖα) ἔχουμε ἡλικίες 5765 - 5663 καὶ 6026 - 5955 π.Χ.» (βλ. Α. Σάμψων, *Τὸ Σπήλαιο τοῦ Κύκλωπα στὰ Γιούρα Ἀλονήσου*: «Ὁ Νεολιθικὸς Πολιτισμὸς στὴν Ἑλλάδα», Ἰδρυμα Ν.Π. Γουλανδρῆ - Μουσεῖο Κυκλαδικῆς Τέχνης, 1996).

Στὴν παραπάνω μελέτη τοῦ ὁ κ. Α. Σάμψων δὲν κάνει ἄλλη ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὰ τεραστίαι σημασίαι ἀνακαλυφθέντα γραπτὰ ἀγγεῖα τῶν Γιούρων, ἀλλὰ περιορίζεται στὴν περιγραφή τῶν ἀλιευτικῶν δραστηριοτήτων κατὰ τὴν νεολιθικὴ ἐποχὴ στὴν περιοχὴ τῶν Σποράδων. Στὸ ἐποπτικὸ ὕλικό, ποὺ παραθέτει, περιλαμβάνονται φωτογραφίες ἄλλων εὗρημάτων ἀπὸ τὴν ἐν λόγω ἀνασκαφὴ (ἀγκίστρια, εἰδῶλια, διακοσμημένα ἀγγεῖα κ.λπ.), χωρὶς νὰ δημοσιεύωνται φωτογραφίες τῶν γραπτῶν ὀστράκων.

Ἡ φωτογραφία ἐνὸς ἐκ τῶν γραπτῶν ὀστράκων ἦλθε στὴ δημοσιότητα ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἀδέσμευτος Τύπος» (παρουσίαση τοῦ Ν. Νικητίδη, 13/2/97) σὲ σχετικὸ δημοσίευμα μὲ τίτλο: «Ἑλληνικὴ ἡ ἀρχαιότερη Γραφή» (βλ. ἐναντι σελίδα).

Στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ὀστράκου διακρίνονται εὐκρινῶς τὰ γράμματα (κατὰ σειρὰ) Α,Υ,Δ, ποὺ συνθέτουν τὴν ρίζα τῆς λέξεως «ΑΥΔΗ» (ὁμιλία, φωνή), ποὺ συναντᾶται πρώτη φορὰ στὴν «Θεογονία» ἀλλὰ

μενο μάλιστα μεταφράστηκε ἐπισήμως καὶ σὲ τρεῖς γλῶσσες, Γαλλικά, Ἀγγλικά καὶ Γερμανικά μὲ πιθανὰ κριτήρια ἐπιλογῆς τους γιὰ τὶς δύο πρῶτες ὡς τὶς πλέον διεθνεῖς καὶ γιὰ τὴν τρίτη ὡς τὴν γλῶσσα ἀπὸ τὴν πλέον οἰκονομικὰ ἰσχυρὴ εὐρωπαϊκὴ χώρα. Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι μὲ δυσκολία συγκρατῶ τὸ θυμὸ, ποὺ μοῦ προκαλοῦν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀσεβεῖς συμπαῖκτες τῶν παραγόντων τῆς ρωμοσύνης. Πῶς ἀντιμετωπίζονται τέτοιου εἴδους κείμενα; Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τὰ κρίνῃ μὲ βάση τὰ κίνητρα τῶν συγγραφέων καὶ ποιὸν ἐξυπηρετοῦν;

«Ὅσοι εὐτυχεῖς διαβάζουν τὸν «Δαυλὸ» ἀναγνωρίζουν εὐκόλα τὶς ἀτέλειες τοῦ κειμένου τοῦ κ. Μανδηλαρά. Ἐπὶ πλέον δὲν ὑπάρχει συντονισμὸς μηνυμάτων κειμένου καὶ προϊόντος, ποὺ εἶναι τὰ γραμματόσημα. Ἑκατομμύρια γράμματα μὲ τὰ τυπωθέντα 80δραχμα θὰ κυκλοφορήσουν ἀνὰ τὸν κόσμον μὲ τὸ μήνυμα, ὅτι ἡ παλαιότερη ἑλληνικὴ ἐπιγραφή εἶναι τῆς Οἰνοχόης (720 π.Χ.), ἐνῶ τὸ κείμενο ἀναφέρεται στὸ 2100. Οἱ κύριοι καὶ οἱ κυρίες τῶν ΕΛΤΑ δὲν ἔχουν ἀκούσει γιὰ τὴν πινακίδα τῆς Καστοριάς ἢ τὶς Γραμμικὲς Γραφές; Ποιὰ ἡ σχέση ποὺ παρουσιάζει ὁ καθηγητὴς μεταξὺ τοῦ προφορικοῦ καὶ γρα-

Το κεραμικό του 5.500 - 6.000 π.Χ., που βρέθηκε στη νησίδα Γιούρα των Βορείων Σποράδων και φέρει αλφαθητική Έλληνική γραφή, όπου διακρίνονται, σχεδόν όμοια με τα γράμματα των κλασσικών Έλληνικών αλφαβητών, τα στοιχεία Α, Υ, Δ. Το εύρημα αυτό αποδεικνύει, ότι το έλληνικό αλφάβητο είναι παλαιότερο των Έλληνικών Γραμμικών Γραφών. Επίσης καταρρίπτεται με συντριπτικό τρόπο και όριστικά ή ψευδής θεωρία, ότι οι Έλληνες πήραν το αλφάβητο από τους Φοίνικες (οί όποιοι εμφανίσθηκαν στην ιστορία γύρω στο 1150 π.Χ., δηλ. 4500 - 5000 χρόνια μετά την δημιουργία του ενεπίγραφου κεραμικού των Γιούρων).

και στην «Ίλιάδα».

Στὸ ἴδιο δημοσίευμα ὁ Α. Σάμψων φέρεται νὰ ἐπιβεβαιώων, ὅτι πρόκειται γιὰ «σύμβολα γραφῆς» καὶ ὅτι «ἀποτελοῦν μιὰ συνειδητὴ ἐνέργεια τοῦ κεραμέα» καὶ ἐπιφυλάσσεται νὰ δώσῃ τὴν συνολικὴ ἀξιολόγηση τῶν εὐρημάτων σὲ μελλοντικὴ του ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση. (Ὁ κ. Σάμψων ἀρνήθηκε νὰ δώσῃ σχετικὲς πληροφορίες καὶ διευκρινήσεις στὸν «Δαυλὸ» γιὰ τὸ σπουδαιότατο αὐτὸ εὖρημα).

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἓνα μικρὸ τμῆμα τοῦ ἐν λόγω σπηλαίου ἔχει μέχρι σήμερα ἀνασκαφῇ, γι' αὐτὸ πιθανώτατα στὸ ἄμεσο μέλλον θὰ ἀνακαλυφθοῦν καὶ τὰ ὑπόλοιπα θραύσματα τῶν γραπτῶν ἀγγείων, ὁπότε καὶ θὰ εἶναι δυνατὴ μιὰ ὀριστικὴ ἀξιολόγηση τοῦ πανάρχαιου αὐτοῦ τύπου γραφῆς, ποὺ φαίνεται νὰ μὴν διαφέρει ἀπὸ τὸν κλασσικὸ καὶ σύγχρονο τύπο. Αὐτὰ τὰ τεραστίως σπουδαιότητος εὐρήματα διακαίουν τὴν ἱστορικὴ - γλωσσολογικὴ θέση τῆς ταυτόχρονης γένεσης καὶ ἐξέλιξης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς (Ἀλφαβήτου), θέση ποὺ στὸν «Δαυλὸ» ὁ ἀείμνηστος συνεργάτης του Ἡλίας Τσατσόμοιρος πρωτοπορικὰ συνέλαβε καὶ ἀπέδειξε. Καὶ καθίστανται ἀνάξια πλέον λόγου καὶ σοβαρότητος τὰ περὶ Φοινίκων καὶ Ἀνατολῆς γιὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Πολιτισμοῦ.

Παν. Α. Κουδαλάκης

ποῦ λόγου; Γιατί μόνο ἐπαφή, ὅπως ἀναφέρει ὁ καθηγητής, μεταξὺ «προελληνων» καὶ «ἐλλήνων» (πρὸς τί ὁ διαχωρισμός;) καὶ ὄχι ἀνεπτυγμένες κοινωνικὲς σχέσεις ταυτότητας, ὅταν βρίσκουμε σ' αὐτὲς τὶς ὁρίες περιοχὲς τοῦ τότε ἐλληνικοῦ κόσμου τῆς ἀπωτάτης ἐποχῆς ἐπεξεργασμένα κομμάτια πετρωμάτων, ποὺ ὑφίστανται μόνο στὴ Μῆλο (ὀψιδιανός).

Ἴσως ἡ ἀτολμὴ ἐνέργεια τοῦ καθηγητῆ Μανδηλαρά νὰ εἶναι ἐνδεικτικὴ μιᾶς κάποιας μεταστροφῆς. Ἄν πράγματι ὁ χρόνος δείξῃ, ὅτι αὐτὸ εἶναι γεγονός, τότε θὰ ἔχουμε ἄλλη μιὰ ἀπόδειξη, ὅτι δικαιώνεται τὸ ἔργο τῶν συνεργατῶν τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ ἄλλων Ἑλλήνων. Θὰ εἶναι ἄλλη μιὰ ἐπιτυχία, ποὺ ὅμως θὰ πρέπει νὰ κατοχυρωθῇ. Ἄς μὴν ἐπιτρέψουμε τὸ ρητὸ τῶν ἐχθρῶν μας «Μὴ φοβοῦ τοὺς Δαναοὺς, ὅσο ἔχουν καθηγητὰς Ρωμιοὺς...» νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ.

Νικηφόρος Πολίτης

P.O. Box 7, Heswall, Wirral L61 3YA,

Ἀγγλία

«Λειτουργικός αναλφαβητισμός»

Ἀνησυχητικά εἶναι τὰ πορίσματα, πὺν προκύπτουν ἀπὸ ἔρευνες σχετικὲς μὲ τὰ ποσοστὰ τοῦ αναλφαβητισμοῦ στὴν Ἑλλάδα. Ὑπολογίζεται, ὅτι ἕνας στοὺς δύο σημερινούς Ἕλληνες εἶναι «λειτουργικὰ ἀναλφάβητος» μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι δὲν κατέχει τὴν γνώση πὺν ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν διεκπεραίωση τῶν στοιχειωδῶν πράξεων, ἀνεξάρτητα ἂν ὁλοκλήρωσε τυπικὰ ἢ ὄχι τὴν βασικὴ ἐκπαίδευση. Μὲ ἄλλα λόγια πέντε ἑκατομμύρια Ἕλληνες ἀδυνατοῦν νὰ διαβάσουν ἑφημερίδα, νὰ κάμουν σωστὰ μιὰ ἀπλὴ ἀριθμητικὴ πράξη, νὰ χρησιμοποιήσουν ἕναν τηλεφωνικὸ κατὰλογο ἢ νὰ ἐλέγξουν τὴν ὀρθότητα μιᾶς ἀπόδειξης λογαριασμοῦ. Ὁ «λειτουργικὸς ἀναλφαβητισμὸς» ἀποκαλύπτει τὴν ἐγκληματικότητα τῆς κρατικῆς (δημόσιας) ἐκπαίδευσης, τῆς ὁποίας ὁ «ἐκδημοκρατισμὸς» τῆς τειλευταία ἰδίως δεκαπενταετία ἐπέφερε ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Ἡ ἀδιαφορία τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ἡ κατάργηση τοῦ ἐλέγχου τους (ἐπιθεωρητές), ἡ προαγωγή στὴν ἐπόμενη τάξη (γιὰ τὸ Δημοτικὸ) ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐπίδοση τοῦ μαθητῆ ὠδήγησαν στὴν ἀπαιδευσία: ἡ ὁποία μὲ τὴν σειρά τῆς ὠδήγησε στὴν κοινωνικὴ παρακμή. Ἄν θεωρήσουμε τὴν ἐκπαίδευση πέρα ἀπὸ προσωπικὴ (πὺν πρῶτιστα εἶναι) καὶ ἐθνικὴ - κοινωνικὴ ὑπόθεση, τότε τὸ Ρωμαίικο θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πλέον ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς τοῦ ἔθνους.

Π.Λ.Κ.

Στόχος ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος

Ἡ κ. Φωτεινὴ Τσαλίκουλου, καθηγήτρια Ψυχολογίας τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου, διαπιστώνει «στὸ χάραμα τοῦ 21ου αἰῶνα... τὴ χρεοκοπία τοῦ ὀρθοῦ λόγου» («Τὰ Νέα», 1.2.1997). Καὶ ἡ καθηγήτρια αὐτοδιαψεύδεται ἀμέσως: Θρίαμβο τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀποτελεῖ τὸ ἴδιο τὸ κείμενό της, πὺν κατακρίνει τὸν ὀρθὸ λόγο. Εἶναι ἄψογα διατυπωμένο. Καταγράφει τὶς ἀπόψεις της γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Φρόντν μὲ δάση τὶς ἀρχὲς τῆς ἀριστοτέλειας λογικῆς.

Ἔχω παρατηρήσει, ὅτι οἱ ψυχολόγοι κάνουν ὅλοι τὸ ἴδιο λάθος. Διαπιστώνουν τὴν ἀπροσδιοριστία, τὴν ἀβεβαιότητα, τὴν σχετικότητα καὶ τὴν ἀντίφαση τῶν ψυχολογικῶν καταστάσεων καὶ τὰ ἐπιρρίπτουν στὸν ὀρθὸ λόγο. Ἀγνοοῦν, τὸ σημαντικώτερο, ὅτι αὐτὲς τὶς ψυχολογικὲς καταστάσεις τὶς διαπιστώνουν μόνο μὲ τὸ ὄργανο τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τὴν ἀριστοτέλεια λογικὴ, ἀπ' ὅπου καὶ ἀπέρρευσε ἡ Ἀναγέννηση. Καὶ πλανῶνται. Γιὰ παράδειγμα, ἂν κάποιος δὲν χρησιμοποιῇ σωστὰ τοὺς ἀριθμούς, δὲν εὐθύνονται τὰ μαθηματικά, γιὰ νὰ μιλάμε γιὰ χρεοκοπία τῶν ἀριθμῶν.

Γ.Κ.

Ἀντίλογος μὲ τὸν εἰσαγγελέα

Σὲ δεκαπέντε μῆνες φυλάκιση καταδικάστηκε ὁ διευθυντὴς συντάξεως περιοδικοῦ γιὰ καθῦδριση θρησκείματος, ἐπειδὴ σὲ παλαιότερο τεῦχος παρουσίασε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ -ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ μόνο σκοπιᾶς- νὰ φθάνη σὲ ὑψηλὸ σημείο διανόησης, ἐπειδὴ ζοῦσε φιλοσοφώντας καὶ διδάσκοντας, χωρὶς νὰ ἐργάζεται. Τόσο ἡ μὲνῦτρια ὅσο καὶ οἱ μάρτυρες κατηγορίας θεώρησαν ὑβριστικὸ καὶ ὑποβολιμαῖο τὸ σχετικὸ ἄρθρο καὶ προχώρησαν διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ ὑπὸ τοὺς ἀλαλαγμοὺς δεκάδων φανατικῶν. Τοὺς διαφεύγει ὡστόσο, ὅτι ἡ παρέμβαση στὴ δικαστικὴ ἐξουσία γιὰ ὁποιοδήποτε θεωρητικὸ ἢ ἰδεολογικὸ ζήτημα, μολονότι εἶναι βολικὴ γι' αὐτοὺς, τοὺς καταδεικνύει ἀνῆμπορους νὰ ἐπιχειρηματολογή-

σουν και να αποδείξουν στα πλαίσια ελευθέρου και αδογματίστου διαλόγου.

Τὰ πρόσωπα αὐτὰ κατὰ καιροὺς ἔχουν ἀναφερθῇ μὲ ὑβριστικοὺς χαρακτηρισμοὺς σὲ φορεῖς καὶ πρόσωπα (καὶ στὸν «Δαυλό»), πὺν χωρὶς δόλο καὶ ἱστορικὲς προκαταλήψεις ἐρευνοῦν καὶ δημοσιεύουν ἀπόψεις γύρω ἀπὸ θέματα, πὺν γι' αὐτοὺς εἶναι «ταμποῦ» καὶ τοὺς ἐνοχλοῦν, ὅταν θίγῳνται. Τώρα δὲ μὲ τὸ δεδικασμένο τῆς παρούσας ὑποθέσεως θριαμβολογοῦν πανευτυχεῖς καὶ συνεχίζουν ἀκάθεκτοι. Ὁ ἀγώνας τους τώρα δικαιώνεται. Καλοῦ - κακοῦ ὁμῶς ρίχνουν καὶ καμμιὰ ματιὰ στὸν «Δαυλό».

M.M.

Βυζαντινολαγνεία

Στὴν καρδιά τῆς Πλανηταρχίας, στὸ Μητροπολιτικὸ Μουσεῖο τῆς Νέας Ὑόρκης, ὁργανώθηκε τὸν περασμένο Μάρτιο ἔκθεση μὲ τίτλο «Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου», ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἐκθέματα, πὺν συγκεντρώθηκαν ἀπὸ ὀρθόδοξες ἐκκλησίες καὶ μονεῖς 24 σημερινῶν χωρῶν. Ὡς γνωστόν, κατὰ τὰ Μεσαιωνικὰ χρόνια ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία παραμερίζοντας ἀλλὰ ταυτόχρονα ἐπαγγελλόμενη τὸν ἐν Χριστῷ Λόγο εἶχε ὑποδουλώσει τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἐπιβάλλοντας τὸ πνευματικὸ σκότος καὶ συγκεντρώνοντας ἀμύθητους θησαυροὺς στὶς κατὰ τόπους μονεῖς καὶ κυρίως στὰ πατριαρχικὰ καὶ αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα τῆς Πόλης.

Ἡ σημερινὴ Πλανηταρχία διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ θαυμάσῃ ἓναν ἄξιο πολιτικὸ πρόγονό της, ἓνα ἐξουσιαστικὸ πρότυπό της, διασκεδάζοντας ταυτόχρονα τὸ ἠθικὸ τέλμα τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ὁρθοδοξίας, στὸ ὁποῖο ἔχουν τὸν τελευταῖο καιρὸ περιέλθει. Γι' αὐτὸν ἀκριδῶς τὸν λόγο ἡ ἐν λόγω ἔκθεση ἔλαβε παγκόσμια διάσταση διὰ τῶν λογοκρατούμενων μέσων ἐνημέρωσης. Ὁμῶς ἡ ἐντυπωσιακὴ αὐτὴ προβολὴ ἴσως προβληματίσῃ τὸν σημερινὸ πάσης ἀπόχρωσης χριστιανό, ὁ ὁποῖος θὰ ἀντιληφθῇ τελικὰ, ὅτι ἡ χλιδή, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ κοσμικότητα ἀπετέλεσαν τὴν πραγματικὴν διάσταση τῆς δῆθεν πνευματικῆς παράδοσης τοῦ «Βυζαντίου».

Π.Α.Κ.

Οἱ ξεναγοὶ

Ἡ ὑπόθεση τῆς διάσωσης καὶ ἀνάδειξης τῆς ἀρχαίας μας κληρονομιάς εὐαισθητοποιεῖ καὶ ἐνεργοποιεῖ ἓνα μεγάλο μέρος τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖο δὲν συμβιδάζεται μὲ τὴν προκλητικὴ ἀπάθεια καὶ ἐνίστε μὲ τὴν ἐγκληματικὴ στάση τῶν κρατικοδίαιτων «ἀρμοδίων». Μεταξὺ αὐτῶν τῶν εὐαισθητοποιημένων Ἑλλήνων κινεῖται καὶ τὸ Σωματεῖο Διπλωματούχων Ξεναγῶν, τὰ μέλη τοῦ ὁποῖου λόγω τῆς ἐπαγγελματικῆς τους ιδιότητος ἔχουν ἐπωμισθῇ τὸ σπονδαῖο ἔργο τῆς γνωστοποίησης τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ Μεγαλείου στοὺς ἐπισκέπτες, πὺν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἔρχονται στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ γνωρίσουν τὴν παλαιὰ δόξα της. Τὸ ἐν λόγω σωματεῖο μὲ συνεχῇ ψηφίσματα καταγγέλλει τὴν εἰκόνα ἐγκατάλειψης, πὺν παρουσιάζουν ὑψίστης ἱστορικῆς σημασίας ἀρχαιολογικοὶ χώροι (Μυκῆνες, Κνωσός, Δῆλος κ.ἄ.), ἐλέγχει τίς ἀποφάσεις τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ προτείνει τρόπους καλύτερης ἀξιοποίησης καὶ λειτουργίας τῶν ἀρχαίων μνημείων. Μεγάλος πράγματι ἀριθμὸς σωματείων, συλλόγων ἀλλὰ καὶ μεμονωμένων Ἑλλήνων συνειδητοποιοῦν πλέον, ὅτι ἡ ἀρχαία μας κληρονομία δὲν πρέπει νὰ ἀφήνεται στὰ χεῖρα τῶν κατὰ περίστασιν ἡγητόρων τοῦ Ἑλλαδικοῦ Κράτους, ἀλλὰ ἡ εὐθύνη ἀνήκει στὸν καθένα, πὺν ἐπιθυμεῖ τὴν ἐθνικὴ διαχρονικὴ του ὑπαρξῆς.

Π.Α.Κ.

«Οἱ Ἕλληνες κλέπται πάσης γραφῆς»! ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΙ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Με ειδικούς νόμους κατηργήθη ἀπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῶν Πανεπιστημίων μας ἡ μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ Φιλολογίας. Εἰς τὴν θέσιν τῆς δὲ ἰδρύθη ἔδρα Ἑβραϊκῆς Φιλολογίας, τὴν ὁποίαν φυσικὰ ἀνέλαβε ἔμπειρος ἑβραϊολόγος. Εἰς τὸ Τμήμα ἐπίσης τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά –ἀπαραιτήτα διὰ τὸ τελετουργικὸν καὶ λατρευτικὸν μέρος τῆς θρησκείας– διδάσκονται μόνον σὲ ἓνα ἐξάμηνον, ἐνῶ τὰ ἀρχαῖα Ἑβραϊκά –ἄχρηστα στὴν οὐσίαν διὰ ἓνα ἱερέα ἢ καθηγητὴν θεολογίας– διδάσκονται σὲ δύο ἐξάμηνα καὶ οἱ φοιτηταὶ δίδουν δύο φορὲς ἐξετάσεις εἰς τὸ μάθημα αὐτὸ τῶν ἑβραϊκῶν κειμένων, διὰ δὲ τὸ μάθημα τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν δίδουν ἐξετάσεις μόνον μίαν φορὰν.

Οἱ φοιτηταὶ ἐπίσης τοῦ Γ' ἐξαμήνου (Β' ἔτους) τοῦ τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν διδάσκονται ἀπὸ τὸ βιβλίον «*Θέματα Πατρολογίας*» τοῦ καθηγητοῦ πρωτ. Κωνσταντίνου Μ. Φούσκα, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία ἐδανείσθη ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Συγκεκριμένως εἰς τὴν σελίδα 115 τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου καὶ εἰς τὸ θέμα «Χριστιανισμὸς καὶ Φιλοσοφία» ὁ καθηγητὴς γράφει: «*Παρ' ὅλον ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἐδανείσθη ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ ὀνομάζωνται οἱ Ἕλληνες "κλέπται πάσης Γραφῆς"* (Στρωμ. β, 39), ὁ Κλήμης ἔδιδεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν μίαν ἐξέχουσαν θέσιν».

Αὐτὰ ὅμως, πού γράφει ὁ ἐν λόγῳ καθηγητῇ, στηρίζονται μόνον εἰς τῆς γραπτῆς ἀναφορῆς τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως. Ὁ Κλήμης ὅμως εἰς τὸ ἔργον «*Στρωματεῖς*» μνημονεύει, ὅτι ἐστὶν ἡμεῖς εἰς τὰ (πλαστὰ) κείμενα τοῦ Ἀριστοδοῦλου, ὁ ὁποῖος Ἀριστόδουλος μετὰ ἄκρας ἀφελείας προσεπάθησε νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τῆς «Πεντατεύχου» ἑλαῖον ἤδη γινώσκιν πάντες οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ ἐντεῦθεν καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν αὕτη ἦτο πηγὴ πάσης Ἑλληνικῆς σοφίας.

Περὶ τοῦ Ἀριστοδοῦλου ἡ Ἑγκυκλοπαίδεια «Ἡλιος» γράφει: «ἔπλασεν ὁ ἴδιος νόθα χωρία τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ φιλοσόφων καὶ κατώρθωσεν ἐπὶ αἰῶνας νὰ ἐξαπατήσῃ ὄχι μόνον τοὺς κοινὸς ἀναγνώστας του ἀλλὰ καὶ πλείστους συγγραφεῖς, ἰδίως τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας». Ἡ Ἑγκυκλοπαίδεια δὲ τοῦ «Ἐλευθερουδάκη» γράφει διὰ τὸν Ἀριστόδουλον τὰ ἑξῆς: «Ἀριστόδουλος, Ἰουδαῖος φιλόσοφος ἐξ Ἀλεξανδρείας περιπατητικὸς περὶ τὸ 160 π.Χ. καὶ διδάσκαλος τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου. Ἐπεχείρησε νὰ προσεγγίσῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλοσοφίαν πρὸς τὰ Ἰουδαϊκὰ δόγματα. Διὰ τῶν ἀλληγορικῶν αὐτοῦ ἐξηγήσεων περὶ τῆς Πεντατεύχου ἠγωνίσθη ν' ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος συμφωνοῦσι πρὸς τὰς γραφάς καὶ ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ θρησκευτικαὶ παραδόσεις τὴν προέλευσιν ἔχουσιν ἐκ τοῦ Μωυσέως. Ἐν τῇ ἐπιμονῇ αὐτοῦ προσπαθεῖν νὰ ἐξηγήσῃ τὰ Ἑλληνικά διὰ τῶν Ἰουδαϊκῶν καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτοῦ ἔπλασεν στίχους δῆθεν τοῦ Ὀρφέως, τοῦ Λίνου, τοῦ Μουσαίου, τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Ἡσιόδου, ὧν ὅμως τὸ ὑποβολιμαῖον παραδόξως δὲν ἀνεγνώρισαν ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς Εὐσέβιος πραγματευόμενοι περὶ τοῦ Ἀριστοδοῦλου. Ἀλλὰ νεώτεροί τινες κριτικοὶ θεωροῦσι τὰς ἐξηγήσεις ὡς πολὺ μεταγενέστερον ἔργον ἀγνώστου συγγραφέως, ἴσως Χριστιανοῦ τινος ἀπολογητοῦ τοῦ Β' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, καλυφθέντος διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀριστοδοῦλου, ὅπως προσδώσῃ μείζον κύρος εἰς τὰ ἐπιχειρήματά του».

Θὰ πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς ἔζησε σὲ ἐποχὴν, ὅπου οἱ

Χριστιανοί συγγραφείς είχαν μολυνθῇ ἀπὸ τὸν φανατισμὸν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τοὺς παρέσυρε μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ θεωροῦν ὁλόκληρον τὴν μὴ Χριστιανικὴν φιλοσοφίαν ὡς ἐμπνευσμένην ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ καὶ ὅτι ὁ Κλήμης ἀνῆκεν εἰς τὸν χώρον τοῦ ἱερατείου καὶ ὑπερασπίζετο τὶς θέσεις τοῦ ἱερατείου. Ὁ Κλήμης ἐπῆρε ὡς δεδομένον, ὅτι ἡ *Παλαιὰ Διαθήκη* καὶ ἐν γένει τὰ Ἑβραϊκὰ κείμενα προηγούνται χρονολογικῶς τῶν Ἑλληνικῶν κειμένων.

Χρονολογικῶς ὅμως τὰ Ἑλληνικὰ κείμενα προηγούνται τῶν Ἑβραϊκῶν καὶ εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ *Παλαιὰ Διαθήκη* ἐγράφετο μέχρι τὸν 1ον αἰῶνα π.Χ. Τὰ πρωτόγραφα τῶν Ἑβραϊκῶν κειμένων δὲν ὑπάρχουν. Ἄρα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἐλεγχος τῆς γνησιότητος αὐτῶν. Ἐπὶ πλέον τὰ ἀντίγραφα ἔχουν ὑποστῇ ἀλλοιώσεις, προσθήκας κ.λπ. εἰς βάρος τῆς ἀξιοπιστίας των. Τὰ πρόσωπα τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων, ὅπου ἔχουν ἡρωοποιηθῇ, ἀπεδείχθησαν ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων, ὅτι δὲν ἦσαν μυθικά ἀλλὰ ἱστορικά, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει μὲ πολλὰ πρόσωπα τῆς *Βίβλου*, π.χ. τὸν Νῶε, ποὺ ἔζησε 950 ἔτη: «καὶ ἐγένετο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Νῶε ἑνεακόσια πεντήκοντα ἔτη». Τὰ γεγονότα ἐν Ἑλλάδι κατεγράφοντο ἀπὸ ἐπιστήμονας ἱστοριογράφους, ἐνῶ εἰς τοὺς Ἑβραίους ἡ ἱστορία ἐγράφετο ἀπὸ ἱερεῖς καὶ προφῆτας, ὅπως ἀκριβῶς παραδέχεται ὁ Ἑβραῖος συγγραφεὺς Ἰώσηπος («Κατ' Ἀπίωνος» Α' 6): «ἐποιήσαντο περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς προφήταις». Ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραβληθῇ ἡ ἱστορικὴ ἀντικειμενικότητα ἐνὸς π.χ. Ἡροδότου ἢ Πολυδίου μὲ τὶς διηγήσεις τῶν φανατικῶν προφητῶν. Ἀναμφισβητήτως τὰ ἱερατεῖα σέβονταν τὴν ἀλήθειαν, ἐνόσφ αὐτὴ τοὺς συμφέρει, ἄλλως τὴν ἀποσιωποῦν ἢ τὴν διαστρεβλώνουν. Τὰ συμβάντα ἐπίσης ποὺ περιγράφονται εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἀρχαῖα διδύα καθὼς καὶ εἰς τὶς Ἑλληνικὰς παραδόσεις ἔχουν διαπιστωθῇ ἀπὸ τὶς ἀνασκαφὰς π.χ. Κνωσός, Τροία, Μυκῆναι κ.λπ., πρᾶγμα ποὺ δὲν ἀπεδείχθη διὰ τὰ ἀντίστοιχα Ἑβραϊκά. Καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ, μολονότι δὲν ὑπάρχουν ἀποδείξεις οὔτε ἂν ἐνδείξεις, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν *Παλαιὰν Διαθήκην*, τότε ἐξακριβώνομεν, ὅτι τὴν ἰδίαν ἐποχὴν, ποὺ οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ποιμένες - νομάδες, οἱ Ἕλληνες διέθετον ὅχι ἕναν ἀλλὰ τοὐλάχιστον δέκα ἀπαρμιλλοὺς πολιτισμούς (Κρήτη, Μυκῆναι, Ἀρκαδία, Ἀττικὴ, Ἰωνία, Φθία, Κύπρος, Κυκλάδες, Ναύκρατις, Κυρήνη κ.λπ.).

Ὁ Ἰωάννης Δ. Πασσᾶς μὲ μαθηματικούς ὑπολογισμούς ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ Ὕμνοι τοῦ Ὁρφέως διετυπώθησαν τὸ 11.835 ἔτος π.Χ. (*Ὀρφικά*, σελ. 102, παρ. 3, ἐκδόσεις Ἡλίου). Ἡ χρονολογία αὕτη συνάδει καὶ μὲ τὰ λεχθέντα εἰς τὸν Σόλωνα ἀπὸ τὸν Αἰγύπτιον ἱερέα τῆς Ἰοιδος εἰς τὴν Σάϊδα, ὅπως ἀναφέρει ταῦτα ὁ Πλάτων εἰς τὸν «*Τίμαιον*» καὶ εἰς τὸν «*Κριτίαν*» καὶ συμφώνως μὲ τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Αἰγυπτίου ἱερέως οἱ Ἕλληνες φέρονται ὡς παλαιότεροι τῶν Αἰγυπτίων κατὰ 1.000 ἔτη (Tauchnitz, 1829, τόμος VII· Πλάτωνος «*Τίμαιος*», ἀπὸ σελίδα 6 καὶ ἐφεξῆς· καὶ Πλάτωνος «*Κριτίας*» στὸν ἴδιο τόμο VII, ἀπὸ σελίδα 127 καὶ ἐφεξῆς, στερεότυπος ἐκδοσις Λειψίας).

Ἐπειδὴ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀναφέρει εἰς τοὺς *Στρωματεῖς* του, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἐδανείσθη ἀπὸ τὶς ἰδέες καὶ ἀρχὰς τοῦ Μωυσέως, σημειώνω, ὅτι ἡ ἀκμὴ τοῦ Μωυσέως τοποθετεῖται εἰς τὸν 13ον αἰῶνα, εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες (Κνωσός, Μυκῆναι κ.λπ.) εἶχαν ἤδη παρουσιάσει πολιτισμούς, θρησκείαν, ἥρωας κ.λπ. ἀναγομένους εἰς ἀρκετὰς χιλιετίαι πρὶν ἀπὸ τὸν Μωυσέα.

Δὲν εἶχε καμμίαν ἀνάγκην ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία νὰ δανεισθῇ ἀπὸ τὸν Μωυσέα ἢ ἐν γένει ἀπὸ τὴν *Βίβλον* καὶ τοὺς Ἑβραίους, ὅπως ἐκ πλάνης τοὐλάχιστον ἰσχυρίζεται ὁ Κλήμης. Τοὺς ἰσχυρισμούς αὐτοὺς τοῦ Κλήμεντος κατὰ τρόπον ἀδασάνιστον φιλοξενοῦν τὰ διδύα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὅπου τὰ παιδιὰ μας ἀνυποψίαστα διδάσκονται ψευδῶς, ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν «κλέπται πάσης Γραφῆς».

Δημ. Ντέρης - Καπέλλος

ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Ο κ. **Ιωάννης Μπασιάκος**, ειδικός έρευνήτης του Έργαστηρίου Αρχαιομετρίας του «Δημοκρίτου», συζητεί με τον **Μάριο Μαμανέα** για την έφαρμογή, την αξιοπιστία και την συμβολή στην έλληνική αρχαιολογία των θετικών μεθόδων της «θερμοφωταύγειας», του «άνθρακος 14» και της «ήλεκτρονικής στροφορμής» και για τα πορίσματα, που προκύπτουν για την χρονολόγηση του άπωτάτου έλληνικού παρελθόντος.

Ο κ. Ι. Μπασιάκος δεξιά άπαντᾷ στίς έρωτήσεις του κ. Μ. Μαμανέα.

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ: Ποιές είναι οί χρονολογικές μέθοδοι, που χρησιμοποιούνται για την χρονολόγηση των εύρημάτων του έλληνικού χώρου, κ. Μπασιάκο;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ: Οί μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη χρονολόγηση των εύρημάτων του έλληνικού χώρου είναι αυτές, που έχουμε διαθέσιμες στην Ελλάδα. Το Έργαστήριο Αρχαιομετρίας του «Δημοκρίτου», όπως έχουν φανή τα πράγματα κατά τα τελευταία χρόνια στην χώρα μας, είναι τὸ μοναδικό, τὸ όποιο έχει δυνατότητες χρονολόγησης. Άπ' αυτές εκείνες που πραγματικά έχουν άποτελέσματα είναι τρεις. Κατά πρώτον ή «θερμοφωταύγεια», με την όποία είναι δυνατόν νά γίνουν χρονολογήσεις σέ κεραμικό ύλικό κυρίως αλλά και μελέτες άυθεντικότητας. Είναι επίσης ή τεχνική του «άνθρακα 14», με την όποία είναι δυνατό νά χρονολογηθῇ όργανικό ύλικό σέ διάφορες μορφές μέχρι 40.000 και πλέον χρόνων θαμμένο ή μη και κατόπιν ή χρονολόγηση με την «φασματοσκοπία του συντονισμού της ήλεκτρονικής στροφορμής» ή έν συντομία «Ε.Σ.Ρ.». Μ' αυτήν θά ήθελα ν' άσχοληθώ περισσότερο, διότι είναι και ή ειδικότητά μου.

Ἡ μέθοδος τῆς «ἡλεκτρονικῆς στροφορμῆς»

Μ.Μ.: *Ἀς ξεκινήσουμε λοιπὸν ἀπ' αὐτὴν. Θὰ ἤθελα νὰ μᾶς περιγράψετε χονδρικά τὴν τεχνική της.*

Ι.Μ.: Ὡς πρὸς αὐτὴν οὐσιαστικά προσπαθοῦμε νὰ «διαβάσουμε» τὴν ἡλεκτρονικὴ ἀλλαγὴ, ποὺ ἔχουν ὑποστῇ στὸ πλέγμα τους ὕλικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν θαφτῇ ἢ ἔχουν δημιουργηθῇ μερικές δεκάδες ἢ καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες χρόνια πρὶν. Σήμερα στὸ Ἐργαστήριό δὲν κά-
νουμε τίποτα παραπάνω, παρὰ νὰ μελετήσουμε, νὰ μετρήσουμε δηλαδή, τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀνάλογη μὲ τὰ χρόνια. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μία καθαρὰ ἀναλογικὴ μέθοδο μὴ καταστροφικὴ, ποὺ βασίζεται στὴν ἀπαρίθμηση τῶν ἡλεκτρονίων, τὰ ὁποῖα δεσμεύονται σὲ συγκεκριμένες «παγίδες» μέσα στὸ δομικὸ πλέγμα τῶν ὑλικῶν, ποὺ μελετῶνται. Στὸ Ἐργαστήριό καὶ στὸ ὑπαιθρο ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ μετρήσουμε τὴν «ἐτήσια δόση» –ὅπως λέμε– καὶ μὲ μία φαινομενικὰ ὀπλῇ διαίρεση, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα μὲ μιά σειρά ἀνακυκλούμενων ὑπολογιστῶν σὲ ἡλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ νὰ προσδιορίσουμε ἡλικίες, οἱ ὁποῖες μπορεῖ νὰ ἔχουν ἓνα ἀπώτατο ὅριο μέχρι 700 - 800 χιλιάδων χρόνων καὶ ἓνα ἐγγὺς ὅριο 2 - 3 χιλιάδων ἐτῶν. Τὸ σφάλμα τῆς μεθόδου αὐτῆς σήμερα εἶναι κατ' ἐκτίμηση τῆς τάξεως τοῦ 10 - 20%.

Μ.Μ.: *Ἡ μέθοδος E.S.R. ἐνδείκνυται καὶ γιὰ ἀνόργανα καὶ γιὰ ὀργανικὰ ὑπολείμματα;*

Ι.Μ.: Ἡ μέθοδος ἐνδείκνυται μόνο γιὰ ἀνόργανα ὑπολείμματα. Εἶναι μὴ καταστροφικὴ, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι δὲν καταστρέφεται ἀπ' εὐθείας ἀρχαιολογικὸ ὑλικό, μολονότι γιὰ τὴ λειτουργία τῆς μεθόδου χρειάζεται ἓνα μικρὸ δείγμα ἀπὸ ὑλικό, τὸ ὁποῖο εἶναι γήινης προέλευσης. Ἐφαρμόζεται δηλαδή σὲ σταλακτιτικὸ - σταλαγμιτικὸ ὑλικό, σὲ ὑλικὸ μέσα ἀπὸ σπηλαιο, σὲ ὑλικά, ποὺ πολλὲς φορές εἴτε ὑπόκεινται εἴτε ὑπέρκεινται, περικλείουν ἀρχαιολογικὰ ὑλικά (σκελετικὰ στοιχεῖα, μέταλλα κ.ο.κ.), τὰ ὁποῖα εἶναι ἐγκλεισμένα σὲ διαφόρους ὁρίζοντες. Ἐπομένως δὲν πειράζει κανεὶς αὐτὰ τὰ ὑλικά, ἀλλὰ κάνει δειγματοληψία σὲ ὑποκείμενους καὶ ὑπερκείμενους σχηματισμούς. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ χρονολογήσῃ μέσα ἀπὸ τὰ «μὴ χρήσιμα» γιὰ τὴν ἀρχαιολογικὴ ἐπιστῇ ὑλικά, προσδιορίζοντας τὴν ἡλικία μὲ μία σχετικὴ προσέγγιση ἱκανοποιητικὴ.

Ἄνθρωποι σὲ σπηλαιο τῆς Μάνης πρὶν 50 - 60.000 χρόνια

Μ.Μ.: *Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου αὐτῆς στὴν Ἑλλάδα σὲ τί ἐπίπεδα θρῖσκεται;*

Ι.Μ.: Ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἀνάπτυξη τῆς μεθόδου αὐτῆς ἔχει γίνῃ κατὰ ἓνα σημαντικό μέρος καὶ στὴν Ἑλλάδα, ἐδῶ στὸ δικό μας Ἐργαστήριό. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἔγινε δυνατό νὰ προσδιορίσουμε μὲ ἀρκετὴ ἀκρίβεια τὶς διαδοχικὲς φάσεις ἐξέλιξης τῶν διαφόρων σπηλαίων, τῶν ὁποίων ἡ μελέτη, καθὼς γνωρίζουμε, ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν, ὅτι κατὰ τὸ μεγαλύτερο σὲ χρόνον ποσοστὸ ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους, εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι, ἔχει γίνῃ μέσα στὰ σπηλαιο. Μόνο κατὰ τὰ τελευταῖα 10 - 15 χιλιάδες χρόνια ἔχει «βγῇ» ὁ ἄνθρωπος ἀπ' αὐτά. Ἐάν λοιπὸν λογαριάσουμε, ὅτι τὸ ἀνθρώπινο εἶδος ἔχει μίαν ἡλικία, ἢ ὁποῖα μπορεῖ νὰ ξεπερνᾷ τὸ 1.000.000 χρόνια, ἀρκετὲς ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀπὸ τὰ χρόνια αὐτὰ ἔχουν διανυθῇ μέσα στὶς σπηλίες. Ἐκεῖ ἐξελίχθηκε ὁ ἄνθρωπος, ἐκεῖ λάτρεψε τοὺς θεοὺς του, ἐκεῖ ἔκανε τὶς πρῶτες ἐκδηλώσεις τῆς τέχνης του, ἐκεῖ ἔφερε τὴ «συνοδὸ πανίδα», ὅπως λέμε, ἐκεῖ γύρω κυνήγησε τὰ ζῶα, ἐκεῖ ἔθαψε τοὺς νεκροὺς του, ἐκεῖ –ἀν θέλετε– πέταξε καὶ τὰ σκουπίδια του, τὰ ὁποῖα σήμερα γιὰ μᾶς εἶναι πολὺτιμα εὐρήματα καὶ ἔχουν καλυφθῇ μὲ ἀσβεστιτικὸ ὑλικό σὲ διαφόρους ὁρίζοντες. Ὅλ' αὐτὰ τὰ σημαντικὰ ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος μποροῦν νὰ μᾶς πληροφορήσουν μὲ σχετικὴ ἀκρίβεια γιὰ τὸ τι ἔκανε, πῶς δραστηριοποιήθηκε γενικώτερα ὁ ἄνθρωπος, μὲ ποῖα συμβάντα ἤρθε σ' ἐπαφῇ, πῶς ἐπέδρασε στὸ περιβάλλον του, πῶς δέχθηκε ἐπι-

[illegible]

Ο πίνακας παρουσιάζει αναλογικά την ανταπόκριση των διαφόρων μεθόδων (δεξιά καθέτως) στα ένδεδειγμένα για χρονολόγηση ύλικά (κάτω οριζοντίως). Όσο πιο μελανοσκιασμένη είναι η επιφάνεια των κυκλικών στιγμάτων, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η κάθε μία από τις μεθόδους.

δράσεις από αυτό και πώς τελικά εξελίχθηκε μέχρι τη σημερινή εποχή.

Μία τέτοια σημαντική εφαρμογή έχει γίνει στη Νότια Πελοπόννησο, στο πολύ γνωστό σπήλαιο της Γλυφάδας της Μάνης, το οποίο έχει μὲν μήκος επισκέψιμων διαδρομών κάπου 1.800 μέτρα, αλλά οι πραγματικές του διαστάσεις μπορούμε να πούμε, ότι είναι μάλλον άγνωστες. Οί εξερευνημένες στοές έχουν μήκος, που ξεπερνάει σήμερα τὰ 7.000 μέτρα. Μέσα εκεί έχουν βρεθῆ αρκετές δεκάδες απολιθωμένα σκελετικά στοιχεία ἐνὸς ζωικοῦ συνόλου, τὸ ὁποῖο σήμερα εἶναι ἐξαφανισμένο, ὅπως πάνθηρες, πρωτόγονα βόδια, λιοντάρια, διάφορα κατσικοειδή, ἀρκετοὶ ἱπποπόταμοι, καθὼς καὶ εὐρύματα, τὰ ὁποῖα ὑποδηλώνουν ἀνθρώπινη δραστηριότητα τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς τοῦλάχιστον στὸν πρῶτο θάλαμο τοῦ σπηλαίου.

M.M.: Μόνο ἐκεῖ ὑπάρχουν τέτοιου εἶδους ἐνδείξεις;

I.M.: Ὁχι. Στὸν ὄρμο Διροῦ, ὅπως γνωρίζετε, ὑπάρχουν τρία μεγάλα σπήλαια. Τὸ ἓνα εἶναι αὐτό, γιὰ τὸ ὁποῖο ὀμιλῶ, τῆς Γλυφάδας, πού εἶναι καὶ πλωτό. Τὰ ἄλλα δύο εἶναι ἡ Ἀλεπότρυπα καὶ τὸ Καταφύγι. Ὁ πρῶν ἐφορος ἀρχαιοτήτων τῆς περιοχῆς, ὁ ἀγαπητὸς κ. Παπαθανασόπουλος, ἔχει κάνει ἀνασκαφές στὴν Ἀλεπότρυπα καὶ ἔχει βρῆ πολὺ σημαντικὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα καὶ μελετᾷ. Πολὺ σημαντικό ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ Καταφύγι μὲ πληθῶρα ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων. Ἐλπίζω δὲ στὸ μέλλον νὰ μᾶς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ κάνουμε καὶ τίς χρονολογικὲς ἐργασίες. Νὰ μὴν παραλείψουμε δὲ καὶ τὰ σπήλαια Ἀπὴδημα καὶ Καλαμάκια, στὰ ὁποῖα ἐργάζονται ἀντιστοίχως οἱ συνάδελφοι κ.κ. Πίτσιος καὶ Ντάρλας. Πέραν τούτων εἶναι γεγονός, ὅτι ὅλη ἡ χερσόνησος πού καταλήγει στὸ Ταΐναρο φιλοξενεῖ πάνω ἀπὸ 100 σπήλαια. Σχεδὸν ὅλα ἔχουν ἀρχαιολογικὲς μαρτυρίες πέρα τῶν 5 - 10 χιλιάδων ἐτῶν. Οἱ δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖ ἀνάγονται στὴν ἡλικία τῶν 50 - 60 χιλιάδων ἐτῶν καὶ πλέον. Βρισκόμαστε λοιπὸν «γιὰ τὰ καλὰ» μέσα στὴν Παλαιολιθικὴ ἐποχή.

M.M.: Σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου ὑπάρχουν παρόμοια ἀξιολογήσιμα σπήλαια ἢ ἄλλες ἐστίες μὲ πανάρχαια ἀνθρώπινη δραστηριότητα;

I.M.: Βεβαίως εἶναι ἀναμενόμενο νὰ ὑπάρχουν τέτοια σπήλαια σὲ μία χώρα, ὅπου τὸ 50 - 60% τῶν πετρωμάτων τῆς εἶναι ἀνθρακικά. Ἡ Ἑλληνικὴ Σπηλαιολογικὴ Ἑταιρεία, στὸ Δ.Σ. τῆς ὁποίας συμμετέχω, ἔχει κάνει σημαντικώτατη δουλειὰ τὰ τελευταῖα 45 χρόνια. Ἐχει καταγράψει πάνω ἀπὸ 7.500 σπήλαια, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα φιλοξενοῦν σημαντικώτατες μαρτυρίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Κρήτη ἐπίσης ἔχει πολλὰ τέτοια σπήλαια. Ἐδῶ στὴν Ἀττικὴ ἔχουμε ἐπίσης σημαντικὰ σπήλαια, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα φιλοξενοῦν ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα. Στὴν Βόρειο Ἑλλάδα ἔχουμε ἐπίσης πληθῶρα σπηλαίων, τὸ πιὸ γνωστὸ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ σπήλαιο «Κόκκινες Πέτρες», τὸ γνωστὸ σπήλαιο τῶν Πετρωμένων Χαλκιδικῆς. Πέραν αὐτοῦ στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία, τὴν Θράκη, τὴν Ἡπειρο καὶ τὰ νησιά μας ὅλες αὐτὲς οἱ χιλιάδες τῶν σπηλαίων εἶναι «ὁμοιόμορφα» κατανεμημένες, μπορῶ νὰ πῶ. Συνεπῶς ἡ χώρα μας φιλοξενεῖ μαρτυρίες γιὰ τὸ πολιτιστικὸ παρελθὸν τοῦ ἀνθρώπου πολὺ περισσότερες ἀπὸ ἄλλες εὐρωπαϊκὲς χώρες.

Ἄλλες σύγχρονες μέθοδοι χρονολόγησης

M.M.: Πέρα ἀπὸ τὰ γεωλογικὰ στοιχεῖα καὶ δεδομένα πῶς ἐνεργεῖται ἡ χρονολόγηση στὰ ἀνθρώπινα δημιουργήματα;

I.M.: Σὲ συνάρτηση μὲ ὅσα σὰς εἶπα προηγουμένως ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ γίνουν καὶ ἄλλες χρονολογικὲς προσεγγίσεις. Σήμερα γίνονται μελέτες μὲ 10 περίπου ἐν χρήσει μεθόδους. Δυστυχῶς στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχουμε τὰ μέσα νὰ χρησιμοποιήσουμε μεθόδους πέρα ἀπὸ τίς τρεῖς, γιὰ τίς ὁποῖες εἶπαμε πιὸ πρὶν. Εἶναι δὲ γνωστὸ, ὅτι πάρα πολλές μελέτες ἔχουν γίνῃ σὲ συνεργασία μὲ ξένους συναδέλφους, μὲ ἀρχαιολογικὲς σχολές, οἱ ὁποῖες δραστηριοποιῶνται στὴν Ἑλλάδα καὶ μὲ εἰδικούς ἀπὸ ξένα ἰδρύματα, μὲ τοὺς ὁποίους ἔχουμε ἀγα-

στη συνεργασία. Σήμερα μπορούμε να πούμε, ότι έχουμε μιὰ ἀρκετὰ μεγάλη ποσότητα ἀπὸ χρονολογημένα εὐρήματα εἴτε ἀρχαιολογικά εἴτε παλαιοπεριβαλλοντικά εἴτε παλαιοτολογικά καὶ παλαιοανθρωπολογικά καὶ δυνάμεθα νὰ γνωρίζουμε, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς χώρος ἔχει κατοικηθῇ τοῦλάχιστον μερικές ἑκατοντάδες χιλιάδες χρόνια πρὶν. Ἐχουμε ἐπίσης τὴ δυνατότητα νὰ ἐργασθούμε σὲ ἀρχαιολογικά εὐρήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐποχῶν, πού ἐκτείνονται πέρα τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, ὅπως τῆς Μυκηναϊκῆς, τῆς Κυκλαδικῆς κ.λπ., ἐκεῖ ὅπου πραγματικά χρειάζονται οἱ ἀρχαιολόγοι τὶς χρονολογήσεις, γιὰ νὰ περικλείσουν σὲ μικρότερα ὅρια ἐνδεχομένως τὶς δικές τους χρονολογήσεις, πού μπορεῖ νὰ εἶναι εὐρύτερες.

M.M.: *Πιὸ συγκεκριμένα τὰ διάφορα κινητὰ καὶ ἀκίνητα μνημεῖα, ὅπως ἀγγεῖα, πλάκες, εἰδῶλα, σκεύη, γλυπτὰ κ.ο.κ., πῶς χρονολογοῦνται, κ. Μπασιάκος;*

I.M.: Τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ λοιπὰ ἔργα, ἀλλὰ ὄχι ὅλα τὰ ἀρχαιολογικά εὐρήματα, χρονολογοῦνται μὲ ἄλλες τεχνικές ἐκτὸς τῆς μεθόδου, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε, ὅπως μὲ τὴν τεχνικὴ τῆς θερμοφωταύγειας, τῆς φωταύγειας μὲ λαϊήξερ ἢ μὲ ὑπερύθρο φῶς. Καὶ σ' αὐτὰ βεβαίως τὰ ἀντικείμενα ὑπάρχει μιὰ προσέγγιση τῆς τάξεως τοῦ 10%, ἴσως καὶ παραπάνω. Ἐπιναλαμβάνω ὅμως, ὅτι ἔχει σημασία γιὰ ποιά ἐποχὴ μιλάμε, δεδομένου ὅτι πολλές φορὲς οἱ προσεγγίσεις μὲ σφάλμα 10% μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἐλκυστικές καὶ ἐνδιαφέρουσες γιὰ τὴν ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα· καθὼς μὲ τὶς μεθόδους συγκρίσεως καὶ μὲ τὶς δυνατότητες χρονολογήσεως πού ἔχει ὁ ἀρχαιολόγος στὴ διάθεσή του - ὄχι ἀπόλυτες ἀλλὰ πάρα πολὺ ἀκριβεῖς - εἶναι δυνατό νὰ χρονολογηθῇ ἓνα κεραμικὸ θραῦσμα μόνο του μὲ μιὰ ἀκρίβεια 2, 5, 10 ἢ 20 χρόνων, πού εἶναι πολὺ πιὸ ἀκριβὴς ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη χρονολόγηση, τὴν ὁποία μπορεῖ νὰ δώσῃ ἓνα ἐργαστήριό χρονολογήσεως. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ τὸ ἱστορικὸ ἀνέκδοτο, κατὰ τὸ ὁποῖο, ὅταν πρὶν ἀπὸ σαράντα - πενήντα χρόνια ὁ Λίμπυ ἐφήρμοσε πρῶτος τὴ μέθοδο τοῦ «ἄνθρακα 14» καὶ ἀνεκοίνωσε σὲ συνέδριο, ὅτι δύναιτο νὰ χρονολογήσῃ ἀντικείμενα μὲ ἀκρίβεια 50 - 100 ἐτῶν, οἱ σύνεδροι γέλασαν λέγοντας, ὅτι εἶχαν ἤδη στὰ χέρια τους ἀκριβέστερες μεθόδους. Αὐτὸ ὡστόσο δὲν ἐμπόδισε τὴν μέθοδο αὐτὴ ν' ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ εἶναι σήμερα ἀπὸ τὶς πλέον ἀξιόπιστες στὸν χώρο τῆς Ἀρχαιομετρίας.

M.M.: *Εἶναι ὅμως λίγο «θάρσωση» γιὰ τὸ ἀντικείμενο. Ἔτσι δὲν εἶναι;*

I.M.: Ὁχι, δὲν θὰ τὸ ἔλεγα, διότι ἡ ποσότητα, ἡ ὁποία χρειάζεται γιὰ τὴ χρονολόγηση μὲ «ἄνθρακα 14», εἶναι ἀρκετὰ μικρὴ, γύρω στὰ 4 - 8 γραμμάρια, ἀνάλογα μὲ τὸ ὕλικό. Αὐτὸ ἀναγκαστικά πρέπει νὰ τὸ κάψουμε, γιὰ νὰ μετρήσουμε τὴν ἀκτινοβολία, πού ἐκπέμπει ὁ ἄνθρακας -14. Βέβαια ὑπάρχει καὶ μιὰ παραλλαγή, ἡ ὁποία χρειάζεται ἐλάχιστη ποσότητα ἴσως 1/20 τοῦ γραμμαρίου καὶ χρησιμοποιεῖ τὶς δυνατότητες τῶν ἐπιταχυντῶν. Εἶναι ἡ γνωστὴ A.M.S. ("Accelerator Mass Spectrometry"). Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν τεχνικὴ ὡς ἐλάχιστα καταστροφικὴ.

M.M.: *Μιὰ καὶ μιλήσαμε γιὰ καύση, πεῖτε μας, παρακαλῶ, ἐὰν εἶναι δυνατό νὰ χρονολογηθοῦν μὲ ἀκρίβεια ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἔχουν καταστραφῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀπὸ φωτιά.*

I.M.: Naί, εἶναι δυνατόν. Μάλιστα καὶ τὸ δικό μας ἐργαστήριό ἔχει μιὰ σχετικὴ συνεισφορά σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο. Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια στὸ Διεθνὲς Συνέδριο Ἀρχαιομετρίας στὴν Ἀγκυρὰ εἶχαμε ἀνακοινώσει μιὰ ἀξιόπιστη τεχνικὴ ἐργαστηριακῆς ἀναγνώρισης καμένων ὀστέων. Πολλὲς φορὲς σὲ ἀρχαιολογικοὺς χώρους ὁ ἀρχαιολόγος μπορεῖ νὰ συναντήσῃ ἓνα μαῦρο κόκκαλο καὶ νὰ τὸ θεωρήσῃ καμένο. Συμβαίνει ὅμως ἐνίοτε ἓνα μαῦρο κόκκαλο νὰ μὴν εἶναι καμένο, ἐνῶ ἓνα ἄσπρο νὰ εἶναι. Ἐὰν δὲν ἔχη κανεὶς τὸν στρωματογραφικὸ ὁρίζοντα, ἐπὶ πλέον δὲ ὑπολείμματα τέφρας, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σίγουρος. Γιὰ τὴν ἐξακρίβωση ἔχει βρεθῇ ἓνας τρόπος, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ὁποίου εἶναι προϊόν τοῦ ἐδῶ Ἐργαστηρίου Ἀρχαιομετρίας. Συμπερασματικά λοιπὸν μπορῶ νὰ σᾶς πῶ, ὅτι καμένο ὕλικό εἶναι δυνατό

νά μελετηθῇ καὶ νά χρονολογηθῇ. Ἔργασίες τέτοιες γίνονται καὶ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξωτερικό. Γνωρίζω μάλιστα μιὰ δραστηριότητα τοῦ Ἐργαστηρίου Πυρηνικῆς Φυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελβέργης, ὅπου μποροῦν νά θροῦν χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ἐπιφανείας καμένου πυριτολίθου. Μπορεῖ κανεὶς εὐκολά νά ἀναλογισθῇ τί προεκτάσεις ἐνδέχεται νά ἔχη αὐτὴ ἡ πρόοδος.

M.M.: Ἔσεῖς προσωπικά ἐκτὸς ἀπὸ τὴν E.S.R. ποιά ἄλλη μέθοδο μεταχειρίζεσθε;

I.M.: Πέρα ἀπὸ τὴν E.S.R. ἐδῶ στὸν «Δημόκριτο» ἔχουμε τὴν δυνατότητα νά ἐφαρμόσουμε ἄλλη μιὰ τεχνική, τὴν λεγόμενη στὰ ἑλληνικά «Τροχιᾶς σχάσεων» (*"Fission tracks"* στὴν ἀγγλικὴ ὀρολογία), μὲ τὴν ὁποία μπορεῖ κανεὶς νά χρονολογήσῃ καὶ ἀρχαιολογικὸ ἀλλὰ κυρίως γεωλογικὸ ὕλικό. Ἡ μέθοδος αὐτὴ ὡς πρὸς τὸ χρονολογικὸ ὄριό της ἐκτείνεται σὲ ἑκατομμύρια ἢ δεκάδες ἑκατομμύρια χρόνια, ὅποτε μποροῦν νά χρονολογηθοῦν συμβάντα ἐξαιρετικὰ σημαντικὰ γιὰ τὴ γεωλογία τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ τοῦ περιβάλλοντος χώρου, ὅπως ἡ ἡφαιστειακὴ δραστηριότητα, ἡ παλαιογεωγραφία καὶ ὁ μετασχηματισμὸς καὶ οἱ ἀλληλεπιδράσεις ξηρᾶς - θαλάσσης.

Ἡ συνεργασία τῆς ἀρχαιολογίας μὲ θετικὲς ἐπιστῆμες

M.M.: Θεωρεῖτε, ὅτι ἡ χρονολόγησις «ἐκ πρώτης ὄψεως», χωρὶς δηλαδὴ ἀκόμη τὸ ἀντικείμενο ποὺ ἀνακαλύπτεται νά περάσῃ ἀπὸ ἐπιστημονικὰ ὄργανα, ἀλλὰ μὲ γνώμονα τὴ σύγκριση μὲ ἕτερα τοῦ εἶδους του, εἶναι δόκιμη ἢ πρέπει ἀπαραιτήτως νά συνοδεύεται ἀπὸ ἐργαστηριακὸ ἔλεγχο;

I.M.: Ὁχι, κάθε ἄλλο. Πολλὲς φορὲς μάλιστα ἡ δική μας χρονολόγησις βασίζεται στὴν ἀρχαιολογικὴν χρονολόγησι καὶ ἡ δευτέρη χρησιμοποιεῖται, προκειμένου νά κάνουμε καλύτερη ρύθμισι τῶν διαφόρων τεχνικῶν μας· κι ὅταν κανεὶς ὡς ἀρχαιολόγος ἔχη πλούσιο ἀρχαιολογικὸ ὕλικό γύρω του, μπορεῖ μὲ πολὺ καλὸ ποσοστὸ ἀκριβείας, καλύτερο τῶν ἐργαστηρίων, νά κἀνῃ αὐτοδύναμες χρονολογήσεις, τόσο πολὺ καλὲς ποῦ ἀρκετὲς φορὲς ν' ἀποτελῇ σπατάλη χρόνου καὶ χρημάτων ἢ ἐργαστηριακὴ τους ἐπανάληψι. Κάποτε ὅμως, ὅταν δὲν ὑπάρχουν οἱ δέουσες χρονολογικὲς πληροφορίες, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ χρονολόγησι σὲ ἐργαστήριον. Τὸ δικό μας «δόγμα» εἶναι, ὅτι μία χρονολόγησι στὸ ἐργαστήριον ἰσοῦται μὲ καμμία. Γι' αὐτὸ συχνά, προκειμένου νά γίνῃ μιὰ ὀλοκληρωμένη χρονολογικὴ μελέτη, χρειάζεται μιὰ ἀλληλουχία δειγμάτων, ὅποτε νά μπορούμε νά προχωρήσουμε ἐργαστηριακὰ σὲ μιὰ χρονολόγησι καὶ ἀπὸ τὴ σειρὰ τῶν ἀποτελεσμάτων νά ἔχουμε τὴν δυνατότητα καὶ τὴν εὐχέρεια ν' ἀξιολογήσουμε ἢ καὶ νά ἀπορρίψουμε μία ἢ καὶ περισσότερες χρονολογήσεις, οἱ ὁποῖες δὲν βρίσκονται σὲ συμφωνία μὲ τὴν ἀλληλουχία τῶν ὑπολοίπων.

M.M.: Ἐπομένως καμμιὰ μέθοδος ἀπὸ μόνῃ της δὲν εἶναι «πανάκεια»;

I.M.: Ἀκριβῶς. Οἱ σωστὲς χρονολογήσεις καὶ γενικῶς οἱ σωστὲς συνεργασίες μεταξὺ ἀρχαιολογικῶν καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἐκεῖνες, οἱ ὁποῖες ξεκινοῦν ἀπὸ ἓναν κοινὸ προβληματισμὸ καὶ καταλήγουν σὲ μιὰ κοινὴ ἀξιολόγησι ἀποτελεσμάτων. Αὐτὲς εἶναι οἱ πιὸ ἐπιτυχεῖς. Ἐκεῖνο λοιπὸν ποὺ μπορούμε νά ποῦμε εἶναι, ὅτι μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἀρχαιομετρίας στὴ χώρα μας τὰ τελευταῖα 20 περίπου χρόνια ἔχουν καταφέρει οἱ μὲν θετικοὶ ἐπιστήμονες νά μιλοῦν πάρα πολὺ καλὰ μὲ τοὺς ἀρχαιολόγους, οἱ δὲ ἀρχαιολόγοι νά μιλοῦν τὴν ἴδια γλῶσσα μὲ τοὺς θετικούς ἐπιστήμονες, νά μὴ φοβοῦνται τὰ πολὺπλοκα μηχανήματα καὶ νά μποροῦν ἐπίσης οἱ θετικοὶ ἐπιστήμονες νά καταλαβαίνουν σύνθετους ἀρχαιολογικοὺς ὅρους, πράγμα ἀπαραίτητο, ὥστε νά γίνῃ μιὰ κοινὴ κατανόησι τῶν πραγμάτων, ποῦ ὁδηγοῦν στὴ γνώσι τῆς πολιτιστικῆς ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ τόπου.

M.M.: Ζοῦμε σὲ μιὰ χώρα, κ. Μπασιάκο, ἡ ὁποία, ἂν μὴ τι ἄλλο, φημίζεται γιὰ τὸν ἀρχαιολογικὸ πλούτο της. Εἴπατε πρὶν, ὅτι στὸν «Δημόκριτο» γίνεται χρῆσι μόνο τριῶν ἀρχαιο-

μετρικῶν μεθόδων, τὴν στιγμήν πού στο ἐξωτερικό, σέ χώρες μέ πολύ λιγότερο ἀρχαιολογικό ἐνδιαφέρον, λειτουργοῦν περισσότερες μέθοδοι. Γιατί κατά τή γνώμη σας συμβαίνει αὐτό;

I.M.: Κυττάξτε, ἄς μὴ μεμψιμοιροῦμε. Δέ νομίζω, ὅτι οἱ μέθοδοι, πού διαθέτουμε, εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά εἶναι βέβαιο, ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ εἶχαμε κι ἄλλες μεθόδους ἀλλὰ καὶ πλουσιώτερο ἐξοπλισμό. Ἀπ' ὅσο γνωρίζω, τὰ διάφορα ἐργαστήρια στο ἐξωτερικό ὑπερεξειδικεύονται, ἀλλὰ κάνουμε καμμιὰ φορά τὸ λάθος νὰ συγκρίνουμε τὴν Ἑλλάδα μ' ὅλον τὸν κόσμο καὶ τὸ ἀκόμα μεγαλύτερο λάθος νὰ συγκρίνουμε τὴν Ἑλλάδα μέ τὰ τρία πιὸ προηγμένα εὐρωπαϊκὰ κράτη, τὴν Γαλλία, τὴν Βρεταννία καὶ τὴν Γερμανία. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε, ὅτι ὑπάρχουν εὐρωπαϊκὰ κράτη, ὅπως ἡ Δανία, ἡ Ὁλλανδία κ.λπ., πού ἔχουν σχεδὸν ἴδια ἔκταση καὶ πληθυσμὸ μέ μᾶς ἀλλὰ λιγότερο ἀρχαιολογικό πλοῦτο καὶ λιγότερη ἐμπειρία, πού ἀπορρέει ἀπὸ τὸν προβληματισμό. Ἴσως δέ νὰ μὴν ἔχουν καὶ τὴν ἀπαραίτητη ὑποδομὴ γιὰ ὅλες τίς τεχνικὲς χρονολόγησης. Αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ ἐφησυχάζουμε. Χρειαζόμαστε καὶ περισσότερα κονδύλια καὶ περισσότερη ὑποδομὴ καὶ περισσότερους ἐπιστήμονες, καθὼς ὑπάρχουν πάρα πολλὰ ἐρωτήματα δυσανάλογα σέ σύγκριση μέ τὸν ὑπάρχοντα ἐξοπλισμὸ στὴ χώρα μας. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὀλοένα αὐξανομένης ἀρχαιολογικῆς «ζήτησης». Νὰ ἐπισημάνω δέ, ὅτι δὲν εἶναι μόνο τὸ δικό μας ἐργαστήριο, πού κάνει ἔρευνες, ἀλλὰ ὑπάρχουν κι ἄλλα 3 - 4 ἐργαστήρια στὴν Ἑλλάδα, τὰ ὁποῖα προβαίνουν σέ πολύ σημαντικὲς ἀρχαιομετρικὲς δραστηριότητες.

M.M.: *Ἡ συνεργασία σας μέ τοὺς ἀρχαιολόγους εἶναι σταθερή;*

I.M.: Βεβαίως, ἔχουμε μιὰ πάρα πολὺ καλὴ συνεργασία. Καθὼς περνᾷ ὁ καιρὸς, τοὺς καταλαβαίνουμε καὶ μᾶς καταλαβαίνουν περισσότερο. Πιστεύω δέ, ὅτι στο μέλλον ἡ συνεργασία θὰ εἶναι ἀκόμα καλύτερη, δεδομένου ὅτι τώρα πιά οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν φοβοῦνται τοὺς ὑπολογιστές, τὰ μαθηματικά καὶ τίς πολύπλοκες συσκευές.

Βρίσκεται μάλιστα σέ ἐξέλιξη ἓνα, ἃς τὸ ποῦμε, ἐγχείρημα, ὅπου ἀρχαιολόγοι κάνουν διδακτορικὲς διατριβὲς χρησιμοποιώντας πολυσύνθετα τεχνικά μέσα, πράγμα τὸ ὁποῖο κατατείνει σέ μιὰ κοινὴ ἐπιστήμη. Ἐχῶ δέ τὴν ἐντύπωση, ὅτι μέ τὴν ἐξέλιξη τῶν ὑπολογιστῶν ξαναγυρίζουμε στὴν Ἀριστοτέλεια ἐπιστήμη, πού εἶναι μία. Ἡ ἀδυναμία μας κατὰ τὰ περασμένα χρόνια, πού μᾶς ὁδήγησε στὸν διαχωρισμὸ τῆς ἐπιστήμης σέ κλάδους, ὀφείλεται στο ὅτι ὁ πεπερασμένος ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος ἀδυνατεῖ νὰ χωρέσῃ ὅλον αὐτὸν τὸν πλοῦτο τῆς γνώσης, πού τώρα πιά μπορεῖ ν' ἀποθηκευθῇ στὶς μνῆμες ἡλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν. Αὐτὸ μᾶς δίνει τὴν δυνατότητα ν' ἀνασύρουμε ἀνὰ πάσα στιγμή «κομμάτια» γνώσεως καὶ νὰ διαχειριζώμαστε πληροφορίες εὐκόλα τόσο οἱ θετικοὶ ὅσο καὶ οἱ θεωρητικοὶ ἐπιστήμονες.

M.M.: *Αὐτὸ σημαίνει ἐν προκειμένῳ, ὅτι Ἀρχαιολογία καὶ Γεωλογία συνυπάρχουν;*

I.M.: Ναί, ἀσφαλῶς. Ἄλλωστε ἐδῶ καὶ κάποιες δεκαετίες ἓνας ἐπιφανὴς ἀρχαιολόγος, καθηγητὴς τώρα τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Καϊμπριτζ, ὁ Colin Renfrew, ἔχει ἐπινοήσει ἓναν πολὺ εὐρείας χρήσεως ὄρο, τὸ "Geoaarcheology", δηλαδή «γεωαρχαιολογία» ἢ καλύτερα «ἀρχαιογεωλογία». Αὐτὴ ἡ νέα ἐπιστήμη εἶναι συνδυασμὸς ἀρχαιολογικῶν καὶ γεωλογικῶν στοιχείων. Κατὰ ταῦτα ἡμεῖς μελετῶντας σήμερα ἓνα χώρο ἀρχαιολογικό, παλαιοντολογικό ἢ παλαιοανθρωπολογικό σημασία ἔχει νὰ κάνουμε ὅλες τίς προσεγγίσεις, προσπαθώντας ν' ἀνασυστήσουμε ὅλον τὸν περιβάλλοντα χώρο, ὅπως ἀκριβῶς τὸν ἔζησε ὁ «ἀρχαιολογικός» ἄνθρωπος.

M.M.: *Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.*

Μάριος Μαρανέας

Σπυδαία Έλληνική πόλις ήλθε στο φῶς στή βόρεια παραλία τοῦ Εὐξείνου Πόντου

Στή χερσόνησο Ταμάν τοῦ βόρειου Εὐξείνου Πόντου ἀπέναντι ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ ἄκρο τῆς Κριμαίας ἦλθε πρόσφατα στὸ φῶς ὕστερα ἀπὸ μακρὰ περίοδο ἀνασκαφῶν ἓνα μεγάλο τμῆμα τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Φαναγορίας. Σύμφωνα μὲ δημοσίευμα τῶν “Times” τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τὸν τίτλο: «*Λησμονημένη πόλη ἀποφέρει θησαυροὺς ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀποίκων*» ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα Βρετανῶν καὶ Γεωργιανῶν ἐπιστημόνων ὠδήγησε στὴν ἀνακάλυψη περιτέχνων κοσμημάτων, μεγάλου ἀριθμοῦ χρυσῶν νομισμάτων, μιᾶς μαρμάρινης κεφαλῆς τῆς Ἀφροδίτης καθὼς καὶ πλήθους κτερισμάτων ἀπὸ τὴν παρακείμενη νεκρόπολη. Ἡδὴ ὁ Στράβων ἀπὸ τὸν 1ο μ.Χ. αἰῶνα ἀναφέρεται ἐπισταμένως στὴ Φαναγορία. Στηριζόμενοι τόσο σ’ αὐτὸν ὅσο καὶ σὲ ἐντόπιες μαρτυρίες οἱ ἀρχαιολόγοι συμπεραίνουν, ὅτι τὸ βιοτικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἦταν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένο, πρᾶγμα ποὺ φαίνεται τόσο ἀπὸ τὴν τεχνικὴ καὶ τὴν πολυτέλεια τῶν σκευῶν καὶ τῶν κοσμημάτων (κυρίως ἐνωτίων καὶ περιδεραίων στολισμένων μὲ σμαράγδια καὶ ρουμπίνια) ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀφροδίτης. Ὡς πρὸς τὴν τελευταία εἰκάζεται μὲ βάση ὠρισμένες περιγραφές, ὅτι ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς ναὸς ἀφιε-

**Ἑλληνικὰ κοσμήματα καὶ κομψοτεχνήματα ἀνακαλυφθέντα στὴν Φαναγορία.
(Φωτογραφίες καὶ χάρτης τῶν «Τάιμς» τοῦ Λονδίνου (17/1/97).**

ρωμένος σ’ αὐτήν. Παράλληλα τὰ εὐρεθέντα χρυσὰ νομίσματα (χιλιάδες στὸν ἀριθμὸ) ὑποδηλοῦν τοῖς ἄρρηκτους ἐμπορικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς δεσμοὺς τῆς Φαναγορίας μὲ τὴ μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα ἤδη ἀπὸ τὸν 6ο π.Χ. αἰῶνα καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀξιοσημείωτο εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι μόλις τὸ 1% ἀπὸ τὸ συνολικὸ ἐμβαδὸν τῆς ἀρχαίας πόλεως ἔχει ἀνασκαφῇ. Ἀπὸ τὰ 185 στρέμματα, ποὺ καταλαμβάνει ἡ πόλη, τὸ 1/4 εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα λόγω τῶν γεωλογικῶν ἀνακατατάξεων μέσα ἀπ’ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Εὐτυχῶς ὁ χώρος δὲν ὑπέστη νέο ἐποικισμό μετὰ τὸν 4ο μ.Χ. αἰῶνα, γι’ αὐτὸ καὶ προσφέρεται γιὰ εὐκολώτερη μελέτη. Χαρακτηριστικὰ ὁ δρ. Gocha Tsetskhladze, ἀπὸ τοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν ἀνασκαφῶν, λέει μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «*ἡ μελέτη τῆς οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς Φαναγορίας ἔχει τὴ δυνατότητα ἐπιπρόσθετα νὰ προσφέρει γνώσεις γύρω ἀπὸ τὸν εὐρύτερο ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κόσμον*».

Μάριος Μαρανέας

δ. Ξενοφάνης (575 - 480 π.Χ.)

Ὁ Κολοφώνιος Ξενοφάνης ἀποτελεῖ μιὰν ἐξαιρετικῆς σπονδαιότητος παρουσία στὴν ἱστορία τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐλεύθερη φύσι, ἐγκαταλείπει τὴν πατρίδα του, πὺν δουλώθηκε στοὺς Μήδους καὶ περιέρχεται τὴν Ἑλλάδα διδάσκοντας ἔμμετρα τὴν ἰωνικὴ φιλοσοφία. Ἐνενηκοντούτης βρίσκεται στὴν Μεγάλῃ Ἑλλάδα, στὴν σχολή τῆς Ἑλέας. Τολμηρὸς καὶ νεωτεριστὴς, γκρεμίζει τὶς παραδοσιακὰς ἀντιλήψεις περὶ θεῶν καὶ «διακηρύττει τὸν μοναδικὸ πραγματικὸ μονοθεϊσμό, πὺν γνῶρισε ποτὲ ἡ ἀνθρωπότης» (Wilamowitz). «Εἷς θεός, ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος, οὔτι δέμας θνητοῖσι ὁμοῖος οὐδὲ νόημα» (Β 23).

Ὁ θεὸς τοῦ Ξ. δὲν ἐξυπηρετεῖ κανέναν ἀπολύτως σκοπὸ· ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸν καὶ ταυτίζεται μὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶναι τῶν φιλοσόφων. Εἶναι ἓνας καὶ μοναδικός, ἀγέννητος καὶ ἀνώλεθρος, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ θεῖον ἄπειρον τῆς Μιλήτου. Εἶναι ὅμως καὶ ἀκίνητος, ὅπως ἡ «εὐκνυκλος σφαῖρα» τοῦ Παρμενίδου, τὴν ὁποῖαν «κρατερὴ Ἀνάγκη πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει». Ὅντας ἡ ψυχὴ τοῦ σφαιρικοῦ σύμπαντος, ἐξακτινίζεται πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις πληρώνοντας, ἐνοποιῶντας καὶ ζωοποιῶντας τὰ πάντα. Παρὰ τὸ ὅτι «μῖμνει, κινούμενος οὐδέν», ἐν τούτοις κινεῖ καὶ κραδαίνει τὰ πάντα. Εἶναι, θὰ λέγαμε, τὸ ἀρχέτυπο τοῦ ἀριστοτελικοῦ «ἀκινήτου κινούντος» καὶ κάτι περισσότερο, ἀφοῦ ἔχει αἰσθαντικότητα καὶ νοῦ ἢ μᾶλλον εἶναι ὅλος νοῦς καὶ αἰσθήσεις: «Οὐλὸς ὄρᾳ, οὐλὸς δὲ νοεῖ, οὐλὸς δὲ τ' ἀκούει», μᾶς πληροφορεῖ στοὺς Β. 24 ἀπόσπασμά του. Ὅπως ὁ Ἡράκλειτος καὶ ὁ Πλάτων, ἔτσι καὶ ὁ Ξ. ἐλέγχει αὐστηρὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἡσίοδο, οἱ ὅποιοι «πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν, ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνειδέα καὶ ψόγος ἐστίν...» (Β 11). Οἱ ἀνθρωπόμορφοι θεοί, πὺν ἐξαπολύουν κεραυνοὺς κατὰ τὸ δοκοῦν ἢ ἐκτονώνονται στέλνοντας ἐπιδημίες, ἐκθρονίζονται ὡς ἀποκνήματα τῆς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀρέσκονται νὰ παριστάνουν τοὺς θεοὺς μὲ τὴν δική τους μορφή: «Ὅμως, ἂν εἶχανε τὰ δόδια, τὰ ἄλογα καὶ τὰ λιοντάρια χέρια, γιὰ νὰ μποροῦν σὰν τοὺς θνητοὺς νὰ ζωγραφίζουν ἔργα, τὰ ἄλογα ὅμοια μὲ ἄλογα, τὰ δόδια ὅμοια μὲ δόδια θὰ ζωγραφίζαν τοὺς θεοὺς καὶ σώματα θὰ τοὺς φτιάχναν σὰν τὴν δική τους τὴν θωριά» (Β 15).

Ὁ Ξ. στερεῖ ἀπὸ τοὺς θεοὺς κάθε δυνατότητα ἐπεμβάσεώς τους στὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ἐνεργητικὰ ἢ βλαπτικὰ ἀδιάφορο. Οἱ ἀνθρώποι ὀφείλουν νὰ κατανοήσουν αὐτὴ τὴν ἀλήθεια καὶ ν' ἀναλάβουν τὴν εὐθύνη τοῦ εἶναι τους. Οἱ κεκτημένες γνώσεις, οἱ ἐπιστῆμες, οἱ τέχνες καὶ ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει ἀποτελοῦν ἀνθρώπινα ἀθλήματα καὶ ὄχι δωρήματα τῶν θεῶν καὶ θέσφατα. Οἱ γνώσεις καὶ οἱ δεξιότητές μας δὲν ὑπῆρχαν ἐξ ὑπαρχῆς, ἀλλ' ἀποκτήθηκαν μὲ κόπους καὶ ἰδρώτα καὶ μάλιστα σιγὰ - σιγὰ. Οἱ ἀνθρώποι προχωροῦν δημιουργικὰ προσθέτοντας διαρκῶς νέες γνώσεις στὸν πολιτιστικὸ κορμό. Ὅτι οἱ Κολοφώνιος γίνεται ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς τῆς προόδου, μιᾶς ἔννοιας πὺν ὀφείλεται σ' αὐτόν: «Οὔτοι ἀπαρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖς ὑπέδειξαν, ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον», μᾶς πληροφορεῖ στοὺς Β 18.

Μπορεῖ ὁ ἀνθρώπος νὰ ἀποκτήσῃ μιὰ καθολικὴ καὶ ὁλοκληρωμένη γνῶσι γιὰ τὸν κόσμον; Ὁ Ξ. ἀπαντᾷ ἀρνητικὰ: Δὲν ἔχει τέτοια δυνατότητα, μπορεῖ ὅμως ν' αὐξάνῃ διαρκῶς τὸ ταμεῖο τῶν γνώσεων κάνοντας χρῆσι τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου. Μπορεῖ νὰ κἀν εἰκασίες καὶ ὑποθέσεις καὶ νὰ τὶς ἐπαληθεύῃ ἢ νὰ τὶς διαψεύδῃ· μπορεῖ ἐπί-

σης νὰ παρατηρῇ μεθοδικὰ τὶς ἐκφάνσεις καὶ τὶς ἐξελικτικὲς διαδικασίες τῆς φύσεως καὶ νὰ ἐξάγῃ γόνιμα συμπεράσματα. "Ὅ,τι προέχει εἶναι ἡ ἐπαλήθευσις, ἡ ἀποδείξις. "Ὅσα ἐπαληθεύονται ἐμπειρικὰ ἢ ἀντέχουν στὴν ἀποδεικτικὴ θάσανο μποροῦν νὰ θεωροῦνται ἀληθῆ, ἐνῶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἀποδεικνύονται –ἀν καὶ μοιάζουν μ' ἀληθινὰ–, ἄς θεωροῦνται δοκοῦντα ἢ πιθανά. Οἱ ἔννοιες τῆς πιθανότητος καὶ τῆς σχετικότητος συναντῶνται γιὰ πρώτη καὶ πάλι φορὰ στὴν ἱστορία τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ: «καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὐτις ἀνὴρ ἶδεν οὐδὲ τις ἔσται εἰδώς... εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών, αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται. Ταῦτα δεδοξάσθω μὲν εἰκότα τοῖς ἐτύμοισι <ἀλλ' οὐκ ἔστιν...>» (B 34 - 35).

Ὁ Ξ. ἔχει ἑλληνικὴ συνείδησι, ἄρα γνωρίζει νὰ κρατῇ στάσι κριτικῆς ἐναντι τῶν πάντων ἀμφιβάλλει γιὰ ὅλα καὶ δὲν δογματίζει ποτέ. Ξέρει, ὅτι οἱ ιδιότητες καὶ οἱ ποιότητες καθ' αὐτὰς μᾶς διαφεύγουν, ἀφοῦ μᾶς ἐμφανίζονται μέσῳ τῶν πραγμάτων μὲ διάφορες διαβαθμίσεις. Ποιὸς ἄραγε θὰ μποροῦσε νὰ ἀποφανθῇ πλήρως περὶ τοῦ γλυκοῦ ἢ τοῦ πικροῦ, περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τῆς ψυχῆς, ὅταν ξέρονμε, πῶς, «ἂν ὁ θεὸς δὲν ἔκανε τὸ ξανθὸ μέλι, θὰ θεωρούσαμε τὰ σῦκα ὡς τὰ γλυκύτερα πράγματα» (B 38);

Τί εἶναι ὅμως αὐτὰ τὰ πράγματα, ποὺ μᾶς ἐμφανίζονται μ' αὐτὴν τὴν πολλαπλότητα; Στὸ πρόβλημα τῆς κοσμολογίας ὁ Ξ. ἐμφανίζεται παραδοσιακὸς καὶ Μιλήσιος. Δὲν ἔχει δική του θεωρία καὶ οἱ ἰωνικὲς ιδέες τὸν καλύπτουν ἐπαρκῶς. Τὰ πράγματα ὅλα εἶναι γῆ καὶ νερὸ, ἀποφαίνεται: «ἐκ γαίης πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ» (B 27). Ὁ Ἀριστοτέλης κατηγορεῖ τὸν Ξ. γιὰ ὀλιγωρία, ἐπειδὴ, λέγει, ἀβασάνιστα νιοθέτησε τὴν λαϊκὴν αὐτὴ ἀντίληψιν, ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμη ἀκούγεται στοὺς ναοὺς μας. Τὸ B 28 ἀπόσπασμά του ὡστόσο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ φιλόσοφος εἶχε τὴν δική του θεωρητικὴ κατασκευή: «γαίης μὲν τόδε πείρας ἄνω παρὰ ποσσὶν ὄραται ἥερι προσπλάζον, τὸ κάτω δ' ἐς ἄπειρον ἰκνεῖται». Οἱ συστηματικὲς παρατηρήσεις του τὸν ὡδήγησαν στὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ πάντα ἀποτελοῦν προϊόντα ἀλληλομετατροπῆς γῆς καὶ ὕδατος - βρῆκε ὄστρακα στὰ ὄρη τῆς κάτω Ἰταλίας - καὶ ὅτι ἡ γῆ συνδύαζε τὸ πέρας μὲ τὸ ἄπειρον, κάτι ποὺ θυμίζει ἔντονα τὸν ἄπειρον ἀέρα τοῦ Ἀναξίμανδρου.

Ὁ Ξ. εἶναι περισσότερο δάσκαλος καὶ διορθωτὴς τῆς ζωῆς καὶ τῆς πολιτείας μας καὶ λιγώτερο φυσικὸς ἐπιστήμων, πρᾶγμα ποὺ τὸν τοποθετεῖ πιὸ κοντὰ στὸν Θαλῆ –τὸν ἐπιστήμονα καὶ πολιτικὸ– παρὰ στὸν καθαρὸ ἐπιστήμονα Ἀναξίμανδρο. Ὡς δάσκαλος ἐλέγχει τοὺς Ἕλληνες καὶ γενικὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἐπιδιώκουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴν πολυτέλεια καὶ θαυμάζουν τὶς ἀθλητικὲς ἐπιτυχίες περισσότερο τῆς σοφίας: «Ὅταν κάποιος ἀθλητὴς κερδίσῃ βραβεῖο νίκης εἴτε στὸ τρέξιμο εἴτε στὸ πένταθλο εἴτε στὴν πάλη, στὸ φοβερὸ παγκράτιο καὶ τὶς ἀρματοδρομίες, τοῦ κάνουν τιμητικὰς τελετὰς, τὸν σιτίζουν δωρεὰν καὶ τὸν φορτώνουν δῶρα, ἐνῶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τοὺς ἀθλητὰς τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Καὶ ὅμως ἡ σοφία ἀποτελεῖ ἀνώτερη δύναμις ἀπ' ἐκείνη τῶν ἀλόγων καὶ τῶν ἀθλητῶν» (B 2 - 15).

Ἀποτελεῖ πράγματι θλιβερὸ γεγονὸς γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἀπώλεια τῶν ἐξαμέτρων καὶ διστίχων τοῦ Ξενοφάνους, ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ βραδευμένος θεωρητικὸς φυσικὸς Er. Schröttinger.

Σαράντος Πὰν

ΑΝΤΩΝΗΣ Π. ΠΕΤΡΟΥΤΖΑΚΟΣ

**Μέχρι τὴν Τουρκοκρατία στὴν Λακωνία
ὑπῆρχαν πιστοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας**

Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΩΝΟΣ ΤΟΥ «ΜΕΤΑΝΟΕΙΤΕ»

Ἡ ἵδρυση τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους βρῆκε τὴν Σπάρτη ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρύτερη περιοχή τῆς Λακωνικῆς σὰν μία ἀπὸ τὶς ἐλάχιστες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας, ποὺ ἀπελάμβαναν μιὰ σχετικὴ αὐτονομία λόγω τῆς φιλικῆς στάσης, ποὺ εἶχε κρατήσει ἡ Σπάρτη ἔναντι τῶν Ρωμαίων. Τὸ κακὸ γιὰ τὸ μέλλον τῆς Σπάρτης ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδας γενικώτερα εἶχε ἀρχίσει ἀρκετοὺς αἰῶνες νωρίτερα, ὅταν ὁ «ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ» εἶχε καταφέρει νὰ ἀλώσῃ τὸ Ρωμαϊκὸ τραπεζικὸ σύστημα καὶ νὰ ἀρχίσῃ ἔτσι νὰ διαφθείρῃ σιγά - σιγά τὶς δομὲς τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπιβάλλοντας σὰν τρόπο ζωῆς τὸ παρακλάδι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

Δὲν γνωρίζουμε τοὺς λόγους, ποὺ ἔκαναν τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ φερθοῦν ἥπια στοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς τῆς Λακεδαιμόνος καὶ νὰ μὴν προσπαθήσουν νὰ τοὺς ἐκχριστιανίσουν διαίως, ὅπως τὴν ὑπόλοιπὴ Ἑλλάδα. Ἴσως σὰν κληρονόμοι μέρους τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας νὰ σεβάστηκαν τὶς ἀρχικὲς συνθηκὲς, ποὺ ἀνεγνώριζαν στὸ κοινὸ τῶν Ἑλευθερολακόνων τὴν αὐτονομία. Ἡ ἴσως νὰ ἦταν ἡ μεγάλη χάρη, ποὺ χρωστοῦσαν στοὺς Μανιάτες, ὅταν αὐτοὶ κατέστρεψαν τὸν στόλο τοῦ Βάνδαλου βασιλιᾶ Γιζέριχου κάπου γύρω στὰ 457 - 474 μ.Χ. Ὅπως καὶ νάχῃ τὸ πρᾶγμα, γεγονὸς εἶναι, ὅτι ἐκχριστιανισμοὶ ὑπὸ τὴν μορφή τῆς ἀμεσης σωματικῆς βίας στὴν Σπάρτη οὐδέποτε ἐγιναν.

Οἱ κάτοικοι λοιπὸν τῆς περιοχῆς, ἔθνικοι καὶ χριστιανοί, ζοῦσαν ἀρμονικὰ, παρ' ὅλο ποὺ οἱ χριστιανοὶ εἶχαν πολὺ περισσότερα προνόμια ἔναντι τῶν ἐθνικῶν συμπατριωτῶν τους, ἀφοῦ μποροῦσαν πολὺ πιὸ εὐκόλα νὰ πάρουν δάνεια καὶ νὰ ἔχουν δημόσια ἀξιώματα. Τὰ

Ἕνας ἀδβᾶς ἐκθεμελιωτῆς τῆς Σπάρτης

Ὅταν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἀναγέννηση ἀνεκάλυπτε πρὶν ἀπὸ πέντε περίπου αἰῶνες τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ ἄρχιζε σταδιακὰ νὰ νύοθετῇ τὶς ἀξίες τῆς Ἑλληνικότητος, οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ μεσαιωνικοῦ δογματισμοῦ δὲν ἔμειναν ἀπαθεῖς. Γι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς περηγητές, ποὺ ἔφθαναν στὴν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα, δὲν ἤθελαν οὔτε νὰ θαυμάσουν οὔτε νὰ ἀποκομίσουν γνώσεις ἀπὸ τὸ παρελθόν της, ἀλλὰ ἐπεδίωκαν τὴν καταστροφὴ τοῦ ὀτιδήποτε παρέπεμπε σ' αὐτό. Παραμένει μέχρι σήμερα σχεδὸν ἄγνωστο αὐτὸ τὸ νέο κύμα καταστροφικῆς μανίας κατὰ τῶν ἀρχαίων μνημείων, ποὺ κυριολεκτικὰ σάρωσε τὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο καὶ ὀλοκλήρωσε τὴν καταστροφὴ, ποὺ ἀπὸ τὰ πρῶτα Βυζαντινὰ χρόνια εἶχε ξεκινήσει.

Οἱ φανατικοὶ ὄψιμοι ὑπερασπιστὲς τῆς Θεοκρατίας ἤλθαν στὴν ἐπιφάνεια μέσα ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψη τῆς μισελληνικῆς δράσης τοῦ Γάλλου καλογέρου «ἀδβᾶ» Michel Fourmont (1690 - 1746): Ἀπεσταλμένος καὶ χρηματοδοτούμε-

προνόμια αυτά με το πέρασμα των αιώνων έφεραν σε δεινή θέση τους έθνικούς, πού, για να άντεπεξέλθουν στην οικονομική πίεση, έπεφταν εύκολα θύματα των ρασοφόρων, πού τους έταζαν «λαγούς με πετραχήλια». Βλέποντας ή Βυζαντινή διοίκηση, ότι ή οικονομική άνεχεια ήταν ό καλύτερος τρόπος για τόν εκχριστιανισμό των έθνικών, απέφασισαν να έπιταχύνουν τήν διαδικασία, πού μέχρι τότε καρκινοδοτούσε. (Είχαν περάσει κοντά χίλια χρόνια και μόλις τό σαράντα τοίς εκατό του πληθυσμού είχαν γίνει χριστιανοί).

Έτσι κάπου στά τέλη του ένάτου αιώνα μαζί με τήν άνεχεια «είσήχθησαν» και οι πρώτοι έδραίοι τοκογλύφοι. Μέχρι τότε, αν και δέν μπορεί να ίσχυρισθώ κανείς, ότι οι κάτοικοι ζούσαν σύμφωνα με τίς έπιταγές του μεγάλου τους προγόνου Λυκούργου, θυμούνταν άμυδρά έστω τό ότι «τόσο ό μεγάλος πλούτος όσον και ή μεγάλη φτώχεια διαφθείρουν τόν άνθρωπο». Έτσι οι Σπαρτιάτες χριστιανοί σπάνια εκμεταλλεύθηκαν τους έθνικούς συμπολίτες τους, πράγμα πού έγινε, όταν αυτοί έπесαν στά χέρια των έδραίων τοκογλύφων, με αποτέλεσμα τεράστιες εκτάσεις γής να περάσουν στά χέρια τους. Μεγάλες επίσης εκτάσεις γής είχαν περάσει στά χέρια του κλήρου υπό μορφή μετοχών από μεταθανάτιες δωρεές χριστιανών, με αποτέλεσμα μεγάλες μάξες του λαού, χριστιανοί - έθνικοί, να δρεθούν κολλήγοι στά κτήματα, πού κάποτε άνήκαν στίς οικογένειές τους. Και σάν να μην έφθαναν όλα αυτά, ένας φοβερός λοιμός, πού ξεκίνησε από τήν Καλαβρία, άφάνιζε χιλιάδες λαού.

Έδώ συναντιώνται οι δρόμοι του Άντίοχου και του Νίκωνα του «Μετανοείτε». Βρισκόμαστε στο 970 μ.Χ. Ό Νικηφόρος Φωκάς μόλις έχει διώξει τους Άραβες από τήν Κρήτη, και τό Βυζαντινό ναυτικό είναι πανίσχυρο με τή χρήση του ύγρου πυρός.

Η δράση του Νίκωνος είναι γνωστή. Μετά από τό ξεκαθάρισμα τής Κρήτης από τους Άραβες και έχοντας τήν άπεριορίστη συμπαράσταση του Βυζαντίου κατέβηκε στην Κρήτη, όπου «έπανάφερε» στον σωστό δρόμο τους Κρητικούς, οι όποιοι έχοντας άηδιάσει από τίς εικονομαχικές - εικονολατρικές διαμάχες είχαν εκμουςουλμανισθώ ή είχαν γυρίσει στην παλιά έλληνική θρησκεία. Μετά τήν έπιτυχία του στην Κρήτη οι βυζαντινές άρχές θεώρησαν, ότι θά μπορούσε να δάλλη στο «δρόμο του θεού» και τους άλλους άνυπότακτους, πού παρ' όλες τίς προσπάθειές τους εξακολουθούσαν να άντιστέκωνται: τους Σπαρτιάτες. Έτσι κά-

νος από τόν βασιλιά τής Γαλλίας Λουδοβίκο ΙΕ' διήλθε από τήν Άθήνα, τά Μέγαρα, τήν Σαλαμίνα και τήν Πελοπόννησο έντοπίζοντας και καταστρέφοντας 1.500 άρχαίες έπιγραφές, εκ των όποιών οι 300 άνήκαν στην άρχαία Σπάρτη. Και αυτό ήταν τό λιγότερο: Τουτός ό φανατικός έχθρός του Έλληνισμού γκρέμισε εκ θεμελίων μνημεία, πού είχαν άρχικά γλυτώσει από τό μένος των Βυζαντινών μοναχών, των πόλεων τής Σπάρτης, τής Τροιζήνας, τής Μαντινείας και άλλων.

Τό ήμερολόγιο αυτού του παρανοϊκού άδβδά σώζεται σήμερα στη Βιβλιοθήκη των Παρισίων καθώς και έπιστολές του προς τόν κόμη Maureras. Ίδου μερικά άποσπάσματα των γραφών του, πού άποκαλύπτουν τό «θεάρεστο» έργο του: «Έπί 30 ήμέρες άσταμάτητης δουλειάς με τους 60 ντόπιους εργάτες συνεχίζω να εκθεμελιώνω τήν άρχαία Σπάρτη. Μου ύπολείπονται άκόμη 4 μνημεία... Δέν ξεύρετε πόση χαρά μου δίνει έτούτη ή δουλειά... Η Μαντινεία, ή Στυμφαλία, ή Τεγέα και ιδιαίτερα ή Νεμέα και ή Όλυμπία αξίζουν τήν εκθεμελίωση από τά βάθη... Η Σπάρτη είναι ή πέμπτη πόλη, πού κατέστρε-

που γύρω στο 970 τὸν βρῖσκομε νὰ τρέχει μεταξύ Σπάρτης καὶ Μάνης προσπαθώντας νὰ καταφέρει μὲ τὴν πειθῶ, ὅ,τι ἡ πείνα καὶ ἡ δυστυχία δὲν εἶχαν καταφέρει.

Γιὰ τὸν Ἀντίοχο δὲν γνωρίζομε πολλά. Ὅ,τι ὑπάρχει ὀφείλεται σὲ ἐκκλησιαστικές πηγές, οἱ ὁποῖες τὸν παρουσιάζουν σὰν ἄνδρα «ἀλαζόνα, αὐθαίρετο, ἰταμό, βίαιο, πλεονέκτη καὶ ἀδικο». (Μόνο κίναϊδο δὲν τὸν εἶπαν). Ἦταν ὅμως ὅλα ὅσα τοῦ καταμαρτυροῦν ἀληθινά; Κι ἂν ὄχι, γιατί τόσο μένος ἐναντίον του; Διαβάζοντας κανεὶς προσεκτικά τὰ κείμενα μπορεῖ νὰ βγάλῃ τελείως διαφορετικά συμπεράσματα: Πρέπει νὰ ἦταν γόνος μιᾶς ἐκ τῶν τελευταίων γνησίων Σπαρτιατικῶν οἰκογενειῶν, ἡ ὁποία ἴσως εἶχε ἀσπαθῇ τὸν χριστιανισμό, προκειμένου νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν χρεωκοπία. Ἐφερε τὸν τίτλο τοῦ «δούκα», ὁ ὁποῖος ἦταν δημόσιο ἄξιωμα. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ ὑπόλοιπο μέρος τοῦ τίτλου του, «*φύλαξ ἐθνικῶν γαιῶν*», πρέπει νὰ ἔχη τὸ ἀνάλογο τοῦ στὰ σημερινὰ δεδομένα σὲ κάτι μεταξύ δασάρχου - ὑπεύθυνου πολεοδομίας μὲ ἀρμοδιότητες νομάρχου. Θέσῃ ὅχι εὐκαταφρόνητη στὴν ἱεραρχία τῶν «θεμάτων» τοῦ Βυζαντίου. Γιὰ τὴν λοιπὴ οἰκογενειακὴ του κατάστασι (ἐγγαμὸς - ἄγαμος) δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα καὶ τὸ ὅτι διασώθηκε τὸ ὄνομά του ὀφείλεται στὸ γεγονός, ὅτι ἀνοίξε διαμάχῃ μὲ τὴν μονὴ τοῦ οὐοῦ Νίκωνος, ἡ ὁποία εἶχε δύο μετόχια, ἓνα στὸ Παρόρι καὶ ἓνα στὸ Σκλαδοχώρι.

Ὁ Ἀντίοχος παρετήρησε, ὅτι οἱ «*ἐθνικὲς γαῖες*», οἱ κρατικὲς ἐκτάσεις δηλαδή, ἦσαν ὅμορες μὲ τὰ μετόχια τῆς μονῆς τοῦ Νίκωνος καὶ τῶν ὁποίων τὰ ἐδάφη ἦσαν γόνιμα. Πολλοὶ ἴσως νὰ μὴν γνωρίζουν, ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἐθνικὰ κτηματολόγια, πού ὑπῆρξαν ποτὲ στὸν κόσμος, ἦτο στὴν διάθεσι τῶν βυζαντινῶν ἀρχῶν. Ἐτσι κάθε πιθανὴ καταπάτησι γινόταν ἀμέσως ἀντιληπτή. Σὰν καλὸς δημόσιος ἄνδρας ὁ Ἀντίοχος παρετήρησε, ὅτι τὰ περισσότερα θύματα ἀπὸ τὸ λοιμό, πού μάλιστα τὴν περιοχὴ, τὰ εἶχαν οἱ φτωχοὶ συμπολίτες του, καὶ ἀπέδωσε (καὶ μάλιστα σωστά) τὸ γεγονός αὐτὸ στὴν ἔλλειψι ἀντίστασις τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν πεινασμένων ἀκτημόνων. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ κἀνῃ ἓνα εἶδος ἀναγκαστικοῦ ἀναδασμοῦ τῶν περιοχῶν, ὅπου οἱ ἐθνικὲς γαῖες συνόρευαν εἴτε μὲ κτήματα ἐβραίων εἴτε μὲ μοναστηριακὴ περιουσία, μὲ σκοπὸ, δίνοντας λίγο ἔδαφος κρατικὸ καὶ λίγο ἀπὸ τὸ καταπατημένο ἐβραϊκὸ - ἐκκλησιαστικὸ, νὰ δημιουργήσῃ νέες καλλιεργήσιμες γαῖες καὶ νὰ τὶς μοιράσῃ

ψα. Ἀπασχολοῦμαι τώρα μὲ τὸ ξεθεμελίωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνα. Ἐχὼ στὸ πρόγραμμα νὰ ἐξαφανίσω καὶ ἄλλους ἀρχαίους τόπους στὴν Ἑλλάδα, ἂν μὲ ἀφήσουν».

Ἐπίσης σὲ ἄλλο σημεῖο ἀναφέρει: «Ἐκανα πολλὰς πορεῖες ἀναζήτησις ἀρχαιοτήτων αὐτῆς τῆς χώρας καὶ ἔχω ὥς τώρα καταστρέφει ἀρκετές. Ἀναμένω χρήματα καὶ ἐντολὰς νὰ προχωρήσω στὴν Τύρινθα, ἐπίσης τὴ μισὴ ἀκρόπολι τοῦ Ἀργεῶς, τὴ Φλιασίαν, τὴ Φενεὸ καὶ τὴ Μάνη. Ἐξὶ ἐβδομάδες μοῦ πῆρε ἡ ἰσοπέδωσις τῆς Σπάρτης γκρεμίζοντας τὰ βαρὶὰ τείχη καὶ τοὺς ναοὺς τῆς, μὴ ἀφήνοντας πέτρα ἐπάνω στὴν πέτρα, γιὰ νὰ κάνω τὴν τοποθεσίαν τῆς ἄγνωστη σὲ μέλλον»...

Ἀπὸ τὰ παραπάνω φαίνεται, ὅτι ὁ φανατικὸς αὐτὸς καταστροφὴς ἦταν ὁ ἐκτελεστής μιᾶς συνωμοσίας, πού ἔδρευε στὸ γαλλικὸ Παλάτι μὲ τὴν ἄμεση ἐμπλοκὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Εὐτυχῶς γιὰ τὴν ἀρχαία Ὀλυμπία, καθὼς ὁ καλόγηρος κατευθυνόταν σ' αὐτήν, ἀνεκλήθη στὸ Παρίσι μὲ τὸ πρόσχημα τῆς

στοιους ἀκτῆμονες ἀνεξαίρετως θρησκευματος συμπατριῶτες του.

Τὰ πράγματα, ὅσον μὲν ἀφορᾷ στοὺς ἐδραίους, δὲν ἐξελίχθησαν, ὅπως τὰ περίμενε, γιατί ἡ ἐδραϊκή παροιμία καὶ χρῆμα διέθετε καὶ ἀνθρώπους δικούς της εἶχε σὲ θέσεις - κλειδιά, ὥστε νὰ ἐξουδετερώσῃ ἐγκαιρὰ τὶς ἐνέργειες τοῦ Ἀντίοχου. Μὲ τὰ μετόχια τῆς μονῆς Νίκωνος ὁμως τὰ πράγματα ἐξελίχθησαν διαφορετικά. Διέταξε λοιπὸν ὁ Ἀντίοχος τὴν περίφραξη τῶν καταπατημένων γαιῶν καί, γιὰ νὰ περιφρουρήσῃ καλύτερα τὴν καταπάτηση, ἔστησε ἐπὶ τοῦ σκηνῆς του παραμένοντας ἐκεῖ νυχθημερόν, προστατεύοντας καὶ ἐπιβλέποντας τοὺς ἀκτῆμονες, ποὺ εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆ.

Οἱ καλόγηροι τῆς μονῆς ἀντέδρασαν καί, ἀφοῦ παρουσίασαν πρῶτα στὸν Ἀντίοχο τὴν διαθήκη τοῦ Νίκωνος, μὲ τὴν ὁποία ὁ ὁσιος κληροδοτοῦσε τὰ ἐδάφη στὴν μονή, στὴν συνέχεια ἀρχισαν νὰ τὸν ἀπειλοῦν, κατηγορώντας τον σὰν «κρυπτοεθνικό». Ὁ Ἀντίοχος μάταια τοὺς θύμιζε τὸ χριστιανικὸ ρητὸ «ὁ ἔχων δύο χιτῶνας»... Μάταια τοὺς θύμιζε τὶς ἐκατόμβες τοῦ λοιμοῦ. Τοῦ ἀπαντοῦσαν περισπούδαστα, ὅτι: «ὁ λοιμὸς ἦταν σταλμένος ἀπὸ τὸν Κύριο, γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν κόσμον γιὰ τὶς ἁμαρτίες του». Λόγω τοῦ ὅτι εἶχαν ἀρχίσει νὰ διαπληκτίζωνται μὲ τοὺς φρουροὺς καὶ προκειμένου νὰ προλάβῃ τὰ χειρότερα, κατέφυγε σὲ ἓνα στρατήγημα, ποὺ στὴν ἀρχὴ τοῦλάχιστον «πάγωσε» τοὺς καλογήρους: Μετέφερε ἀπὸ τὴν Σπάρτη καὶ ἐγκατέστησε στὰ ὄρια τῶν καταπατημένων γαιῶν μερικοὺς οἰκοὺς ἀνοχῆς, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ καλόγηροι νὰ ἀποφεύγουν νὰ πλησιάσουν ἐκεῖ.

Ἡ δολοφονία τοῦ Ἀντίοχου ἀπὸ τὸν ὁσιον

Γιὰ κάποιο διάστημα τὰ πράγματα ἡρέμησαν. Ὅμως σύντομα οἱ καλόγηροι πέρασαν στὴν ἀντεπίθεση στέλνοντας μήνυμα στὸν Νίκωνα, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στὴν Μάνη, ἐξιστορώντας του τὰ καθεκαστα. Ὁ Νίκων ἔγινε ἔξω φρενῶν καὶ παρατώντας τὸ θεάρεστο ἔργο τοῦ προσηλυτισμοῦ πῆρε τὸν δρόμο γιὰ τὴν Σπάρτη. Ἔτσι ἓνα βράδυ καὶ ἐνῶ ὁ Ἀντίοχος κοιμόταν στὴν σκηνὴ του, τὸν ἐπισκέφθηκε ὁ Νίκων καί, ἀφοῦ τὸν ἀπείλησε διὰ «φοβερῶν ἀπειλῶν», τοῦ εἶπε νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ κτήματα, ποὺ εἶχε καταπατήσῃ. Φαίνεται, ὅτι ὁ Ἀντίοχος τοῦ ἀπήντησε καταλλήλως, γιατί ὁ ὁσιος ἐκμανεῖς «κατάφερε κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν πλευρικὴν χώ-

ἐλλειψης χρημάτων... Ἀρκετὰ χρόνια ἀργότερα ὁ Ἀγγλος περιηγητὴς Dodwell παρητήρησε, ὅτι στὴν Πελοπόννησο οἱ χωρικοὶ ἦταν καχύποπτοι ἀπέναντί του καί, ἀπ' ὅπου διερχόταν, οἱ κάτοικοι ἔσπενδαν νὰ ἀναποδογυρίσουν τὶς ἐλάχιστες ἐνεπίγραφες πλάκες, γιὰ νὰ τὶς προστατέψουν, ὅπως ἔλεγαν, ἀπὸ κάποιον ἄλλον «σχιζοφρενὴ ἀδβᾶ».

Τὸ ἀποκαλυπτικὸ αὐτὸ συμβάν (ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἦταν τὸ μόνο) ἐξηγεῖ, τὸ πῶς ὁλόκληρη ἡ Νότια Ἑλλάδα καὶ πόλεις, ὅπως ἡ ἱστορικὴ Σπάρτη, ἔχασαν παντελῶς τὴν ἱστορικὴ τους φυσιογνωμία, ἡ ὁποία, ἂν ὑπῆρχε, θὰ ἐπιβεβαιώνε τὸ λαμπρὸ παρελθόν τους.

[Οἱ πληροφορίες γιὰ τὸ καταστρεπτικὸ ἔργο τοῦ Γάλλου ἀδβᾶ, ποὺ ἐκτελέσθηκε περὶ τὸ ἔτος 1729, ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Ἰκαριακά» (Δεκέμβριος 1993), τὸ ὁποῖο εἶχε τὴν εὐγενὴ καλοσύνη νὰ μᾶς διαβιβάσῃ ὁ κ. Στέφανος Μανώλης].

Παν. Α. Κουβαλάκης

ραν δια τῆς στανροφόρου ράβδου ἐν θανατηφόρον κτύπημα». Ὁ Ἀντίοχος πέθανε, ἐνῶ μεταφερόταν στήν Σπάρτη «ὑπὸ τὸ κράτος ἰσχυροτάτων καὶ δριμυτάτων πόνων».

Φαίνεται, οἱ φρουροὶ τοῦ Ἀντίοχου, ποὺ ἦσαν παρόντες στήν σκηνή, κατηγοροῦσαν εὐθέως τὸν Νίκωνα, ὁ ὁποῖος ἀπέδωσε τὸν θάνατο τοῦ Ἀντίοχου σὲ «θεϊκὴ ὀργή». Εἶπε μάλιστα, πὼς τὴν ἐπομένη νύχτα ὁ Θεὸς θὰ ἔρριχνε φωτιά ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, γιὰ νὰ κάψῃ τὸ πτώμα τοῦ ἀσεβοῦς. Γιατί «ὁ Θεὸς» διάλεξε ὡς ὥρα τιμωρίας τὴν νύκτα καὶ μάλιστα τὴν ἐπομένη; Ὁ λόγος εἶναι φανερός: ἔπρεπε νὰ στηθῇ τὸ σκηνικόν, νὰ προλάβουν νὰ μαζευθοῦν ὅλοι οἱ κάτοικοι, καὶ ἐξ ἄλλου τὴν νύκτα οἱ φλόγες εἶναι πιὸ συναρπαστικές. Ἔτσι τὸ ἐπόμενο δρᾶν καὶ ἐνῶ τὸ πτώμα τοῦ Ἀντίοχου εἶχε τοποθετηθῇ στὸ μέσο τῆς πλατείας, «ἐπυρπολήθη ὑπὸ πυρὸς καταπεμφθέντος ἀοράτως!» Φρίκη καὶ δέος κατέλαβαν τὸν λαόν, ὅταν εἶδε τὸ πτώμα τοῦ Ἀντίοχου νὰ παίρνῃ φωτιὰ καὶ νὰ καίγεται ἀπὸ μόνο του. Φυσικὰ ὁ λαὸς δὲν μπορούσε νὰ γνωρίζῃ τίς μεθόδους, ποὺ γινώριζε καλὰ (καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ γνωρίζῃ) ὁ κληρὸς. Ὅπως καὶ νάχη τὸ πρᾶγμα, εἶχε κηδεῖα ἀντάξια σὲ Σπαρτιάτη εὐπατρίδη: πᾶν σὲ νεκρικὴ πυρά.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀντίοχου τὰ πράγματα δὲν πῆγαν, ὅπως περίμενε ὁ Νίκων. Μπορεῖ νὰ γλύτωσε ἀπὸ τὴν κατηγορία φορτώνοντάς τιν ἐπὶ τὸν θεόν, δὲν γλύτωσε ὅμως ἀπὸ τὸ αἴτιον, ποὺ τὴν προκάλεσε. Ὁ λαός, χριστιανοί - ἔθνη, ἀπαιτοῦσε ἐφαρμογὴ τῶν μεταρρυθμίσεων, ποὺ εἶχε ἀρχίσει ὁ Ἀντίοχος. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Νίκων δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ δώσῃ τίποτα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, φρόντισε τεχνήντως νὰ ρίξῃ τὰ αἴτια τοῦ λοιμοῦ στοὺς ἑβραίους. Βέβαια ἐπὶ τὸν διωγμόν, ποὺ ἀκολούθησε καὶ ποὺ θεωρεῖται ὁ πιὸ ὀργανωμένος καὶ ὁ σοβαρώτερος στὰ χρόνια τοῦ Βυζαντίου, εἶχαν βάλει καὶ οἱ ἴδιοι τὸ χέρι τοὺς καταληστεύοντας τὸν κόσμον, κάνοντάς τιν ἐπὶ νὰ τοὺς μισῇ θανάσιμα. Κατεδιώχθησαν λοιπὸν οἱ ἑβραῖοι μέχρι τίς ἀπώτατες κορυφὰς τοῦ Ταῦγέτου, ὅπου δρῆκαν οἰκτρὸ θάνατο πέφτοντας στὰ χέρια τῶν ἀγρίων σλαβικῶν φυλῶν Ἐξεριτῶν καὶ Μηλιγγῶν. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι πέρασαν στήν Μάνη δὲν εἶχαν καλύτερη τύχη. Γινώριζω στήν Μάνη πολλὰ ξεροπήγαδα, ποὺ ἔχουν τὴν προσωινίαν «Τοῦ Ὀδριοῦ» καὶ θεωροῦνται μαγαρισμένα λόγῳ τῶν ἑβραίων, ποὺ εἶχαν ριχθῇ μέσα.

Εἶναι νὰ ἀπορῇ κανεὶς μὲ τὸ μῖσος, ποὺ κατάφερε νὰ ἐμπνεύσῃ ὁ Νίκων σὲ ἕνα φύσει φιλόξενο λαόν, ὅπως εἶναι οἱ Μανιάτες, στὰ ἐδάφη τοῦ ὁποῖου πάντα εὗρισκαν καταφύγιον οἱ κάθε λογῆς κατατρεγμένοι. Πάντως, ὅπως καὶ νάχη τὸ πρᾶγμα, ὁ Νίκων καθάρισε μιὰ γιὰ πάντα μὲ τίς προσπάθειες ἐποικισμοῦ τῆς Λακωνικῆς ἀπὸ τοὺς ἑβραίους, ἀφοῦ ὅσες προσπάθειες κι ἂν ἔκαναν στὸ μέλλον, ἀπέτυχαν. Βέβαια ἡ ἱστορία στάθηκε σκληρὴ μὲ τὸν Ἀντίοχον, ἀφοῦ πέρασε σ' αὐτὴν μὲ τοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν χριστιανῶν, ἐνῶ ὁ Νίκων ἐγινε ὅσιος καὶ ἡ Λακωνία εἶναι γεμάτη ἀπὸ ναοὺς του. Ἀλλὰ ἡ ἱστορία γράφεται πάντοτε ἀπὸ τοὺς νικητὲς.

Τὸ ἄσχημον εἶναι, ὅτι τόσο ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς μετέτρεψε ἕναν φιλόθεον λαόν σὲ θεοφοβούμενον, ὅσο καὶ τὸ βυζαντινὸν κράτος μετέτρεψε ἕναν ἐλευθερόφρονα λαόν σὲ λαόν κολλήγων, πρᾶγμα ποὺ τὸ κράτος μόνο (ὄχι ἡ ἐκκλησία) ἀργότερα τὸ πλήρωσε πολὺ ἀκριβὰ. Τὸ σίγουρον πάντως εἶναι ἕνα: Ποτὲ δὲν κατάφερε ὁ χριστιανισμὸς νὰ ἐπικρατήσῃ πλήρως στήν Μάνη, ἀφοῦ μέχρι τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἀναφέρονται περιπτώσεις, ὅπου ὁ Ὀλύμπιος Δίας ἀξιωθῆκε μὲ τὴν τιμὴ τῶν θυσιῶν.

... Καὶ ἀπὸ ὅ,τι δύναμαι νὰ γνωρίζω, ἀξιῶνεται καὶ σήμερα.

Πηγές - δοθήματα:

Δ. Παναγοπούλου, «Διαθήκη οἰοῦν Νίκωνος».

Π. Δούκας, «Ἡ Σπάρτη διὰ μέσων τῶν αἰώνων».

Δ. Μπέξης, «Μάνη καὶ Μανιάτες».

Α. Κουσιλιέρης, «Ἱστορία τῆς Μάνης».

Η. Χαϊδεμένος, «Ἡ ἀγνωστὴ Μάνη».

ΚΟΣΜΑΣ ΣΚΑΒΑΝΤΖΟΣ

‘Ο ἀρχαιοελληνικός ρυθμός τοῦ Ζεῖμπέκικου

Ἀφορμή διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἐρεῦνης αὐτῆς, ἡ ὁποία θὰ κλείσῃ τὸ ἐπίμετρον τῆς σπουδῆς μου γιὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς χοροὺς, ἐστάθη δι’ ἐμέ ἡ τεραστία σύγχυσις, ποὺ ὑπάρχει σ’ ἓνα σημαντικό στοιχεῖο τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας: τὸν Ζεῖμπέκικον χορό. Δὲν κρύβω, ὅτι ἐνοχλοῦμαι ἀφάνταστα ἀκούων Ἑλληνες, ἐπωνύμους καὶ ἀνωνύμους ἀκόμη καὶ χοροδιδασκάλους, νὰ ἀποκαλοῦν «τούρκικον» τὸν Ζεῖμπέκικον. Ἐνοχλεῖ ἐπίσης τὸ ὅτι ἐμεῖς οἱ ΝεοἝλληνες δὲν γνωρίζουμε κἂν νὰ «μετράμε» ὀρθῶς τὸν ρυθμὸν αὐτόν, ὅταν χορεύουμε, νομίζοντες, ὅτι ἀρκοῦν οἱ «αὐτοσχεδιασμοί». Οἱ «αὐτοσχεδιασμοί» αὐτοὶ ἔχουν πάρει γενικῶς ἐπικίνδυνον διάστασιν στὶς ἡμέρες μας. Ἀποτελοῦν κάλυμμα κάθε ἀγνοίας μας καὶ δυστυχῶς ἰσχύουν καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα πράγματα πολὺ σοβαρότερα τῶν χορῶν...

Τουρκικὸς λοιπὸν ὁ Ζεῖμπέκικος ἢ ὄχι; Καὶ πόσο παλαιὸς σὰν ρυθμός; Τὸ θέμα πρέπει νὰ διερευνηθῇ ποικιλοτρόπως. Πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τὸν ρυθμὸ τοῦ χοροῦ, τὸ ὄνομα Ζεῖμπέκικον, ποῖοι τὸν ἐφηῦρον, γιατί καὶ πότε. Ἐπειδὴ εἰς τὸ θέμα ἐμπλέκεται καὶ ἡ ἱστορία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (νῦν Τουρκία), τὸ ζήτημα καθίσταται φορτισμένο ἀπὸ μόνο του. Ἐνῶ τὰ στοιχεῖα εἶναι λιγοστά, εὐτυχῶς ὅμως εἶναι ὑπαρκτά.

Κατ’ ἀρχὰς πρέπει νὰ παρατηρήσωμε, ὅτι τὸ μόνο γνωστὸν γιὰ τὸν χορὸν αὐτὸν εἶναι, ὅτι πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τοὺς Ζεῖμπέκηδες. Γνωρίζουμε ἐπίσης, ὅτι μέτρον τοῦ χοροῦ εἶναι τὰ 9/8. Ὅμως, ὡς θὰ ἀποδειχθῇ κατωτέρω, αὐτὸ εἶναι λάθος. Ὅταν οἱ Τούρκοι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν ἱστορίαν τὸν 13ον αἰῶνα μ.Χ., κατέλαβον βιαίως ἐδάφη ἔχοντα μακραίωνον ἱστορίαν καὶ δικές τους παραδόσεις, ἤθη, ἔθιμα καὶ τοπωνύμια. Πόντος, Καππαδοκία, Φρυγία, Μυσία, Λυδία, Καρία, Λυκία, Πισιδία, Παφλαγονία, Παμφιλία, Αἰολίς, Ἰωνία κ.ἄ. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐδάφη ἔγιναν τουρκικὰ ἤδη ἀπὸ τὸν 11ον αἰῶνα ἐπὶ Κομνηνῶν. Τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εἰδικῶς κατεπάτησαν πρῶτοι οἱ Σελτζούκοι Τούρκοι. Οἱ Τούρκοι ἦσαν τότε νομαδικὸς λαός, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε κἂν ὑποτυπώδη κοινωνικὴ ζωὴ.

Φθάνοντες λοιπὸν εἰς τὰ μέρη αὐτὰ οἱ Τούρκοι εὗρον πολιτισμούς, λαοὺς καὶ ὀνόματα ἢ τοπωνύμια, τὰ ὁποῖα μετέφερον εἰς τὴν γλῶσσαν των, ἄλλα ἀτόφως, ἄλλα κατὰ παραφθοράν.

Ἡ φυλὴ Ζεῖμπέκοι ἢ Ζεῖμπέκηδες ὑπῆρχε πολὺ πρὶν τὴν ἐμφάνισιν τῶν Τούρκων. Λογικὸν λοιπὸν νὰ πιστεύωμε, ὅτι ἡ λέξις Ζεῖμπέκ(η)δες εἶναι «τουρκικόν» ὄνομα κατὰ παραφθοράν κάποιου ἄλλου ἀρχαιοτέρου ὀνόματος (φρυγικοῦ ἢ ἑλληνικοῦ), τοῦ ὁποῖου, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ προφέρουν καλῶς, ἥλλαξαν μερικὰ του γράμματα. Μελετῶντας κάποιος γεωγραφία τῆς Μ. Ἀσίας θὰ βρῇ ἑκατοντάδες ὀνόματα καὶ τοπωνύμια, πού, ἐνῶ θεωροῦνται σήμερον «τουρκικές» λέξεις, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ παλαιότερες λυδικές, φρυγικές ἢ ἑλληνικές ὀνομασίες κατὰ παραφθοράν. Τέτοιες παρεφθαρμένες λέξεις ἴσως νὰ ὑπάρχουν χιλιάδες. Ἐδῶ θὰ ἀρκεσθῶ σὲ μερικὰ παραδείγματα: Προῦσα = Μπούρσα, Ἀργαῖον Ὅρος = Ἐρτζιᾶς δάγ, Ὅρος Πηῶν (μὲ ὄρυχεῖα μαρμάρου) = Μερμερέ - δάγ, Ὅρος τῶν Νυμφῶν ἢ Νυμφαῖον = Νυφ δάγ, Ὅρος Σίπυλος = Μανίσα - δάγ, Σαγγάριος (ποταμός) = Σακάρια - τσάι, Παρθένιος (ποταμός) = Μπαρτίν - τσάι, Θερμῶδων (ποταμός) = Τέρμε - τσάι, Ὀφίς (ποταμός) = Ὀφ - σοῦ, Μέγας Μαϊάνδρος = Μπουγιούκ Μεντερέ, Ἰκόνιον = Κόνια καὶ ἑκατοντάδες ἄλλα. Παραφθορὰ λέξεως εἶναι γενικῶς ἡ φθορὰ αὐτῆς ὡς πρὸς τὰ γράμματα, πού τὴν ἀποτελοῦν (ἀλλοιώσεις, ἀντιμεταθέσεις, ἀντικαταστάσεις, παραλείψεις γραμμάτων).

Οἱ Ζεῖμπέκοι λοιπὸν κατῴκουν ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων, ὡς οἱ ἱστορικοὶ δέχονται, εἰς τὰς περιοχὰς πλησίον τῆς Προῦσης (ἀρχαία Μυσία - Φρυγία) καὶ πέριξ τῶν Τράλλων (ἀρχαία Λυδία). Ἐκεῖ κατῴκουν καὶ ἄλλοι πολλοὶ λαοὶ ἀναφερόμενοι τόσον ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (βιβλία ιβ', ιγ', ιδ' τῶν Γεωγραφικῶν). Ὑπῆρχον Λυδοί, Κᾶρες, Φρύγες, Θρᾶκες καὶ φυσικὰ Ἕλληνες. Ὁ Στράβων (βιβλίον ιδ' 46) λέγει, ὅτι τὴν πόλιν Νύ-

σα (Λυδίας) πλησίον τῶν Τράλλεων τὴν ἵδρυσαν Λακεδαιμόνιοι. Οἱ ἱστορικοί, ὡς εἶπα, οἱ γεωγράφοι ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Τοῦρκοι (Χαμδὴ Βέης) παραδέχονται, ὅτι οἱ Ζεῖμπέκηδες εἶναι ἀπόγονοι ἀρχαίων θρακικῶν φυλῶν (βλ. Βιτάλ Κινέ, «Γεωγραφία Ἀσιατικῆς Τουρκίας»). Ὁ Στράβων εἶναι πρὶ σαφές: «Κτίσμα δὲ φασὶν εἶναι τὰς Τράλλεις Ἀργείων καὶ τινῶν Θρακῶν Τραλλείων ὑφ' ὧν τὸννομα» (ιδ' 42). Ἀργεῖοι δηλ. καὶ Θραῖκες ἔπαιον ἵδρυσαν τὰς Τράλλεις.

Εἶδαμε ὁμῶς, ὅτι οἱ Ζεῖμπέκηδες κατ'ὅκριν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Τράλλεων. Ἄρα ἔχομεν μίαν ἀκόμη ἔνδειξιν, ὅτι οἱ Ζεῖμπέκηδες ἔχουν θρακικὴν καταγωγὴν, ὅπως θρακικὴν καταγωγὴν ἔχουν καὶ οἱ Φρύγες (Προύσα) (Ἡρόδοτος, Ζ' 73). ἔχομεν λοιπὸν τὴν πρώτη μας ἔνδειξιν, ὅτι ὁ Ζεῖμπέκης χορὸς δὲν εἶναι τουρκικὸς, ἀλλὰ ἔχει ἀρχαία θρακικὴ προέλευσιν. Θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ θέμα στὸ τέλος, ὅταν θὰ ἀποπειραθῶ ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως «Ζεῖμπέκοι».

Ἄς ἐξετάσωμε τώρα τὸν ρυθμὸν τοῦ Ζεῖμπέκικο χοροῦ. Ἐδῶ ἔχομεν ἀπτὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐλληνικότητός του. Ὁ ρυθμὸς λοιπὸν τοῦ Ζεῖμπέκικο εἶναι τὸ 9/8. Αὐτὸ λέγουσιν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς, Ἕλληνες καὶ ξένοι. Ὅμως θὰ παρακαλέσω τὸν ἀναγνώστη νὰ κάνη ἓνα πείραμα ἀκουστικό. Νὰ βάλῃ στὸ κασετόφωνο δύο ἔργα: 1ον τὸν «Χορὸ τῆς Εὐδοξίας» (Ζεῖμπέκικο μὲ ὄργανα) 2ον ἓνα οἰοδῆποτε ἔργον κλασσικῆς μουσικῆς σὲ 9/8, ὅπως π.χ. τοῦ Μπερλιόζ τὸ «Ρέκνιεμ» (6ο μέρος) ἢ τὴν «11η Σονάτα» τοῦ Μπετόβεν γιὰ πιάνο (op. 22). Δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κάποιος εἰδικός, γιὰ νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἀκούει δύο τελείως διαφορετικοὺς ρυθμούς. Σύμφωνα μὲ τὴν δυτικὴ μουσικὴ τὰ 9/8 εἶναι σύνθετον τριμερὲς μέτρον, πού τὸ μετράμε, ὅπως τὰ 3/4 (ἓνα, δύο, τρία + ἓνα, δύο, τρία + ἓνα, δύο, τρία ἢ τονίζουμε τὸ ἓνα, τὸ τέσσερα καὶ τὸ ἑπτὰ, δηλαδὴ ἓνα, δύο, τρία + ἓνα, δύο, τρία + ἓνα, δύο, τρία).

Ὅμως αὐτὸς ὁ «δυτικὸς τρόπος» μετρήσεως δὲν ἰσχύει γιὰ τὸν Ζεῖμπέκικο. Ὅσοι γνωρίζουν νὰ χορεύουν «μετρημένα» τὸν χορὸ αὐτὸν θὰ γνωρίζουν ἐπίσης, ὅτι ὁ χορευτὴς ἀκολουθεῖ τοὺς κτύπους τοῦ μπάσου ἢ τοῦ ντραῦμς, πού εἶναι οἱ ἑξῆς, ἐὰν τοὺς γράψῃ κάποιος μὲ βραχέα (U) καὶ μακρά (-):

U —' U —' — U —' U —' — —' (✓ = τονισμός)

Μὲ δυτικὲς νότες τὸ ἴδιο μοτίβο ἔχει ὡς κάτωθι:

Πάνω στὴν σημειολογία αὐτὴ ὁ χορευτὴς κάνει ἑνδεκα δῆματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν φιγούρην τοῦ χοροῦ, τὸ δὲ ἀνωτέρω ρυθμικὸν «προτσές» (ρυθμικὸν σύμφυρμα) ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς ἀποτελώντας ρυθμικὴν ἐνότητα. Τὴν ἐνότητα αὐτὴν τῶν 11 σημείων κανεὶς δυτικὸς ρυθμὸς δὲν τὴν προσδιορίζει. Ἐὰν ὁ βραχὺς (U) χρόνος εἶναι ἓν ὄγδοον, τότε ὁ μακρὸς (-) εἶναι ἓνα τέταρτον, δηλαδὴ δύο ὄγδοα.

Σύνολον 18 ὄγδοα. Ὅμως δυτικός ρυθμός 18 ὀγδόων δὲν ὑπάρχει. Στὴν δυτικὴ μουσικὴ ὁμως τὰ 18 ὄγδοα μπορεῖ νὰ εἶναι δύο μουσικά μέτρα ἀπὸ 9 ὄγδοα τὸ ἓνα. Νὰ πῶς ξεκίνησε ἡ παρεξήγησις, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ρυθμὸς τῶν 9/8, ἐνῷ καμμία σχέσιν δὲν ἔχει μὲ αὐτά.

Τὶ ρυθμὸς ὅμως εἶναι ὁ Ζεῖμπέκιμος; Ὑποθέσεις: Ἐάν ὁ ρυθμὸς ἔχη ἀρχαία θρακικὴ ἢ ἑλληνικὴ καταγωγὴ, τότε ἡ ἀπόπειρά μας νὰ τὸν μετρήσωμε μὲ δυτικὸν τρόπον εἶναι λάθος. Θὰ πρέπει νὰ προσεγγίσωμε τὸν ρυθμὸν συμφώνως μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μετρικὴ. Καὶ ἐξηγοῦμαι: Τὸ ἄνωθι ρυθμικὸν σύμφυρμα τοῦ Ζεῖμπέκιμου ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς (3) ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς τῆς προσωδιακῆς μετρικῆς συμπλεγμένους κατὰ ἓνα παράδοξο τρόπο σὲ πέντε μέρη. Τὸ μοτίβο τοῦ ντράμς εἶναι:

U — 'U — — 'U — 'U — — —

Ἀναλύεται δὲ εἰς τὰ ἐξῆς πέντε μέρη:

1. U — ' = ἱαμβὸς ἀπὸ ἄρσεως (τρίσημος ποῦς).
2. U — — ' = βακχεῖος (πεντάσημος ποῦς).
3. U — ' = ἱαμβὸς ἀπὸ ἄρσεως (τρίσημος).
4. U — ' = ἱαμβὸς ἀπὸ ἄρσεως (τρίσημος).
5. — — ' = σπονδεῖος (τετράσημος ποῦς).

Ἐν τῷ ὅλῳ σχηματίζεται δεκαοκτάσημος ρυθμὸς καὶ ὄχι ἐννεάσημος, ὡς ὑποστηρίζουν μερικοί. Μάλιστα ὁ ρυθμὸς τοῦ Ζεῖμπέκιμου ἔχει ἐντὸς τοῦ τρία ἀρχαία ἑλληνικά μέτρα: 1. ἱαμβὸν ἀπὸ ἄρσεως (ὁ ἱαμβὸς ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν βακχεῖον λέγεται καὶ δόχμιος, δηλ. 1+2 = δόχμιος)· 2. βακχεῖον· καὶ 3. σπονδεῖον.

Οἱ τρεῖς αὐτοὶ πόδες εἶναι δεμένοι μεταξὺ των μὲ «παράδοξον» τρόπον: σὲ πέντε μέρη ὡς κάτωθι:

Ἱαμβὸς + Βακχεῖος + Ἱαμβὸς + Ἱαμβὸς + Σπονδεῖος

Μὲ τὴν τριπλὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἱαμβοῦ ἔχομε 5 μέρη ἑνὸς συνθέτου ρυθμοῦ (συμπλεγμένου ρυθμοῦ, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον). Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὸν δυτικὸν τῶν 9/8 πέραν τοῦ ἀπλουστατοῦ, ὅτι σὲ ἀξίες τὸ ὅλον μᾶς δίδει 18/8, δηλαδή δύο μέτρα τῶν 9/8 (ἀνόμοια ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν) κατὰ τὸ κάτωθι σχῆμα:

$$\begin{aligned} U &— = 3/8 \\ U &— — = 5/8 \\ U &— = 3/8 + \\ U &— = 3/8 \\ — — &= 4/8 \\ 18/8 &= 9/8 + 9/8 \end{aligned}$$

Καὶ πάλι ἐδῶ μετρῶ ἀξίες, ὄγδοα δηλ. μόνον, διότι τὸ U — = = 3/8 ἀλλὰ ὄχι τὰ γνωστά .

Τὰ σημεῖα τονισμοῦ τοῦ ρυθμοῦ εἶναι τὰ μὲ τόνον (') ἢ μὲ ✓:

✓ U — ' U — — ' U — U — ' — — ,

πρᾶγμα πού τὸν καθιστᾷ ὅμως διαφορετικὸν σὲ τόνον καὶ ὕψος ἀπὸ τὰ γνωστά 9/8 (καὶ τὰ μεικτὰ καὶ τὰ σύνθετα): Ἐδῶ τονίζονται μέρη, πού εἰς τὰ 9/8 εἶναι ἀσθενῆ!

Δὲν γνωρίζω, ποῖος ἐφηῦρε πρῶτος τὸν παράδοξον αὐτὸν τρόπον συνδέσεως τῶν μέτρων καὶ μᾶς ἔδωσε αὐτὸν τὸν ρυθμὸ οὔτε πότε ἐγίνε αὐτὴ ἡ ἐπινόησις, ἢ ὁποία φαίνεται πάντως νὰ εἶναι παναρχαία, ὅπως αὐτὴ τοῦ Τσακωνικοῦ χοροῦ σὲ 5/8, πού ὅμως εἶναι ὁ λεγόμενος παίων ὁ τέταρτος:

$$5/8 = \text{musical notation: eighth notes and a quarter note} = UUU \text{ — } \text{musical notation: quarter note} = \text{παίων ὁ τέταρτος} = UUU \text{ — } \text{musical notation: quarter note} (\quad).$$

Τὸ δέβαιον πάντως εἶναι, ὅτι ὁ μογγολικὸς λαὸς τῶν Τούρκων ὁ ἐμφανισθεὶς στὴν ἱστορία τὸν 13ο αἰῶνα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τοὺς ἰάμβους, τοὺς δακχείους, τοὺς σπονδεῖους...

Γνωρίζουμε, ὅτι οἱ πρῶτοι πού ἐγραψαν ποιήματα σὲ ἑμμετρὴ μορφή ἦσαν οἱ πρὸ τοῦ Ὀμήρου θρακικῆς καταγωγῆς ποιηταὶ Ὀρφεύς, Μουσαῖος, Εὐμολπος, Θάμυρις. Οἱ δεσμοὶ Ἑλλήνων καὶ Θρακῶν ἦσαν στενώτατοι. Ἡ Ἐλευσίνα μυθολογεῖται ὡς ὑπὸ Θρακῶν ἰδρυθεῖσα (καὶ ἐκεῖ ἔχουμε θρακικὸν γένος τῶν Εὐμολπιδῶν). Οἱ Θρακίδαι πάλιν ἦσαν ἐπιφανεῖς ἱερατικὸν γένος συμμετέχον τῆς λατρείας εἰς τοὺς Δελφοὺς. Θρακικῆς προελεύσεως θεωρεῖται καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Διονύσου. Καὶ ὁ Ὀμηρὸς (Ίλιάς Ζ 130 - 140) ἀφήνει ὑπόνοιες γιὰ τὴν θρακικὴ-φρυγικὴ καταγωγὴ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, τὸν ὅποιον οἱ Φρύγες ὠνόμαζον Σαθάξιον. Οἱ Ἕλληνες προσήρμωσαν στὰ Ἑλληνικά τὸν ὄρον: Σαθάξιος = Δίας Βαγαῖος = Ζεὺς Βαγαῖος, Βάγιος. Εἶδαμε ἤδη, ὅτι ἐντὸς τοῦ Ζεῦμπέκικου ρυθμοῦ ὑπάρχει ὁ δακχεῖος ποῦς: U - - (U — —).

Θρακικὲς φυλὲς ἦσαν οἱ Ὀδρύσαι, οἱ Φρύγες, οἱ Βρίγες, οἱ Δῖοι, οἱ Βεσσοὶ κ.ἄ. Ὁ Ἡρόδοτος (VII 111) λέγει, ὅτι ὁ περὶ τὸν Αἶμον κατοικῶν λαὸς τῶν Βέσων εἶχε μαντεῖον ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς. Τὸ ὄνομα *βεσσός* σημαίνει ἱερεὺς, ψάλτης, αἰδός, ὡς καὶ τὸ θρῶξ, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ ὄρος *θρησκεία* - *θρασκ(εία)*. Τώρα μὲ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ θὰ ἀποπειραθῶ μίαν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως Ζεῦμπέκ(οι). Πιστεύω, ὅτι εἶναι σύνθετος λέξις κατὰ παραφθοράν, ὡς προεῖπα, ἄλλης ἀρχαιοτέρας λέξεως (ἐλληνικῆς ἢ φρυγικῆς).

Υπάρχουν δύο ἐκδοχαί, πού μοῦ φαίνονται πιθανώτερες:

1η ἐκδοχή: Ζεῦ + μπέκ(οι) < Ζεῦ + Βεσσοί. (Τὸ ἐλληνικὸ δ' ἐπρόφερον μὲ οἱ Τούρκοι, τὸ δὲ σσ ἔγινε κ). * Ζευδέσσοι ἄρα ἦσαν Βεσσοὶ ἱερεῖς τοῦ Διὸς (Θρᾶκες) ἴσως λειτουργοῦντες στὸ μαντεῖον, πού ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος. Αὐτοὶ ἐλάτρευον τὸν Δία χρησιμοποιοῦντες ὕμνους γραμμένους σὲ κάποιο μέτρο, τοῦ ὁποίου ὁ σημερινὸς Ζεῦμπέκικος ρυθμὸς φαίνεται, πὼς ἀποτελεῖ ρυθμικὸν κατάλοιπον.

2η ἐκδοχή (περισσότερο πιθανή): Σαθάξιος (Φρυγικὴ λέξις) > Ζεὺς Βάγιος (ἐλληνιστί) > Ζευδάγιος > Ζεῦδάκιος > Ζεῦμπάκιος > (τουρκικὴ παραφθορά) > Ζεῦμπέκ(ικος) (τουρκικὴ παραφθορά). Δηλαδή ἐδῶ ἡ ἀρχικὴ φρυγικὴ λέξις ὑφίσταται πολλαπλῶς παραφθοράς, πού πιστεύω, ὅτι ὀφείλονται στὴ μακροαἰωνή πορεία ἀπὸ πολιτισμὸν εἰς πολιτισμὸν.

Εἴτε ἰσχύει ἡ πρώτη ἐκδοχή εἴτε ἡ δευτέρη, τὸ δέβαιον εἶναι, ὅτι ἔχουμε στὸν Ζεῦμπέκικο χορὸ τὴν ἐπιδίωσιν ἑνὸς παναρχαίου ρυθμοῦ θρησκευτικῆς προελεύσεως. Ἐπειδὴ ὁ Ζεῦμπέκικος περιέχει ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τὸν σπονδεῖον, πιστεύω, ὅτι ὕμνοι γραμμένοι στὸν ρυθμὸν αὐτὸν ἐχρησιμοποιοῦντο σὲ σπονδὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς ἢ τοῦ Σαθαξίου. Ὁ Ζεῦμπέκικος δηλαδὴ ὀρίζεται ὡς ρυθμὸς ὕμνου πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς ἢ τοῦ Σαθαξίου χορευομένου ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τῶν ἀρχαίων Βεσσῶν.

Τὸ πόσο ξένοι ἦσαν οἱ Ζεῦμπέκοι ἐντὸς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ 1833 ἐπὶ Μαχμούτ τοῦ Β' συνεκροῦσθησαν μετὰ τοῦ τακτικοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀντιδρώντες ἴσως κατὰ τῆς συγχωνεύσεώς των. Ἀφορμὴ ἐστάθη διαταγὴ νὰ παραδώσουν τὸν ὅπλισμόν των εἰς τὸ κράτος, πρᾶγμα πού αὐτοὶ ὡς κατ' ἐξοχὴν πολεμικὸς λαὸς (ιδὲ λήμμα «Βέσσοι», Ἐγκυκλοπαίδεια Ἡλίου, ἔκδοσις 1954) δὲν ἐδέχθησαν.

Βιβλιογραφία

- * Ὑμνοὶ Ὀρφικοί.
- * Ὑμνοὶ Ὀμηρικοί.
- * Ὀμήρου, *Ίλιάς*.
- * Ἡρόδοτου, *Ἱστορία*, βιβλ. Ζ', Η'.
- Στράβωνος, *Γεωγραφικά*, βιβλία ια', ιβ', ιγ', ιδ'.
- Πανυσσίου, *Ἀττικά*.
- * *Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Ἀρμονικοὶ* (Εὐκλείδης, Γαδεδέτιος, Βακχεῖος, Κλεονίδης, Ἀλύπιος, Πτολεμαῖος).
- Θεμ. Σαλτέλη, *Μετρικὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ποίσεως*.
- * Ἀγγ. Λιδέρη, *Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μετρικὴ*.
- Παν. Λεκατσά, *Διόνυσος*.
- Βασίλ. Τυροβολά, *Ἑλληνικοὶ Χορευτικοὶ Παραδοσιακοὶ Ρυθμοί*.

Α. Κρασσανάκη, *Εἰσαγωγή στὴν Ἑτυμολογία - Γλωσσολογία*.

Ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ «Ἡλίου» (ἔκδοσις 1954, λήμμ. «Βέσσοι», «Ζεῦμπέκοι»).

* Εἰσαίου Ρεκλύ, *Παγκόσμιος Γεωγραφία*, τόμος Θ'.

Βιτάλ Κινέ, *Γεωγραφία Ἀσιατικῆς Τουρκίας* (τόμος 5).

Κάρλ Ντίτεριχ, *Λαοὶ καὶ Φυλαὶ τῆς Τουρκίας* (Λειψία 1915).

Α. Α. Βασίλιεφ, *Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας*.

Γιώργου Κλεάνθους Σκαλιέρη, *Λαοὶ καὶ Φυλαὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας* (Ρήσος).

Ι. Δ. Ἀφθονίδης, *Λαογραφικά - Ζεῦμπέκηδες*, «Ἐστία», Ἰούλ.

- Δεκέμβρ. 1891.

Ἐφροκεντρισμός: Ἡ νέα «ἐπιστημονική» ἀπάτη

Τὸ θέμα τοῦ «Ἀφροκεντρισμοῦ» (ἐν συντομίᾳ «Ἀφροϊσμός» ἢ «Ἀφρό») ἔχει πάρει δυστυχῶς ἐκτεταμένες διαστάσεις κυρίως στὰ ἀμερικανικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ἀνωτάτης καὶ μέσης ἐκπαίδευσης, στὸν ἀμερικανικὸ ἐκδοτικὸ καὶ ἡμερήσιο τύπο καὶ στὰ λοιπὰ ΜΜΕ. Ὁ Ἀφροϊσμός εἶναι ἓνα νέο «προϊόν», γέννημα καὶ θρέμμα τῆς σύγχρονης κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀμερικανικῆς πραγματικότητος. Οἱ κοινωνικο-πολιτικὲς ἐπιπτώσεις καὶ συνέπειές του ἐπηρεάζουν τὰ εὐρύτερα στρώματα τοῦ Μαύρου τμήματος τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνίας, χωρὶς νὰ ὑποβαθμίζεται καὶ ἡ διαδρωτική ἐπίδρασή του στὸ σύνολο τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ καὶ τῶν λαῶν τῆς Μαύρης Ἀφρικῆς, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἐξίσου ἀπευθύνεται.

Τὸ φαινόμενο τοῦ «Ἀφρό» ὁρίζεται ὡς ἡ «δικαιολογία, γιὰ νὰ διδαχθῇ ὁ μύθος σὰν ἱστορία» καὶ ἔχει σκοπὸ: 1) νὰ διαστρεβλώσῃ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια γιὰ τὶς ρίζες τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ· καὶ 2) νὰ οἰκαιοποιηθῇ τὴν αἵγλη του ἀπὸ λαοὺς ἢ ἐθνότητες, πού δὲν ἔχουν σχέση με αὐτόν. Συνέπεια τῆς ἀνίερης αὐτῆς προσπάθειας εἶναι ἡ δικαιολογημένη καθολικὴ ἀντίδραση καὶ ὁ προβληματισμὸς τοῦ ἀπανταχοῦ ἑλληνισμοῦ, γηγενοῦς καὶ ἀποδημοῦ, αὐθεντικοῦ καὶ γνήσιου κληρονόμου τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου. Στὴν ἴδια τὴν Ἀμερικὴ πλειάδα πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν κυρίως τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, φιλόλογοι, δημοσιογράφοι, λόγιοι καὶ φιλέλληνες ἔχουν ξεσηκωθῇ καὶ στιγματίζουν με κάθε μέσο καὶ τρόπο τὴν προσπάθεια διαστρέβλωσης τῆς ἱστορίας ἀπὸ τοὺς Ἀφροϊστές. Αὐτοὶ με παραποιημένες, παραπλανητικὲς καὶ ἀντιδεδοντολογικὲς θεωρίες καὶ φαντασιώσεις προσπαθοῦν ἀπεγνωσμένα νὰ ἀποδείξουν, ὅτι οἱ πηγὲς καὶ οἱ ρίζες τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι οἱ μαῦροι λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ Σημιτοφαινικῆς ἐθνότητες. Γράφουν λοιπὸν παραποιῶντας τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια γιὰ μαῦρη Ἀθηνᾶ, μαῦρο Σωκράτη, κλέφτη ξένης σοφίας Ἀριστοτέλη καὶ ὅ,τι ἄλλο ψευδὲς καὶ ἀκατανόμαστο μηχανευθῇ ὁ νοῦς τους.

Σύμφωνα με τὸ σοβαρὸ ἀμερικανικὸ περιοδικὸ «Foreign Affairs» (Νοέμ - Δεκ. 1996) ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Harvard κ. S. Huntington στὸ βιβλίο του «*The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*», πού ἔχει ἐκδοθῇ αὐτὸν τὸν μῆνα, διατυπώνει τὶς πρωτοφανεῖς ἀπόψεις, οἱ ὁποῖες ἐσχολιάσθησαν σὲ ἐκτενὴ ἀρθρα στὸ ἐνθετο «Νέες Ἐποχές» τοῦ «Βήματος» ἀπὸ πανεπιστημιακοὺς καθηγητές. Παραθέτω μικρὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἀρθρα αὐτά, ὅπου ὁ φιλόσοφος - συγγραφέας κ. Π. Κονδύλης (Π.Κ.) γράφει: «... μίᾳ σύγκρουση ἀνάμεσα σὲ πολιτισμοὺς ἀναγκαστικὰ θὰ εἶναι σκληρότερη ἀπὸ ἄλλες συγκρούσεις, δηλαδὴ ἓνα εἶδος πολέμου ἀνάμεσα σὲ ράτσες, καὶ ἐπομένως πιὸ ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ κάθε ἀπλῶς οἰκονομικὸ ἢ πολιτικὸ ἀνταγωνισμό». Αὐτὸ πού εἶπε ὁ Γκαρωντὶ στὴν συνέντευξή του διατυπώνεται ἀπὸ τὸν κ. Π.Κ. με αὐτὰ τὰ λόγια: «...δὲν ἀποκλείεται αὐτὸ πού σήμερα ὀνομάζεται «ἀντίθεση Βορρᾶ - Νότου» αὐριο νὰ προβάλῃ ὡς ἀντίθεση μεταξὺ «δυτικοῦ - χριστιανικοῦ» καὶ «μουνσουλμανικοῦ» ἢ «κομφουκιανοῦ» πολιτισμοῦ...». Ὁ κ. Π.Κ. δὲν συμφωνεῖ ἀπόλυτα με τὶς ἀπόψεις τοῦ Huntington λέγοντας μεταξὺ ἄλλων: «Ὡστε ἡ θεωρία περὶ συγκρούσεως τῶν πολιτισμῶν περιέχει τὸ πολὺν - πολὺν μὴ διαστρεβλωμένη καὶ κακοδιατυπωμένη ἀλήθεια. Ἐν τούτοις θὰ μπορούσε -καὶ νομίζω, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ πρόθεσις τοῦ συγγραφέα- νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἰδεολογικὸς πόλος ἕλξεως τῆς «Δύσης» (ὅπὸ ἀμερικανικὴ ἡγεσία), ἂν τυχόν αὐτὴ γιὰ οἰκονομικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς λόγους ἐρχόταν σὲ σφοδρὴ σύγκρουση με μὴ δυτικὰς Δυνάμεις». Νὰ λοιπόν, πού ὁ Ἀφροϊσμός, θὰ προσθέταμε ἐδῶ, βρῖσκει τὴν ἀπόλυτη «δικαίωσή» του. Ἀναγνώστες

του «Δαυλου» έπεσήμαναν έπιτυχώς τους σκοπούς και τὰ αίτια του 'Αφροϊσμού στα τεύχη 179 και 180. 'Ιδιαίτερο ένδιαφέρον παρουσίασε ή οικονομικοπολιτική ανάλυση του «'Αριστόδημου» στο τεύχος 180.

Βασικός έκφραστής και θεωρητικός του 'Αφροϊσμού είναι ό καθηγητής πολιτικών έπιστημών του πανεπιστημίου Cornell της Νέας 'Υόρκης κ. M. Bernal (M.B.) με τό τρίτομο ή τετράτομο βιβλίο του "*Black Athena – The Afroasiatic Roots of Classical Civilisation*" («Μαύρη 'Αθηνά. – Οί 'Αφροασιατικές Ρίζες του Κλασσικού Πολιτισμού»). 'Ο τίτλος και μόνο του βιβλίου αυτού αποκαλύπτει χωρίς περιστροφές τό «μελετημένο» περιεχόμενό του και τις προθέσεις του συγγραφέα, πού μπορούν νά συνοψισθούν στα έξής:

1ον. 'Η 'Αθηνά, θεά της Σοφίας των αρχαίων 'Ελλήνων, και ό φιλόσοφος Σωκράτης δέν ήταν λευκοί, όπως όλοι οί 'Ελληνες, αλλά μαύροι, ήταν δηλαδή απόγονοι μαύρης αφρικανικής φυλής.

2ον. Οί ρίζες του κλασσικού αρχαιοελληνικού πολιτισμού δέν ήταν οί από χιλιετίες γνωστές και αυθεντικές ρίζες των αρχαίων 'Ελλήνων αλλά 'Αφροασιατικές.

3ον. Γιατί 'Αφροασιατικές και όχι μόνον 'Αφρικανικές αλλά και 'Ασιατικές; 'Εδώ ό κ. M.B. με τό «'Ασιατικές» έννοεί σαφώς την Σημιτοφοινικική ένθνότητα, για νά αποδείξει, ότι ειδικά ή Σημιτική ένθνότητα μάς έδωσε τόν λαμπρό αρχαιοελληνικό πολιτισμό, την δέ μητέρα των γλωσσών, την ελληνική, μάς την «χάρισαν» οί γείτονές μας οί Φοίνικες και όχι οί από πολλές χιλιετίες αυτόχθονες δημιουργοί, χρήστες και θεράποντες της άμετρήτου κάλλους αυτής γλώσσας. Αυτοί είναι οί παγκοσμίως γνωστοί και φημισμένοι αρχαίοι "Έλληνες σοφοί, ποιητές, συγγραφείς, ιστορικοί, λογοτέχνες, δραματουργοί - 'Ήσιόδος, "Όμηρος, 'Ηρόδοτος, Εύριπίδης, Σοφοκλής, Αίσχύλος, Πλάτων, 'Αριστοτέλης, Φειδίας, Δημοσθένης, Δημόκριτος κ.λπ., κ.λπ. 'Επειδή έδώ αναφερθήκαμε στην ελληνική γλώσσα, ως σημειώσαμε, ότι ό τρίτος τόμος του ως άνω βιβλίου αφιερώνεται στην γλώσσα, θέμα πολύ σημαντικό για έμάς τους "Έλληνες και όχι μόνον, «στο όποιο υπόσχεται νά προκαλέση μεγαλύτερες αίσχρότητες», όπως αναφέρει στην σελίδα 46 ό καθηγητής κ. J. Baines, στο κεφάλαιο «Οί σκοποί και οί μέθοδοι της Μαύρης 'Αθηνάς», πού είναι ένας από τους είκοσι συγγραφείς βιβλίου, πού έγράφη, για νά ανασκευάση τά μυθεύματα του βιβλίου "*Black Athena...*" του κ. M.B., όπως θα ίδοΰμε στην συνέχεια. Τό βιβλίο του κ. M.B. ξεσήκωσε την εύλογη και σφοδρά κριτική και προβληματισμό στην ίδια την 'Αμερική, όπου εκδόθηκε, εκ μέρους πανεπιστημιακών καθηγητών και ειδικών των κλασσικών σπουδών για τις ιστορικές αναλήθειες και αυθαίρεσίες, πού περιέχει, και την όλοφάνερη προσπάθεια άρνησης του αρχαιοελληνικού πολιτισμού.

Πρέπει νά διευκρινίσουμε, ότι σχετικά με τις ένθνότητες γενικά και ειδικά εκείνες του κ. M.B. ιδιαίτερα τὰ σχόλια και ή κριτική, πού αναπτύσσεται, δέν έχει υπό οίανδήποτε έννοια ένθνικιστικά ή φυλετικά κίνητρα. Δέν ένδιαφέρει τους έπικριτές του κ. M.B. ή ένθνική ταυτότητα του συγγραφέα της «Μαύρης 'Αθηνάς», ένδιαφέρουν όμως οί απόψεις του, οί όποιες διαστρεβλώνουν την ιστορική αλήθεια για τόν ένδοξο αρχαιοελληνικό πολιτισμό. 'Εμάς σάν "Έλληνες, κληρονόμους του πολιτισμού εκείνου, μάς ένδιαφέρουν άμεσα τὰ ανιστόρητα ψεύδη, ένδιαφέρουν όμως αυτά και πολλούς ανά την ύφήλιο γνώστες και μελετητές του πολιτισμού εκείνου, οί όποιοι άγανακτισμένοι από τὰ ψεύδη αυτά άντικρούουν τελεσφόρα και συντριπτικά με τὰ συγγράμματά τους τόν κ. M.B. 'Εξ άλλου, όπως θα δοΰμε πιό κάτω, γεγονός πού αποδεικνύει την υπεράνω ρατσιστικών διακρίσεων κριτική, ό πιό σφοδρός έπικριτής του βιβλίου του κ. M.B. και του 'Αφροϊσμού γενικά είναι έκτός τόσων έπιφανών πανεπιστημιακών δασκάλων ή καθηγήτρια της κλασσικής φιλολογίας του πανεπιστημίου Wellesley, Massachusetts,

U.S.A. κ. Mary Lefkowitz (M.L.), ή οποία και δηλώνει στο βιβλίο της την έδραϊκή καταγωγή της. 'Ο «Δαυλός», υπεραμυνόμενος της αλήθειας για τον αυθεντικό αρχαιο-ελληνικό πολιτισμό, με τὰ διαφωτιστικά και τεκμηριωμένα άρθρα του διερευνά την αλήθεια για τὸ ιστορικό μας γίγνεσθαι και τὰ ιδεώδη τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ, πού εἶναι: ἡ ἀνεκτικότητα, ὁ σεβασμός ἀλλοτριῶν ἀλλά ὀρθολογικῶν ἀπόψεων και ἰδεῶν, ἀλλοεθνῶν και ἀλλοθρήσκων σύμφωνα με τὴν ἀρχή, ὅτι «ὁ πολιτισμός εἶναι ἕνας πολὺ πρὸ σπουδαῖος παράγοντας ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος και ἀπὸ ἄλλα φυλετικά χαρακτηριστικά», ἀρχή πού δυστυχῶς ποδοπατεῖται ἀπὸ τοὺς 'Αφροϊστὲς και τοὺς ὁμοίους τους.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀναθεώρηση τῶν διαστρεβλώσεων, πού ἐκτίθενται στὸ βιβλίο "*Black Athena*" τοῦ κ. M.B., διενεργεῖται στὸ ὁγκῶδες βιβλίο τῶν 500 και ἄνω σελίδων με τίτλο "*Black Athena Revisited*" («Ἡ Μαύρη Ἀθηνᾶ Ἀναθεωρημένη»). Τὸ ἀξιόλογο αὐτὸ βιβλίο δὲν γνωρίζω, ἂν εἶναι μεταφρασμένο στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα. Ἐξεδόθη στὴν Ἀμερικὴ ἀπὸ τὴν ἀναφερθεῖσα κλασσικὴ φιλόλογο κ. M. Lefkowitz και τὸν ἐπίσης πανεπιστημιακὸ καθηγητὴ κ. G. Rogers. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δέκα κύρια κεφάλαια και εἴκοσι ὑποκεφάλαια, κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα γράφεται ἀπὸ εἰδικὸ πανεπιστημιακὸ καθηγητὴ, ὅπου κριτικὰ ἐξετάζονται ὅλα τὰ ιστορικὰ δεδομένα τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ και ἀνατρέπονται με ἔγκυρα τεκμήρια, ἀποδείξεις και γεγονότα οἱ θέσεις και οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. M.B. και τοῦ Ἀφροϊσμοῦ. Παραθέτω σημαντικὴ παράγραφο ἀπὸ τὸ ὁγκῶδες αὐτὸ βιβλίο, πού ἐκφράζει συνοπτικὰ τὴν ἀγανάκτηση τῶν συγγραφέων ἐνάντια στὸν Ἀφροϊσμό τοῦ κ. M.B. «...οἱ ἐκδότης αὐτοῦ τοῦ βιβλίου (ἐννοοῦν τὸ "*Black Athena Revisited*": σημ. δική μου) ἀπευθύνουν ἔκκληση στὸν κ. M.B. νὰ ἀπορρίψει δημοσίως, ρητὰ και ἀναμφίβολα κάθε θεωρία και ἱστορία, πού συγχέουν φυλὴ και κουλτούρα. Ἄν δὲν τὸ κάνῃ αὐτό, θὰ εἶναι ἀπόδειξη, ὅτι ὑποστηρίζει τὴν ἀντίληψη τοῦ παρελθόντος, ἡ ὁποία στὴν πραγματικότητα ἦταν μιὰ ἀπὸ τίς αἰτίες τοῦ ρατσισμοῦ και τοῦ ἀντισημιτισμοῦ στὸν σύγχρονο κόσμο».

Ἐκτὸς τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου ἡ κ. M.L. ἔγραψε ἀπὸ μόνῃ της και ἓνα δεύτερο βιβλίο ἐνάντια στὸν Ἀφροϊσμό και τὸν κ. M.B. με τίτλο "*Not Out of Africa. -How Afrocentrism Became an Excuse to Teach Myth as History*" («Ὁχι Πέρα ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ. Πῶς ὁ Ἀφροκεντρισμός ἐγίνε μιὰ Δικαιολογία, γιὰ νὰ Διδάσκεται ὁ Μῦθος ὡς Ἱστορία»). Ἡ κ. M.L. στὸ βιβλίο της αὐτὸ ἀνατρέπει με ἱστορικὰ δεδομένα ἓνα πρὸς ἓνα ὅλα τὰ πλαστὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ὁμοεθνοῦς της κ. M.B. και ἓνα πρὸς ἓνα τὰ κεντρικὰ δόγματα τοῦ Ἀφροϊσμοῦ, ἐνῶ συγχρόνως ἀνασκευάζει εὐστοχα και τεκμηριωμένα τίς ἀσυνάρτητες διακηρύξεις με μοναδικὴ ἐνδελέχεια και αὐθεντικότητα.

Γιὰ τὴν ἔρευνά της αὐτὴν ὑπὲρ τῆς ἱστορικῆς αλήθειας ἡ κ. M.L. κατηγορήθηκε γιὰ «ρατσισμό» ὑπερασπιζόμενη τὴν αὐθεντικὴ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη, τὸν ὁποῖον κατηγοροῦσαν οἱ Ἀφροϊστὲς, ὅτι τάχα «ἔκλεψε» τίς φιλοσοφικές του πραγματείες ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ κατηγορία γιὰ «ρατσισμό» τῆς ἀπεδόθη, ὅταν ἀπέδειξε, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε ἀποβιώσει τριάντα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἱδρυση τῆς Βιβλιοθήκης... Ὅταν πῆγε στὸν κοσμήτορα τοῦ πανεπιστημίου, γιὰ νὰ παραπονεθῇ γιὰ τὰ ἀσύστολα ψεῦδη τῶν Ἀφροϊστῶν, ὁ κοσμήτωρ με ἀφέλεια ἀπάντησε: «Καθένας ἔχει μιὰ διαφορετικὴ ἀλλὰ ἐξ ἴσου ἔγκυρη ἄποψη τῆς ἱστορίας» (!). Γιὰ τὸν κοσμήτορα τὰ ἱστορικὰ ψεῦδη γίνονται «ἔγκυρη ἄποψη».

Δίνομε ἐδῶ ὀρισμένες παραγράφους σὲ ἐλεύθερη μετάφραση ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς κ. M.L. "*Not Out Of Africa...*", ὅπου ἀντικατοπτρίζεται ὁ σωστός χαρακτήρας της και ἐπιβεβαιώνεται ἡ ἀρχή, ὅτι ἡ ἱστορικὴ αλήθεια δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ φυλετικά, θρησκευτικά, ἐθνικιστικά ἢ ἄλλα ποταπὰ κίνητρα.

1) Στὴν σελ. 6 γράφει: «Οἱ Ἀφροϊστὲς προσπαθοῦν νὰ παραμερίσουν τοὺς Ἕλλη-

νες από τον σπουδαίο ρόλο, που έπαιξαν στην ιστορία, και να αποδώσουν στον αφρικανικό πολιτισμό της Αιγύπτου τα επιτεύγματά του. 'Από τους Έλληνες κληρονομήσαμε τις πιο ένδοξες παραδόσεις: δημοκρατική κυβέρνηση, την ελευθερία του λόγου, την μάθηση, την διαλεκτική συζήτηση».

2) Στην σελ. 5 του βιβλίου της διακωμωδεύει το ψεύδος, όταν λέει: «ό Μωϋσής, έλεγαν οί τότε Έβραίοι της Άλεξάνδρειας, ήταν ό δάσκαλος του Πλάτωνα».

3) Στην σελ. 11 γράφει: «Θεωρώ βασικό για όλους να αντιληφθούν, ότι πρέπει να πάρουμε όρισμένα μέτρα (έναντίον των Άφρο: σημ. δική μου). Δεν είναι μόνο θέμα δικαιοσύνης για τους αρχαίους Έλληνες και τους σημερινούς απόγονούς τους. Τα πανεπιστήμια πρέπει να ενθαρρύνουν ελεύθερες έρευνες και την διαλεκτική αντιπαράθεση και να μην επιτρέψουμε να μεταβληθούν οί τάξεις των σχολείων μας σε μέσα πολιτικού προσηλυτισμού. 'Ακόμα πιο σοβαρή είναι για εμάς ή υποχρέωση να διδάξουμε ιστορία, που μπορεί να υποστηριχθί από έγγυημένες αποδείξεις και μαρτυρίες».

4) Στην σελ. 168 αναφερόμενη στα ψεύδη των Άφρο έκρηγνυται γράφοντας: «'Όταν δίνουμε ψευδείς πληροφορίες για τον Άριστοτέλη και τον Σωκράτη, δεν θα διατρέξή κάποιος σωματικό κίνδυνο. 'Εν τούτοις όμως αυτές οί αναλήθειες δημιουργούν άδικίες όχι μόνο στους αρχαίους Έλληνες, τους όποιους ψευδώς κακο-ποιούμε, αλλά και στους απόγονούς τους. Γιατί να αποστερήσουμε τους Έλληνες από την κληρονομιά τους, ειδικά όταν οί κατηγορίες ενάντια στους αρχαίους Έλληνες αποδεικνύονται, ότι είναι χωρίς άμφιβολία λανθασμένες; Γιατί να ενθαρρύνουμε την έχθρότητα ενάντια σε μία έθνική ομάδα; Δεν έχουμε ιδεί αρκετά παραδείγματα στον αιώνα μας των φρικτών αποτελεσμάτων από την διδασκαλία έχθρικης προπαγάνδας;».

5) Στην σελ. 16 προειδοποιεί: «Πρόβλημά μας είναι μάλλον να αποφύγουμε να εκμεταλλευθούμε και έσφαλμένα να εξηγήσουμε την μελέτη του παρελθόντος σαν υποστήριξη της σύγχρονης πολιτικής».

Γύρω από τον Άφροϊσμό έχει ξεσπάσει στις Η.Π.Α. όξεια διαμάχη. Δημοσιογράφοι, συγγραφείς, λόγιοι, καθηγητές έρχονται σε άρωγή στις προσπάθειες της κ. Μ.Λ. και άλλων ειδικών της κλασικής έλληνικής κληρονομιάς για την υπεράσπιση του όρθολογισμού και της αλήθειας στην ιστορική έρευνα ενάντια σε κάθε απόπειρα διαστρέβλωσης των πραγματικών γεγονότων χάριν φυλετικών, έθνικιστικών ή άλλων πολιτικών πλεονεκτημάτων.

'Ο δημοσιογράφος κ. R. Kimball σε έφημερίδα του Μαϊάμι της 4.2.96 γράφει, αναφερόμενος στο δεύτερο βιβλίο της κ. Μ.Λ., σε άρθρο του με τον τίτλο "Greece for Greeks. History is not Bunk". («'Η Έλλάς για τους Έλληνες. 'Η Ιστορία δεν είναι Άερολογία»): «'Οποιος ενδιαφέρεται να μάθη, έως που έχει φθάσει ή ακραία παραποίηση της Ιστορίας από πολιτική ή άλλη άνιερη σκοπιμότητα, καλό θα είναι να διαβάση το βιβλίο της Μ.Λ. Το βιβλίο αυτό μās παρουσιάζει έμπεριστατωμένη ανατομία του Άφρο, δηλαδή για το πώς θυσιάζεται ή ιστορική αλήθεια χάριν της πολιτικής και των φυλετικών άνομιών».

Σε άλλη έφημερίδα αναφέρεται: «'Η διαμάχη γύρω από τον Άφρο αποδεικνύει, πόσο άνιερή, στάσιμη, επίπεδη και ζημιογόνα γίνεται ή ακαδημαϊκή έρευνα, όταν το στοιχείο της φυλής υπεισέρχεται σ' αυτήν».

'Ο C. Walker του πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας γράφει: «Το βιβλίο της κ. Μ.Λ. είναι μία λαμπρή, θαθεία, διορατική και πολύπλευρη κριτική της άνωριμότητας του Άφροκεντρισμού... 'Εως τώρα κανείς δεν άνταποκρίθηκε τόσο όλικά όσο ή κ. Μ.Λ. στις παράλογες διακηρύξεις των Άφρο και δεν εξήγησε, γιατί αυτές οί παράξενες ιδέες κυκλοφορούν και διδάσκονται στα άμερικανικά σχολεία και πανεπιστήμια».

'Ο D. Ravith του New York University σχολιάζει: «Το θαρραλέο βιβλίο της κ. Μ.Λ.

μᾶς υπενθυμίζει, ὅτι ἡ Ἱστορία πρέπει νὰ βασίζεται σὲ ἀποδείξεις, πὺν διατυπώνονται ἐλεύθερα καὶ σχολιάζονται ἀνοικτὰ, καὶ νὰ μὴν βασίζονται στὸν μύθο, στὴν ἰδεολογία ἢ στὴν γνώμη κάποιου. Ἀκόμα μᾶς υπενθυμίζει, ὅτι, ἐὰν ἡ ἀκαδημαϊκὴ γνώση ἐγκαταλείψῃ τοὺς κανόνες δεοντολογίας τῆς, τότε τὰ ἴδια τὰ πανεπιστήμια θὰ ἐξαφανισθοῦν. Ἡ κ. Μ.Λ. αὐτὰ τὰ ὅσα ἀπαράδεκτα καὶ ἀνῆθικα συμβαίνουν σὲ ὀρισμένα πανεπιστήμια καὶ σὲ ἀνώτερα ἰδρύματα τῶν Η.Π.Α. τὰ χαρακτηρίζει μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: "...ὁ κτηνώδης αἰῶνας μας εἶναι πλούσιος σὲ παραδείγματα γιὰ τὸ πὺν μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ ἡ Ἱστορία χωρὶς ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα καὶ τεκμηριωμένα γεγονότα. Δυστυχῶς μερικὲς ἀπὸ τίς βασικὲς διακηρύξεις τῶν Ἀφροϊστῶν βρῆκαν τὸν δρόμο τους πρὸς τίς αἰθουσες τῶν ἀμερικανικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων. Τὸ 1994 σὲ διάλεξη στὸ New Jersey's Kean College ὁ μαῦρος ἱερωμένος Α. Sharpton ἐξηγοῦσε στοὺς ἀκροατὲς τους, ὅτι "οἱ λευκοὶ ἄνθρωποι ἦταν στὰ σπῆλαια, ὅταν ἐμεῖς κτίσαμε αὐτοκρατορίες... διδάξαμε φιλοσοφία καὶ ἀστρολογία (sic) καὶ μαθηματικά, προτοῦ ἀκόμα ὁ Σωκράτης καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες homines τὸ ἀντιληφθοῦν. Ἐδῶ τὰ σχόλια περικυτῶν, ὅταν ἕνας σεβασμιώτατος ἀσχετῶς χρώματος ἢ φυλῆς παραποιεῖ ἱστορικὲς ἀλήθειες καὶ ξεστομίζει ὕβρεις ἐναντίον ἐνὸς ὑπερφάνου ἱστορικοῦ λαοῦ, ὅπως ὁ Ἕλληνικός". Αὐτὰ γράφει ὁ δημοσιογράφος Kimball στὸ ὡς ἄνω ἄρθρο του.

Ἡ Ἀφρο-υστερία δὲν ἔχει ἠθικὰ ὅρια καὶ εἰσβάλλει ἀκόμα καὶ σὲ μαθητικά προγράμματα ἀμερικανικῶν γυμνασίων. Ἐτσι ἀνύποπτοι ἄγνοοι νεαροὶ μαῦροι μαθητὲς γεμᾶτοι ζήλο ἀλλὰ καὶ ἔγνοια νὰ ἀνακαλύψουν κάποιο δοξασμένο παρελθὸν γιὰ τὴν Μαύρη Ἀφρική, τὴν χώρα προέλευσής τους, ἀθελά τους μελετοῦν καὶ διδάσκονται ὄχι ἔγκυρα ἱστορικά ντοκουμένα ἀλλὰ ἕνα σωρὸ ἀλλοπρόσασα ἱστορικὰ κατασκευάσματα τῶν Ἀφρὸ καὶ τῶν ὁμοίων τους.

Ἡ μόνη διέξοδος ἀπὸ τὴν σύγχρονη ἄβυσσο καὶ τὴν «γενικευμένη παρανομία», ὅπου μᾶς ὀδηγοῦν οἱ σύγχρονοι ἐξουσιαστὲς, εἶναι νὰ προσπαθήσωμε νὰ γίνουμε πραγματικότητα τὰ λόγια τοῦ Ch. Sagan καθηγητοῦ τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῆς Ἐπιστήμης τοῦ Διαστήματος στὸ Cornell University, U.S.A., ὁ ὁποῖος ὡς λάτρης καὶ θαυμαστῆς τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ Πνεύματος καὶ βασιζόμενος στὴν οἰκουμενικότητα καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸ του καὶ γενικεύοντας τὸ πρόβλημα, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἐπικίνδυνη ροπὴ τῆς σύγχρονης πραγματικότητας, παρατηρεῖ: «ἡ θρησκεία, ὁ σοσιαλισμός, ὁ φιλελευθερισμός κ.λπ. προσπάθησαν νὰ βροῦν διέξοδο στὰ περίπλοκα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου μὲ διάφορες φιλοσοφικὲς θεωρίες καὶ πρακτικὲς. Ἡ καλύτερη ὅμως, πιὸ σίγουρη καὶ βέβαιη γιὰ ἐπιτυχία διέξοδος σὲ αὐτὰ εἶναι ὁ Ἀρχαιοελληνικὸς Πολιτισμός, οἱ ἀρχές, οἱ νόμοι, ἡ μέθοδος ἔρευνας, ὁ ὀρθολογισμός, πὺν τὸν διέπουν... Νὰ ἐξιδανικεύσωμε ὅ,τι καλύτερο ἔδωσε ὁ πολιτισμὸς αὐτός, νὰ παραδειγματιστοῦμε ἀπὸ αὐτὸν καὶ νὰ τὸν καταστήσωμε πρότυπο ἐφαρμογῆς καὶ θεωρίας στὴν παγκόσμια κοινότητα».

Ἀρμόζει ἐδῶ ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ χειροκροτήσωμε τίς βαρυσήμαντες αὐτὲς προτάσεις - ἀρχές τοῦ ἐπιφανοῦς ἀστρονόμου καὶ πανεπιστημιακοῦ καθηγητοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ προσθέσωμε, ὅτι αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ὕψιστο ἀνθρώπινο σκοπὸ ἐξυπηρετοῦν τὰ ἄξια ἐπαίνου συγγράμματα, βιβλία, περιοδικὰ, ἐφημερίδες, ραδιοφωνικὲς καὶ τηλεοπτικὲς συνεντεύξεις καὶ παρουσιάσεις τῶν ἀκούραστων καὶ θαρραλέων ὑπερασπιστῶν τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν. Εἶναι ἡ πιὸ ἀποτελεσματικὴ διέξοδος ἀπὸ τὴν πολιτιστικὴ ἄβυσσο, τὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ὑποταγὴ, πρὸς τὴν ὁποία ὀδηγοῦν τοὺς λαοὺς τὰ παγκόσμια ἐξουσιαστικὰ κέντρα στὸ λυκαυγὲς τῆς τρίτης χιλιετίας.

Ι.Γ. Κύμαιος

Πρὶν 100 χρόνια

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Στις 7 Μαΐου 1897 στήν γέφυρα τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου ὑπεγράφη ἡ ἀνακωχή στοῦ δυτικῷ μέτωπο τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου· ἐνῶ στοῦ ἀνατολικῷ οἱ ἐπιχειρήσεις ἔληξαν τὴν ἐπομένην μὲ τὴν ὑπογραφή στοῦ χωριῶ Ταράτσα τῆς Φθιώτιδος τοῦ σχετικοῦ πρωτοκόλλου. Ἔτσι ἔληξε ὁ ἐπαίσχυντος γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος. Ἡ δὲ ὑπογραφή τῶν προκαταρκτικῶν ὅρων εἰρήνης στίς 18 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου χρόνου ἐπεσφράγισαν τὴν ταπεινωτικὴν μας ἥττα. Ὁ πόλεμος αὐτὸς ἔδειξε μὲ τὸν πιὸ τραγικὸ τρόπο τὴν ἀνυπαρξία τοῦ ἀξιωμαχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Στὴν 95 σελίδα τοῦ ἔργου «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» τῆς «Ἐκδοτικῆς» ἐπισημαίνεται: «Ὁ πόλεμος τοῦ 1897 ἀπέδειξε τὴν ἀνεπάρκεια τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὸ ἀκατάρτιστο καὶ ἀπειροπόλεμο ἀκόμα καὶ τῶν ἀνωτάτων στελεχῶν τοῦ στρατεύματος, ἔτσι ὅπως ἐκδηλώθηκε μὲ σωρεία σφαλμάτων καὶ σπασμωδικῶν ἐνεργειῶν». Ἀπόλυτη εὐθύνη γιὰ τὴν ἄθλια κατάστασιν τοῦ στρατοῦ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ στοὺς πολιτικούς. Ὑπεύθυνες εἶναι ὅλες οἱ κυβερνήσεις ἀπὸ συστάσεως τοῦ ἐλευθέρου κράτους. Οἱ δὲ κυβερνήσεις (ἰδίᾳ τῶν Τρικουπικῶν) τῆς τελευταίας 10ετίας πρὶν τὸν πόλεμο ἐπέδειξαν ἐγκληματικὴν ἀδιαφορία γιὰ τὴν δημιουργίαν ἀξιωμαχοῦ στρατοῦ παρὰ τὸν διαφαινόμενον πόλεμον. Καὶ εἶναι μέγα ψεῦδος νὰ ἐπιρριφθοῦν οἱ εὐθύνες στὴν πτώχευσιν τοῦ 1893. Τὰ μόνα στρατιωτικὰ γυμνάσια, πού ἔγιναν, ἦταν μία γελοιογραφία γυμνασίων τὸ 1889. Τὸ 1885 ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ ἦταν 31.000 ἄνδρες καὶ τὸ 1893 εἶχε συρρικνωθῇ στοὺς 14.000 ἄνδρες. Ὁ ἀμυντικὸς προϋπολογισμὸς τοῦ 1885 ἦταν 58.800.000 δραχμὲς καὶ τὸ 1893 μόλις πού ἔφθανε τὰ 19.700.000 δραχμὲς. (Δὲς τοὺς σχετικούς πίνακες στὴν ἴδια σελίδα τοῦ προαναφερθέντος ἔργου).

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΣ. Ἡ ἀντίθεσις στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἔχει τίς ρίζες τῆς στὰ προεπαναστατικὰ χρόνια στὴν σφοδρὴ ἀντιπαλότητα «κλεφτῶν» καὶ «κοτσαμπάσηδων». Οἱ δύο ἐν δυνάμει συνιστώσες (στρατὸς καὶ πολιτικὴ ἐξουσία) ἐνὸς κράτους ἐκινήθησαν σὲ ἐπανάστασιν, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀποσαφηνισθῇ οἱ ρόλοι τους στοῦ ἐλευθέρου κράτος, πού ἤθελε προκύψει. Τοῦναντίον μάλιστα ὑπογείως ἐσόδει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, πού δὲν ἐβράδυνε νὰ ξεσπάσῃ, μόλις κατωρθώθηκε νὰ ἐλευθερωθῇ μέρος τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου. Ἐκτοτε ἡ ἀντιπαλότητα αὕτη ἀπετέλεσε χαρακτηριστικὸ τοῦ δημοσίου βίου. Κατ' ἀρχὰς τὴν ἀδυναμίαν δυναμικῆς ἐπιβολῆς τῶν πολιτικῶν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν οἱ πολιτικοὶ τὴν ἀντεμετώπισαν μὲ τὴν παράδοσιν τους στὸν ἐξωτερικὸν παράγοντα. Καὶ στὴ συνέχεια ἐπέδειξαν ἀδιαφορίαν γιὰ τὴν δημιουργίαν ἀξιωμαχοῦ στρατεύματος ἀπὸ τὸν φόβον ἀμφισβήτησεως τῆς ἐξουσίας τους. Οἱ ἐνοπλες δυνάμεις πού ὑπῆρχαν τὸν 19ον αἰῶνα εἶχαν καθήκοντα μᾶλλον ἐπιβολῆς ἐσωτερικῆς τάξεως παρὰ ἐνὸς ὁργάνου ἐκπληρώσεως τῶν ἐθνικῶν ὁραμάτων. Γιὰ νὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὸ πρόβλημα, ἂς δοῦμε, τί γράφεται γιὰ τὶς ἐνασχολήσεις τοῦ στρατοῦ ἀκόμα καὶ μετὰ τὸ 1897: «Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ (σ.σ. τὴν καθοδὸ ἀρκετῶν ἀξιωματικῶν στὴν πολιτικὴ) πολλοὶ ἀξιωματικοὶ ἦταν ἀποσπασμένοι σὲ ἀστυνομικὰ καθήκοντα. Ἀπὸ τὶς 12.000 περίπου ἄνδρες, πού ἦταν ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ, ἓνα σημαντικὸ μέρος χρησιμοποιοῦταν γιὰ τὴν καταδίωξη κακοποιῶν, τὴν εἰσπραξὴ φόρων καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα ἄσχετα μὲ τὸν προορισμὸ του» (δ.π., σ. 169).

«ΕΘΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ». Στὸ περιοδικὸ «Ἱστορία Εἰκονογραφημένη», τ. 344, Φεβρουάριος 1997, ἀναγράφεται στὴν ἀρχὴ σχετικοῦ ἄρθρου γιὰ τὸν πόλεμο τοῦ 1897: «Ἡ ἡρωικὴ ἐξέγερση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ τὸ 1821 δὲν εἶχε

παρά μόνο μερικῶς εὐτυχῇ ἀπόληξη. Ἡ ἀδυναμία τῶν ἐλληνικῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων νὰ καταβάλουν πλήρως τὶς δυνάμεις τοῦ δυνάστη τοὺς ὀδήγησε στὴν ἐμπλοκὴ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, στὴν ἐλληνοτουρκικὴ σύρραξη καὶ στὴν ἐπιβολὴ τελικὰ στὴν τελευταία μιᾶς λύσης, ποὺ ἦταν ἡ συνιστώσα τῶν ἀλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων τῶν ἐν λόγῳ δυνάμεων στὴν περιοχὴ». Ὅμως τὰ ὁράματα, ποὺ ἐξέθρεψαν τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀναδίωξιν τοῦ ἐλληνισμοῦ, δὲν εἶχαν ἐκλείψει. Ὁ πόθος τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν τους στὴν ἐλεύθερη πατρίδα δὲν ἔσθισε ποτέ. Ἰσα ἰσα ἡ ἀπελευθέρωσις καὶ ἐνσωμάτωσις τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας μὲ πολιτικὲς λύσεις, ἡ ὁλοφάνερη ἀποσύνθεσις τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ἀδυναμία της νὰ καταστείλῃ τοὺς ἀγῶνες γιὰ ἀνεξαρτησία τῶν ὑποδούλων λαῶν ἐξῆψαν καὶ τὶς ἐλπίδες στὸν ἐλληνικὸ λαὸ γιὰ μία γενικὴ ἐπαναστατικὴ κίνησιν. Αὐτὸ τὸ ἔντονο δημόσιο αἰσθημα προσέκρουε στὴν ἀδυναμία τῶν πολιτικῶν (ἡθελημένα ἢ ὄχι) νὰ τὸ ἀκροασθοῦν καὶ νὰ σταθοῦν πρωτοπόροι τῶν ἐθνικῶν ἀπαιτήσεων. Ἀντίθετα προσεπλάθισαν νὰ τὸ ἀποδυναμώσουν ἀκόμα καὶ ἰδεολογικὰ μὲ τὴν ἀδιαφορίαν τους γιὰ τὴν παιδεία. Ἐτσι μέσα στὴν γενικὴν κατάπτωσιν μερικοὶ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ προεχώρησαν στὴν δημιουργίαν τῆς «Ἐθνικῆς Ἑταιρείας» τὴν Ἀνοιξιν τοῦ 1894. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ἑταιρείας ἦταν ἀλματώδης. Τὸ 1894 εἶχε 14 ἰδρυτικὰ μέλη· τὸ 1895 ἤρριθμει 60 μέλη, ἐνῶ τὸ Φθινόπωρο τοῦ 1896 ἔφτασε τὰ 2000 μέλη, ποὺ ἐπλασιάζονταν τὰ 40 τμήματά της σ' ὅλην τὴν ἐπικράτεια. Λίγο δὲ ἀργότερα μόνον ἡ Ἀθήνα εἶχε τριάντα τμήματα. Ἀνάμεσα στὰ μέλη της (στὴν τελικὴ μορφή της περιελάμβανε καὶ πολῖτες) διακρίνονται λογοτέχνες, καλλιτέχνες, πανεπιστημιακοὶ καὶ δημοσιογράφοι. Ὁ Κωστής Παλαμᾶς, ὁ Γρ. Ξενόπουλος, ὁ Νικ. Πολίτης, ὁ Νικηφόρος Λύτρας, οἱ πανεπιστημιακοὶ Ι. Ζέππος, Ἀρ. Μπαλᾶνος, Τιμ. Ἡλιόπουλος, Νικ. Σβορώνος, ὁ δημοσιογράφος Ὁδ. Ἰάλεμος καὶ σὲ σπουδαία διοικητικὴ θέσιν ὁ καθηγητὴς Σπ. Λάμπρος ἦταν μερικὰ ἀπὸ τὰ μὴ στρατιωτικὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας. Ἀξίζει νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρεία κατῴρθωσε νὰ συνενώσῃ στὶς τάξεις της ὅλον τὸν ἐλληνισμό: ἐλεύθερον, ὑπόδουλον καὶ ἀπόδημο· ἐνῶ γιὰ πρώτην φορὰ διανοοῦμενοι καὶ στρατιωτικοὶ συνεννοῦνται γιὰ τὴν ὑλοποίησιν τοῦ ἐθνικοῦ ὁράματος. Ἀπέκλεισαν τοὺς πολιτικούς καὶ τοὺς κατεδίκασαν ὅλους. Ἀκόμη καὶ τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου Κωνσταντῖνου, ὅταν ἠθέλησε νὰ γίνῃ γενικὸς διοικητὴς καὶ ἤρχισεν νὰ ἐπεμβαίνει στὴν πολιτικὴν ζωὴν, τὸν κατεδίκασαν ἐπίσης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ ἐφόρτωσαν στὴν Ἑταιρεία ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ τόπου. Μικρόψυχα τὴν ἔκριναν. Καὶ ὅμως ἡ δράσις της ἠνάγκασε τὴν κυβέρνησιν τοῦ Γ. Θεοτόκη ν' ἀσχοληθῇ, ὅπως εἶχε χρέος, μὲ τὴν ἀνανέωσιν καὶ βελτίωσιν τοῦ στρατεύματος. Παρεκίνησε τοὺς εὐεργέτες νὰ δώσουν χρήματα γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Ἦταν ἡ Ἑταιρεία ὁ κινήτριος μοχλὸς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα. Οἱ ἀξιωματικοὶ-μέλη της ἀπέβησαν οἱ πρωτεργάτες τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1909, ποὺ ἠλλαξε τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἔθνους. Διετήρησε καὶ συνεδαύλισε ὑψηλὸν ἐθνικὸ φρόνημα, γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦμε στὸν μοναδικὸ νικηφόρο τακτικὸ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας τὸ 1912-13. Καὶ ὅμως οἱ πολιτικὲς ἐριδες ἰδιαίτερα μεταξὺ Βενιζέλου καὶ Κωνσταντῖνου ἐπανεφείραν τὴν κατάπτωσιν τοῦ στρατοῦ μὲ τὰ τραγικὰ ἀποτελέσματα τοῦ 1922. Ἡ μόνη περίοδος, ποὺ ὁ στρατὸς ἐλειτούργησε ὅπως ἔπρεπε, ἦταν στὴν διάρκεια τῆς δικτατορίας τοῦ Ι. Μεταξᾶ, ἀξιωματικοῦ ἀπὸ τὰ ἰδρυτικὰ μέλη τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας. Ὅσο καὶ νὰ πειράζῃ πολλοὺς, αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια. Τὸ Ἀλβανικὸν Ἔπος ἦταν ἀποτέλεσμα συνετῆς διοικήσεως, διότι καὶ ἄρτια ἐξοπλισμένος ἦταν ὁ στρατὸς, καὶ ὀχυρωματικὰ ἔργα εἶχαν γίνῃ, καὶ εἶχε διατηρηθῇ ὑψηλὸν ἠθικόν.

Ἄκεσᾶς

λβ. Μιχαίας

Ἦ Ἀγνωστος μεταξὺ ἀγνώστων παρ' ὅλα αὐτὰ προπάτορας «μας». Καὶ τί προπάτορας! Ντελάλης. Ἦ εἰς αὐτὴν ντονντούκα, νὰ ἀναγγείλῃ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Γιαχβέ: «Ἀκούσατε πάντες οἱ λαοί· πρόσεχε, γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· καὶ ἄς εἶναι Κύριος ὁ Θεὸς μάρτυς εἰς ἐσᾶς· ὁ Κύριος ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ. Διότι ἰδοὺ ὁ Κύριος ἐξέρχεται ἐκ τοῦ τόπον αὐτοῦ, καὶ θέλει καταβῆ, καὶ πατήσῃ ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς» (Μιχαίας α' 2 - 3). Ἦ ἔρχεται ὁ Γιαχβέ καὶ πατάει τὰ βουνά. Νὰ προσέχῃ μόνο τις μυτερές κορφές, μὴν ἔχουμε κανένα ἀτύχημα.

Καὶ ἀκοῦστε τί γίνεται παρακάτω: «Καὶ τὰ ὄρη θέλουσιν ἀναλύσει ὑποκάτω αὐτοῦ, καὶ αἱ κοιλάδες θέλουσιν διασχισθῇ ὡς κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς καὶ ὡς ὕδατα καταφερόμενα εἰς κατήφορον» (Μιχαίας α' 4). Αὐτὸς δὲν εἶναι θεὸς πιά ἀλλὰ ὁ Γκονζίλα σὲ νέες περιπέτειες. Καὶ τώρα πού πῆρε φόρα, ποιὸς τὸν σταματᾷ. «Καὶ θέλω καταστήσει τὴν Σαμάρειαν εἰς σωροὺς λίθων ἀγροῦ, ὅπου φυτεύεται ἀμπελών· καὶ θέλω κατακυλίσει τοὺς λίθους αὐτῆς εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ ἀνακαλύψει τὰ θεμέλια αὐτῆς. Καὶ πάντα τὰ γλυπτὰ αὐτῆς θέλουσιν κατακοπῇ καὶ πάντα τὰ μισθώματα αὐτῆς θέλουσιν κατακαῆ ἐν πυρί. Καὶ πάντα τὰ εἰδωλα αὐτῆς θέλω ἐξαφανίσει» (Μιχαίας α' 6 - 7).

Ποιὸς τὸν πιάνει τώρα τὸν Γκονζίλα, συγγνώμη τὸν Γιαχβέ. Πάει καὶ ἡ Σαμάρεια, πού ἔκανε τὸ λάθος νὰ ἔχῃ ἀμπέλια καὶ ἀγάλματα. Ὅμως, ἀφοῦ τὰ κάνῃ ὅλα μαντάρα, μετὰ, μᾶς λέει ὁ προπάτορας, θὰ κτίσῃ πάνω ἀπ' τις κορφές τῶν βουνῶν ἄλλῃ πολιτεία, τὴν πολιτεία τοῦ Γιαχβέ. «Καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις τὸ ὄρος τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου θέλει στηριχθῇ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων, καὶ ὑψωθῇ ὑπεράνω τῶν βουνῶν· καὶ λαοὶ θέλουσιν συρρεύσει εἰς αὐτὸ» (Μιχαίας ιδ' 1). Ὅλο τις γυροφέρνει τις κορφές ὁ πάνσοφος, γιὰ νὰ δοῦμε... Πάντως ἡ πολιτεία τοῦ Γιαχβέ θὰ ἀρχίσῃ νὰ μαζεῦῃ καὶ κόσμον, ὅπως μᾶς λέει καὶ ὁ προπάτορας. Ἐπιχειρηματικὸ μναλὸ ὁ Γιαχβέ.

Κατέδῃκε μιά, δύο, τρεῖς, τὰ ἔκανε ὅλα λίμπα, δὲν ἄφησε πέτρα στὴν πέτρα καὶ ὕστερα ἄρχισε νὰ κτίζῃ τὸ δικό του χωριό. Ποῦ θὰ πᾶνε, σοῦ λέει, σὲ μένα θὰ ἔρθουνε. Αὐτὸ εἶναι, ὅταν ἐσεῖς κτίζατε Παρθενῶνες, ἐμεῖς χτίσαμε μπαγκαλόους στὰ βουνά καὶ τὰ νοικιάσαμε. Κι ἔτσι καὶ ἔγινε: «Καὶ ἔθνη πολλὰ θέλουσιν ὑπάγει καὶ εἰπεῖ: Ἦλθετε καὶ ἄς ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰακώβ· καὶ θέλει διδάξει ἡμᾶς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ· καὶ θέλομεν περιπατήσῃ ἐν τοῖς τρίβοις αὐτοῦ· διότι ἐκ Σιών θέλει ἐξέλθῃ νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ» (Μιχαίας γ' 2). Τοὺς εἶχε δὲ ψῆσει, ὅτι θὰ τοὺς ἔκανε καὶ σεμινάρια, γιὰ τὸ πῶς νὰ φέρωνται καὶ πῶς νὰ γίνουν καλοὶ. Καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πό-

λη θὰ ἔδωγαινε ὁ καινούργιος νόμος, ὁ νόμος τῆς Σιών, τῆς κορούλας τοῦ Γιαχβέ, πὺν εἶχαμε δὴ καὶ σὲ προηγούμενα ἐπεισόδια.

Καὶ ποιός εἶναι αὐτὸς ὁ περίφημος νόμος τῆς Σιών; Τὸ λέει παρακάτω: «σηκώθητι καὶ ἀλώνιζε, θυγάτηρ Σιών· διότι θέλω κάμει τὸ κέρασ σου σιδηροῦν καὶ τὰς ὀπλᾶς σου θέλω κάμει χαλκᾶς· καὶ θέλω κατασυντρίψει λαοὺς πολλοὺς· καὶ θέλω ἀφιερώσει τὰ διαρπάγματα αὐτῶν εἰς τὸν Κύριον, καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν εἰς τὸν Κύριον πάσης τῆς γῆς» (Μιχαίας δ' 13). Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῆς Σιών, γιὰ ὅσους τυχὸν ἔχουν ἀκόμα αὐταπάτες. Καταστροφή, σφαγές, λεηλασίες. Καὶ ὅλα τὰ λάφυρα στὸν Γιαχβέ - Γκονζίλα. Τὸν Κύριο ὅλων. Ἴσως γι' αὐτὸ διάλεξε τίς κορφές τῶν δουνῶν, γιὰ νὰ κτίσῃ τὸ θησαυροφυλάκιο - πόλη του. Γιὰ νὰ εἶναι μακρυνὰ ἀπὸ τοὺς διεκδικητὲς τῶν λαφύρων τῶν ληστρικῶν τον ἐπιδρομῶν. Βέβαια ἡ ὅλη ἱστορία μὲ τὰ λάφυρα καὶ τίς περιουσίες, πὺν ἀνήκουν στὸν Γιαχβέ, μοῦ θυμίζει κάτι παραπλήσιο σήμερα καὶ τὴν γνωστὴ χώρα-κουμπαρᾶ μὲ τὰ ψηλὰ χιονισμένα βουνά, ἀλλὰ ἂς τὸ ἀφήσουμε αὐτὸ γιὰ ἄλλη φορὰ.

Καὶ συνεχίζει ὁ προπάτορας - ντελάλης γιὰ τὸ θαυότερο καὶ συμβολικὸ νόημα τοῦ νόμου τῆς Σιών: «Ἡ χεὶρ σου θέλει ὑψωθῇ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους σου καὶ πάντες οἱ ἐχθροὶ σου θέλουσιν ἐκκοπῇ. Καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος, θέλω ἐξολοθρεύσει τοὺς ἵππους σου ἐκ μέσου σου καὶ θέλω ἀπολέσει τὰς ἀμάξας σου. Καὶ θέλω ἐξολοθρεύσει τὰς πόλεις τῆς γῆς σου καὶ κατεδαφίσει πάντα τὰ ὀχυρώματά σου. Καὶ θέλω ἐξολοθρεύσει τὰ γλυπτὰ σου καὶ τὰ εἰδωλά σου ἐκ μέσου σου· καὶ δὲν θέλεις λατρεύσει πλέον τὸ ἔργον τῶν χειρῶν σου. Καὶ θέλω ἀνασπάσει τὰ ἄλση σου ἐκ μέσου σου. Καὶ θέλω ἀφανίσει τὰς πόλεις σου. Καὶ θέλω κάμει ἐκδίκησιν μετὰ θυμοῦ καὶ μετ' ὀργῆς ἐπὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια δὲν μοῦ εἰσήκουσαν» (Μιχαίας ε' 10 - 15). Τὶ νόμος κι' αὐτός. Τὶ σοφία. Ἡ κάνεις ὅ,τι σοῦ λέω, ἢ στὰ γκρεμίζω ὅλα. Ἀποτελεσματικότης στὸ ἔπακρον. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ τέλος ὁ προπάτοράς μας ἀναφωνεῖ: «τίς θεὸς ὁμοίός σου συγχωρῶν ἀνομίαν καὶ παραβλέπων τὴν παράβασιν τοῦ ὑπολοίπου τῆς κληρονομίας αὐτοῦ δὲν φυλάττει τὴν ὀργὴν αὐτοῦ διαπαντός, διότι αὐτὸς ἀρέσκεται εἰς τὸ ἔλεος. Θέλει εὐσπλαχνισθῇ ἡμᾶς, θέλει ἐπιστρέψει, θέλει καταστρέψει τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Καὶ θέλει ρίψει πάσας τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν εἰς τὰ δάθη τῆς θαλάσσης» (Μιχαίας Ζ' 18 - 19).

Τώρα, ἂν καμμία φορὰ μαζὶ μὲ τίς ἁμαρτίες πετάει καὶ ἐμᾶς μέσ' στὴν θάλασσα, εἶναι γιὰτὶ εἶναι εὐσπλαχνικός, ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος. Ὅντως, ἀγαπητέ μας προπάτορα, δὲν ὑπάρχει κανένας ἄλλος θεὸς σὰν κι' αὐτόν, εὐτυχῶς. Καὶ μακάρι νὰ μὴν τὸν ἀνακαλύψουνε ποτέ. Ἕνας φτάνει καὶ περισσεύει.

Ὁ Ἀπόγονος

ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ

“Όταν οί κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἡλιόλουστη ἐκείνη ἡμέρα –1326– ὑποδέχονταν τὴ νύμφη, τὴν Ἄννα τῆς Σαβοΐας, τὴ μέλλουσα σύζυγο τοῦ Ἀνδρονίκου, τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἀνδρονίκου Β', πῶς νὰ φανταστοῦν, ὅτι αὐτὴ ἡ κοπέλα πάμπολλα δεινὰ ἔσερνε μαζί της γιὰ τὴ χώρα; Ναί. Τώρα, ὅπου ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του ὁ ἄνδρας τῆς, ὁ αὐτοκράτορας Ἀνδρόνικος Γ', ἡ αὐτοκράτειρα Ἄννα στὸ χαμὸ ἔφερνε τὴ χώρα.

Ἰταλίδα εἶχε παραμείνει. Ἰταλοὶ – Ἰταλίδες γύρω τῆς. Ἡ συντροφιά τῆς ἦταν. Οἱ σύμβουλοί τῆς. Τὴ χώρα ὁ μέγας δομέστικος τὴ διοικοῦσε, ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός. Ὁ Ἀνδρόνικος Γ' σ' αὐτὸν εἶχε ἀναθέσει καὶ τὴν κηδεμονία τῶν παιδιῶν του, 9 ἐτῶν ὁ Ἰωάννης, 4 ὁ Μιχαήλ. Καὶ πόσοι ὀρέγονταν τὸ θρόνο! Θρόνο πού θὰ τὸν κατεῖχε αὐτοκράτειρα, πού δὲν ἀγαποῦσε τοὺς ὑπηκόους τῆς, μὰ κι' αὐτοὶ δὲν τὴν εἶχαν κλείσει στὴν καρδιά τους.

Ἡ Ἄννα μισοῦσε καὶ τὸν Καντακουζηνό. Ἐπειδὴ αὐτός, ὁ συνεργάτης. Ὁ ἔμπιστος. Ὁ φίλος τοῦ ἀνδρα τῆς. Ποιοὶ οἱ σκοποὶ του; Τί κρυβόταν στὴν καρδιά του; Δὲν τοῦ ἔλειπε τὸ χρῆμα. Οὔτε ἡ μόρφωση οὔτε ἡ ἱκανότητα γιὰ διοίκηση. Καὶ στρατηγὸς ἦταν ἐξαιρετός.

Ἀρχισε λοιπὸν νὰ κυβερνᾷ τὴ χώρα ὁ Καντακουζηνός, ἐνῶ ἡ Ἄννα στὸ μοναστήρι ἔμενε γιὰ τὶς ἐννεάμερες προσευχὲς κατὰ τὰ εἰωθότα. Ἐκεῖ εἶχε ταφῇ ὁ ἄνδρας τῆς. Νὰ ἡ εὐκαιρία γιὰ τὸν πατριάρχη καὶ γιὰ τὸν παρακοιμώμενο, τὸν Ἀπόκαυκο. Τὸν θρόνο ὀρέγονταν καὶ οἱ δύο, καὶ δὲν ἦταν δὰ οἱ μόνοι. Τώρα πατριάρχης καὶ Ἀπόκαυκος κολάκευαν τὴν Ἄννα, ὁ καθένας γιὰ λογαριασμό του.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΜΑΞΙΜΟΥ

Ἰωάννης Καντακουζηνός
(1347 - 1355)

Ὁ καθένας τους ἀνυπομονοῦσε, πότε θὰ ἔρθη τέλος ἡ ὥρα νὰ βρεθῇ στὸ θρόνο. Ὁ πατριάρχης μὲ κόκκινη μελάνη ὑπέγραφε, ὅπως οἱ αὐτοκράτορες. Μὲ χρυσάφι καὶ μετὰξι στόλιζε τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του. Δὲν τοῦ ἔλειπαν παρὰ τὰ κοκκοδαφῇ πέδιλα. Ὁ Ἀπόκαυκος, ταπεινὴ ἡ καταγωγή του. Μὰ ἰσχυρότατος ἤδη, γιὰ κατὰλληλο παλάτι φρόντιζε, τὸ ἔχτιζε καὶ τὸ ἔχτιζε κοντὰ στὴ θάλασσα, φρούριο ἦταν, οὐδεὶς φόβος γιὰ τὴ ζωὴ του καὶ τὴ διατροφή, καὶ τρανὰ μυστικὰ στὴν καρδιά του. Νὰ κλείσῃ ἐδῶ τὸν νεαρὸ Ἰωάννη, νὰ τὸν παντρέψῃ μὲ τὴν κόρη του, καὶ τότε, ὦ! τότε! δικά του ὅλα! Τὰ πάντα! Πατριάρχης λοιπὸν καὶ Ἀπόκαυκος ὁλοένα στὸ μοναστήρι κοντὰ στὴν Ἄννα δῆθεν νὰ τὴν παρηγοροῦν καὶ θυσοδομοῦσαν κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅπως καὶ ὁ μέγας δρουγγάριος καὶ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης καὶ ἄλλοι ἄρχοντες. Ὁ Καντακουζηνός; Στάσῃ ἐτοιμάζει. Κίνδυνος καὶ γι' αὐτὴν καὶ γιὰ τὰ παιδιά τῆς! Τρομοκρατήθηκε ἡ ἄμοιρη γυναῖκα. Εἶχε ἀγαπήσει τὸν ἄνδρα τῆς. Πῶς δὲν τῆς ἦρθαν στὴν ἀκοὴ τὰ λόγια του; Στὶς τελευταῖες του ὥρες τὴν εἶχε κάνει προσεκτική. Νὰ μὴν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν Καντακουζηνό. Τὶς συμβουλές του ν' ἀκολουθῇ. Εἰδάλλως ὀργὴ θὰ πέσῃ καὶ σ' αὐτὴν καὶ στὰ παιδιά τῆς καὶ στὴ Χώρα. Ἡ ἀκοὴ τῆς Ἄννας τὰ λόγια τῶν συνωμοτῶν καλοδεχόταν. Καὶ ἔμπιστος ὁ Ἀπόκαυκος, καὶ ἀμαθὴς ἡ Ἄννα, καὶ μὴ νοήμων, καὶ στὸ ἑλαφρὸ φιλόδοξη, εἶχε πεισθῇ. Μὲ τὸν Ἀπόκαυκο θὰ διοικοῦσε τὴ Χώρα. Φοβισμένη τώρα. Καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ μοναστήρι – ἂν καὶ ἀτελείωτες οἱ προσευχὲς γιὰ τὸν νεκρό–, ταμπουρώθηκε στὸ παλάτι.

Στό μεταξύ ὁ Καντακουζηνὸς ἐπιδέξια διοικοῦσε τὴ Χώρα, ὁ καθένας ἐνωιωθε τὸ σιθαρὸ τοῦ χέρι. Καὶ ἐπηκολούθησε σύνοδος. Προσβλητικὰ φέρονταν οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἄρχοντες καὶ αὐλικοί, ἐνῶ ἀπαθὴς ἡ Ἄννα.

Δὲν ἔλειπαν βέβαια οἱ θερμόαιμοι, ἡ Σύνοδος λίγο ἔλειψε νὰ ἔχῃ τέλος οἰκτρό. Ἀνάστατη ἡ πόλις, ὅταν μαθεύτηκαν τὰ τῆς Συνόδου. Θύελλα οἱ διαμαρτυρίες ὁπαδῶν καὶ φίλων τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὁ στρατὸς μάλιστα δὲν δίστασε, ἔφθασε μέχρι τὸ παλάτι, ἀπειλητικὲς οἱ διαθέσεις, καὶ ἐμπαιγμοὶ κατὰ τοῦ πατριάρχη. Ἀλλὰ μόλις ὁ Καντακουζηνὸς ἐμφανίσθηκε στὰ πλήθη, ἤρεμα τὴ συμβουλή του ἀκολούθησαν, ἤρεμα διαλύθηκαν. Ἀκριδῶς αὐτὴ ἡ ὑπακοὴ τοῦ πλήθους, ἀκριδῶς αὐτὴ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ θορύβησε τὴν Ἄννα. Τόσο εὐκολα μποροῦσε λοιπὸν ὁ μέγας δομέστικος νὰ ἐπιδλῇ; ὦ! Ἦταν ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνος!

Ὁ Καντακουζηνὸς δήλωσε, ὅτι παραιτεῖται. Προτίμησε νὰ ἀπομακρυνθῇ. Πολεμοῦσε ἤδη στὴ Θράκη, ἐνῶ ὁ πατριάρχης, παρῶν πάντοτε στὸ παλάτι, δὲν ἔπαυε νὰ δηλώνῃ, ὅτι ἔτοιμος ἦταν τίς πύλες τοῦ Παραδείσου νὰ ἀνοίξῃ σὲ ὅποιονδήποτε, ποὺ θὰ ἐξαφανίσῃ τὸν ὕπουλο Καντακουζηνό. Καὶ ἔλαβε διαταγὴ ὁ Καντακουζηνὸς νὰ διαλύσῃ τὸν στρατό, νὰ μεταβῇ στὸ Διδυμότειχο καὶ νὰ περιμένῃ τίς διαταγὲς τῆς Ἄννας. Αὐτὸς τῆς ἔστειλε μακρότατη ἐπιστολή. Τὴν βεβαίωνε, ὅτι δὲν ἦταν ἐπαναστάτης. Τῆς θύμιζε, ὅτι εἶχε ὀρκισθῇ πάντα νὰ ὑπερασπίζεται τὰ δικαιώματα τῆς αὐτοκρατορίας Ἄννας καὶ τῶν παιδιῶν της. Ὑδριστικὴ ἡ ἀπάντησις τῆς Ἄννας. Ἦταν δὲ οἱ ὕδρεις πολὺ εὐκόλες στὸ στόμα της. Φίλοι καὶ συγγενεῖς, ποὺ τὸν εἶχαν ἀκολουθήσει, τὸν προέτρεπαν αὐτοκράτορας νὰ ἀνακηρυχθῇ. Καὶ τὸ ἀποφάσισε ὁ Καντακουζηνός, ὅταν μαθεύτηκε, ὅτι στὴν πόλι κατὰστρεψαν τὸ μέγαρό του. Φυλά-

κισαν τὴν μητέρα του. Καὶ ἀπέθανε στὴ φυλακὴ ἢ σεβαστὴ κυρά. Μήπως ὅμως ἡ βασιλεία καραδοκοῦσε ἐδῶ καὶ χρόνια στὴν καρδιά του ζαρωμένη; Αὐτοκράτορας λοιπὸν ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός – 1341. Ὁ ἴδιος ἔθεσε τὸ στέμμα στὴν κεφαλὴ του. Τὴν ἐπομένη φόρεσε καὶ πάλι τὰ πένθιμα ἐνδύματα. Τὰ λευκά. Μὰ ἡ ἐντύπωσις ἀπὸ τίς πράξεις του πολὺ τὸν ἐνδιέφερε. Τὸν ἀκριβὸ φίλο πενθοῦσε: Τὸν Ἀνδρόνικο Γ'!

Καὶ ἀρχίζει ἡ τραγωδία. Πόθος ἀσίγαστος καὶ τῶν δύο, τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ αὐτοκηρυχθέντος αὐτοκράτορος, νὰ ἐξουδετερώσῃ ὁ ἓνας ἀντίπαλος τὸν ἄλλον. Ὁ λόγιος Καντακουζηνός, ἀπὸ τὴν ἀρχοντικὴ γενιά, τὴ συμμαχία ἐμίρη τῆς Τουρκίας ζήτησε. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἄννα ἀπὸ τοὺς Τούρκους ζήτησε δοθήθεια. Καὶ ἔφθασαν στὴν πρωτεύουσα 10.000 Τούρκοι μαχητές, καὶ θερμότατα τοὺς ὑποδέχθηκαν. Μὰ οἱ ἐμπόλεμοι ἀναγκάσθηκαν καὶ ἀπὸ τοὺς Σέρβους νὰ ζητήσουν δοθήθεια. Οἱ Σέρβοι; Εὐχαρίστως δοθήσαν. Οἱ Σέρβοι; Τοὺς σκοποὺς τοὺς ἀκολουθοῦσαν. Τὴν κατάκτηση τῆς Αὐτοκρατορίας! Ὁ Καντακουζηνός φρούρια στὴ Μακεδονία τοὺς ὑποσχέθηκε ὡς ἀντάλλαγμα. Ἐνῶ ἡ Ἄννα ὀλόκληρη τὴ Μακεδονία τοὺς πρόσφερε καὶ τὴν κόρη της στὸν γιὸ τοῦ κράλη τῆς Σερβίας. Καὶ ἄρχισαν πᾶ οἱ σύμμαχοι Σέρβοι ὀλοπρόθυμα νὰ λεηλατοῦν. Ἐνῶ Τούρκοι πολῖτες ἄδραξαν τὴν εὐκαιρία. Ἐλεύθερα ἔρχονταν στὴ Θράκη, ἐλεύθερα λεηλατοῦσαν, ἐλεύθερα πληθυσμὸ αἰχμαλώτιζαν. Ἐνῶ ἡ αὐτοκράτειρα Ἄννα ἀπὸ τίς Βλαχέρνες, τὸ παλάτι – στὸ βορειότερο ἄκρο τοῦ Κεράτιου κόλπου οἱ Βλαχέρνες, ἀκριδῶς στὰ τεῖχη –, ἔβλεπε τοὺς ὑπηκόους της. Χριστιανοὶ αὐτοί. Καὶ ἔβλεπε ἡ Ἄννα τὸ μαρτύριό τους. Νὰ τοὺς τραδοκοποῦν. Νὰ τοὺς αἰχμαλωτίζουν οἱ Τούρκοι. Μὰ καὶ ὁ θεῖνος τοὺς ἔφθανε στὴν ἀκοή της. Καὶ οἱ φωνές τους, καὶ οἱ κραυγές. Καὶ παρακολου-

θοῦσε ἡ Ἄννα τῆς Σαβοΐας τὸ διασκεδαστικὸ θέαμα.

Ὁ πόλεμος; Χωρὶς διακοπὴ ἑξακολουθοῦσε. Θράκη - Μακεδονία δεινοπαθοῦσαν. Τὰ μόνυ ἐδάφη ποὺ εἶχαν ἀπομείνει στὴν Αὐτοκρατορία. Ἐξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα πλήρης ἡ ἀναρχία. Ἀλλὰ καὶ στὴν πρωτεύουσα αὐτοκράτορας ὁ νεαρὸς Ἰωάννης, ὁ γιὸς τῆς Ἄννας καὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Γ'. Εἶχε σπεύσει ὁ πατριάρχης νὰ τὸν στέψῃ. Καὶ ὁ πόλεμος χρήματα χρειάζεται, καὶ χρήματα δὲν ὑπῆρχαν, καὶ ἄδειασε ἡ Ἄννα τὴν πρωτεύουσα ἀπὸ ὅ,τι πολῦτιμο. Τέχνη καὶ ἐμπόριο τὴν εἶχαν καὶ πάλι πλουτίσει. Ἀδειασε λοιπὸν τὸ παλάτι. Ἀδειασε ἐκκλησίες, μοναστήρια ἀπὸ τίς ἱερές εἰκόνες, τὰ ἱερὰ σκεύη, τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια, ὅ,τι μποροῦσε νὰ μεταβληθῇ σὲ χρήμα. Ὑποχρέωσε ἄρχοντες ἀλλὰ καὶ μὴ ἄρχοντες νὰ προσφέρουν ὅ,τι ἀκριβὸ κατεῖχαν. Ἀπληστη, κρατοῦσε ὅ,τι τῆς ἄρесе, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τίς εἰσπράξεις κατακρατοῦσε ἓνα μέρος, δικαιοματικά, ἔλεγε. Καὶ ἀκόμα ἔλεγε, θὰ ἀφανίσῃ τὰ πάντα, ὥστε, ἂν τυχὸν ἔρθῃ ὁ Καντακουζηνός, νὰ μὴν βρῇ τὸ παραμικρὸ ἀξιόλογο. Φυσικὰ δὲν ἦταν μόνο ἡ αὐτοκράτειρα, ποὺ ζητοῦσε νὰ ἐπωφεληθῇ ἀπὸ τίς εἰσπράξεις. Ἔτσι τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα δὲν ἦταν ἀρκετά. Καὶ ζήτησε ἡ Ἄννα δάνειο ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μάρκου τῆς Ἑνετίας. Γιὰ νὰ τὸ λάβῃ, ἔθεσε ἐνέχυρο κειμήλια τοῦ στέμματος. Καὶ ἔμειναν στὸ θησαυροφυλάκειο τῆς ἐκκλησιᾶς αὐτῆς τὰ κειμήλια, τὸ χρεὸς δὲν στάθηκε δυνατό νὰ ἐξοφληθῇ.

Μὰ καὶ ὁ Καντακουζηνὸς εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ βοήθεια. Τὴν ζήτησε ἀπὸ τὸν Οὐρχάν. Δέχθηκε αὐτὸς νὰ βοηθήσῃ, μὰ ὡς ἀντάλλαγμα θέλησε τὴν κόρη τοῦ Καντακουζηνοῦ ὡς σύζυγο. Ὅσο καὶ ἂν φαίνεται πρωτάκουστο, ἔγινε αὐτὸς ὁ πρωτάκουστος γάμος 1346 - . Χαρακτη-

ρίζεται μάλιστα ἡ τελετὴ ἄκρως μεγαλοπρεπῆς. Ἐγινε ὁ γάμος στὴν πεδιάδα τῆς Σηλυβρίας, τῆς μικρῆς αὐτῆς πόλης τῆς ἀνατολικῆς Θράκης, ποὺ χρόνια καὶ χρόνια προπύργιο εἶχε σταθῇ τοῦ Βυζαντίου στὶς τόσες εἰσβολές βαρβάρων.

Τώρα: Ἐξω ἀπὸ τὴν Πόλιν ἐξέδρα εἶχε στηθῇ. Ὀλοσκέπαστη. Μὲ πολυτελῆ ὑφάσματα. Μὲ ἄνθη. Μὲ κλαριά δένδρων. Ὀλόγυρα Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι ἄρχοντες ὄρθιοι στέκονται ἀντάμα. Πολύχρωμες οἱ στολές τους. Στὸ κέντρο πάνω σὲ ἄλογο βασιλικὸ - μὰ ὁ λόγιος βέβαια. Ὁ γόνος ἀρχοντικῆς οἰκογενείας. Ὁ γαμπρὸς τοῦ σουλτάνου Οὐρχάν. Ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός. Ἀγέρωχος. Λαμποκοποῦσε ἡ στολὴ του. Μάργαροι, διαμάντια, χρυσάφι. Ὅμως κατὶ ἔλειπε. Ἡ ντροπὴ. Ἀλλὰ ὑπῆρχε ἡ δεδιαιότητα, σίγουρο πιά, θὰ νικηθῇ ἡ Ἄννα τῆς Σαβοΐας, θὰ νικηθοῦν οἱ ἄγρυπνοι φρουροὶ τῆς πρωτεύουσας, τὰ τείχη. Μὲ τί αἰσθήματα παρακολουθοῦσε τὰ γινόμενα ὁ λαός; Παρὼν ὁ λαός. Πλήθος λαοῦ.

Καὶ τραβήχτηκαν τὰ παραπετάσματα, φάνηκε ἡ νεαρὰ νύμφη, λαμπάδες γύρω τῆς ἀναμμένες, καὶ ἤχοῦσαν τὰ μουσικὰ ὄργανα, σάλπιγγες, σύριγγες, αὐλοὶ, τούμπανα. Ἐπιφανεῖς Τοῦρκοι, ἀξιωματοῦχοι ἐπιφανεῖς καὶ πλῆθος στρατοῦ ἔφθασαν μὲ τριάντα πλοῖα τὴ νεαρότατη νύμφη νὰ παραλάβουν, τὴν ὁρθόδοξη χριστιανή, στὸν ἐξηντάχρονο Τοῦρκο νυμφίον νὰ τὴν παραδώσουν. Καὶ πλούτισε ἡ βυζαντινὴ πριγκιποπούλα τὸν ἀριθμὸ τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμιοῦ τοῦ Οὐρχάν. Τοῦ Οὐρχάν, ποὺ εἶχε ἰδρύσει τὰ τάγματα τῶν Γεννιτάρων. Καὶ ἄλλεπάλληλες οἱ ἐορτές ἐδῶ, στὴ Σηλυβρία, γεύματα πλούσια Ἑλλήνων - Τούρκων καὶ εὐθυμὴ ἐκκωφαντικὴ μουσικὴ μὰ καὶ ὄνειρα λαμπρά. «Θὰ μποῦμε νικητὲς στὴν Πόλιν», αὐτοί. «Θὰ μποῦμε νικητὲς στὴν Αὐτοκρατορία», οἱ ἄλλοι.

Ἀς κυττάξουμε τὸν Οὐρχάν τὴ χρονιά,

πού κατέλαβαν τὴν Προῦσα οἱ Τοῦρκοι -1326- καὶ μετέπειτα τὶς ἄλλες δυὸ μεγάλες πόλεις τῆς Βιθυνίας, Νίκαια, Νικομήδεια. Τὰ δεκαπέντε αὐτὰ χρόνια μὲ τὴν ὀργάνωση τοῦ κράτους ἦταν ἀπασχολημένος, τοῦ νεοσύστατου τουρκικοῦ κράτους. Εἰσήγαγε τὶς πρῶτες νομοθεσίες. Πρωτεύουσα ὄρισε τὴν Προῦσα. Ἐκεῖ κόπηκαν τὰ πρῶτα τουρκικὰ νομίσματα. Καὶ καλλώπιζε περισσότερο τὶς ὀνομαστὲς αὐτὲς πόλεις, Προῦσα, Νίκαια, Νικομήδεια. Ἀνῆγειρε κτίρια ἐπιδλητικά. Σχολεῖα. Τζαμιά. Ἐκεῖ οἱ χοτζάδες θὰ διδάσκουν τὸ ἀκροατήριό τους. Ἐκεῖ θὰ τονωθῇ ἡ θρησκεία. Τὸ Ἰσλάμ. Μὲ τὴν ἀκλόνητη πίστη στοῦ Ἰσλάμ καὶ τὸ γιαιτανάνι στοῦ χέρι ἄφοδα θ' ἀντικρύζεται ὁ ἐχθρός. Ὁ ἄπιστος. Ὁ μὴ Τοῦρκος.

Στὴν ἄμοιρη Αὐτοκρατορία ἐξακολοθοῦσε ὁ πόλεμος. Θύελλα μαύρη ἦταν. Ἀπειλητική. Τὰ τεῖχη ἄγρια τὰ χτυποῦσαν ὁ ντόπιος λόγιος καὶ ἡ ξένη κυρά. Καὶ πλήρης ἡ ἀναρχία ἔξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, μὰ καὶ στὴν πρωτεύουσα. Ἐπόμενο. Κυρίαρχος ὁ Ἀπόκαυκος. Μὲ σωματοφυλακὴ πάντα κυκλοφοροῦσε. Μὰ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα ἓνας μονάχα τὸν συνόδευε, ἓνας πεζός. Ὁ ἴδιος, ἔφιππος. Καὶ ἔφθασε στὴν ἰδιόρρυθμη φυλακὴ, πού φρόντιζε νὰ κτισθῇ στὸν περίβολο τοῦ μεγάλου παλατίου, νὰ ἐπιβλέψῃ τὶς ἐργασίες. Ὅχι πιά οἱ κρατούμενοι - συγγενεῖς, ὁπαδοὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ - σὲ ἓναν χώρο ὅλοι μαζί. Ἐπικίνδυνο! Θὰ ἔμεναν τώρα ἀνὰ δύο, ἔστω ἀνὰ τρεῖς, στοῦ κάθε κελί. Ἐνας λοιπὸν ἀπ' αὐτοὺς ἄρπαξε μὰ σάνίδα ἀπὸ χέρι ἐργάτη, χτύπησε τὸν Ἀπόκαυκο, τὸν ἔρριξε ἀπὸ τὸ ἄλογο. Ἐτρεξε ὁ σωματοφύλακας νὰ βοηθήσῃ. Ὅμως ἄλλος κρατούμενος, ὀπλισμένος μὲ τσεκούρι, ἓνα χτύπημα καὶ τὸ κεφάλι τοῦ Ἀπόκαυκου χωρίστηκε ἀπὸ τὸ κορμί. Τρομαγμένοι οἱ ἐργάτες σκορπίστηκαν. Χαρούμενοι οἱ ἐγκλειστοὶ στερέωσαν τὴν κεφαλὴ τοῦ Ἀπόκαυκου σὲ ρα-

βδί, καὶ τὸ στερέωσαν ἔτσι, ὥστε νὰ φαίνεται. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα οἱ δράστες νὰ φύγουν ἀπὸ αὐτὸν τὸν χώρο. Καὶ ἀφρισμένη ἀπὸ θυμὸ ἡ αὐτοκράτειρα γιὰ τὸν χαμὸ τοῦ Ἀπόκαυκου, διάταξε νὰ θανατωθοῦν ὅλοι οἱ ἐγκλειστοί.

Στὴν πρωτεύουσα καὶ ἄλλη μεγάλη ταραχὴ. Συγκρούσθηκαν οἱ ντόπιοι μὲ τοὺς ξένους ἐμπόρους τοῦ Γαλατᾶ, Ἐνετούς, Γενουάτες καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους. Μὰ τελικὰ οἱ ντόπιοι οἱ ζημιωμένοι. Ἀναγκάσθηκαν καὶ ἀποζημίωση νὰ πληρώσουν.

Καὶ ὁ πόλεμος, ἡ θύελλα ἐξακολοθοῦσε, μανιασμένα χτυποῦσαν οἱ ἀντίπαλοι πέντε χρόνια ἤδη τὰ τεῖχη. Καὶ εἶχε ἀγριέψει ἡ φιλοδοξία, ἡ ἄμετρη φιλοδοξία τοῦ Καντακουζηνοῦ, πού στὴν καρδιά του φώλιαζε. Ἀνυπομονοῦσε! Νὰ βρεθῇ στοῦ θρόνου! Καὶ τὰ τεῖχη ἄπαρτα! Πῆρε λοιπὸν βοήθὴ τὴν καταραμένη μὲν, ἀλλὰ πάντα πρόθυμη κυρά: τὴν προδοσία. Κι ἔτσι εἶναι, πού μπῆκε στὴν πρωτεύουσα. Μπῆκε σὲ ὥρες πολὺ εὐχάριστες γιὰ τὴν αὐτοκράτειρα. Γλέντι στοῦ παλάτι. Τραγοῦδια καὶ φωνὲς χαρᾶς ξεχειλισμένης, καὶ τσιρίδες, καὶ φαγητά, καὶ ποτά. Νίκη ἐόρταζε ἡ αὐτοκράτειρα. Ὁ πατριάρχης τῆς εἶχε ὑποδείξει, ὅτι αὐτὸς ὁ πόλεμος στοῦ χαμὸ φέρνει τὴ χώρα, μὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἴδια καὶ τὰ παιδιὰ της. Ἐξαλλή ἡ αὐτοκράτειρα! Γιὰ τὸ θράσος του! Νὰ τῆς ὑποδείξῃ τὶς πράξεις της; Σύνοδο συγκάλεσε - 1347. Καὶ ὁ ἄλλοτε φίλος καὶ συνεργάτης ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴ θέσθ του. Τώρα ἐόρταζε ἡ Ἄννα τὴ νίκη της αὐτῇ. Καὶ ξαφνικὰ ὅπλων κλαγγή! Καὶ τραγοῦδια καὶ ζητωκραυγὲς στὴν ἀκοή τῆς εὐθυμῆς συντροφιᾶς. Ναι, ναι, ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς στὴν Πόλη! Αὐτοκράτωρ. Ἔτος 1347! Καὶ ἄρχισε νὰ συμμαχεύῃ τὴν καταιγίδα. Ὁκτὼ χρόνια αὐτὴ ἡ προσπάθεια - 1355. Τὴν καταιγίδα, πού ὁ ἴδιος ἐπὶ χρόνια πέντε ἔσπερνε.

Ἡ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΚΕΛΣΟΣ, Ἀληθῆς Λόγος

Στὸ φῶς ὕστερα ἀπὸ 18 αἰῶνες τὸ σημαντικώτατο ἔργο τοῦ νεοπλατωνικοῦ φιλοσόφου Κέλσου «Ἀληθῆς Λόγος» σὲ μετάφρασι τοῦ Πέτρου Οἰκονόμου καὶ τοῦ Γιάννη Χριστοδούλου. Ὁ «Ἀληθῆς Λόγος», ὅπως ἀναγράφεται στὸν ἐμπεριστατωμένο πρόλογο, ποὺ ἐπιμελήθηκε καὶ ἔγραψε ὁ Γιάννης Ἀβραμίδης, «εἶναι τὸ πρῶτο γραπτὸ ἔργο ὑπεράσπισης τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμό καὶ τὸν Χριστιανισμό... Ὁ Κέλσος, ἐκλεκτικὸς φιλόσοφος τῆς ὕστερης ἀρχαιότητος... δίνει τὴν ἑλληνικὴ ἀπάντησιν σ' ἓνα δόγμα (ἐνν. τὸν χριστιανισμό), ποὺ τὸ θεωρεῖ προῖον βάρβαρης καὶ ἀπολίτιστης σκέψεως. Ὁ Ἀληθῆς Λόγος μὲ τὸ ἀδιάβλητο κύρος τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ λόγου ἔρχεται νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς μύθους περὶ “ἑλληνοχριστιανισμόν”, καταδεικνύοντας μὲ ἔμφασιν τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα καὶ τὸν Χριστιανισμό». “Ἐνα ἐρώτημα θέτει ὁ συγγραφεὺς τοῦ προλόγου, «καὶ τὸ ἐρώτημα, κάθε ἄλλο παρὰ ἀκαδημαϊκὸ θὰ παραμείνῃ: ὑπῆρξε ἡ ἐπικράτησις τοῦ Χριστιανισμοῦ μιὰ ὁμαλὴ μετεξέλιξις τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἢ δὲν ἦταν ὁ Χριστιανισμὸς παρὰ ἓνα ἰουδαϊκὸ “μίασμα”, ποὺ διέλυσεν τὸν ἑλληνισμό καὶ στὴ συνέχεια θύτισεν τὴν Εὐρώπην σὲ ἓνα σκοτάδι ποὺ δάσταξε αἰῶνες» (σελ. 19).

Ἐκπληξί προκαλεῖ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἔργο τοῦ Κέλσου διεσώθη, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστόν, ὅτι «ὅλα τὰ γραπτὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων διανοουμένων, ποὺ ἀντιμάχονταν τὴ νέα ἰουδαϊκὴ αἵρεσις, ἔχουν καταστραφεῖ μὲ ἰδιαίτερη μισαλλοδοξία καὶ μεθοδικότητα - κορυφαῖο παράδειγμα τὸ δεκαπεντάτομο ἔργο τοῦ Πορφύριου «Κατὰ Χριστιανῶν», ποὺ καταστράφηκε μὲ εἰδικὸ διάταγμα τοῦ Θεοδοσίου Β' τὸ 448 μ.Χ.» (σελ. 8). Πλεῖστα ἔργα

Ἡ δυσκολοδιάβατη ἀτραπὸς τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας

Ἀνάμεσα στὰ πολλὰ διβλία ποὺ κυκλοφοροῦν στὸ ὑπὸ κατεδάφισιν κρατίδιο, τὸ κατ' εὐφημισμὸ ὀνομαζόμενο «Ἑλλάς», τὰ ὁποῖα βάλλουν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ξεχωρίζει ἓνα ρυπαρογράφημα, ποὺ ἐξεδόθη στὴν συμπτωτεύουσα στίς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας ποὺ διανύουμε, στίς σελίδες τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται, ὅτι μεγάλος ἀριθμὸς ἐπιφανῶν Ἑλλήνων τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν ἔκφυλοι. Ὁ «Δαυλὸς» καὶ ἄλλοι ἐρευνητὲς - συγγραφεῖς κατηγόρησαν τὰ ἀνόσια, ποὺ ἀναφέρονται στὸ ἀνωτέρω διβλίον, καὶ τὰ κοινιορτοποιήσαν μὲ ἀτράνταχτα ἐπιχειρήματα.

Ὁ συγγραφεὺς του ὅμως προχώρησε καὶ στὸ δάθος τοῦ χρόνου μιαινόντας τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία, ἀφοῦ γράφει, ὅτι ὁ Διόνυσος / Βάκχος εἶχε δύο φύσεις, τὴν ἀρσενικὴ καὶ τὴν θηλυκὴ, ἦταν δηλαδὴ ψευδάνωρ - κί-ναιδος! Ἐπιχείρησα νὰ περπατήσω στὴν δυσκολοδιάβατη ἀτραπὸ τῆς Μυθολογίας - ἀπώτατης Ἱστορίας μας, μὲ σκοπὸ νὰ ἀποκρυπτογραφήσω

τῶν Ἑλλήνων, εἴτε αὐτὰ ἀντιμάχοντο τῇ νέᾳ θρησκείᾳ εἴτε ὄχι, εἶχαν τὴν τύχην «*πυρὶ παραδιδόσθαι*» (Codex Justinianus I 1.3). Πολλὰ ἂπ' τὰ ἔργα τῶν κλασσικῶν, ποὺ ἔχουν χαθῇ, ἐκάησαν ἂπ' τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ Βυζαντίου. Ἀσφαλῶς τὴν ἴδια τύχην εἶχε καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κέλσου, ἀλλὰ εὐτυχῶς διεσώθη χάρι στὸν χριστιανὸ ἀπολογητὴ Ὡριγένη, ὁ ὁποῖος θέλοντας νὰ τὸν ἀντικρούσῃ παρέθεσε σχεδὸν ὁλόκληρο τὸ ἔργο του ἀπαντώντας παράγραφο πρὸς παράγραφο.

Ὁ λόγος ὅμως, γιὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψε ὁ Κέλσος τὸν «*Ἀληθῆ Λόγον*», δὲν ἦταν, γιὰ νὰ κἀνῃ ἁπλῶς τοὺς Χριστιανοὺς ν' ἀλλαξοπιστήσουν, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ κλονίσῃ τὴν μισαλλοδοξίαν τους, ὥστε νὰ δεχθοῦν καὶ αὐτοὶ νὰ στρατευθοῦν κατὰ τῶν βαρβάρων εἰσβολέων, ποὺ ἀπειλοῦσαν τὴν αὐτοκρατορία (ἐφ' ὅσον ἡρνοῦντο τὴν στράτευση). «*Παρά τὴν ἰδέαν ποὺ ἔχει ἐπικρατήσῃ* – γράφει ὁ Γ. Ἀβραμίδης – *ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον ἦσαν μισητοὶ οἱ Χριστιανοί, δὲν ἦταν τὸ πιστεῦν τους καθαντὸ (θὰ ἦταν ἀδιανόητο κατὰ τέτοιο σὲ μὴ κοινωνία, ὅπου ἀνθοῦσαν ἐλεύθερα καὶ δίχως ἀποκλεισμοὺς ἀναρίθμητες διαφορετικὲς λατρεῖες).* Ὁ κύριος λόγος ἦταν, ὅτι σὲ μὴν ἐποχῇ, ὅπου ἡ αὐτοκρατορία δεχόταν γιὰ πρώτη φορὰ βαρβαρικὲς εἰσβολές (δεύτερο μισὸ τοῦ Β' αἰῶνα) καὶ τὸ πατριωτικὸ αἶσθημα τῶν πολιτῶν τῆς βρισκόταν σὲ ἔξαρση, οἱ Χριστιανοὶ δίχαζαν τὴν κοινωνία σὲ θρησκευτικὴ δάση: ὄχι μόνο παραμελοῦσαν τὰ πολιτικὰ τους καθήκοντα ἀρνούμενοι νὰ ὑπηρετήσουν στίς κρατικὲς ὑπηρεσίες καὶ στὸ στρατό, ὄχι μόνο ἐκδήλωναν ἀπειθείαν στοὺς νόμους καὶ ἔλλειψη πατριωτισμοῦ, ἀλλὰ συγκροτοῦσαν μὲ ἀμείλικτη πειθαρχία δικό τους κράτος ἐν κράτει οἰκονομικὰ ἀνεξάρτητο καὶ αὐτοδύναμο, τὴν ἐκκλησίαν» (σελ. 14 - 15).

«*Σήμερα ἐπικρατεῖ ἡ ἐσφαλμένη ἰδέα* – γράφει ὁ συγγραφεὺς – *ὅτι γενικὰ οἱ διωγμοὶ τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων ἦσαν ἀκατάπανστοι καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ποτὲ δὲν ἔζησε σὲ καθεστὼς ἀνεξίθρησκείας – καὶ βέβαια ἐλάχιστοι γνωρίζουν, ὅτι ὁ Ρωμαῖος αὐτοκράτορας Φίλιππος ὁ Ὑραψ (244 - 9) ὑπῆρξε Χριστιανὸς πολὺ πρὶν τὸν Μ. Κωνσταντῖνον*» (σελ. 16). Σημειωτέον, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ ὁποῖος πολεμοῦσε τοὺς

κατὰ τὸ δυνατόν τὰ καλυμμένα τῆς νοήματα, ποὺ ἔχουν σχέσι μὲ τὸν Διόνυσον. Στόχος ἄλλωστε τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ προσέγγισι τῆς Ἀλήθειας.

Ὁ Διόνυσος ἦταν γιὸς τῆς Σεμέλης, κόρης τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Κάδμου, καὶ τοῦ Διός. Ὁ Ζεὺς εἶναι ὁ ὄντογονικὸς αἰθέρας, ὁ δημιουργὸς τῶν νοητικῶν ὄντων καὶ ὁ νόμος τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Τὸν καιρὸ ποὺ ἡ Σεμέλη ἐγκυμονοῦσε τὸν Διόνυσον, ἡ ζηλότυπη Ἥρα (δηλαδὴ ἡ παραγωγικὴ ὕλη, ἄτομο ὕλης ἀεριώδους καταστάσεως καὶ νόμος τῆς ἀγάπης) παρουσιάσθηκε μπροστὰ τῆς σὰν μαμμὴ καὶ τὴν ἔπεισε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Δία νὰ ἔλθῃ κοντὰ τῆς. Ἔτσι καὶ ἔγινε. Δὲν ἄντεξε ὅμως ἡ θνητὴ τὴν παρουσίαν τοῦ Ὑψιδρεμέτη, ὁ ὁποῖος κατέκτανε μὲ μία ἀστραπή του τὰ μέλη τοῦ σώματός τῆς (Σε-μέλη) ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς (καρδία = κάρρα, κεφαλὴ Δία). Ὁ πατέρας τῶν θεῶν ὅμως δὲν ἄφησε τὸ ἔμβρυον νὰ χαθῇ. Τὸ ἔσωσε συνεχίζοντας τὴν κυοφορίαν του στὸν μηρό του ἢ κατὰ μία ἄλλη ἐκδοχὴ τὸ ἔθεσε μέσα στὸν αἰθέρα. Ὅταν ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν μηρὸ τοῦ Ζηνὸς ὁ Διόνυσος, ὁ πατέρας του τὸν ἔστειλε μὲ τὸν γιὸ τῆς Μαίας

βαρβάρους στὸν Δούναβι, ὑπεστήριξε ἀρχικῶς τοὺς Χριστιανοὺς –καὶ αὐτὸ δεικνύει, ὅτι καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν ἀνεξίθρησκοι– καὶ μάλιστα ἔδιδε τὴν διαταγή, «ἐνοχος ἔσται δί- κης» ὁποῖος ἐπιμένει νὰ ἐνοχλῇ Χριστιανοὺς. Ἀργότερα ὁμως, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ εἶδαμε, ἐξαπέλυσε ἐκτεταμένο διωγμὸ (σελ. 17).

Μετὰ τὸν ἀξιόλογο πρόλογο ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο τοῦ Κέλσου στὰ ἀρχαῖα καθὼς καὶ ἡ ἀπόδοσί του στὴ νεοελληνικὴ. Ἀνάλυσι ἐκτενὴς τοῦ ἔργου τοῦ Κέλσου εἶχε γίνεи καὶ στὸν «Δαυλό», τεῦχος 158. Ὁ Κέλσος χαρακτηρίζει τὸν χριστιανισμό «*θάραδρον δόγ- μα*», ἐφ' ὅσον προέρχεται ἀπ' τὸν ἰουδαϊσμό (σελ. 22). Τονίζει, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι ἀρνητὲς τῆς ἐπιστήμης, ἐφ' ὅσον λέγουν «*κακὸν ἔστιν ἐπιστήμη· γνῶσις σφάλλει τοὺς ἀνθρώπους*» (σελ. 68) καὶ «*μὴ ἐξέταξε, ἀλλὰ πιστευσον*» (σελ. 24). Ὁ χριστιανισμὸς λέ- γει, ὅτι οἱ σοφοὶ ἀποτρέπονται ἀπ' τὰ λεγόμενά του «*ὑπὸ τῆς σοφίας πλανώμενοι*», γι' αὐτὸ καὶ «*ἀνοήτους ζητεῖ*» (σελ. 68). Γιὰ νὰ προσελκύσουν πιστοὺς, ἐπινοοῦν «*δεῖμα- τα*» (φόβητρα) τοῦ τύπου, ἂν δὲν πιστέψης, θὰ τιμωρηθῇς (σελ. 58).

Ὁ Κέλσος βάσει λογικῶν ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Ναζωραῖος δὲν ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ (σελ. 32 - 52). (Π.χ. γιατί δὲν ἐμφανίσθηκε μετὰ τὴν ἀνάστασί του, ὥστε ὅλοι νὰ πειθοῦν; Εἶναι δυνατόν ἕνας ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἦλθε στὴ γῆ, γιὰ ν' ἀναγγεῖλῃ τὸ θέλημά του, νὰ κρύβεται; κ.τ.λ.). Ἀπορρίπτει ἐπίσης τὴν κάθοδο τοῦ Θεοῦ στὴ Γῆ. «*Υστερα ἀπὸ τόσους αἰῶνες –ἀναρρωτιέται– τώρα θυμῆθηκε ὁ Θεὸς νὰ κρίνει τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων; Τόσον καιρὸ τί ἔκανε;*» (σελ. 71) καὶ ἀναφέρει τὶς θεωρίες τοῦ Ἐπίκτητου καὶ τοῦ Πλάτωνος περὶ θείου (σελ. 72, 80, 104): «*Κι ἀκόμα, ἂν ἤθελε ὁ Θεός... νὰ σώσει τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπ' τὰ δεινά, γιατί τάχα νὰ στείλει μονάχα σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς γῆς αὐτὸ τὸ πνεῦμα...; Θά ἔπρεπε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο σὲ πολλὰ σώματα νὰ ἐμφυ- σήσει πνεῦμα καὶ νὰ τὰ στείλει σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη*» (σελ. 129).

Σημαντικὴ εἶναι ἡ ἀντίκρουσι τῆς θεωρίας τῶν Χριστιανῶν περὶ ἀνθρωποκεντρισμοῦ (σελ. 82 - 89). Σύμφωνα μὲ τὴν Χριστιανικὴ ἀντίληψι ὁ κόσμος, τὰ ἀστέρια, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα κατεσκευάσθησαν γιὰ χάρι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ κορωνίδα τῆς φύσεως εἶναι ὁ

(Μαῖα / Αἴμα), τὸν ἀγγελιαφόρο Ἑρμῇ (ἀγγελιαφόρο - R.N.A.) νὰ ἀνα- τραπῇ σὰν κορίτσι κοντὰ στὴν Ἰνώ, τὸν σύζυγό της Ἀθάμαντα καὶ τὸν γιό τους Μελικέρτη. Παρατηροῦμε βάσει τῶν προαναφερθέντων, ὅτι ὁ Διό- νυσος κνοφορήθηκε καὶ ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς του. Ἔχουμε τὸν ἀνδρόγυ- νο τρόπο ἀναπαραγωγῆς κατὰ τοὺς ἀπώτατους ἐκείνους χρόνους, ὅταν τὰ «ἀνθρώπινα ὄντα» ἦσαν διγενῆ, «ἄνδρες καὶ γυναικες» συγχρόνως. Ἀνα- φερόμαστε σὲ ἐποχὴ, ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα διατηροῦσε τὰ ἀνδρόγυνα χα- ρακτηριστικά της, διότι ἦταν ἀκόμη σὲ αἰθερικὴ μορφή.

Σὲ ἐπίρρωσι τοῦ ἀνδρόγυνου τρόπου ἀναπαραγωγῆς θὰ ἀναφερθῶ καὶ στὸ «Συμπόσιον» τοῦ Πλάτωνος (189 Δ - Ε), ὅπου ὁ Ἀριστοφάνης λέγει στοὺς συνδαιτυμόνες, ὅτι τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων ἦσαν τρία: ἀρσενικό, θηλυκὸ καὶ ἓνα μείγμα ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα, τὸ «ἀνδρό- γυνον», ποὺ ἦταν ἄνδρας καὶ γυναικα σὲ ἓνα σῶμα μὲ τέσσαρα χέρια, τέσ- σαρα πόδια, δύο πρόσωπα κ.λπ. Τὸ ἀρσενικὸ γένος κατήγετο ἀπὸ τὸν Ἥλιο, τὸ θηλυκὸ ἀπὸ τὴν Γῆ καὶ τὸ μικτὸ ἀπὸ τὴν Σελήνη. Τὸ τελευταῖο

άνθρωπος. Τὰ πάντα ἔχουν ὑπολογισθῇ κατὰ τὸν Κέλσο, ὥστε νὰ ἐξυπηρετοῦν τὸ ὅλον καὶ ὄχι τὸ ἓνα τὸ ἄλλο (σελ. 88).

Ὁ Κέλσος ἀναφέρεται στὴν παραχάραξι καὶ τροποποίησι τῶν Εὐαγγελίων ἀπ' τοὺς Χριστιανούς, ὥστε ν' ἀντιπαρέρχωνται τὴν κριτική (σελ. 45). Ἀξιόλογη εἶναι καὶ ἡ κριτική του κατὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀπορρίπτει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν κατακλυσμὸ, «*θαρρεῖς κι εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ σκάρωσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἓνα κακότεχνο ἔργο καὶ τώρα πᾶει νὰ τὸ διορθώσει*» (σελ. 83). Κατὰ τὸν Κέλσο οἱ Ἰουδαῖοι κατέκλεψαν τὴν ἐλληνική μυθολογία (σελ. 72, 74, 78). Ὁ Θεὸς τῆς Βίβλου παρουσιάζεται στὴν περιπτῶσι τῶν πρωτοπλάστων ὡς ἀδύναμος, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ πείσῃ «*οὔτε τὸν ἓνα καὶ μοναδικὸ ἄνθρωπο, ποὺ ὁ ἴδιος ἔπλασε*» (σελ. 79). Κατακρίνει τὴν ἀνηθικότητα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, στὴν ὁποία (ἀνηθικότητα) εἶναι «*ἀπὸ κοντὰ κι ὁ Θεὸς τῆς*» (σελ. 79) ἀνηθικότητες τοῦ τύπου «*κόρες νὰ μεθοῦν τὸν πατέρα, γιὰ νὰ τεκνοποιήσουν μαζί του*» καὶ ὁ Θεὸς νὰ βοηθῇ τοὺς δίκαιους «*κι οἱ δίκαιοι νὰ συνουσιάζονται μὲ τίς νύφες τους*» (σελ. 79). Ὅσο γι' αὐτούς, ποὺ ἀπὸ τότε ἔντρομοι προσπαθοῦσαν νὰ δώσουν ἀλληγορική ἐρμηνεία σ' αὐτά, ὁ Κέλσος ἀπαντᾷ: «*Ὅμως οἱ ἱστορίες καθαρτὲς δὲν εἶναι τέτοιες ποὺ νὰ ἐπιδέχονται κάποια ἀλληγορική ἐρμηνεία, κάθε ἄλλο· μιλάμε γιὰ ἀπύθμενες βλακεῖες*» (σελ. 79).

Κλείνοντας τὴν παρουσίαι τοῦ ἔργου τοῦ Κέλσου καί, ἀφοῦ συγχαροῦμε τοὺς ἐκδότες γιὰ τὴν ἐκδοτική τους προσπάθεια, ἡ ὁποία θὰ συνεχισθῇ καὶ μὲ ἔργα ἄλλων Ἑλλήνων τῆς Ὑστερῆς Ἀρχαιότητος (Ἰουλιανός, Λιδάnius, Πορφύριος, Αἴλιος Ἀριστείδης, Λουκιανὸς κ.ἄ.), ἀναφέρομε μία φράσι τοῦ νεοπλατωνικοῦ φιλοσόφου μὲ διαχρονικὴ ἀξία: «*ἀπαιδευτοτάτους εἶναι καὶ ἀνδράποδα καὶ ἀμαθεστάτους τοὺς μὴ παιδευθέντας τὰ Ἑλλήνων μαθήματα*» (σελ. 108). Εἶθε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ν' ἀποκτήσουν ἐλληνικὴ παιδεία, νὰ γίνουν Ἑλληνες.

Μάριος Δημόπουλος - Ἀπολλώνιος

γένος εἶχε τρομερὴ δύναμι καὶ τὰ ἔβαζε ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς θεοὺς. Γι' αὐτὸ οἱ τελευταῖοι ἀπεφάσισαν νὰ τὸ χωρίσουν, γιὰ νὰ γίνῃ λιγώτερο ἰσχυρό. Ἀπὸ τότε τὸ ἓνα ἡμῖς ψάχνει νὰ βρῇ τὸ ἕτερο ἡμῖς, γιὰ νὰ ἐνωθοῦν καὶ πάλι...

Ἡ Μυθολογία τῶν Ἑλλήνων δὲν πρέπει νὰ διαβάζεται ρηχὰ καὶ ἐπιπόλαια, ἀλλὰ νὰ μελετᾶται. Διαφορετικὰ ὁ ἀναγνώστης ὁδηγεῖται σὲ λάθος συμπεράσματα. Ἄν αὐτὰ γίνωνται ἀπὸ ἄγνοια, ἢ πλάνη εἶναι συγγνωστή. Ὅταν ὁμως οἱ εἰδικοί λασπολογοῦν ἐσκεμμένως τὸ ἱερὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα, τοῦτο εἶναι ἀσυγχώρητο.

Βασίλης Κραδαρίτης

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ: Στὸ προηγούμενο 184ο τεῦχος, σ. 11298, στίχος 5ος ἀπὸ τὸ τέλος, ἡ φράσι «...οἰκονομικὲς ἐλληνικὲς ἀξίες...» νὰ διορθωθῇ «*οἰκουμηνικὲς ἐλληνικὲς ἀξίες*». • Στὸ ἴδιο τεῦχος, σελ. 11327, στίχος 7, ἡ λέξι «ἀπλώθηκε» νὰ διορθωθῇ «*ἀλώθηκε*» • καὶ στὴ σελ. 11331, στίχοι 2,3 καὶ 6, ἡ λέξι «συγκεκριμένον» νὰ διορθωθῇ «*συγκεκρισμένον*».